

2002

Η κοινωνική κατάσταση στην Ευρωπαϊκή Ένωση



Η κοινωνική κατάσταση στην Ευρωπαϊκή Ένωση - 2002



Ευρωπαϊκή Ένωση
Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης
και Κοινωνικών Υποθέσεων

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή		5
Μέρος Ι :	Η κοινωνική κατάσταση - Περίληψη	7
	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
	1.1 Βασικές κοινωνικές εξελίξεις	11
	1.2 Τάσεις όσον αφορά τις δαπάνες για την κοινωνική προστασία και την πρόνοια	14
	1.3 Η πρόκληση της κινητικότητας και της μετανάστευσης	16
Μέρος ΙΙ	Η κοινωνική διάσταση της γεωγραφικής κινητικότητας	21
	2.1 Μετακινήσεις του πληθυσμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση	23
	2.2 Συνθήκες διαβίωσης	35
	2.3 Κοινωνική συνοχή και κοινωνική συμμετοχή	43
Μέρος ΙΙΙ :	Στατιστικά πορτραίτα	53
	1 Οικονομική κατάσταση	58
	2 Δημογραφική κατάσταση, νοικοκυριά και οικογένειες	61
	3 Γήρανση του πληθυσμού	63
	4 Μετανάστευση και άσυλο	65
	5 Αποτελέσματα της εκπαίδευσης	67
	6 Δια βίου μάθηση	70
	7 Απασχόληση	73
	8 Απασχόληση των μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων	76
	9 Ανεργία	79
	10 Ανεργία των νέων	80
	11 Μακροχρόνια ανεργία	82
	12 Δαπάνες για την κοινωνική προστασία	84
	13 Παροχές για τους ηλικιωμένους	86
	14 Κατανομή των εισοδημάτων και περιφερειακή συνοχή	89
	15 Νοικοκυριά χαμηλών εισοδημάτων	92
	16 Νοικοκυριά ανέργων και χαμηλοί μισθοί	95
	17 Γυναίκες σε θέσεις λήψης αποφάσεων	97
	18 Απασχόληση των γυναικών	99
	19 Αποδοχές ανδρών και γυναικών	101
	20 Προσδόκιμο επιβίωσης και Υγείας	103
	21 Ατυχήματα και προβλήματα υγείας που συνδέονται με την εργασία	106
Παράρτημα		109
Παράρτημα Ι:	Βασικοί κοινωνικοί δείκτες ανά Κράτος	111
Παράρτημα ΙΙ:	Στατιστικά στοιχεία - Κράτη Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης	113
Παράρτημα ΙΙΙ:	Βασικοί κοινωνικοί δείκτες ανά υποψήφια χώρα	133
Παράρτημα ΙV:	Στατιστικά στοιχεία - Υποψήφιος προς ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση ΧώρεςΕ	135
Παράρτημα V:	Κέντρα διάθεσης εκδόσεων Eurostat (Datashops)	145

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η ΓΔ Απασχόληση και Κοινωνικές Υποθέσεις και η Eurostat επιθυμούν να ευχαριστήσουν τον καθηγητή Géry Coomans της ISMEA, τον Κον Michiel Ras του Bureau de Planification Sociale et Culturelle των Κάτω Χωρών και τον καθηγητή Γιάννη Υφαντόπουλο του Πανεπιστημίου Αθηνών για τη συνδρομή τους στην προετοιμασία αυτής της έκθεσης.

Εισαγωγή

Αυτή είναι η τρίτη ετήσια έκθεση για την κοινωνική κατάσταση, η οποία συμβάλλει στην παρακολούθηση των κοινωνικών εξελίξεων σε όλα τα κράτη μέλη. Προσφέρει μια συγκεντρωτική εικόνα του πληθυσμού και των κοινωνικών συνθηκών, παρουσιάζει το ιστορικό πλαίσιο των εξελίξεων της κοινωνικής πολιτικής και συνδέεται με ετήσιες εκδόσεις της Επιτροπής, όπως η Απασχόληση στην Ευρώπη, οι Εργασιακές Σχέσεις στην Ευρώπη και η έκθεση για την Ισότητα των Φύλων.

Το πρώτο μέρος της παρούσας έκθεσης περιέχει σύνοψη στην οποία εξετάζονται οι βασικές κοινωνικές τάσεις. Αναλύονται οι τάσεις όσον αφορά τις δαπάνες για την κοινωνική προστασία, καθώς και ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην κατανομή του εισοδήματος. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται επίσης στο θέμα της γεωγραφικής κινητικότητας στην ΕΕ και στις συνέπειες της όσον αφορά τις συνθήκες διαβίωσης και την κοινωνική συνοχή.

Στο μέρος 2 ακολουθεί λεπτομερέστερη εξέταση των κοινωνικών εξελίξεων όσον αφορά τη γεωγραφική κινητικότητα. Η ανάλυση και η έρευνα, τόσο ποσοτική όσο και ποιοτική, παρουσιάζονται σε τρία μέρη - πληθυσμός, συνθήκες διαβίωσης και κοινωνική συμμετοχή.

Στο μέρος 3 παρουσιάζεται ένα σύνολο εναρμονισμένων κοινωνικών δεικτών που αφορούν από δημογραφικά θέματα έως τις συνθήκες σχετικά με την απασχόληση και το εισόδημα σε κάθε κράτος μέλος. Οι δείκτες παρέχουν μια αρχική επισκόπηση της κοινωνικής κατάστασης. Επιπλέον, αποτελούν ισχυρό εργαλείο για την παρακολούθηση των κοινωνικών εξελίξεων στο χρόνο.



Κυρία Α. Διαμαντοπούλου
Επίτροπος Απασχόλησης και
Κοινωνικών Υποθέσεων



Κύριος P. Solbes Mira
Επίτροπος Οικονομικών και
Νομισματικών Υποθέσεων -
αρμόδιος για την Eurostat

Μέρος I

Η κοινωνική κατάσταση - Περίληψη

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μετά τη Σύνοδο Κορυφής της Λισσαβώνας ενισχύθηκε ιδιαίτερα το ενδιαφέρον για την κοινωνική πολιτική της ΕΕ και τις αλληλοεπιδράσεις της με την πολιτική για την απασχόληση και την οικονομική πολιτική. Υπό το φως της Ευρωπαϊκής κοινωνικής ατζέντας και των νέων διαδικασιών για την κοινωνική ένταξη και τις συντάξεις, η περιοδική παρακολούθηση της κοινωνικής κατάστασης στην Ευρώπη που προσφέρει η παρούσα έκδοση λαμβάνει νέα σημασία.

Οι δημογραφικές και οι κοινωνικές τάσεις, η παγκοσμιοποίηση, οι μεταβολές στον χώρο της πληροφορίας και της επικοινωνίας και η απορρέουσα νέα οικονομία αποτελούν βασικές κινητήριες δυνάμεις που δημιουργούν νέες προκλήσεις και νέες ευκαιρίες. Σκοπός της παρούσας έκθεσης είναι να φωτίσει τις απορρέουσες κοινωνικές εξελίξεις και να εντοπίσει ορισμένες επιπτώσεις για τους βασικούς τομείς πολιτικής. Με την ανάπτυξη δυνατοτήτων για την καλύτερη πρόβλεψη και την καλύτερη διαχείριση των

αλλαγών, τόσο η οικονομία όσο και η κοινωνία μπορούν να ανταποκριθούν στις προκλήσεις αυτές.

Αυτή η δημοσίευση είναι η περίληψη της έκθεσης για την κοινωνική κατάσταση στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2002. Χωρίζεται σε τρία κεφάλαια. Στο πρώτο γίνεται επισκόπηση των βασικών κοινωνικών τάσεων με βάση τα πλέον πρόσφατα γεγονότα και αριθμητικά στοιχεία σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Το δεύτερο κεφάλαιο περιέχει σύντομη ανάλυση των τάσεων όσον αφορά τις δαπάνες για την κοινωνική προστασία κατά την τελευταία δεκαετία. Τέλος, στο τρίτο κεφάλαιο εξετάζεται με μεγαλύτερη προσοχή το ειδικό θέμα του έτους αυτού, η γεωγραφική κινητικότητα και, ιδιαίτερα, ο τρόπος με τον οποίο τα διάφορα είδη κινητικότητας, από την κινητικότητα προς και από το χώρο εργασίας έως τη μετανάστευση, επηρεάζουν τον κοινωνικό ιστό της ευρωπαϊκής κοινωνίας και επηρεάζονται από αυτόν.

1.1 Βασικές κοινωνικές εξελίξεις

1.1.1 Η δυναμική του πληθυσμού

Οι εξελίξεις του πληθυσμού αποτελούν καλή αφετηρία για την σκιαγράφιση της κοινωνικής κατάστασης.

Οι Ευρωπαίοι ζουν περισσότερο... το προσδόκιμο επιβίωσης τόσο κατά τη γέννηση όσο και κατά την ηλικία συνταξιοδότησης αναμένεται να εξακολουθήσει να αυξάνεται.

Αλλά τα επίπεδα γονιμότητας παραμένουν πολύ χαμηλά ... Αν και η γονιμότητα δεν παρουσιάζει πλέον τη μείωση που παρουσίαζε πριν από μερικά χρόνια, τα επίπεδα γονιμότητας έχουν παραμείνει πολύ χαμηλά και δεν υπάρχουν ενδείξεις ανάκαμψης για το προσεχές μέλλον.

Κατά συνέπεια ο πληθυσμός της ΕΕ γερνάει ... Καθώς ο αριθμός των νέων που προστίθενται στον πληθυσμό μειώνεται και οι ομάδες των μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων αυξάνονται, το εργατικό δυναμικό γερνάει. Όταν η γενιά του baby boom αρχίσει να συνταξιοδοτείται γύρω στο 2010, το εργατικό δυναμικό ενδέχεται να συρρικνωθεί και το ποσοστό εξάρτησης της τρίτης ηλικίας ξαφνικά θα αυξηθεί. Σήμερα, οι ηλικιωμένοι αποτελούν το 16% του συνολικού πληθυσμού περίπου ίσο με το 1/4 του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας (15-64 ετών). Έως το 2010, το ποσοστό αυτό αναμένεται να αυξηθεί στο 27%. Παράλληλα ο αριθμός των ατόμων "πολύ μεγάλης ηλικίας", από 80 ετών και άνω, θα αυξηθεί κατά περίπου 50% μέσα στα επόμενα 15 χρόνια.

Ο συνολικός αριθμός και ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού της ΕΕ μεταβάλλεται. Μετά από αιώνες συνεχούς επέκτασης είναι πλέον ορατό το τέλος της αύξησης του ευρωπαϊκού πληθυσμού. Στις περισσότερες από τις περιφέρειες της ΕΕ ο πληθυσμός είναι πιθανό να μείνει στάσιμος ή να μειωθεί πριν από το 2015. Αλλά, μεταξύ των χωρών, θα υπάρξουν μεγάλες διαφορές ως προς το χρονισμό και την ένταση των διαδικασιών αυτή.

Καθώς οι εσωτερικοί μοχλοί της αύξησης του πληθυσμού σταδιακά ακινητοποιούνται, η διεθνής μετανάστευση έχει απόκτησει σε σύντομο διάστημα μεγάλη σημασία ως παράγοντας πληθυσμιακής αύξησης - τα τελευταία πέντε χρόνια ήταν υπεύθυνη για το 70% της αύξησης του πληθυσμού της ΕΕ. Το φαινόμενο αυτό αποκτά νέα σημασία στην προοπτική της γήρανσης και της συρρίκνωσης του εργατικού δυναμικού.

Παράλληλα το μέγεθος των νοικοκυριών μειώνεται... Όσον αφορά τις αλλαγές στα πρότυπα των νοικοκυριών και των οικογενειών, τρεις είναι οι τάσεις που αξίζει να σημειωθούν. Το ποσοστό των νοικοκυριών που αποτελούνται από δύο ή περισσότερους ενήλικες και εξαρτημένα τέκνα σταδιακά μειώνεται: από 52% το 1988 σε 46% το 2000. Ο αριθμός των ατόμων που ζουν μόνοι αυξάνεται και το μέσο μέγεθος των νοικοκυριών μειώνεται. Το ποσοστό των εξαρτώμενων τέκνων που ζουν σε μονογονεϊκές οικογένειες (κυρίως με τη μητέρα τους) παραμένει σχετικά μικρό, αν και έχει αυξηθεί σημαντικά κατά τα τελευταία 15 έτη. Το 1998, το 13% του συνόλου των εξαρτώμενων τέκνων ζούσαν με ένα γονέα σε αντίθεση με μόλις 8% το 1983. Η πρώτη φάση της συμβίωσης λαμβάνει όλο και περισσότερο τη μορφή της συγκατοίκησης χωρίς γάμο, καθώς οι νέοι τείνουν να αναβάλλουν το γάμο έως ότου

θελήσουν να αποκτήσουν παιδιά ή έως ότου αισθάνθουν βέβαιοι ότι η σχέση τους θα κρατήσει. Το 2001, το 33% των νέων (κάτω των 30) που ζούσαν σαν ζευγάρια, συγκατοικούσαν.

Αν και οι τάσεις αυτές μπορούν να παρατηρηθούν σε όλη την Ένωση, η ένταση με την οποία εμφανίζονται διαφέρει σημαντικά μεταξύ των Κρατών μελών.

1.1.2 Ορισμένες πτυχές των συνθηκών διαβίωσης

Τα τελευταία χρόνια οι συνθήκες διαβίωσης των περισσότερων πολιτών της ΕΕ ωφελήθηκαν από την ισχυρή και σταθερή οικονομική άνοδο και από τις βελτιώσεις στην κατάσταση της απασχόλησης. Το 2000, ο αριθμός των απασχολούμενων στην Ένωση ανερχόταν περίπου στα 166 εκατ., σχεδόν 10 εκατ. περισσότεροι από το 1995, αριθμός που αντιστοιχεί σε ποσοστό απασχόλησης ίσο με 63,3%. Οι γυναίκες αποτέλεσαν την κύρια συνιστώσα της αύξησης της απασχόλησης. Ο συνολικός αριθμός των ανέργων στην ΕΕ των 15 μειώθηκε στα περίπου 14 εκατ. ή στο 8,2% του εργατικού δυναμικού, ποσοστό ανεργίας που είναι το χαμηλότερο από το 1992. Παρά τις θετικές αυτές εξελίξεις, η ανεργία παραμένει εξαιρετικά υψηλή· ο κίνδυνος της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού εξακολουθεί να υπάρχει για μεγάλο μέρος του πληθυσμού της ΕΕ. Επί πλέον, οι τελευταίες λιγότερο ευνοϊκές εξελίξεις στην οικονομία δημιουργούν νέες προκλήσεις σ'αυτόν τον τομέα.

Μια σύντομη ματιά σε τρεις βασικές πτυχές των συνθηκών διαβίωσης που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη γενική ποιότητα της καθημερινής ζωής των πολιτών, - υγεία, εισόδημα και παιδεία - αποκαλύπτει τα εξής:

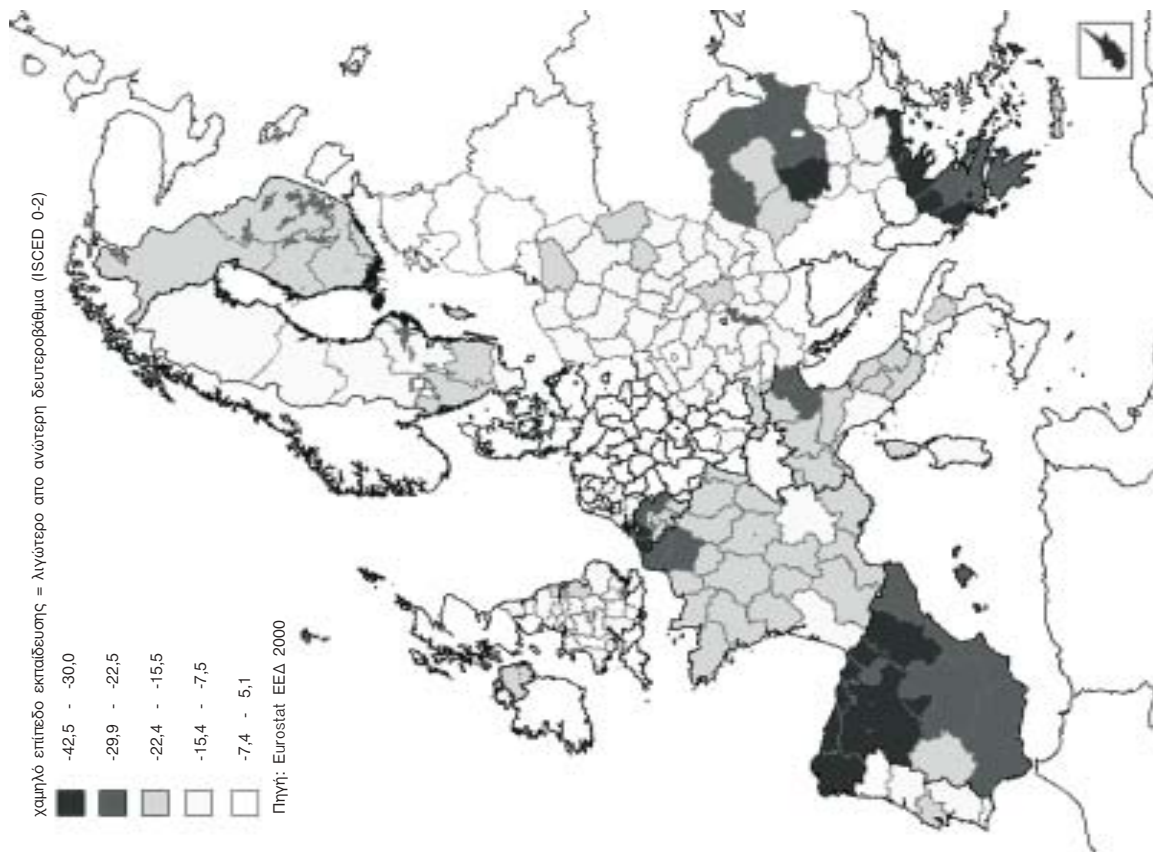
Η υγεία βελτιώνεται αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν μεγάλες κοινωνικές διαφορές όσον αφορά την κατάσταση της υγείας

Οι Ευρωπαίοι θεωρούν την υγεία τους σημαντικό παράγοντα της ποιότητας της ζωής τους (βλ. Εκθεση για την Κοινωνική Κατάσταση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, 2001). Μελέτες σχετικά με τους κοινωνικούς παράγοντες που καθορίζουν την υγεία δείχνουν ότι η παιδεία, το εισόδημα, η ποιοτική απασχόληση και η αξιοπρεπή στέγαση έχουν θετική συσχέτιση με την καλή υγεία. Από σειρά μελετών προκύπτει ότι υπάρχουν μεγάλες διαφορές ως προς την κατάσταση της υγείας μεταξύ κοινωνικών ομάδων και διευρυνόμενη απόκλιση όσον αφορά το προσδόκιμο ζωής μεταξύ των πλουσιότερων και των φτωχότερων μελών της κοινωνίας¹.

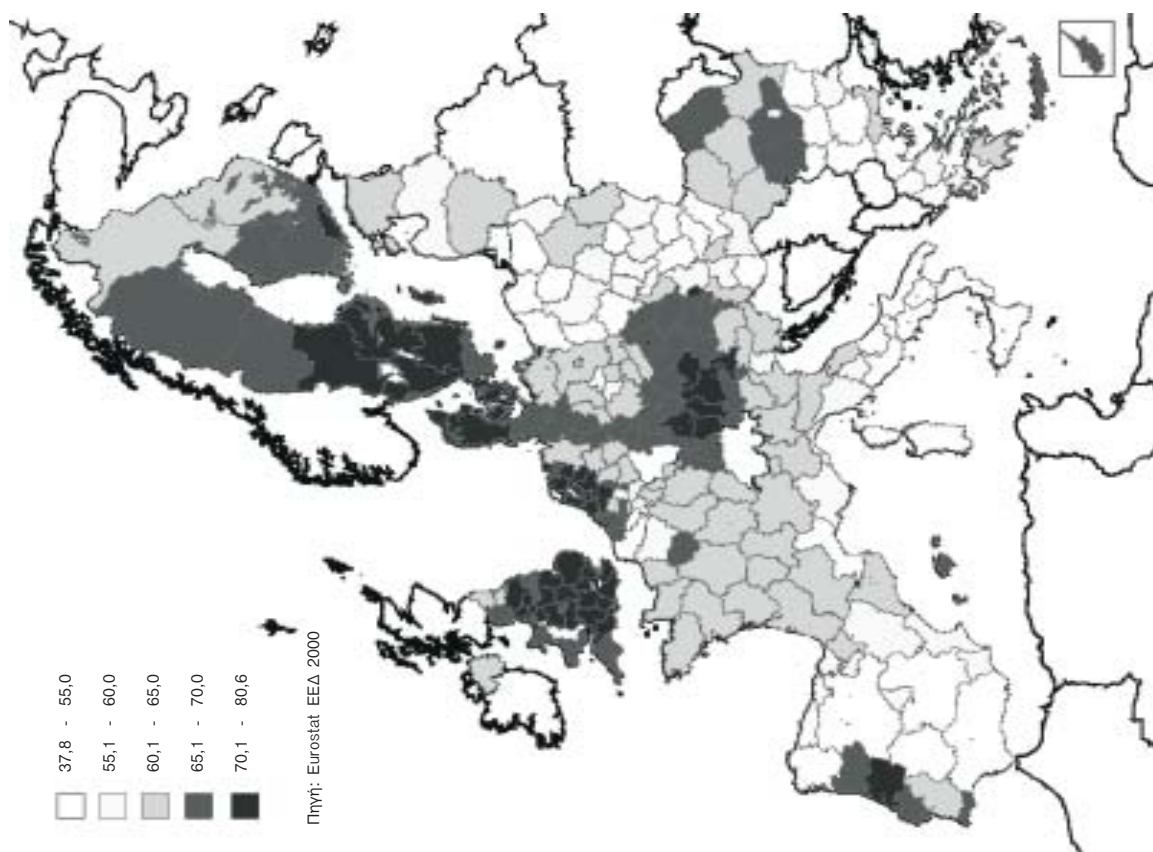
Στο σύνολο της ΕΕ, περίπου το 10% των ενηλίκων (ηλικίας 16 και άνω) θεωρούν ότι η υγεία τους είναι "κακή" ή "πολύ κακή". Το 68% αισθάνεται ότι η υγεία τους είναι "καλή" ή "πολύ καλή", ενώ το υπόλοιπο 22% την περιγράφουν ως "μέτρια". Το ποσοστό των ατόμων που απάντησαν "(πολύ) κακή" αυξάνεται με την ηλικία: περίπου ένα στα τέσσερα ηλικιωμένα άτομα περιέγραψαν έτσι την υγεία τους. Σε όλες τις ηλικίες, οι γυναίκες έχουν περισσότερες πιθανότητες από τους άνδρες να χαρακτηρίσουν την υγεία τους "(πολύ) κακή". Τα άτομα που ανήκουν στο χαμηλότερο εισοδηματικό πεμπτημόριο έχουν επίσης περισσότερες πιθανότητες να χαρακτηρίσουν την υγεία τους κακή ή πολύ κακή (13%) από τα άτομα που ανήκουν στο υψηλότερο (5%).

1 Βλ. π.χ. OECD, *Regards sur la Santé*, 2001. *Preparing for an aging world: the case for cross national research*, NAS, 2001. World Health Report, 2000 (ΟΟΣΑ).

Πρόδος όσον αφορά την εκπαίδευση: μείωση στο ποσοστό των ατόμων με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο (διαφορά μεταξύ των ποσοστών των ατόμων με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης στις ηλικιακές ομάδες 25-34 και 45-54 ετών), το 2000.



Ποσοστό απασχόλησης (ηλικιακή ομάδα 15-64 ετών) Έτος 2000



Τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες, οι ασθένειες του κυκλοφορικού συστήματος αποτελούν την κύρια αιτία θανάτου σε όλη την Ένωση (εκτός από τη Γαλλία). Εξωτερικά αίτια όπως οι τραυματισμοί και οι δηλητηριάσεις κυριαρχούν, στην κατηγορία των νέων (ηλικίας 15-34 ετών), αλλά αφορούν σε μικρό ποσοστό τα άτομα ηλικίας 55 και άνω. Ο καρκίνος αποτελεί την κύρια αιτία θανάτου για τα άτομα ηλικίας 45-64 ετών. Για τα άτομα άνω των 75, οι ασθένειες του κυκλοφορικού συστήματος είναι υπεύθυνες για το ήμισυ των θανάτων.

Εκπαίδευση: το επίπεδο πρόσβασης και παρακολούθησης σπουδών βελτιώνεται, αλλά όχι για όλους

Το επίπεδο παρακολούθησης σπουδών έχει βελτιωθεί σημαντικά τα τελευταία τριάντα χρόνια, ιδιαίτερα όσον αφορά τις γυναίκες. Σήμερα, περισσότερο από το 76% των ατόμων ηλικίας 25-29 ετών έχουν τίτλο ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η βελτίωση του επιπέδου σπουδών αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματα των τελευταίων δεκαετιών. Το 2000, ένα στα πέντε άτομα της ηλικιακής ομάδας των 45-54 ετών και ένα στα τέσσερα της ηλικιακής ομάδας των 25-34 ετών έχουν ολοκληρώσει σπουδές στη τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στις δύο αυτές ομάδες το ποσοστό των ατόμων με χαμηλό επίπεδο σπουδών έχει μειωθεί από το 41% στο 26%. Ωστόσο, το 18% των ατόμων ηλικίας 18-24 εξακολουθεί να εγκαταλείπει το εκπαιδευτικό σύστημα με τίτλο σπουδών που αντιστοιχεί, στην καλύτερη περίπτωση, στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Σε όλη την Ένωση, όσο υψηλότερο είναι το μορφωτικό επίπεδο των ενηλίκων, τόσο περισσότερες είναι οι ευκαιρίες κατάρτισης που τους προσφέρονται. Στο σύνολο της επικράτειας της ΕΕ, το 8% του πληθυσμού ηλικίας 25-64 ετών συμμετείχε σε προγράμματα εκπαίδευσης/κατάρτισης σε κάποιο βαθμό τις τελευταίες τέσσερις εβδομάδες το 2000. Τέτοιες δραστηριότητες κατάρτισης φαίνεται ότι είναι πιο διαδεδομένες στις χώρες της Βόρειας Ευρώπης, τις Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο. Τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας έχουν λιγότερες πιθανότητες κατάρτισης από τους νέους. Οι γυναίκες εκπροσωπούνται πολύ καλύτερα στις δραστηριότητες κατάρτισης στα κράτη μέλη του Βορρά από ό,τι στα νότια κράτη μέλη.

Οι προοπτικές απασχόλησης σε περιφερειακό επίπεδο: η εκπαίδευση διαδραματίζει βασικό ρόλο.

Κατά την περίοδο 1996-2000, σε όλες τις περιφέρειες, η απασχόληση αυξήθηκε σημαντικά για τους εργαζόμενους με ανώτερη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά μειώθηκε για τα άτομα με χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο. Υπάρχει διαφορά ως προς τις προοπτικές μεταξύ των διαφόρων περιφερειών ανάλογα με το σημερινό ποσοστό απασχόλησης και την πρόοδο όσον αφορά το επίπεδο σπουδών. Στους χάρτες 1 και 2 στην προηγούμενη σελίδα φαίνεται ότι ορισμένες περιφέρειες της Βόρειας Ισπανίας, για

παράδειγμα, με σχετικά χαμηλό ποσοστό απασχόλησης, έχουν σημειώσει σημαντική πρόοδο όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο. Συνεπώς, υπάρχουν στην Ισπανία αξιοσημείωτες δυνατότητες για αύξηση του συνολικού ποσοστού απασχόλησης και για προσφορά καλύτερων θέσεων εργασίας για άτομα με περισσότερα προσόντα. Στο άλλο άκρο της πυραμίδας βρίσκεται η Δανία με πολύ υψηλό ποσοστό απασχόλησης και πληθυσμό που ήδη διαθέτει ένα πολύ ευνοϊκό εκπαιδευτικό επίπεδο και συνεπώς έχει μικρότερα περιθώρια για αύξηση της απασχόλησης.

Κατανομή του εισοδήματος: η κατάσταση των νοικοκυριών χαμηλού εισοδήματος παραμένει αμετάβλητη

Το 1998, το διάμεσο καθαρό ετήσιο ισοδύναμο εισοδήματος ανερχόταν περίπου σε 11.700 ΜΑΔ (σταθμισμένο μέσο αριθμητικό όρο για τον πληθυσμό της ΕΕ - 15). Στα περισσότερα Κράτη μέλη, περίπου το 70% του εισοδήματος προέρχεται από την εργασία, το 25-30% περίπου από συντάξεις και άλλες κοινωνικές παροχές και το μικρό υπολειπόμενο ποσοστό από κεφάλαια και άλλες ιδιωτικές πηγές.

Αν και οι κοινωνικές παροχές δεν αντιστοιχούν σε μεγάλο ποσοστό του εισοδήματος, το 73% των πολιτών της ΕΕ επωφελείται από τέτοιου είδους μεταφορές, είτε άμεσα είτε έμμεσα, μέσω άλλων μελών του νοικοκυριού.

Σε επίπεδο ΕΕ, το χαμηλότερο στην κλίμακα (φτωχότερο) 20% του πληθυσμού εισέπραξε το 8% του συνολικού εισοδήματος το 1998, ενώ το υψηλότερο (πλουσιότερο) 20% εισέπραξε το 39% του συνολικού εισοδήματος, δηλαδή, 5,4 φορές περισσότερο. Τα Κράτη μέλη με χαμηλότερα επίπεδα μέσου εισοδήματος τείνουν να έχουν υψηλότερα επίπεδα ανισότητας. Η διαφορά μεταξύ των πλουσιότερων και των φτωχότερων ατόμων είναι μικρότερη στη Δανία (2,7), τη Φινλανδία (3,0) και τη Σουηδία (3,4), αλλά μεγαλύτερη στα νότια Κράτη μέλη, το Βέλγιο, το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ιρλανδία.

Το 1998 το 18% περίπου των πολιτών της ΕΕ δηλ. 68 εκατ. άτομα αντιμετώπισαν τον κίνδυνο της φτώχειας, δηλ., είχαν ισοδύναμο εισοδήματος χαμηλότερο από το 60% του αντιστοιχού εθνικού διάμεσου εισοδήματος. Περίπου το ήμισυ των ατόμων αυτών βρίσκονταν στην κατάσταση αυτή για τουλάχιστον τρία συνεχόμενα έτη. Ορισμένα είδη νοικοκυριών αντιμετωπίζουν υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας από το μέσο όρο: μονογονεϊκές οικογένειες με εξαρτώμενα τέκνα, νέοι που ζουν μόνοι, ηλικιωμένα άτομα που ζουν μόνα και γυναίκες που ζουν μόνες.

Σημαντική αιτία της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού είναι η έλλειψη θέσεων εργασίας ή οι χαμηλές αμοιβές από την απασχόληση. Το 1998, ο κίνδυνος φτώχειας για άτομα που ζουν σε νοικοκυριά που περιλαμβάνουν άτομα σε ηλικία εργασίας χωρίς απασχόληση ανερχόταν περίπου στο 51% - 2,3 φορές υψηλότερος από ό, τι στην περίπτωση που εργάζεται τουλάχιστον ένα άτομο.

1.2 Τάσεις όσον αφορά τις δαπάνες για την κοινωνική προστασία και την πρόνοια

Η κοινωνική προστασία αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο των πολιτικών της ΕΕ για την καταπολέμηση της φτώχειας και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Επιπλέον, στις πρόσφατες Ευρωπαϊκές Συνόδους Κορυφής υπογραμμίσθηκε ότι η κοινωνική προστασία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της οικονομικής ανάπτυξης στην ΕΕ. Το κεφάλαιο αυτό συνδυάζει την εξέταση των εξελίξεων όσον αφορά τις δαπάνες για την κοινωνική προστασία με την ανάλυση της επίπτωσης των κοινωνικών παροχών στην ανακατανομή του εισοδήματος και μία μελέτη παρουσίασης της σημασίας και του μεγέθους των εσόδων από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις στα νοικοκυριά².

Η κοινωνική προστασία επηρεάζει σημαντικά την κοινωνική κατάσταση

Τα συστήματα κοινωνικής προστασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση συνεπάγονται σημαντικές δαπάνες. Το 1998 οι ακαθάριστες δαπάνες για την κοινωνική προστασία στην Ευρώπη ανέρχονταν στο 27,7% του ΑΕΠ. Τα ευρωπαϊκά συστήματα κοινωνικής προστασίας συνδυάζουν στοιχεία κοινωνικής ασφάλισης (ανακατανομή μεταξύ διαφόρων σταδίων στη ζωή ενός ατόμου) με στοιχεία ανακατανομής του εισοδήματος (ανακατανομή μεταξύ εισοδηματικών ομάδων) και έχουν σημαντική επίπτωση στις συνθήκες διαβίωσης της πλειονότητας των πολιτών της ΕΕ. Οι διαφορές στις φορολογικές δομές και στις δομές των επιδομάτων και στις σχετικές πολιτικές μεταξύ Κρατών μελών επηρεάζουν το βαθμό και το χαρακτήρα των συνεπειών αυτών.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ατόμων στην Ένωση ζουν σε νοικοκυριό που εισπράττει τουλάχιστον ένα είδος παροχής κοινωνικής προστασίας³. Στην Ελλάδα, την Ιταλία και την Ισπανία το ποσοστό κυμαίνεται από 50% ως 60%, αλλά στην υπόλοιπη ΕΕ το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε τέτοιου είδους νοικοκυριά κυμαίνεται από 80% ως 95%.

Οι κοινωνικές παροχές μειώνουν το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας σε όλα τα κράτη μέλη κατά ποσοστό που κυμαίνεται από 5-15% στην Ελλάδα και την Ιταλία, σε περισσότερο από 70% στη Φινλανδία, με μέση μείωση για την ΕΕ της τάξης του 31%.

Διαφορές στις δαπάνες για την κοινωνική προστασία μεταξύ κρατών μελών

Τα αριθμητικά στοιχεία για τις ακαθάριστες δαπάνες κοινωνικής προστασίας για το 1998 στην ΕΕ αντιστοιχούν σε κατά κεφαλή δαπάνες της τάξης των 5600 Ecu περίπου (το Ecu αντικαταστάθηκε από το ευρώ το 1999). Λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορές στο επίπεδο τιμών μεταξύ των χωρών δηλ., υπολογίζοντας τις δαπάνες με βάση τις Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ), οι δαπάνες κυμάνθηκαν από 8.600 ΜΑΔ κατά κεφαλή στο Λουξεμβούργο και 7.100 ΜΑΔ στη Δανία, ως 3.100 ΜΑΔ κατά κεφαλή στην Ελλάδα και την Πορτογαλία. Ο μέσος όρος της ΕΕ ήταν περίπου 5.500 ΜΑΔ κατά κεφαλή.

Συνεπώς, οι διαφορές στις δαπάνες για την κοινωνική προστασία υπολογιζόμενες σε ΜΑΔ κατά κεφαλή εξακολουθούν να είναι πολύ μεγάλες μεταξύ των κρατών μελών. Όπως φαίνεται στην έκθεση του περασμένου έτους⁴, υπάρχει πολύ στενή σχέση μεταξύ των δαπανών για την

κοινωνική προστασία και το κατά κεφαλή ΑΕγχΠ. Ωστόσο, θα πρέπει να έχουμε κατά νου ότι οι διαφορές στις δαπάνες για την κοινωνική προστασία δεν είναι κατ' ανάγκη ενδεικτικές των πραγματικών διαφορών στην ευημερία των πολιτών ή την ανάπτυξη μιας αποτελεσματικής οικονομίας. Το σημαντικότερο είναι το είδος (π.χ. η σχετική έμφαση στα ενεργητικά και παθητικά μέτρα) και το αποτέλεσμα αυτών των παροχών (π.χ. η καθαρή αξία τους και η σχέση κόστους-αποτελεσματικότητας). Επιπλέον, τα μέτρα που αφορούν τις ακαθάριστες δαπάνες μπορεί να δώσουν παραμορφωμένη εικόνα της κατάστασης.

Ακαθάριστες δαπάνες έναντι καθαρών δαπανών

Πράγματι, οι ακαθάριστες δαπάνες μπορούν να αποτελέσουν μη ακριβή ένδειξη του χρηματικού ποσού που μεταβιβάζεται. Τα ακαθάριστα ποσά δεν λαμβάνουν υπόψη τους φόρους ή τις κοινωνικές επιβαρύνσεις και αποκλείουν τις λεγόμενες "φορολογικές δαπάνες", δηλ., τις μεταβιβάσεις που πραγματοποιούνται με τη μορφή φορολογικών εκπτώσεων ή απαλλαγών αντί άμεσων χρηματικών παροχών.

Τα στοιχεία για την ΕΕ - 15 όσον αφορά τις καθαρές κοινωνικές δαπάνες δεν είναι ακόμα διαθέσιμα. Όμως για το 1995 ο ΟΟΣΑ⁵ υπολόγισε την κλίμακα των φορολογικών και κοινωνικών επιβαρύνσεων που επιβάλλονται στις παροχές και των φορολογικών δαπανών για ορισμένες χώρες της ΕΕ. Εάν στη συνέχεια δούμε τις καθαρές και όχι τις ακαθάριστες δαπάνες, υπάρχουν μικρότερες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών σε σχέση με τα ακαθάριστα ποσά και διαφορετική κατάταξη των χωρών με βάση το λόγο δαπανών/ΑΕγχΠ. Αξίζει ιδιαίτερα να σημειωθεί ότι στη Σουηδία οι εν λόγω δαπάνες μειώνονται σχεδόν στο ίδιο επίπεδο με αυτό της Γερμανίας (περίπου 28,5% του ΑΕγχΠ) και ότι οι δαπάνες στη Δανία και στις Κάτω Χώρες μειώνονται σε επίπεδα χαμηλότερα από αυτά του Ηνωμένου Βασιλείου ή του Βελγίου.

Εάν προχωρήσουμε ακόμα περισσότερο και χρησιμοποιήσουμε τα στοιχεία του ECHP (Πάνελ των νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας) για να εξετάσουμε το κόστος της κοινωνικής ασφάλισης υπολογιζόμενο ως καθαρές παροχές σε ΜΑΔ κατά κεφαλή σε επίπεδο νοικοκυριών, η κατάταξη των κρατών μελών με βάση τα ποσά που δαπανούν αλλάζει ακόμα περισσότερο. Στην περίπτωση αυτή το Βέλγιο και η Φινλανδία ξαφνικά εμφανίζονται ως τα κράτη μέλη που δαπανούν τα μεγαλύτερα ποσά για την κοινωνική προστασία. Είναι σαφές ότι θα πρέπει να είναι κανείς προσεκτικός όσον αφορά την κατάταξη των κρατών μελών με βάση το επίπεδο των δαπανών για την κοινωνική προστασία και ακόμα πίο προσεκτικός στην αποτίμηση των σχετικών επιπτώσεων στους πολίτες και στην οικονομία, με βάση μόνο αυτά τα στοιχεία δαπανών.

Ωστόσο, μέχρι να είναι διαθέσιμα τα στοιχεία σχετικά με τις καθαρές δαπάνες στην ΕΕ των 15, η πληροφόρηση σχετικά με τις εξελίξεις των δαπανών θα πρέπει να βασίζεται στα ποσά των ακαθάριστων δαπανών.

Αλλαγή στις ακαθάριστες κοινωνικές δαπάνες, 1990-98

Οι αλλαγές στις ακαθάριστες δαπάνες για την κοινωνική προστασία ως ποσοστό του ΑΕγχΠ κατά την τελευταία

² Κύρια πηγή είναι τα στοιχεία που συγκέντρωσε η Eurostat στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Ολοκληρωμένων Στατιστικών Κοινωνικής Προστασίας (ESSPROS).

³ Το πάνελ των νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (European Community Household Panel) 1997.

⁴ Η κοινωνική κατάσταση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, 2001: Μέρος 2, σσ. 50-54.

⁵ Willem Adema, Net social expenditure, Labour Market and Social Policy Occasional Papers, No.39, OECD, 1999.

δεκαετία αντανακλούν τις συγκυριακές εξελίξεις και το αποτέλεσμα της προόδου που σημείωσαν ορισμένα Κράτη μέλη ώστε να συμβαδίσουν με τα άλλα.

Οι ακαθάριστες δαπάνες για την κοινωνική προστασία στην Ένωση αυξήθηκαν λιγότερο από το ΑΕγχΠ από το τέλος της οικονομικής ύφεσης του 1994 έως το 1998, όταν η οικονομική ανάκαμψη είχε ήδη αρχίσει. Η μείωση στις κοινωνικές δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕγχΠ⁶ αποτέλεσε κοινό χαρακτηριστικό των περισσότερων Κρατών μελών για την περίοδο 1994 - 1998, όπως και η αύξηση, που παρατηρήθηκε τα προηγούμενα τέσσερα έτη, η οποία ήταν εξίσου ευρεία.

Αλλαγές στις ακαθάριστες δαπάνες για την κοινωνική προστασία κατά είδος παροχών, 1990-1998

Από την περίοδο 1990-1998 ένα από τα υψηλότερα ποσοστά δαπανών σημειώθηκαν όχι στις συντάξεις γήρατος ή στην υγειονομική περίθαλψη, αλλά στα στεγαστικά επιδόματα. Με ετήσιο ποσοστό αύξησης σε επίπεδο ΕΕ της τάξης του 5% περίπου από άποψη αγοραστικής δύναμης κατά την εν λόγω οκταετία, τα στεγαστικά επιδόματα εμφανίστηκαν ως το στοιχείο με τα υψηλότερα ποσοστά αύξησης. Η αύξηση ήταν εντονότερη στο πρώτο τμήμα της περιόδου και θά μπορούσε να αντανακλά την αύξηση της ανεργίας κατά την περίοδο εκείνη.

Οι οικογενειακές παροχές (συμπεριλαμβανομένων των επιδομάτων μητρότητας) ήταν ένα άλλο στοιχείο που σημείωσε υψηλή αύξηση της τάξης του 3,5% περίπου ετησίως από άποψη αγοραστικής δύναμης. Ωστόσο, σε τέσσερις χώρες (Κάτω Χώρες, Αυστρία, Φινλανδία και Σουηδία), οι σχετικές δαπάνες μειώθηκαν κατά την τετραετία 1994 - 1998, σε αντίθεση με την αύξηση άνω του 6% ετησίως που σημείωσαν στη Γερμανία, την Ισπανία, την Ιρλανδία και το Λουξεμβούργο.

Οι δαπάνες για τις παροχές αναπηρίας επίσης αυξήθηκαν κατά 3,5% περίπου. Και πάλι η αύξηση αυτή επικεντρώθηκε στο πρώτο μέρος της περιόδου, με εξαίρεση την Ελλάδα και την Ιρλανδία. Εντούτοις, στις Κάτω Χώρες, μειώθηκαν κατά 6% ετησίως κατά την τετραετία 1994 - 1998, γεγονός που αντανακλά την ενίσχυση της αυστηρότητας του συστήματος και τη μετατόπιση της ευθύνης για τις πληρωμές από το κράτος στον εργοδότη.

Οι δαπάνες τόσο για παροχές γήρατος όσο και για παροχές ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης/ασθένειας αυξήθηκαν κατά 2,5% περίπου ετησίως από άποψη αγοραστικής δύναμης κατά την εν λόγω οκταετία. Και στις δύο περιπτώσεις το ποσοστό αύξησης ήταν χαμηλότερο στο δεύτερο μέρος της περιόδου. Ωστόσο, σε 7 από τα 15 κράτη μέλη οι δαπάνες αυξήθηκαν κατά 3% και άνω ετησίως κατά την τετραετία 1994-1998 και στην Ελλάδα και την Πορτογαλία οι παροχές γήρατος αυξήθηκαν κατά περισσότερο από 7% ετησίως.

Τέλος, η αύξηση των δαπανών για παροχές ανεργίας στην Ένωση ήταν κατά μέσο όρο χαμηλότερη από 1,5% ετησίως. Οι συνέπειες των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην ανακατανομή εισοδήματος

Όλα τα Κράτη μέλη χρησιμοποιούν τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης και φορολογίας τους για να διορθώσουν την κατανομή εισοδήματος που διαμορφώνει η αγορά. Η θεώρηση του αναδιανεμητικού αποτελέσματος της κοινωνικής προστασίας και της φορολογίας⁷ οδηγεί σε ενδιαφέροντα αποτελέσματα. Η συμβολή των κοινωνικών μεταβιβάσεων (και της φορολογίας) στην μείωση των εισοδηματικών ανισοτήτων που οφείλονται στην αγορά σε επίπεδο νοικοκυριών φαίνεται να είναι σημαντική σε όλα τα κράτη μέλη παρά τις διαφορές. Οι διαφορές αυτές αφορούν όχι μόνον τον όγκο των κοινωνικών μεταβιβάσεων, αλλά και το βαθμό εξειδίκευσής τους από άποψη πληθυσμού-στόχου. Η μείωση των ανισοτήτων της αγοράς⁸ κυμαίνεται από 40% περίπου στη Σουηδία, τη Φινλανδία και τη Γαλλία σε περίπου 20% στην Πορτογαλία. Επιπλέον, διαπιστώνουμε ότι η συμβολή των κοινωνικών παροχών στη μείωση των ανισοτήτων της αγοράς είναι σημαντικά μεγαλύτερη από τη συμβολή της φορολογίας και ότι αυτό ισχύει σε όλα τα Κράτη μέλη.

Σε όλα τα Κράτη μέλη η κοινωνική προστασία διαρθρώνεται στη βάση διαφόρων συνδυασμών, δημόσιων και ιδιωτικών, επίσημων και ανεπίσημων ρυθμίσεων. Λόγω της γήρανσης της κοινωνίας, η ισορροπία μεταξύ των τεσσάρων αυτών συστατικών ενδέχεται να αλλάξει. Καθώς το μέγεθος των νοικοκυριών μικραίνει και τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες εργάζονται, οι ικανότητες των οικογενειών να φροντίζουν τα μέλη τους θα περιορίζονται, και μεγαλύτερο ποσοστό υπηρεσιών πρόνοιας θα πρέπει να παρέχεται και να χρηματοδοτείται από το επίσημο σύστημα κοινωνικής προστασίας. Παρομοίως, καθώς οι κυβερνήσεις προσπαθούν να επανισορροπήσουν τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης όσον αφορά ορισμένα στοιχεία όπως οι συντάξεις, οι παροχές αναπηρίας και ασθένειας, ενδέχεται να παρατηρηθεί μετατόπιση αρμοδιοτήτων και δαπανών από τα δημόσια συστήματα σε επαγγελματικά και ατομικά προγράμματα.

Στο μέλλον μπορούμε συνεπώς να αναμένουμε ότι τα στοιχεία δαπανών θα καλύπτουν ένα μεγαλύτερο τμήμα των συνολικών υπηρεσιών πρόνοιας. Παράλληλα κρίνεται απαραίτητο να συμπεριλαμβάνονται στα στοιχεία σχετικά με τις δαπάνες, όλες οι επίσημες δαπάνες, δημόσιες, επαγγελματικές ή ιδιωτικές.

6 Πρέπει να έχουμε κατά νου ότι οι αλλαγές στο ποσοστό των δαπανών για την κοινωνική προστασία στο ΑΕγχΠ δεν αντανακλούν κατ' ανάγκη αλλαγές στην πολιτική. Σε μεγάλο βαθμό μπορεί απλώς να αντανακλούν αλλαγές του επιχειρηματικού κύκλου. Όταν το ΑΕγχΠ αυξάνεται, το σχετικό ποσοστό των δαπανών μειώνεται ακόμα και αν οι δαπάνες μπορεί να παραμένουν στο ίδιο επίπεδο ή ακόμα και να αυξάνονται, και αντίστροφα.

7 Η προσοχή περιορίζεται στις παροχές κοινωνικής ασφάλισης που υποκαθιστούν και συμπληρώνουν το εισόδημα. Λόγω περιορισμένων στοιχείων, οι έμμεσοι φόροι (όπως το ΦΠΑ και οι φόροι κατανάλωσης) και οι παροχές, που καταβάλλονται για αποζημίωση ειδικών δαπανών (π.χ. ιατρικά έξοδα) δεν λαμβάνονται υπόψη.

8 Βάσει υπολογισμού του συντελεστή Gini

1.3 Η πρόκληση της κινητικότητας και της μετανάστευσης

Οι δύο κύριες κατηγορίες γεωγραφικής κινητικότητας που εξετάζονται στο μέρος αυτό είναι οι μεταναστευτικές ροές των πολιτών της ΕΕ καθώς και των υπηκόων τρίτων χωρών που εισέρχονται στην ΕΕ.

Το δικαίωμα στην ελεύθερη κυκλοφορία είναι θεμελιώδες βάσει της συνθήκης για την ΕΚ. Οι Ευρωπαίοι πολίτες έχουν πρόσβαση στην απασχόληση σε κάθε Κράτος μέλος, που συνοδεύεται από το δικαίωμα διαμονής για τους ίδιους και τις οικογένειές τους και δεν πρέπει να υφίστανται διακρίσεις λόγω εθνικότητας. Η ελεύθερη κυκλοφορία μπορεί να σημαίνει εγκατάσταση σε άλλο κράτος μέλος, ή καθημερινή ή εβδομαδιαία μετακίνηση προς και από το χώρο εργασίας με διέλευση εθνικών συνόρων.

Η κινητικότητα συχνά εξετάζεται στο πλαίσιο της πολιτικής για την απασχόληση, ως ένα από τα κύρια στοιχεία για την αύξηση της ευελιξίας και τη διαχείριση των ανισορροπιών της αγοράς εργασίας. Η συνεχής δημιουργία θέσεων εργασίας και οι ταχείες μεταβολές στη ζήτηση εργατικού δυναμικού, ιδιαίτερα μετά το 1997, έχουν αυξήσει την ανάγκη για κινητικότητα του εργατικού δυναμικού. Σε επίπεδο ΕΕ η συζήτηση έχει ιδιαίτερη σημασία στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση. Η κινητικότητα του εργατικού δυναμικού έχει τόσο επαγγελματική όσο και γεωγραφική διάσταση. Ενώ η επαγγελματική κινητικότητα από μία θέση εργασίας σε άλλη και η δια βίου μάθηση αποτελούν κατά πολύ τους σημαντικότερους παράγοντες προσαρμογής του εργατικού δυναμικού στις νέες οικονομικές συνθήκες, η βελτίωση της γεωγραφικής κινητικότητας θα μπορούσε να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση των ελλείψεων της αγοράς εργασίας και στην περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη.

Εκτός από την απασχόληση, η γεωγραφική κινητικότητα έχει σημαντικές κοινωνικές και πολιτιστικές συνέπειες. Στο πλαίσιο αυτό, η μετανάστευση αξίζει ιδιαίτερη προσοχή. Ο αυξανόμενος αριθμός μεταναστών από τρίτες χώρες αντιμετωπίζει ποικίλες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες που συνεπάγονται νέες προκλήσεις για τις κοινωνίες υποδοχής. Ωστόσο, χάρη στους μετανάστες έρχονται σε επαφή διάφορα πολιτιστικά χαρακτηριστικά, γεγονός που παρέχει νέες ευκαιρίες για ανταλλαγή γνώσεων και αμοιβαίο εμπλουτισμό των διαφόρων πολιτισμών.

1.3.1 Κινητικότητα των πολιτών της ΕΕ

Παρά τη σημαντική πρόοδο που σημειώθηκε όσον αφορά την άρση των φραγμών στην ελεύθερη κυκλοφορία των ατόμων κατά τις τελευταίες δεκαετίες στην ΕΕ, τα σημερινά επίπεδα γεωγραφικής κινητικότητας είναι πολύ χαμηλά σε σύγκριση με αυτά που παρατηρήθηκαν στις δεκαετίες του 1950 και του 1960. Σήμερα η γεωγραφική κινητικότητα μεταξύ των Κρατών μελών κυμαίνεται, σύμφωνα με εκτιμήσεις, μεταξύ 0.1 και 0.2 τοις εκατό του συνολικού πληθυσμού ανά έτος. Επιπλέον, μόνον εν μέρει συνδέεται με την απασχόληση. Σύμφωνα με έρευνα του Ευρωβαρόμετρου⁹, οι πολίτες της ΕΕ δεν αλλάζουν κατοικία πολύ συχνά. Το 38 % αυτών, κατά μέσο όρο, έχουν μετακινηθεί κατά την τελευταία δεκαετία. Όμως αυτός ο ευρωπαϊκός μέσος όρος κρύβει σημαντικές διαφορές

μεταξύ των Κρατών μελών, με σαφή διαφοροποίηση Βορρά-Νότου (συν της Ιρλανδίας). Η μετακόμιση σε άλλη κατοικία στην ίδια πόλη ή χωριό είναι ο πιο συνηθισμένος τρόπος κινητικότητας, ενώ οι άλλοι είδους μετακινήσεις γίνονται πιο σπάνιες όσο αυξάνεται η απόσταση. Από το σύνολο των ατόμων που άλλαξαν κατοικία τουλάχιστον μία φορά κατά την τελευταία δεκαετία, το 68% μετακόμισε μέσα στην ίδια πόλη ή στο ίδιο χωριό, ενώ λιγότερο από 5% σε άλλη χώρα εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και περίπου το ίδιο ποσοστό σε άλλη χώρα εκτός της ΕΕ. Το κύριο κίνητρο για μετακόμιση είναι οικογενειακοί/προσωπικοί λόγοι (54%), και ακολουθούν λόγοι στέγασης (18%) και λόγοι που αφορούν την εργασία (15%). Έρευνες στις ΗΠΑ¹⁰ κατέληξαν σε παρόμοια συμπεράσματα όσον αφορά τις αιτίες της μετακόμισης, αν και η κινητικότητα στις ΗΠΑ είναι ουσιαστικά υψηλότερη από ό,τι στην ΕΕ.

Αρκετοί λόγοι εξηγούν τη μείωση αυτή της ενδοευρωπαϊκής κινητικότητας κατά τις τελευταίες 3 δεκαετίες. Οι νότιες περιφέρειες, οι οποίες πλήττονταν ιδιαίτερα από σοβαρά οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα κατά τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, έχουν πραγματοποιήσει θεαματική πρόοδο όσον αφορά τη μείωση του χάσματος με τους πιο ευημερούντες Ευρωπαίους εταίρους. Σήμερα, προσφέρουν στους πολίτες τους σχετικά υψηλές συνθήκες διαβίωσης και κοινωνικής πρόνοιας.

Η σταδιακή μετάβαση από το τεχνολογικό παράδειγμα της πρώτης μεταπολεμικής εποχής που χαρακτηρίζονταν από χαμηλή ειδίκευση, και παραγωγικές διαδικασίες έντασης εργασίας στην σημερινή οικονομία της γνώσης, που άρχισε να αναπτύσσεται από τις αρχές της δεκαετίας του 1970, μπορεί επίσης να συνέβαλε στη μείωση της συνολικής κινητικότητας και στο νέο ενδιαφέρον για τη μετανάστευση ατόμων με υψηλά προσόντα.

Άλλοι σημαντικοί παράγοντες που επηρεάζουν την κινητικότητα στην ΕΕ

Η γλώσσα εξακολουθεί να αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά εμπόδια για την απόφαση μετακίνησης σε άλλη χώρα. Το 47% των Ευρωπαίων ισχυρίζεται ότι γνωρίζουν μόνον τη μητρική τους γλώσσα ενώ πρόσφατη έρευνα του Ευρωβαρόμετρου ανέφερε ότι μόνον το 29% των Ευρωπαίων πολιτών θα ήταν πρόθυμοι να ζήσουν σε άλλη χώρα της ΕΕ της οποίας η γλώσσα είναι διαφορετική από τη μητρική τους. Η πιθανότητα να γνωρίζουν οι Ευρωπαίοι μια ξένη γλώσσα μειώνεται με την ηλικία και αυξάνεται με το μορφωτικό επίπεδο.

Η πιθανή απώλεια των κοινωνικών δικτύων αποτελεί επίσης φραγμό στη μετανάστευση. Η απουσία οικογενειακών δεσμών, καθώς και οι κοινωνικές και πολιτιστικές διαφορές μπορεί να αποτελούν σημαντικά εμπόδια στην επαναδημιουργία τέτοιων δεσμών στην κοινότητα υποδοχής. Συνήθως τα άτομα με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο αντιμετωπίζουν λιγότερες δυσκολίες στη επαναδημιουργία τέτοιων κοινωνικών δικτύων.

Η αυξανόμενη συμμετοχή γυναικών στην αγορά εργασίας θεωρείται συχνά ως παράγοντας που περιορίζει τη γεωγραφική κινητικότητα, καθώς η κινητικότητα συχνά συνεπάγεται την εύρεση νέων θέσεων για δύο άτομα με διαφορετικές επαγγελματικές σταδιοδρομίες.

9 Ευρωβαρόμετρο 54.2, 2001

10 "An overview of labour mobility in the United States" (Επισκόπηση της αγοράς εργασίας στις Ηνωμένες Πολιτείες) - F.W. Horvarth (Γραφείο Εργατικών Στατιστικών των ΗΠΑ.)

Η διαθεσιμότητα προσιτής και καλής ποιότητας στέγης αποτελεί έναν ακόμη σημαντικό παράγοντα στις αποφάσεις για μετακόμιση. Οι στεγαστικές συνθήκες σε όλη την Ευρώπη έχουν κατά κανόνα βελτιωθεί κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Τα περισσότερα άτομα ακόμα και στα λιγότερο πλούσια Κράτη μέλη απολαμβάνουν στέγαση ποιότητας σε λογικό κόστος. Ωστόσο, οι δαπάνες για τη στέγαση έχουν αυξηθεί σημαντικά στα περισσότερα Κράτη μέλη ιδιαίτερα για τα λιγότερο πλούσια νοικοκυριά. Επιπλέον, παρά τη μαζική κατασκευή νέων σπιτιών, η προσφορά τείνει να υστερεί της ζήτησης. Οι υψηλότερες προδιαγραφές και η τάση προς περισσότερα αλλά μικρότερα νοικοκυριά συγκαταλέγονται στους παράγοντες που δυσχεραίνουν όλο και περισσότερο την ισοκρέση της προσφοράς και της ζήτησης. Στις περισσότερες αστικές περιοχές υπάρχει έντονη έλλειψη στέγης και ιδιαίτερα στέγης που είναι καλής ποιότητας και παραμένει προσιτή. Τα προβλήματα της εύρεσης προσιτής και κατάλληλης κατοικίας σε άλλη περιφέρεια ή χώρα ενδέχεται να αποτελέσουν αρνητικό παράγοντα όσον αφορά την απόφαση των ατόμων να μετακομίσουν. Η απροθυμία των ατόμων να μετακομίσουν, όπως προκύπτει από πρόσφατο Ευρωβαρόμετρο, συνδέεται σαφώς με ορισμένες αβεβαιότητες και ελλείψεις που χαρακτηρίζουν την αγορά στέγης στις περισσότερες περιοχές της Ευρώπης.

Μελλοντικές τάσεις που επηρεάζουν την κινητικότητα

Η Ευρώπη μεταβάλλεται όσον αφορά τη δομή και τη συμπεριφορά του πληθυσμού, γεγονός που επηρεάζει τα μελλοντικά επίπεδα γεωγραφικής κινητικότητας. Δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι η πλειονότητα των νέων έχουν μετακομίσει τουλάχιστον μία φορά κατά την τελευταία δεκαετία (το 45% των ατόμων ηλικίας 15-24 ετών και περίπου το 60% των ατόμων 25-39 ετών) κυρίως για οικογενειακούς, επαγγελματικούς και εκπαιδευτικούς λόγους. Οι νέοι έλκονται κυρίως από τις αστικές περιοχές όπου απολαμβάνουν μεγαλύτερη επιλογή όσον αφορά την εκπαίδευση, το είδος της απασχόλησης και τον τρόπο ζωής. Υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση Βορρά-Νότου στην Ένωση όσον αφορά το χρόνο και τη συχνότητα των μετακομίσεων¹¹, καθώς οι νέοι στο Νότο φεύγουν από το σπίτι των γονιών τους αργότερα. Είναι επίσης αξιοσημείωτο ότι το συνολικό επίπεδο της κινητικότητας είναι πιθανό να επηρεάζεται από τη σταδιακή μείωση της ομάδας των νεότερης ηλικίας ατόμων (15-29) λόγω της σημαντικής μείωσης της γονιμότητας κατά τα τριάντα τελευταία χρόνια. Η ομάδα αυτή αποτελούσε το 23,2% του πληθυσμού της ΕΕ το 1990, το 19,6% το 2000 και σύμφωνα με το βασικό σενάριο της Eurostat θα σημειωθεί περαιτέρω μείωση στο 17,8% πριν από το 2010.

Τα άτομα με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο είναι τα πλέον κινητικά. Πράγματι, για 11 Κράτη μέλη τα άτομα που ζουν σε άλλο Κράτος μέλος έχουν υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο από τους συμπατριώτες τους στην χώρα καταγωγής τους. Το υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο και η προώθηση της οικονομικής ολοκλήρωσης, καθώς και η βελτίωση του συντονισμού των πολιτικών, θα ενισχύσουν σταδιακά αυτό το δυναμικό κινητικότητας.

Κινητικότητα και περιφερειακά προβλήματα

Τα μέτρα περιφερειακής ανάπτυξης είναι ιδιαίτερα σημαντικά τόσο για την πρόληψη των υπερβολών της περιφερειακής πώλωσης όσο και για τη μεγιστοποίηση του δυναμικού της γεωγραφικής κινητικότητας. Κατά τις τελευταίες δεκαετίες, παρατηρήθηκε σημαντική ροή ατόμων που μετακινούνται κυρίως από την ύπαιθρο σε αστικές περιοχές. Αυτό έχει συμβάλει στην διαδικασία της περιφερειακής πώλωσης.

Στην ΕΕ υπάρχουν 70 περιφέρειες (περίπου μία στις τρεις) στις οποίες περισσότερο από το 50% του πληθυσμού ζει σε "πυκνοκατοικημένες περιοχές"¹². Αυτές οι 70 περιφέρειες αποτελούν το 14,7% της συνολικής επικράτειας της ΕΕ των 15 και περιλαμβάνουν το 45,2 % του πληθυσμού της ΕΕ των 15. Στις μεγάλες αστικές περιοχές σημειώθηκε αύξηση και ανανέωση του πληθυσμού, ενώ οι απομακρυσμένες περιοχές της υπαίθρου βρίσκονται αντιμέτωπες με επιταχυνόμενη πληθυσμιακή γήρανση και οικονομική παρακμή.

Σύμφωνα με τρέχουσες δημογραφικές προβλέψεις η απόκλιση αυτή θα συνεχίσει να αυξάνεται, ιδιαίτερα όσον αφορά τον πληθυσμό σε ηλικία εργασίας. Από το 2000 έως το 2015, σε περιφερειακό επίπεδο (Nuts2), ο πληθυσμός σε ηλικία εργασίας στις 10 φτωχότερες περιφέρειες προβλέπεται να μειωθεί κατά 12%, ενώ στις 10 πλουσιότερες, θα αυξηθεί κατά 15 %.

Εκτός από τις συνέπειες για την οικονομική δραστηριότητα, αυτή η περιφερειακή πώλωση επηρεάζει την ποιότητα των συνθηκών διαβίωσης. Η σταθερή μείωση του πληθυσμού καθιστά πιο πολυδάπανη την παροχή δημόσιων υπηρεσιών (π.χ. εκπαίδευση, υγεία) στις περιφέρειες με μικρό πληθυσμό, ενώ οι συγκεντρώσεις πληθυσμού στα μεγάλα αστικά κέντρα προκαλούν διαφορετικά αλλά εξίσου δυσεπίλυτα προβλήματα όπως η κυκλοφοριακή συμφόρηση, η μόλυνση κ.τ.λ. Συνεπώς πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην περιφερειακή διάσταση κατά τη θέσπιση πολιτικών για την προώθηση της γεωγραφικής κινητικότητας.

Εξετάζοντας τις μακροπρόθεσμες τάσεις όσον αφορά την κινητικότητα, οι γρήγορες τεχνολογικές αλλαγές, ιδιαίτερα η αναμενόμενη πρόοδος στις τηλεπικοινωνίες και τις μεταφορές, ενδέχεται να μειώσουν σταδιακά τη σημασία της γεωγραφικής κινητικότητας (σε σύγκριση με την κινητικότητα από αναφέρεται στην αλλαγή ή απόκτηση νέων προσόντων) ως μέσου για τη βελτίωση της κατανομής ανθρωπίνων πόρων.

Μετανάστευση και διεύρυνση

Η επόμενη διεύρυνση μπορεί να συμβάλει στην αύξηση της διασυνοριακής κινητικότητας σε πρώτο στάδιο. Το μέγεθος των μεταναστευτικών πιέσεων θα εξαρτηθεί κυρίως από την ψαλίδα των εισοδημάτων και από τις διαφορές στην κατάσταση των αγορών εργασίας ανάμεσα στα σημερινά και μελλοντικά Κράτη μέλη. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι προηγούμενες διευρύνσεις με την προσχώρηση της Ελλάδας, της Ισπανίας και της Πορτογαλίας δεν προκάλεσαν αύξηση των μεταναστευτικών ροών από τις χώρες αυτές σε άλλα κράτη μέλη. Επιπλέον, δεδομένης της οικονομικής και κοινωνικής πρόοδου που σημειώθηκε στην περιοχή, οι χώρες αυτές αποτελούν τώρα χώρες προορισμού για υπηκόους τρίτων χωρών.

¹¹ Από ορισμένες έρευνες προκύπτει ότι η καθυστέρηση αυτή που παρατηρείται όσον αφορά την μετακόμιση από το σπίτι των γονιών συνδέεται με το γεγονός ότι οι νέοι στο Νότο στηρίζονται περισσότερο στην οικογένεια από ό,τι στο Βορρά - βλέπε G. B. Sgritta - *Family and Welfare systems in the transition to adulthood* - European Observatory on Social Situation, Demography and Family.

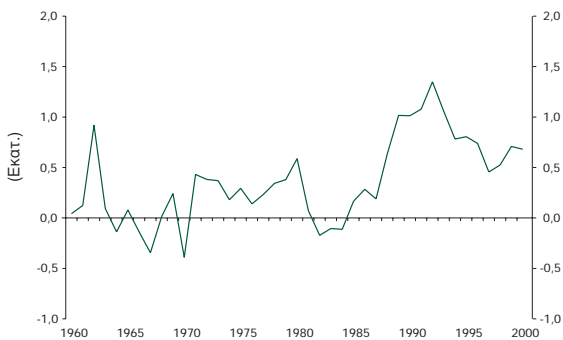
¹² Υπάρχει μικρό σύνολο τοπικών περιοχών, καθεμία από τις οποίες έχει πυκνότητα μεγαλύτερη από 500 κατοίκους ανά τετραγωνικό, όπου ο συνολικός αριθμός για το σύνολο είναι τουλάχιστον 50,000 κάτοικοι. Η μέση πυκνότητα για την ΕΕ είναι 116 κάτοικοι ανά τετραγωνικό.

1.3.2 Μετανάστευση από τρίτες χώρες

Οι μετανάστες από τρίτες χώρες που εισέρχονται στην ΕΕ αποτελούν άλλη σημαντική μορφή κινητικότητας. Κατά τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται μία τάση αύξησης με έντονες διακυμάνσεις του καθαρού αριθμού των μεταναστών. Ο αριθμός και η καταγωγή των μεταναστών διαφέρει σημαντικά με την πάροδο του χρόνου ανάλογα με την πολιτική και την οικονομική κατάσταση στις διάφορες περιοχές του κόσμου. Η αύξηση ήταν ιδιαίτερα έντονη μετά τα μέσα της δεκαετίας του '80, όταν σημειώθηκε σημαντική εισροή από την Ανατολική Ευρώπη. Στη συνέχεια, ο πόλεμος στην πρώην Γιουγκοσλαβία και η ασταθής κατάσταση στα Βαλκάνια προκάλεσαν μεγάλο κύμα μεταναστών, κυρίως από τις πρώην Δημοκρατίες της Γιουγκοσλαβίας και την Αλβανία. Σημειώθηκε επίσης μεγάλος αριθμός εισροών από άλλα μέρη του κόσμου, κυρίως από διάφορες περιοχές της Ασίας και της Βόρειας Αφρικής, που οφειλόταν σε συνδυασμό οικονομικών, πολιτικών και δημογραφικών παραγόντων.

νέοι με χαμηλού επιπέδου προσόντα. Οι παράγοντες ώθησης στις χώρες καταγωγής συνδυάζονται με διάφορους παράγοντες έλξης στις χώρες υποδοχής, που προκαλούνται π.χ. από ελλείψεις εργατικού δυναμικού σε περιφερειακό επίπεδο, από τη γήρανση του εργατικού δυναμικού. Εξετάζοντας τις καταγεγραμμένες εισροές κατά το 1999, τα περισσότερα άτομα προέρχονταν από την πρώην Γιουγκοσλαβία, και ακολουθούσαν οι Πολωνοί, άτομα από τη Βόρεια Αφρική, από την πρώην Σοβιετική Ένωση και από την Τουρκία. Αλλά οι καταγεγραμμένοι μετανάστες αποτελούν μόνο μέρος της συνολικής εικόνας. Σημαντικός αριθμός ατόμων εισέρχονται ή παραμένουν στην ΕΕ παράνομα και πραγματοποιούν μη δηλωθείσα εργασία, συχνά σε τομείς και σε περιφέρειες όπου η παραοικονομία είναι περισσότερο αναπτυγμένη. Τόσο οι παράνομοι όσο και οι νόμιμοι μετανάστες είναι πιο ευάλωτοι από τους αυτόχθονες εργαζόμενους και συχνά είναι πρόθυμοι να κάνουν παραχωρήσεις όσον αφορά τις αμοιβές τους και τα εργατικά τους δικαιώματα.

Σχήμα 1 Καθαρή μετανάστευση, Ευρωπαϊκή Ένωση 1960 - 2000



Καθαρή μετανάστευση είναι η διαφορά μεταξύ του αριθμού των ατόμων που εισέρχονται στην ΕΕ και ατόμων που εξέρχονται.
Πηγή: Eurostat - Στατιστικές για τη μετανάστευση

Το 1999, 13 εκατ.¹³ ή το 3,4% του πληθυσμού της ΕΕ ήταν υπήκοοι τρίτων χωρών- ήτοι αύξηση 50% από το 1985. Το ποσοστό ήταν σαφώς υψηλότερο σε ορισμένα κράτη μέλη της Κεντρικής Ευρώπης (Αυστρία, 9.3% και Γερμανία, 6.7%) και σαφώς χαμηλότερο στην Ισπανία και στην Ιταλία.¹⁴ Η αυξανόμενη μετανάστευση από χώρες εκτός της Ένωσης επικεντρώνεται κυρίως στις οικονομικά ευημερούσες περιφέρειες. Τά περισσότερα μεγάλα αστικά κέντρα αποκτούν όλο και πιο πολυπολιτισμικό χαρακτήρα και πρέπει να αναπτύξουν επαρκείς στρατηγικές για την κοινωνική και την οικονομική ενσωμάτωση των νεοεισερχομένων και των οικογενειών τους. Σε αντίθεση με τους πολίτες της ΕΕ, οι υπήκοοι τρίτων χωρών δεν απολαμβάνουν το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η διαχείριση της ροής μεταναστών από τρίτες χώρες αποτελεί όλο και μεγαλύτερη πρόκληση για την πολιτική απασχόλησης και την κοινωνική πολιτική των κρατών μελών και της Ένωσης στο σύνολό της. Αν και στην Ευρώπη έχουν παρατηρηθεί εισροές ατόμων με υψηλό επίπεδο προσόντων για την αντιμετώπιση ειδικών ελλείψεων του εργατικού δυναμικού, ένα μεγάλο ποσοστό τέτοιων μεταναστών είναι

Συμμετοχή στην αγορά εργασίας

Η συμμετοχή στην αγορά εργασίας ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των διαφόρων ομάδων μεταναστών. Για τους πολίτες της ΕΕ που ζουν σε άλλο κράτος μέλος και για τους εργαζόμενους που προέρχονται από τις υποψήφιες χώρες της Κεντρικής και της Ανατολικής Ευρώπης η συμμετοχή στην αγορά εργασίας είναι ίση ή υψηλότερη από το μέσο όρο της ΕΕ. Για ορισμένες άλλες ομάδες μεταναστών τα ποσοστά απασχόλησης είναι κατά πολύ χαμηλότερα, ιδιαίτερα όσον αφορά τις γυναίκες που προέρχονται από τη Βόρεια Αφρική και την Τουρκία. Για την ομάδα των ατόμων ηλικίας 15-24, το μέσο ποσοστό ανεργίας είναι 16% για τους πολίτες της ΕΕ, 15% για τους Τούρκους υπηκόους, 14% για τους υπηκόους των άλλων 12 υποψήφιων χωρών και 21 % για άτομα από άλλες χώρες.

Η μετανάστευση συχνά θεωρείται παράγοντας που αυξάνει την ευελιξία της αγοράς εργασίας. Ωστόσο, αυτό ενέχει τον κίνδυνο της αύξησης του διαχωρισμού της αγοράς εργασίας με υπερεκπροσώπηση των υπηκόων τρίτων χωρών στις λιγότερο αμειβόμενες θέσεις εργασίας. Η πλειονότητα των εργαζόμενων που είναι υπήκοοι τρίτων χωρών φαίνεται ότι καταλαμβάνουν θέσεις εργασίας που συγκαταλέγονται μεταξύ των θέσεων της αγοράς εργασίας με χαμηλή ειδίκευση και χαμηλές αποδοχές. Οι γυναίκες μετανάστες τείνουν να εργάζονται στον ξενοδοχειακό τομέα και στον τομέα της εστίασης και στις οικιακές υπηρεσίες. Αυτό δεν οφείλεται μόνο στο χαμηλό μέσο επίπεδο των προσόντων των υπηκόων τρίτων χωρών. Οι εργαζόμενοι από χώρες της Κεντρικής και της Ανατολικής Ευρώπης τείνουν να καταλαμβάνουν θέσεις εργασίας που απαιτούν προσόντα χαμηλότερα από το μέσο επίπεδο των πιστοποιημένων προσόντων που διαθέτουν. Η πιθανότητα οι μετανάστες να πέσουν θύματα διακρίσεων, εκμετάλλευσης και καταχρήσεων συχνά επιτείνεται από τους γλωσσικούς φραγμούς, αλλά και από την έλλειψη εξοικείωσης με τα τοπικά έθιμα και την τοπική κουλτούρα καθώς και την έλλειψη αναπτυγμένων κοινωνικών δικτύων. Ωστόσο, αναπτύσσονται κάποιες ενδιαφέρουσες πρωτοβουλίες, όπως οι διαπολιτισμικοί μεσολαβητές, που δρούν στους χώρους εργασίας ή στις κοινωνικές και υγειονομικές υπηρεσίες για την ενίσχυση της πρόσβασης των μεταναστών στα όργανα αυτά.

¹³ Τα πλέον πρόσφατα στοιχεία από τη Eurostat αφορούν το 1998 (Γαλλία 1990)

¹⁴ Ο αριθμός αυτός δεν περιλαμβάνει τον πληθυσμό που γεννήθηκε στην αλλοδαπή και έλαβε την υπηκοότητα της ΕΕ, αλλά περιλαμβάνει τα τέκνα των υπηκόων τρίτων χωρών που γεννήθηκαν στην Ευρώπη ακόμα και αν δεν έλαβαν την υπηκοότητα της ΕΕ.

Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Όσον αφορά την κινητικότητα στο εσωτερικό της ΕΕ, έχει διαπιστωθεί ότι παρά τη σημαντική πρόοδο που έχει σημειωθεί στην άρση των εμποδίων στην ελεύθερη κυκλοφορία των ατόμων κατά τις τελευταίες δεκαετίες στην ΕΕ, τα σημερινά επίπεδα γεωγραφικής κινητικότητας είναι πολύ χαμηλά σε σχέση με αυτά που παρατηρήθηκαν στις δεκαετίες του 1950 και του 1960. Σε μεγάλο βαθμό αυτό ήταν αποτέλεσμα της θεματικής προόδου που σημείωσαν οι λιγότερο ευημερούσες ευρωπαϊκές περιφέρειες στη μείωση του χάσματος με τους πιο ευημερούντες εταίρους. Στα επόμενα χρόνια, το υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο και η αυξανόμενη οικονομική ολοκλήρωση, σε συνδυασμό με τη βελτίωση του συντονισμού της πολιτικής, θα μπορούσαν να συμβάλουν εμφανέστερα στην κινητικότητα στο εσωτερικό της ΕΕ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην ανακοίνωσή της "Νέες ευρωπαϊκές αγορές εργασίας, ανοιχτές σε όλους, με πρόσβαση για όλους" προτείνει νέα στρατηγική με συγκεκριμένες πολιτικές πρωτοβουλίες για την εξασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας και του ανοίγματος των νέων ευρωπαϊκών αγορών εργασίας. Η ανάπτυξη αυτής της θετικής δυναμικής θα απαιτήσει την ενεργό συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων μερών σε ευρωπαϊκό, εθνικό και τοπικό επίπεδο. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει επίσης να δοθεί σε ορισμένους ειδικούς φραγμούς που δεν συνδέονται άμεσα με την αγορά εργασίας, όπως οι σχετικά χαμηλές επιδόσεις στην εκμάθηση ξένων γλωσσών σε αρκετά κράτη μέλη και οι αυξανόμενες δυσκολίες όσον αφορά τη στέγαση σε κυρίως οικονομικά ανθίζουσες περιφέρειες, καθώς και την τάση για περιφερειακή πόλωση σε αρκετές περιφέρειες της ΕΕ.

Εξετάζοντας τις τάσεις της γεωγραφικής κινητικότητας, η ροή μεταναστών από τρίτες χώρες αποτελεί σημαντική πρόκληση για την πολιτική απασχόλησης και την κοινωνική πολιτική στα κράτη μέλη και στην Ένωση στο σύνολό της. Οι περισσότεροι ερευνητές συμφωνούν ότι οι μεταναστευτικές εισροές θα αποτελέσουν ένα μάλλον ευμετάβλητο αλλά διαρκές φαινόμενο στο οποίο οι υπεύθυνοι για τη χάραξη της πολιτικής θα πρέπει να αποδίδουν όλο και μεγαλύτερη προσοχή. Ο αυξανόμενος αριθμός μεταναστών από τρίτες χώρες συνεπάγεται τόσο προκλήσεις όσο και ευκαιρίες για την ευρωπαϊκή κοινωνία. Η συμμετοχή στην οικονομική και την κοινωνική ζωή αποτελεί το βασικό μέσο για την ένταξη των ομάδων των μεταναστών και των οικογενειών τους. Παράλληλα, η επιτυχής ενσωμάτωση των μεταναστών στις κοινωνίες υποδοχής είναι σημαντική για την οικονομική τους πρόοδο και για την κοινωνική συνοχή. Για την πρόωθηση της ενσωμάτωσης χρειάζεται άσκηση πολιτικής που να στοχεύει τόσο στους μετανάστες όσο και στις κοινωνίες υποδοχής. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η καταπολέμηση των διακρίσεων. Οι φραγμοί στην κοινωνική συμμετοχή - είτε αυτοί οφείλονται στις δομές, τις ικανότητες και τη συμπεριφορά των κοινοτήτων υποδοχής ή των εισερχομένων μεταναστών - μειώνουν τις πιθανότητες για ενσωμάτωση και αποδυναμώνουν την κοινωνική συνοχή. Η διευκόλυνση της πρόσβασης των μεταναστών με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και των τέκνων τους στην εκπαίδευση, η πρόωθηση των ευκαιριών για απασχόληση και η άρση των φραγμών που συνδέονται με τη στέγαση είναι κάποια από τα κυριότερα ζητήματα που αφορούν τους μετανάστες.

Η διαχείριση των μεταναστευτικών εισροών, η καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης και η ανάπτυξη ενός βέλτιστου προτύπου ενσωμάτωσης με παράλληλο σεβασμό της ποικιλότητας αποτελούν μείζονες προκλήσεις που απαιτούν τη δέσμευση όλων των εμπλεκόμενων παραγόντων. Σε επίπεδο ΕΕ, με την θέση σε ισχύ της συνθήκης του Άμστερνταμ την 1η Μαΐου 1999, η πολιτική για το άσυλο, για την ελεύθερη κυκλοφορία των ατόμων, η πολιτική θέωσης διαβατηρίων, οι κανόνες που διέπουν τη διέλευση των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ, η

μεταναστευτική πολιτική, τα δικαιώματα των υπηκόων τρίτων χωρών και η καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της συνολικής προσέγγισης για την πολιτική ασύλου και της κοινής πολιτικής μετανάστευσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Εκτός από τη διαδικασία αυτή για τη διαμόρφωση θεσμικού και νομοθετικού πλαισίου, η ευρωπαϊκή κοινωνική πολιτική προβλέπει σειρά μέτρων για την απασχόληση, την κοινωνική ένταξη, την καταπολέμηση των διακρίσεων, την κοινωνική προστασία και την ισότητα των φύλων τα οποία υποστηρίζουν και ενισχύουν τις πολιτικές προσπάθειες σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Πρόσφατη πολιτική δράση που συνδέεται με την κινητικότητα και τη μετανάστευση

Διάφορα κοινοτικά μέσα που αναπτύσσονται στο πλαίσιο της **ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση**¹⁵ υποστηρίζουν τις προσπάθειες των Κρατών μελών να ενισχύσουν την κινητικότητα του εργατικού δυναμικού και να διευκολύνουν την πρόσβαση στη δια βίου μάθηση. Η στρατηγική για την πρόωθηση της ανάπτυξης **νέων ευρωπαϊκών αγορών εργασίας**¹⁶ εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Στοκχόλμη το Μάρτιο του 2001, με ιδιαίτερη έμφαση στα προσόντα και στην κινητικότητα.

Προτάθηκαν αρκετές πρωτοβουλίες στον τομέα της **κοινωνικής ασφάλισης**¹⁷ για τη βελτίωση του αποτελεσματικού συντονισμού και για την παροχή περισσότερων ευκαιριών στους εργαζόμενους και στους αναζητούντες εργασία ώστε να επωφεληθούν του δικαιώματός τους για ελεύθερη κυκλοφορία.

Στη νέα **ευρωπαϊκή στρατηγική για την πρόωθηση της κοινωνικής ένταξης**¹⁸, τα εθνικά σχέδια δράσης αρκετών κρατών μελών αναγνώρισαν την αυξανόμενη εθνοτική και πολιτιστική ποικιλομορφία και τον μεγαλύτερο κίνδυνο για κοινωνικό αποκλεισμό των εθνοτικών μειονοτήτων και των μεταναστών.

Καταρτίζονται κοινές πολιτικές στον τομέα της **μετανάστευσης και του ασύλου**¹⁹ σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Ταμπερέ (Οκτώβριος του 1999). Για την επιτυχημένη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών και τη μείωση της παράνομης μετανάστευσης, η Επιτροπή έχει προτείνει συντονισμένη προσέγγιση που ενσωματώνει όλες τις πτυχές του μεταναστευτικού συστήματος και ενισχύει τη συνεργασία με τις χώρες καταγωγής. Η προσέγγιση συμπληρώνεται με ισχυρές²⁰ πολιτικές για την ενσωμάτωση και την καταπολέμηση των διακρίσεων στις χώρες υποδοχής, βάσει του άρθρου 13 της συνθήκης του Άμστερνταμ.

Αναγνωρίζεται ότι υπάρχουν τόσο παράγοντες ώθησης όσο και παράγοντες έλξης στους οποίους οφείλεται η μετανάστευση υπηκόων τρίτων χωρών στην ΕΕ και ότι απόφοροι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την θέσπιση κατάλληλων πολιτικών για την αποτελεσματική διαχείριση της μετανάστευσης. Η ζήτηση στην αγορά εργασίας αποτελεί ισχυρό παράγοντα έλξης μεταναστών ενώ το χαμηλό βιοτικό επίπεδο και οι περιορισμένες προοπτικές για καλύτερη ποιότητα διαβίωσης στις χώρες καταγωγής αποτελούν σημαντικούς παράγοντες ώθησης. Η κοινοτική πολιτική για την ανάπτυξη συμβάλλει μακροπρόθεσμα στην εξομάλυνση των μεταναστευτικών ροών με την υποστήριξη της βιώσιμης οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης και μέσω της καταπολέμησης της φτώχειας και της ανισότητας στις περιφέρειες από τις οποίες προέρχονται οι μετανάστες. Τα θέματα μετανάστευσης πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη στην ανάπτυξη των εξωτερικών σχέσεων και την άσκηση της εμπορικής πολιτικής της ΕΕ στο πλαίσιο ενός ενισχυμένου διαλόγου με τις χώρες καταγωγής σχετικά με τους τρόπους διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών και μεγιστοποίησης των οφελών για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη.

¹⁵Κατευθυντήριες γραμμές της πολιτικής των κρατών μελών για την απασχόληση το 2002 - COM(2001) 511 Σχέδιο κοινής έκθεσης για την απασχόληση- COM(2001)438

¹⁶Νέες ευρωπαϊκές αγορές εργασίας, ανοιχτές σε όλους και με πρόσβαση από όλους COM(2001)116

¹⁷COM(1997) 586

¹⁸Κοινή έκθεση του Συμβουλίου και της Επιτροπής, που εγκρίθηκε από το Συμβούλιο στις 3/12/2001

¹⁹Βλ. τον πίνακα των αποτελεσμάτων που περιλαμβάνεται στο COM(2001)628

²⁰Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής (Οδηγία 2000/43/ΕΚ)• Διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία (οδηγία 2000/78/ΕΚ)

Μέρος II

Η κοινωνική διάσταση της
γεωγραφικής κινητικότητας

2.1 Μετακινήσεις του πληθυσμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Το παρόν κεφάλαιο παρουσιάζει διάφορα στοιχεία που σχετίζονται με το επίπεδο της κινητικότητας του πληθυσμού στην ΕΕ και εξηγούν τα κύρια δημογραφικά χαρακτηριστικά των ατόμων που έχουν μετακινηθεί. Οι κύριες πηγές στοιχείων που χρησιμοποιούνται είναι η Eurostat και το Ευρωβαρόμετρο.

Συνοπτικά

- Οι καθαρές εισροές μετανάστευσης έχουν αυξηθεί τις δύο τελευταίες δεκαετίες. Το 2000, εκτιμάται ότι ο καθαρός αριθμός των μεταναστών έφτασε τους 700.000 ή ποσοστό καθαρής μετανάστευσης 0,2% του συνολικού πληθυσμού της ΕΕ. Καθώς το 2000 η ετήσια φυσική αύξηση του συνολικού πληθυσμού της ΕΕ ήταν μόνο 0,1%, η μετανάστευση είναι σήμερα ο κύριος παράγοντας αύξησης του πληθυσμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Η πρόσφατη αύξηση της θετικής καθαρής μετανάστευσης οφείλεται κυρίως στην αυξανόμενη εισροή υπηκόων τρίτων χωρών: το 1999 ανήλθαν στο 58% του συνόλου των μεταναστών, ενώ η εισροή πολιτών της ΕΕ φαίνεται να είναι σταθερή. Το Λουξεμβούργο, ακολουθούμενο από την Ιρλανδία, την Αυστρία και τη Γερμανία, είναι το κράτος μέλος με τις υψηλότερες μεταναστευτικές εισροές (3%) και εκροές (2%), πολύ πάνω από τους κοινοτικούς μέσους όρους -περίπου 0,5% και 0,3% αντίστοιχα.
- Σήμερα, στα 15 κράτη μέλη ζουν 19 εκατομμύρια αλλοδαποί, οι οποίοι αντιστοιχούν στο 5,1% του συνολικού πληθυσμού. Αλλά μόνο το 30% εξ αυτών (6 εκατομμύρια περίπου) είναι υπήκοοι άλλων κρατών μελών, ποσοστό 1,6% του συνολικού πληθυσμού της ΕΕ. Τα υπόλοιπα 13 εκατομμύρια ή το 3,5% του συνολικού πληθυσμού της ΕΕ είναι υπήκοοι τρίτων χωρών. Το ποσοστό των πολιτών της ΕΕ που ζουν σε άλλα κράτη μέλη έχει μεταβληθεί ελάχιστα τις τελευταίες δύο δεκαετίες, παραμένοντας κοντά στο 1,5%, ενώ το ποσοστό των υπηκόων τρίτων χωρών αυξάνεται (από 2,3% το 1985 σε 3,5% περίπου το 2000). Το Λουξεμβούργο είναι η χώρα με το υψηλότερο ποσοστό υπηκόων άλλων χωρών της ΕΕ, οι οποίοι φθάνουν το ένα τρίτο του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Η Αυστρία (9% περίπου) και η Γερμανία (σχεδόν 7%) είναι τα κράτη μέλη της ΕΕ που έχουν τα υψηλότερα ποσοστά υπηκόων τρίτων χωρών στον πληθυσμό τους. Όσον αφορά τους πολίτες που προέρχονται από τις υποψήφιες προς ένταξη χώρες, η τουρκική είναι μακράν η ξένη υπηκοότητα που απαντάται πιο συχνά στην ΕΕ, με 2,7 εκατομμύρια άτομα. Υπάρχουν επίσης 850.000 πολίτες περίπου από τις άλλες 12 υποψήφιες προς ένταξη χώρες.
- Ενώ οι εισροές από χώρες εκτός της ΕΕ αυξάνονται, η γεωγραφική κινητικότητα των πολιτών της ΕΕ είναι μικρότερη από εκείνη των δεκαετιών του 1950 και 1960. Ωστόσο, 600.000 άτομα, ή ποσοστό 0,4% του συνολικού απασχολούμενου πληθυσμού, εργάζονται σε χώρα διαφορετική από τη χώρα κατοικίας τους και η διασυνοριακή κινητικότητα από την οικία προς το χώρο εργασίας συνεχίζει να αυξάνεται. Συμπληρωματικές πληροφορίες σχετικά με τη συχνότητα αλλαγής κατοικίας των πολιτών της ΕΕ δείχνουν ότι τα τελευταία δέκα χρόνια, κατά μέσο όρο έχει μετακομίσει το 38 % εξ αυτών. Αλλά αυτός ο ευρωπαϊκός μέσος όρος υποκρύπτει σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών, με ένα σαφή διαχωρισμό Βορρά-Νότου (συν Ιρλανδία). Μόνο στο 15% των περιπτώσεων αναφέρονται σχετικοί με την εργασία λόγοι, ενώ το κύριο κίνητρο για την αλλαγή κατοικίας είναι οι οικογενειακοί/προσωπικοί λόγοι. Μόνο το 5% εκείνων που μετακόμισαν μετέβησαν σε μια άλλη χώρα εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Εισαγωγή

Η μελέτη των μετακινήσεων του πληθυσμού είναι ένας πολύπλοκος τομέας, ο οποίος εγείρει διάφορα ζητήματα αναφορικά με τα στοιχεία που σχετίζονται με τη διαθεσιμότητα, τη συγκρισιμότητα και την εναρμόνιση των πηγών τους²¹. Η αξιοπιστία των σχετικών με τη μετανάστευση διαθέσιμων στοιχείων εξαρτάται συχνά, μεταξύ άλλων, από την προθυμία των ατόμων που μετακινούνται να δηλώσουν την αλλαγή κατοικίας τους στον τόπο αναχώρησης καθώς και στον τόπο άφιξης.

2.1.1 Αυξανόμενες μεταναστευτικές εισροές υπηκόων τρίτων χωρών

Η εισροή υπηκόων τρίτων χωρών στην ΕΕ αυξάνεται. Τα διαθέσιμα στοιχεία που συλλέγει η Eurostat από τα κράτη μέλη σχετικά με τις εισροές δεν είναι πλήρη, προέρχονται από διαφορετικές πηγές και δεν είναι πλήρως εναρμονισμένα. Επίσης, στα στοιχεία δεν λαμβάνονται υπόψη οι παράνομοι μετανάστες, οι οποίοι δεν φαίνονται στα διοικητικά μητρώα. Ωστόσο, τα υφιστάμενα στοιχεία αποκαλύπτουν μερικές ενδιαφέρουσες τάσεις:

- **Ο συνολικός πληθυσμός που εισέρχεται στα κράτη μέλη της ΕΕ έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια, φθάνοντας τα 2 εκατομμύρια άτομα περίπου ...:** Τα στοιχεία της Eurostat σχετικά με την εισροή μεταναστών στα κράτη μέλη της ΕΕ δείχνουν ότι ο αριθμός των ατόμων που μετακινούνται από άλλες χώρες (τόσο των πολιτών της ΕΕ όσο και των υπηκόων τρίτων χωρών) αυξάνεται. Εκτιμάται ότι το 1999²², στα 15 κράτη μέλη αφίχθηκαν 2 εκατομμύρια άτομα περίπου, τα οποία αντιπροσώπευαν λίγο πάνω από το 0,5% του συνολικού πληθυσμού, συγκριτικά με σχεδόν 1,7 εκατομμύρια το 1998 και 1,6 εκατομμύρια το 1997²³.
- **... κυρίως λόγω της αύξησης του αριθμού των μεταναστών από τρίτες χώρες...:** Από την ανάλυση των διαθέσιμων στοιχείων σχετικά με όλες τις μετακινήσεις προς τα κράτη μέλη της ΕΕ για την περίοδο 1997-99, η εισροή πολιτών τρίτων χωρών αυξήθηκε από 53% περίπου το 1997 σε σχεδόν 58% το 1999. Η σημασία των μεταναστευτικών εισροών είναι σχετικά μεγαλύτερη στο Λουξεμβούργο (με ποσοστό μεταναστευτικών εισροών 3%), στην Ιρλανδία, στην Αυστρία και στη Γερμανία, ενώ οι νότιες χώρες βρίσκονται στο άλλο άκρο.
- **... ενώ η μετανάστευση πολιτών της ΕΕ δεν έχει αλλάξει σημαντικά:** Ο αριθμός των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που εισέρχονται στα 15 κράτη μέλη είναι σχετικά σταθερός, έτσι η αναλογία τους όσον αφορά τη συνολική μεταναστευτική εισροή παρουσιάζει καθοδική τάση τα τελευταία χρόνια: οι ροές των πολιτών της ΕΕ που εισέρχονται στα δικά τους κράτη μέλη από το 27% των συνολικών εισροών το 1997 μειώθηκαν στο 24% το 1999, ενώ οι εισροές πολιτών της ΕΕ που εισέρχονται σε ένα κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο της εθνικότητάς τους από 20% το 1997 μειώθηκαν σε 18% το 1999.



- **Οι εκροές από τα κράτη μέλη της ΕΕ σταδιακά μειώνονται:** Τα διαθέσιμα στοιχεία δείχνουν ότι ο αριθμός των ατόμων που εγκαταλείπουν κράτη μέλη²⁴ μειώθηκε από 1,3 εκατομμύρια το 1997 σε σχεδόν 1,2 εκατομμύρια το 1999 (ή σε ποσοστό της τάξεως του 0,3% περίπου του πληθυσμού της ΕΕ, βάσει των πιο πρόσφατων διαθέσιμων στοιχείων). Το ήμισυ περίπου του αριθμού αυτού είναι υπήκοοι τρίτων χωρών, το 30% περίπου είναι πολίτες της ΕΕ που εγκαταλείπουν τη χώρα τους και το 20% περίπου είναι πολίτες της ΕΕ που εγκαταλείπουν άλλα κράτη μέλη. Και σε αυτήν την περίπτωση, το Λουξεμβούργο (κοντά στο 2%), η Αυστρία, η Γερμανία και η Ιρλανδία φαίνονται να έχουν τις πιο μεγάλες σχετικές εκροές.
- **Κατά συνέπεια, οι συνολικές καθαρές ροές αυξάνονται:** η διαφορά μεταξύ του αριθμού των ατόμων που εισέρχονται στα 15 κράτη μέλη και εξέρχονται από αυτά αυξάνεται τα

21 Τα συστήματα καταχώρισης και υπολογισμού των μετακινήσεων του πληθυσμού διαφέρουν πολύ από το ένα κράτος μέλος στο άλλο.
 22 Στοιχεία του 1996 για την Ιταλία, στοιχεία του 1998 για την Ελλάδα και τη Δανία.
 23 Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με τα εισερχόμενα στην Ιταλία μεταναστευτικά ρεύματα για τα τρία έτη (ή δεν είναι ολοκληρωμένα) για την Ελλάδα και τη Δανία για το 1999• για το Βέλγιο και την Ιρλανδία για το 1998 και τα στοιχεία είναι ελλιπή όσον αφορά την Ελλάδα, τη Γαλλία και την Πορτογαλία το 1997.
 24 Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με τις εξερχόμενα μεταναστευτικά ρεύματα για τη Γαλλία, την Πορτογαλία και την Ελλάδα για την περίοδο 1997-99, για τη Δανία το 1999, για το Βέλγιο το 1998 και για την Ιταλία και την Ιρλανδία το 1998-1999.

τελευταία χρόνια. Με τη χρήση διαφορετικών μεθόδων²⁵, ένας αριθμός της τάξεως των 0,7 εκατομμυρίων ατόμων μπορεί να θεωρηθεί μια λογική εκτίμηση της θετικής καθαρής ροής πληθυσμού που εισήλθε στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 1999 και το 2000 συγκριτικά με 0,5 εκατομμύρια το 1997. Αυτό συνεπάγεται θετικό ετήσιο ποσοστό αύξησης της μετανάστευσης της τάξεως του 0,2% περίπου του συνολικού πληθυσμού, ενώ το ετήσιο φυσικό ποσοστό αύξησης ήταν γύρω στο 0,1% το 1999 και το 2000 (εκτίμηση της Eurostat).

- **Οι καθαρές εισροές μετανάστευσης αφορούν κυρίως υπηκόους τρίτων χωρών:** Τα 3/4 σχεδόν των θετικών ροών είναι υπήκοοι τρίτων χωρών, μόνο το 12% είναι πολίτες της ΕΕ που εισέρχονται στα δικά τους κράτη μέλη και το 15% περίπου είναι πολίτες της ΕΕ που εισέρχονται σε άλλο κράτος μέλος.

Μπορεί η μετανάστευση να αντισταθμίσει τη γήρανση του πληθυσμού στην Ευρώπη;

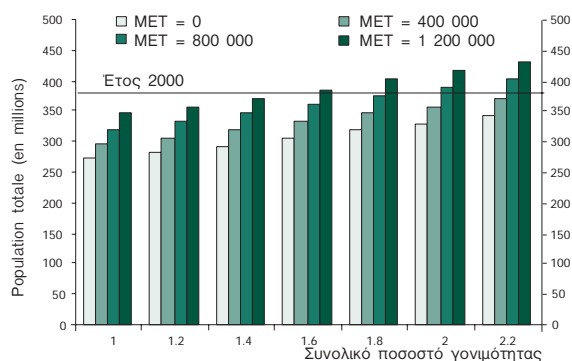
Ένα από τα ζητήματα που συζητούνται συχνά σχετίζεται με τις δυνατότητες που προσφέρει η αύξηση της μετανάστευσης για την αντιμετώπιση της αυξανόμενης εξάρτησης της τρίτης ηλικίας στην Ευρώπη, η οποία έχει συνέπειες στην αγορά εργασίας και στη βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων. Ωστόσο, όπως δείχνει η ακόλουθη ανάλυση, ακόμη και σε περίπτωση πραγματοποίησης των σεναρίων που προβλέπουν υψηλές μεταναστευτικές εισροές, δεν θα μπορούσε να αντισταθμιστεί η αύξηση της εξάρτησης που οφείλεται στη γήρανση του πληθυσμού.

Παρόλο που το ερώτημα "σε ποιο βαθμό μπορεί η μετανάστευση νέων ατόμων προερχόμενων από χώρες εκτός της ΕΕ να αντισταθμίσει τη γήρανση του πληθυσμού;" έχει πολλές πολιτικές, οικονομικές, ακόμη και πολιτισμικές διαστάσεις, στο παρόν έγγραφο εξετάζεται μόνο η αυστηρά δημογραφική διάσταση βάσει της ανάλυσης που έκανε ο Sergei Sherbov για το ευρωπαϊκό παρατηρητήριο για την κοινωνική κατάσταση, τη δημογραφία και την οικογένεια.

Το γράφημα 4 παρουσιάζει τα αποτελέσματα βάσει εναλλακτικών σεναρίων για τον πληθυσμό (συνδυάζοντας διαφορετικές υποθέσεις σχετικά με τη γονιμότητα και τη μετανάστευση) για το έτος 2050, όσον αφορά στο μέγεθος του συνολικού πληθυσμού της σημερινής ΕΕ των 15. Δείχνει ότι το μέγεθος του συνολικού πληθυσμού είναι μάλλον μια αδρανής μεταβλητή και ότι ακόμη και οι ακραίοι συνδυασμοί υποθέσεων το επηρεάζουν μόνο πολύ αργά. Το μέγεθος του πληθυσμού θα αυξηθεί σημαντικά μόνο το 2050 με ποσοστά γονιμότητας άνω του 1,8 (συγκριτικά με 1,4 σήμερα) σε συνδυασμό με ετήσια καθαρή μετανάστευση 1.200.000 ατόμων και πλέον.

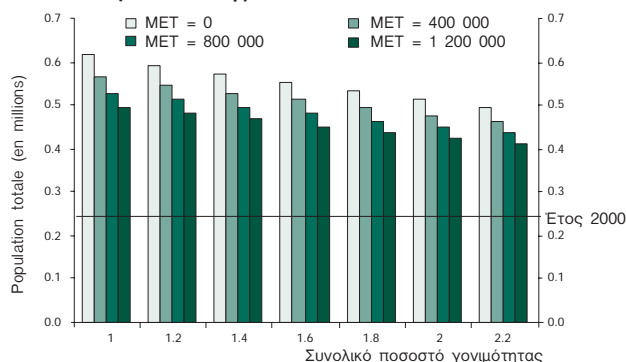
Το γράφημα 5 δείχνει ότι η ηλικιακή διάρθρωση του πληθυσμού αναμένεται να παρουσιάσει ταχύτερη και σημαντικότερη αλλαγή από το μέγεθος του πληθυσμού. Το γράφημα παρουσιάζει τον λεγόμενο λόγο εξάρτησης της

Γράφημα 4 Συνολικός πληθυσμός της ΕΕ-15 το 2050 σύμφωνα με εναλλακτικές προβολές βάσει ενός ευρέος φάσματος επιπέδων γονιμότητας και ετήσιας καθαρής ετανάστευσης



Πηγή: Ευρωπαϊκό παρατηρητήριο για την κοινωνική κατάσταση, τη δημογραφία και την οικογένεια

Γράφημα 5 Λόγος εξάρτησης της τρίτης ηλικίας για την ΕΕ-15 το 2050 σύμφωνα με εναλλακτικές προβολές βάσει ενός ευρέος φάσματος επιπέδων γονιμότητας και ετήσιας καθαρής μετανάστευσης

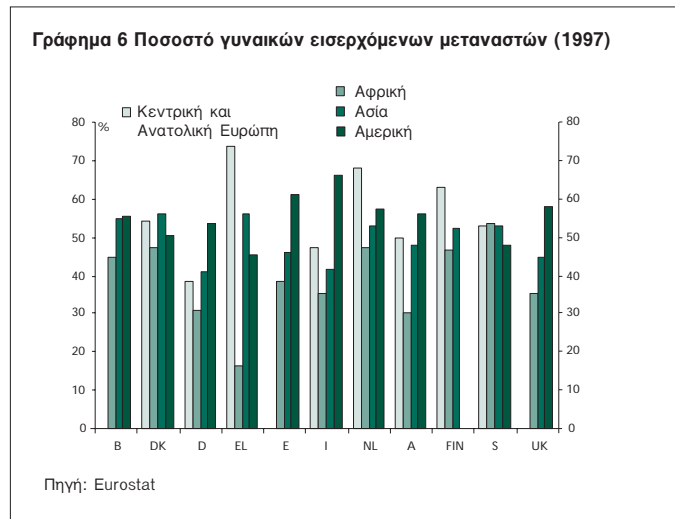


Πηγή: Ευρωπαϊκό παρατηρητήριο για την κοινωνική κατάσταση, τη δημογραφία και την οικογένεια.

τρίτης ηλικίας, που ορίζεται στο παρόν ως το ηλικίον της διαίρεσης του πληθυσμού ηλικίας άνω των 65 ετών με τον πληθυσμό ηλικίας 15-64 ετών. Στη σημερινή ΕΕ των 15, ο λόγος αυτός είναι 0,24. Εξ αιτίας των αναπόφευκτων αλλαγών στη σημερινή ηλικιακή διάρθρωση του πληθυσμού, οι οποίες ως επί το πλείστον είναι προγραμματισμένες, όλα τα σεναρία δείχνουν ότι ο λόγος αυτός θα αυξηθεί σημαντικά. Αξίζει να σημειωθεί ότι ακόμη και ποσοστά ετήσιας καθαρής μετανάστευσης της τάξεως του 1 εκατομμυρίου σε συνδυασμό με υψηλότερα ποσοστά γονιμότητας συγκριτικά με το σημερινό επίπεδο επηρεάζουν ελάχιστα τον λόγο εξάρτησης της τρίτης ηλικίας το 2050. Συμπερασματικά, η μετανάστευση μπορεί να συμβάλει στην πλήρωση ορισμένων συγκεκριμένων κενών στην ευρωπαϊκή αγορά εργασίας, αλλά δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να ανακόψει ή να αναστρέψει τη διαδικασία σημαντικής γήρανσης του πληθυσμού στην Ευρώπη.

25 Από τα στοιχεία που υπάρχουν σε σχέση με τις καταχωρημένες εισροές και εκροές μετανάστευσης, εκτιμάται ότι το 1999 ο αριθμός των μεταναστών που εισήλθαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση ανήλθε σε σχεδόν 0,8 εκατομμύρια άτομα. Εάν λάβουμε υπόψη ότι τα στοιχεία σχετικά με τα εξερχόμενα μεταναστευτικά ρεύματα δεν καταγράφονται συνήθως με την ίδια ακρίβεια όπως τα στοιχεία για τα εισερχόμενα μεταναστευτικά ρεύματα, ο αριθμός αυτός δεν απέχει πολύ από τις εκτιμήσεις της Eurostat για την καθαρή μετανάστευση, οι οποίες βασίζονται σε μία διαφορετική μέθοδο: στη διαφορά μεταξύ συνολικού πληθυσμού και φυσικής αύξησης (γεννήσεις μείον θανάτους). Η μέθοδος αυτή οδηγεί σε ένα αποτέλεσμα θετικής καθαρής μετανάστευσης 711,4 χιλιάδων ατόμων το 1999 και 680,4 χιλιάδων ατόμων το 2000.

- Η μετανάστευση από χώρες εκτός της ΕΕ δεν είναι η ίδια και για τα δύο φύλα:** σήμερα, οι διαφορές από το ένα κράτος μέλος στο άλλο όσον αφορά την αναλογία των μεταναστευτικών εισροών ανδρών και γυναικών είναι πολύ μεγάλες. Υπάρχουν επίσης αξιοσημείωτες διαφορές μεταξύ των μεταναστών με διαφορετική προέλευση. Οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν υψηλότερο ποσοστό μετανάστευσης εργατικού δυναμικού σε ορισμένα κράτη μέλη, ιδιαίτερα λόγω της αύξησης της ζήτησης για υπηρεσίες και οικιακές βοηθούς. Το γράφημα δείχνει ότι το 1997 το μεγαλύτερο ποσοστό (άνω του 60%) των υπηκόων τρίτων χωρών που μετανάστευσαν από την Κεντρική Ευρώπη στην Ελλάδα, τις Κάτω Χώρες και τη Φινλανδία ήταν γυναίκες, ενώ η Ισπανία και η Ιταλία προσέλκυσαν μεγαλύτερο ποσοστό γυναικών (συγκριτικά με εκείνο των ανδρών) από την Κεντρική και Νότια Αμερική. Στη Γερμανία κυριαρχεί η μετανάστευση ανδρών από την Κεντρική και την Ανατολική Ευρώπη και την Αφρική.



2.1.2 Το αυξανόμενο ποσοστό υπηκόων τρίτων χωρών που ζουν στην ΕΕ

Η χρήση των απογραφών του πληθυσμού βάσει της καταγωγής του (αριθμός ατόμων ανά εθνικότητα) ανά κράτος μέλος παρέχει μια ένδειξη του εύρους των ροών αυτών στο παρελθόν και της κοινωνικοοικονομικής θέσης των ατόμων αυτών²⁶, παρόλο που τα εν λόγω στοιχεία μπορούν να θεωρηθούν μόνο κατά προσέγγιση στοιχεία (και πιθανόν να υποεκτιμούν τους πραγματικούς αριθμούς)²⁷.

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα δημοσιευμένα στοιχεία της Eurostat²⁸, περισσότερα από 13 εκατομμύρια άτομα ή ποσοστό 3,5% του συνολικού πληθυσμού της ΕΕ είναι υπήκοοι τρίτων χωρών, συγκριτικά με 8,4 εκατομμύρια και ποσοστό 2,3% το 1985. Το ποσοστό αυτό είναι πολύ υψηλότερο στην Αυστρία (9,3%) και στη Γερμανία (6,7%). Αυτοί οι υπήκοοι τρίτων χωρών μπορούν να καταταχθούν στις ακόλουθες γεωγραφικές ομάδες:



- Σήμερα, στην ΕΕ ζουν περισσότεροι από 3,5 εκατομμύρια πολίτες από τις υποψήφιες προς ένταξη χώρες:** ύμφωνα με τη Eurostat, η τουρκική είναι μακράν η πιο κοινή ξένη εθνικότητα στην ΕΕ, με 2,7 εκατομμύρια άτομα. Από αυτά, το 77% βρίσκονται στη Γερμανία (2,1 εκατομμύρια) όπου αντιπροσωπεύουν το 2,5% του συνολικού πληθυσμού. Υπάρχουν επίσης 850.000 πολίτες από τις άλλες 12 υποψήφιες προς ένταξη χώρες, με τα δύο τρίτα περίπου εξ αυτών να βρίσκονται στη Γερμανία. Δύο μόνο άλλες εθνικότητες έχουν έντονη παρουσία: η πολωνική με 450.000 άτομα, εκ των οποίων τα δύο τρίτα βρίσκονται στη Γερμανία, και η ρουμανική με σχεδόν 160.000 άτομα.
- Οι υπήκοοι της πρώην Γιουγκοσλαβίας ανέρχονται σε 1,9 εκατομμύρια άτομα κατά προσέγγιση:** Από αυτούς τα δύο τρίτα σχεδόν βρίσκονται στη Γερμανία και ένα 18% στην Αυστρία. Οι πολίτες της νέας Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας (Σερβία και Μαυροβούνιο) είναι οι περισσότεροι, με 1 εκατομμύριο άτομα περίπου.

- Οι υπήκοοι άλλων ευρωπαϊκών χωρών είναι περισσότεροι από μισό εκατομμύριο.** Στην ομάδα αυτή κυριαρχούν δύο εθνικότητες: οι Ρώσοι και οι Αλβανοί. Η πρώτη ομάδα είναι συγκεντρωμένη κυρίως στη Γερμανία, ενώ η δεύτερη στην Ελλάδα.
- Οι υπήκοοι βορειοαφρικανικών χωρών που ζουν στην ΕΕ ανέρχονται σε σχεδόν 2,3 εκατομμύρια άτομα,** με 1,2 εκατομμύρια Μαροκινούς, λιγότερους από 0,7 εκατομμύρια Αλγερινούς και σχεδόν 0,3 εκατομμύρια Τυνησίους. Το 90% σχεδόν των Αλγερινών και το 70% των Τυνησίων ζουν στη Γαλλία, ενώ οι Μαροκινοί είναι διάσπαρτοι σε πολλά κράτη μέλη.
- Οι υπήκοοι των υπόλοιπων αφρικανικών χωρών που ζουν στην ΕΕ** υπερβαίνουν μόλις το 1 εκατομμύριο και βρίσκονται συγκεντρωμένοι κυρίως στο Ηνωμένο Βασίλειο (27%), στη Γαλλία (23%), στη Γερμανία (15%) και στην Πορτογαλία (9%).

26 Πρέπει να σημειωθεί ότι ένα ποσοστό μεταναστών ενδέχεται να αποκτήσει την ιθαγένεια του κράτους μέλους υποδοχής (η νομοθεσία περί απόκτησης υπηκοότητας ποικίλλει από το ένα κράτος μέλος στο άλλο) και επιπλέον υπάρχουν απόγονοι μεταναστών που διατηρούν την εθνικότητα των μεταναστών γονιών τους, έστω και αν γεννήθηκαν στο κράτος μέλος υποδοχής και δεν είναι μετανάστες. Τα δύο αυτά ενδεχόμενα περιορίζουν τις περιπτώσεις χρήσης της εθνικότητας ως ένδειξης του αριθμού των μεταναστών που έχουν εισέλθει σε ένα κράτος μέλος.

27 Δεδομένων των διαφορετικών πηγών που χρησιμοποιούνται σε κάθε κράτος μέλος για την εκτίμηση του αριθμού των αλλοδαπών πολιτών και του γεγονότος ότι ένα σημαντικό ποσοστό των αλλοδαπών στα διάφορα κράτη μέλη δεν είναι καταχωρημένοι.

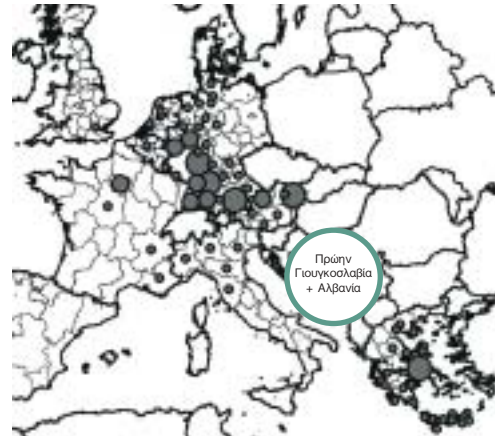
28 Εκτιμήσεις για το έτος 1998 στη EUROSTAT: "European Social Statistics - Migration", Έκδοση 2000. Στη βάση δεδομένων "NewCronos" της EUROS TAT, όπου υπάρχουν στοιχεία για το έτος 2000 για όλες τις χώρες, εκτός της Δανίας (τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία αφορούν το έτος 1999), της Ελλάδας και του Λουξεμβούργου (1998) και της Γαλλίας (1990), είναι δυνατή η εύρεση πιο πρόσφατων στοιχείων σχετικά με τον πληθυσμό ανά υπηκοότητα.

Χάρτης 3 Κατανομή υπηκόων από την Τουρκία που ζουν στις περιφέρειες²⁹ NUTS2 της ΕΕ



Πηγή: Eurostat - ΕΕΔ 2000 (η πηγή αυτή έχει χρησιμοποιηθεί ως ενημερωμένα καταγεγραμμένα στοιχεία ανά υπηκοότητα σε περιφερειακό επίπεδο και δεν είναι διαθέσιμη σε όλα τα κράτη μέλη).

Χάρτης 4 Κατανομή υπηκόων από την πρώην Γιουγκοσλαβία και την Αλβανία που ζουν στις περιφέρειες NUTS2 της ΕΕ



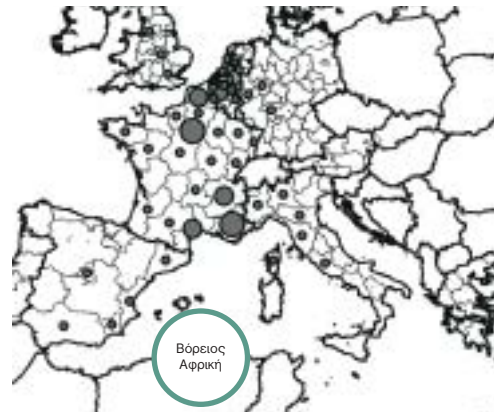
Πηγή: Eurostat - ΕΕΔ 2000 (η πηγή αυτή έχει χρησιμοποιηθεί ως ενημερωμένα καταγεγραμμένα στοιχεία ανά υπηκοότητα σε περιφερειακό επίπεδο και δεν είναι διαθέσιμη σε όλα τα κράτη μέλη).

Χάρτης 5 Κατανομή υπηκόων από τις υποψήφιες προς ένταξη χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης που ζουν στις περιφέρειες NUTS2 της ΕΕ



Πηγή: Eurostat - ΕΕΔ 2000 (η πηγή αυτή έχει χρησιμοποιηθεί ως ενημερωμένα καταγεγραμμένα στοιχεία ανά υπηκοότητα σε περιφερειακό επίπεδο και δεν είναι διαθέσιμη σε όλα τα κράτη μέλη).

Χάρτης 6 Κατανομή υπηκόων από τις χώρες της νοτίου Αφρικής στην ΕΕ στις περιφέρειες NUTS2 της ΕΕ



Πηγή: Eurostat - ΕΕΔ 2000 (η πηγή αυτή έχει χρησιμοποιηθεί ως ενημερωμένα καταγεγραμμένα στοιχεία ανά υπηκοότητα σε περιφερειακό επίπεδο και δεν είναι διαθέσιμη σε όλα τα κράτη μέλη).

Χάρτης 7 Κατανομή των υπηκόων από την νοτιώς της Σαχάρας Αφρική που ζουν στις περιφέρειες NUTS2 της ΕΕ



Πηγή: Eurostat - ΕΕΔ 2000 (η πηγή αυτή έχει χρησιμοποιηθεί ως ενημερωμένα καταγεγραμμένα στοιχεία ανά υπηκοότητα σε περιφερειακό επίπεδο και δεν είναι διαθέσιμη σε όλα τα κράτη μέλη).

Χάρτης 8 Κατανομή των υπηκόων από τις ασιατικές χώρες που ζουν στις περιφέρειες NUTS2 της ΕΕ



Πηγή: Eurostat - ΕΕΔ 2000 (η πηγή αυτή έχει χρησιμοποιηθεί ως ενημερωμένα καταγεγραμμένα στοιχεία ανά υπηκοότητα σε περιφερειακό επίπεδο και δεν είναι διαθέσιμη σε όλα τα κράτη μέλη).

29 Για αυτή τη σειρά χαρτών, το σχετικό μέγεθος του "σημείου" αντιπροσωπεύει το ποσοστό των ατόμων που προέρχονται από συγκεκριμένες χώρες και ζουν σε μια περιφέρεια της ΕΕ των 15 συγκριτικά με το συνολικό αριθμό των ατόμων από τις ίδιες χώρες που ζουν στην ΕΕ.

- **Οι υπήκοοι Ασιατικών χωρών ανέρχονται σε περίπου 2,2 εκατομμύρια:** Παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία εθνικοτήτων. Οι πιο σημαντικές είναι οι Ινδοί (σχεδόν 250.000 άτομα), οι Πακιστανοί (σχεδόν 185.000) και οι Κινέζοι (πάνω από 170.000). Η πλειονότητα των Ινδών και των Πακιστανών βρίσκεται συγκεντρωμένη στο Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ οι Κινέζοι είναι πιο διάσπαρτοι.
- **Τα άτομα που προέρχονται από τις υπόλοιπες χώρες του κόσμου είναι λιγότερα από ένα εκατομμύριο:** Οι υπήκοοι χωρών της Κεντρικής και της Νότιας Αμερικής ανέρχονται σχεδόν σε 0,4 εκατομμύρια το ένα τέταρτο εξ αυτών είναι συγκεντρωμένο στην Ισπανία. Οι βορειοαμερικανοί υπήκοοι ανέρχονται σε σχεδόν 420.000, το 80% από τις ΗΠΑ και είναι συγκεντρωμένοι κυρίως στο Ηνωμένο Βασίλειο και τη Γερμανία. Από την Ωκεανία προέρχονται μόλις πάνω από 100.000 άτομα, τα οποία βρίσκονται κυρίως συγκεντρωμένα, σε ποσοστό 80% περίπου, στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Οι πληθυσμοί υπηκόων τρίτων χωρών που ζουν στην ΕΕ περιλαμβάνουν λιγότερα άτομα τρίτης ηλικίας

Το ποσοστό εξάρτησης της τρίτης ηλικίας (πληθυσμός ηλικίας 65+ / 15-64) είναι πολύ μικρότερο σε όλους τους πληθυσμούς υπηκόων τρίτων χωρών συγκριτικά με τους πολίτες της ΕΕ. Το γεγονός αυτό δεν πρέπει να μας εκπλήσσει αφού η πλειονότητα των μεταναστών είναι σε ηλικία εργασίας και ένα ποσοστό αυτών επιστρέφει στην χώρα καταγωγής του όταν συνταξιοδοτηθεί. Η χαμηλότερη τιμή για το δείκτη αυτό (σύμφωνα με στοιχεία της ΕΕΔ) αφορά τους τούρκους μετανάστες.

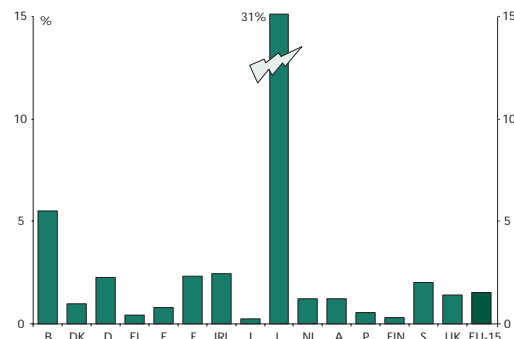
Ωστόσο, η κατάσταση διαφοροποιείται περισσότερο ανά εθνικότητα όταν αναλύεται το ποσοστό των νέων ατόμων. Κύριες πηγές αυτής της διαφοροποίησης είναι οι διαφορές στη γονιμότητα και στα πρότυπα οικογενειακής επανένωσης. Οι Τούρκοι έχουν το υψηλότερο ποσοστό εξάρτησης νέων (άτομα ηλικίας κάτω των 15 ετών / 15-64), ενώ ο ίδιος δείκτης για τους μετανάστες που προέρχονται από άλλες υποψήφιες χώρες είναι χαμηλότερος από τον μέσο όρο της ΕΕ.

2.1.3 Περίπου 6 εκατομμύρια πολίτες της ΕΕ ζουν σε άλλα κράτη μέλη

Τα στοιχεία της Eurostat για τον αριθμό των ατόμων ανά ιθαγένεια επιτρέπουν την ποσοτικοποίηση του αριθμού των πολιτών της ΕΕ που ζουν σε ένα κράτος μέλος, διαφορετικό από το δικό τους. Αυτή η ομάδα εκτιμάται ότι ανέρχεται σε 6 εκατομμύρια άτομα περίπου, τα οποία αντιπροσωπεύουν το 1,6% του συνολικού πληθυσμού της ΕΕ. Ωστόσο, μεταξύ των κρατών μελών υπάρχουν σημαντικές διαφορές όσον αφορά τα ποσοστά. Το Λουξεμβούργο παρουσιάζει το μεγαλύτερο ποσοστό υπηκόων άλλων κρατών μελών της ΕΕ: ανέρχονται στο ένα τρίτο περίπου του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Το Βέλγιο παρουσιάζει το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό και έπονται η Ιρλανδία και η Γερμανία με 2,3%.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το ποσοστό των πολιτών της ΕΕ που ζουν σε ένα άλλο κράτος μέλος έχει αλλάξει ελάχιστα κατά τη διάρκεια των τελευταίων δύο δεκαετιών, παραμένοντας γύρω στο 1,5%. Η στάσιμη αυτή κατάσταση εξηγείται από τα χαμηλά επίπεδα κινητικότητας μεταξύ των κρατών μελών της

Γράφημα 8 Ποσοστό εθνικού πληθυσμού που είναι πολίτες άλλων κρατών μελών της ΕΕ, 2000



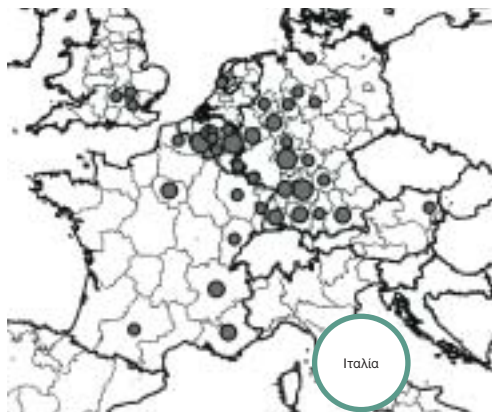
Πηγή: Eurostat - στοιχεία 1999 για τη Δανία, 1998 για το Λουξεμβούργο και την Αυστρία, 1997 για την Ελλάδα και 1990 για τη Γαλλία

ΕΕ, που παραμένουν συνεχώς κάτω από τα υψηλά επίπεδα που παρατηρήθηκαν στις δεκαετίες του 1950 και του 1960.

- **Η Γερμανία έχει το μεγαλύτερο αριθμό πολιτών από άλλα κράτη μέλη της ΕΕ ...:** Σχεδόν 1,9 εκατομμύρια και ακολουθεί η Γαλλία (1,3 εκατομμύρια), το Ηνωμένο Βασίλειο (0,8) και το Βέλγιο (λιγότεροι από 0,6).
- **... ενώ οι Ιταλοί και οι Πορτογάλοι είναι οι μεγαλύτερες ομάδες πολιτών της ΕΕ που ζουν σε άλλα κράτη μέλη:** Περισσότεροι από 1,2 εκατομμύρια Ιταλοί (ποσοστό μεγαλύτερο του 2% του εθνικού πληθυσμού) και σχεδόν ένα εκατομμύριο Πορτογάλοι (ποσοστό της τάξεως του 10 % του εθνικού πληθυσμού) ζουν σε άλλα κράτη μέλη. Οι Ιταλοί ζουν κατά κύριο λόγο στη Γερμανία (οι μισοί από αυτούς), στη Γαλλία, στο Βέλγιο και στο Ηνωμένο Βασίλειο. Συγκριτικά, οι Πορτογάλοι μετανάστες βρίσκονται συγκεντρωμένοι κυρίως στη Γαλλία (περισσότεροι από τα δύο τρίτα, κυρίως στην περιφέρεια του Παρισιού - Γαλλία), στη Γερμανία και στο Λουξεμβούργο (όπου αντιπροσωπεύουν το 13% του συνολικού πληθυσμού). Αυτός ο μεγάλος αριθμός Ιταλών και Πορτογάλων που ζουν σε άλλα κράτη μέλη είναι το αποτέλεσμα των μεγάλων μεταναστευτικών ροών έως τη δεκαετία του 1970. Σήμερα αυτές οι δύο χώρες έχουν θετικές ροές καθαρής μετανάστευσης και χαμηλά επίπεδα διεθνούς κινητικότητας³⁰.
- **Άλλες έξι εθνικότητες της ΕΕ παρουσιάζουν μεγάλους αριθμούς ατόμων που ζουν σε άλλα κράτη μέλη:** 480.000 Ιρλανδοί (13% του πληθυσμού της Ιρλανδίας) ζουν σε άλλα κράτη μέλη (το 92% εξ αυτών στο Ηνωμένο Βασίλειο), ακολουθούν 477.000 Ισπανοί (με 45% στη Γαλλία και 27% στη Γερμανία), 455.000 Βρετανοί (25% στη Γερμανία, 17% στην Ισπανία, 15% στην Ιρλανδία), 436.000 Έλληνες (το 85% σχεδόν στη Γερμανία), 395.000 Γάλλοι και 360.000 Γερμανοί.
- **Οι πολίτες άλλων κρατών μελών τείνουν να συγκεντρώνονται στο κύριο γειτονικό τους κράτος μέλος:** 86.000 Αυστριακοί από τους συνολικά 219.000 Αυστριακούς που ζουν σε άλλα κράτη μέλη ζουν στη Γερμανία από τους 148.000 Βέλγους σχεδόν το 80% ζει στα τέσσερα όμορα

30 Για παράδειγμα, το ποσοστό των εξερχόμενων μεταναστευτικών ρευμάτων για το έτος 1997 (το τελευταίο έτος για το οποίο υπάρχουν διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία στη EUROSTAT: "European Social Statistics - Migration", Έκδοση 2000) ήταν 0,8 τοις 1000 για τον πληθυσμό στην Ιταλία και 1 τοις 1000 στην Πορτογαλία, δηλαδή ήταν το μικρότερο ποσοστό εξερχόμενων μεταναστευτικών ρευμάτων μεταξύ όλων των κρατών μελών (δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την Ελλάδα, την Ισπανία και τη Γαλλία).

Χάρτης 9 Κατανομή Ιταλών υπηκόων που ζουν στις περιφέρειες NUTS2 της ΕΕ (εκτός Ιταλίας)



Πηγή: Eurostat - ΕΕΔ 2000 (η πηγή αυτή έχει χρησιμοποιηθεί ως ενημερωμένα καταγεγραμμένα στοιχεία ανά υπηκοότητα σε περιφερειακό επίπεδο και δεν είναι διαθέσιμη σε όλα τα κράτη μέλη).

Χάρτης 10 Κατανομή Πορτογάλων υπηκόων που ζουν στις περιφέρειες NUTS2 της ΕΕ (εκτός Πορτογαλίας)



Πηγή: Eurostat - ΕΕΔ 2000 (η πηγή αυτή έχει χρησιμοποιηθεί ως ενημερωμένα καταγεγραμμένα στοιχεία ανά υπηκοότητα σε περιφερειακό επίπεδο και δεν είναι διαθέσιμη σε όλα τα κράτη μέλη).

Χάρτης 11 Κατανομή Ισπανών υπηκόων που ζουν στις περιφέρειες NUTS2 της ΕΕ (εκτός Ισπανίας)



Πηγή: Eurostat - ΕΕΔ 2000 (η πηγή αυτή έχει χρησιμοποιηθεί ως ενημερωμένα καταγεγραμμένα στοιχεία ανά υπηκοότητα σε περιφερειακό επίπεδο και δεν είναι διαθέσιμη σε όλα τα κράτη μέλη).

Χάρτης 12 Κατανομή Ελλήνων υπηκόων που ζουν στις περιφέρειες NUTS2 της ΕΕ (εκτός Ελλάδας)



Πηγή: Eurostat - ΕΕΔ 2000 (η πηγή αυτή έχει χρησιμοποιηθεί ως ενημερωμένα καταγεγραμμένα στοιχεία ανά υπηκοότητα σε περιφερειακό επίπεδο και δεν είναι διαθέσιμη σε όλα τα κράτη μέλη).

κράτη μέλη από τους 286.000 Ολλανδούς τα δύο τρίτα ζουν στη Γερμανία ή το Βέλγιο και από τους 135.000 Φινλανδούς περισσότεροι από τα δύο τρίτα ζουν στη Σουηδία.

- **Η πλειονότητα των πολιτών της ΕΕ που ζουν σε άλλα κράτη μέλη είναι σε ηλικία εργασίας:** Στοιχεία της ΕΕΔ δείχνουν ότι οι λόγοι εξάρτησης τόσο των νέων όσο και της τρίτης ηλικίας είναι χαμηλότεροι μεταξύ των πολιτών της ΕΕ που ζουν σε άλλα κράτη μέλη συγκριτικά με εκείνους των πολιτών που ζουν στην πατρίδα τους. Αυτή η συγκέντρωση μεταξύ των ηλικιών 15-64 αντικατοπτρίζει το γεγονός ότι η μετανάστευση σε άλλα κράτη μέλη σχετίζεται κυρίως με λόγους εργασίας.
- **Η σύνθεση των νοικοκυριών των πολιτών της ΕΕ που ζουν σε άλλο κράτος μέλος είναι διαφορετική από τα μέσα μοντέλα που παρατηρούνται στη χώρα προέλευσης:** Κατά μέσο όρο, οι πολίτες της ΕΕ στα άλλα κράτη μέλη ζουν σε μικρότερα νοικοκυριά (2,1 άτομα ανά νοικοκυριό, στοιχεία

ΕΕΔ για το 2000) συγκριτικά με τους πολίτες στη χώρα προέλευσης (2,4). Η διαφορά οφείλεται κυρίως στον μικρότερο αριθμό εξαρτώμενων παιδιών στα νοικοκυριά των ατόμων που ζουν στο εξωτερικό.

- **Οι άνδρες είναι ελαφρώς περισσότεροι από τις γυναίκες:** Τα στοιχεία δείχνουν ότι το ποσοστό των ανδρών μεταξύ των πολιτών της ΕΕ που ζουν σε άλλα κράτη μέλη ανέρχεται σε 52%, συγκριτικά με 48,6% για εκείνους που ζουν στην πατρίδα τους.

2.1.4 Οικιστική κινητικότητα των πολιτών της ΕΕ στη δεκαετία του 1990.

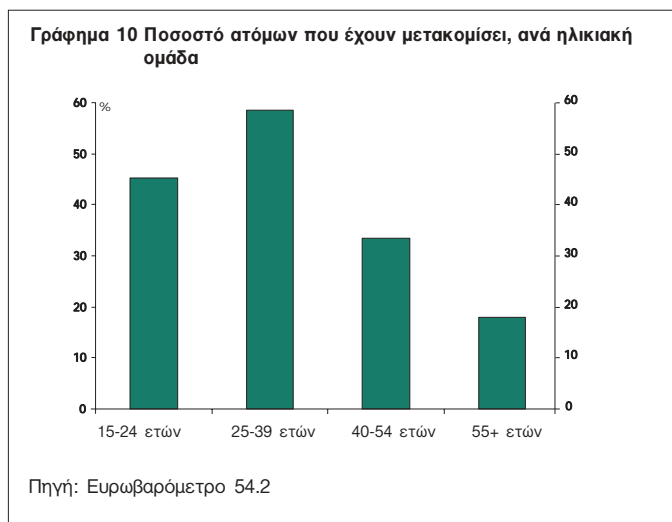
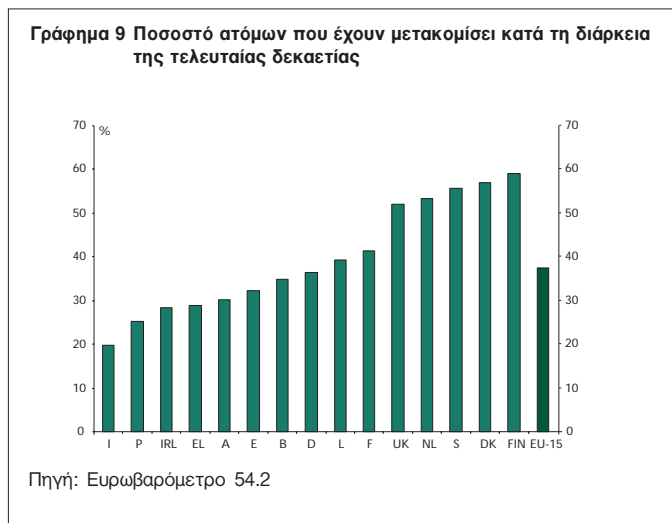
Κατά την εξέταση φαινομένων κινητικότητας έχει επίσης ενδιαφέρον να εξετάσει κανείς την οικιστική κινητικότητα. Σύμφωνα με μια πρόσφατη έρευνα του Ευρωβαρόμετρου³¹ οι ευρωπαίοι πολίτες δεν αλλάζουν πολύ συχνά κατοικία: το 38% εξ αυτών, κατά μέσο όρο, έχει μετακομίσει τουλάχιστον μία φορά την τελευταία δεκαετία (ποσοστό ετήσιας κινητικότητας 7,3%, δηλαδή το ήμισυ περίπου των επιπέδων κινητικότητας των Αμερικανών). Από αυτούς που μετακόμισαν, η πλειονότητα (58%) το έπραξε μόνο μία φορά, με το 20% να έχει μετακομίσει δύο φορές και το 10% τρεις φορές. Αλλά αυτοί οι ευρωπαϊκοί μέσοι όροι υποκρύπτουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών. Επιπλέον, υπάρχει ένας σαφής διαχωρισμός Βορρά-Νότου (συν Ιρλανδία).

- **Οι πολίτες των χωρών της Βόρειας Ευρώπης αλλάζουν συχνότερα κατοικία κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας...:** Η Φινλανδία παρουσιάζει το υψηλότερο ποσοστό γεωγραφικής κινητικότητας: το 59% των Φινλανδών έχει αλλάξει κατοικία τουλάχιστον μία φορά και ακολουθούν οι Δανοί, οι Σουηδοί, οι Ολλανδοί και οι Βρετανοί. Επίσης, τα ευρωπαϊκά κράτη μέλη με το μεγαλύτερο αριθμό ατόμων που μετακομίζουν είναι και εκείνα όπου τα άτομα μετακομίζουν συχνότερα: Αυτός ο συσχετισμός είναι ιδιαίτερα έντονος στις σκανδιναβικές χώρες, όπου τα ποσοστά των ατόμων που έχουν αλλάξει επανειλημμένα κατοικία κατά τη διάρκεια της δεκαετίας είναι υψηλότερα από το μέσο όρο της ΕΕ. Παραδειγματός χάρη: το 16% των Φινλανδών, το 14% των Δανών και το 12% των Σουηδών που έχουν αλλάξει κατοικία κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, το έπραξαν πέντε φορές (συγκριτικά με το μέσο όρο της ΕΕ των 15 του 7%).

- **... ενώ οι υπήκοοι χωρών του Νότου είναι πιο στατικοί:** στο άλλο άκρο, η πλειονότητα των πολιτών από την Νότια Ευρώπη (συν τους Ιρλανδούς) δεν άλλαξε κατοικία την τελευταία δεκαετία. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τους Ιταλούς, οι οποίοι είναι οι πιο στατικοί πολίτες των δεκαπέντε κρατών μελών. Μία ακόμη ένδειξη της μικρής κινητικότητας των πολιτών του Νότου είναι ότι από εκείνους που μετακόμισαν, οι περισσότεροι το έπραξαν μόνο μία φορά: 77% στην Πορτογαλία και ακολουθούν η Ιταλία και η Ελλάδα.

- **Δεν υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών** αφού κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας άλλαξε κατοικία τουλάχιστον μία φορά το 38 % των ανδρών συγκριτικά με το 37 % των γυναικών.

- **Η ομάδα των ατόμων ηλικίας 25-39 ετών μετακινείται περισσότερο από όλες...:** τα άτομα ηλικίας από 25 έως 39 ετών παρουσιάζουν το μεγαλύτερο ποσοστό μετακινήσεων, αφού το 60% αυτών μετακόμισε τουλάχιστον μία φορά κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας. Τα άτομα ηλικίας 15 - 24 ετών έρχονται δεύτερα σε ποσοστό της τάξεως του 45%, ακολουθούμενα από τα άτομα ηλικίας 40 έως 54 ετών με ποσοστό της τάξεως του 34%. Τα άτομα άνω των 55 ετών έχουν αλλάξει κατοικία τουλάχιστον σε ποσοστό της τάξεως του 18%.



Ο αριθμός των μετακομίσεων μειώνεται με την απόσταση

Η ανωτέρω ανάλυση αφορά όλα τα είδη μετανάστευσης, ωστόσο, μπορεί να γίνει διάκριση μεταξύ διαφόρων ειδών μετακίνησης όταν εξετάζεται η εγγύτητα με τον προηγούμενο τόπο κατοικίας. Η μετακόμιση σε ένα άλλο σπίτι στην ίδια πόλη ή χωριό είναι το πιο κοινό είδος κινητικότητας, με τις άλλες μετακινήσεις να είναι λιγότερο συνηθείς καθώς αυξάνεται η απόσταση.

Πίνακας 1 Μετακόμιση τουλάχιστον μια φορά ...	ΕΕ-15
εντός της ίδιας πόλης ή του ίδιου χωριού;	68,2
σε άλλη πόλη ή χωριό, αλλά εντός της ίδιας περιφέρειας;	36,3
σε άλλη περιφέρεια, αλλά εντός της ίδιας χώρας;	21,2
σε άλλη χώρα, αλλά εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης;	4,4
σε άλλη χώρα εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης;	4,7

Πηγή: Ευρωβαρόμετρο 54.2 (2001)

31 Ευρωβαρόμετρο 54.2 (2001)

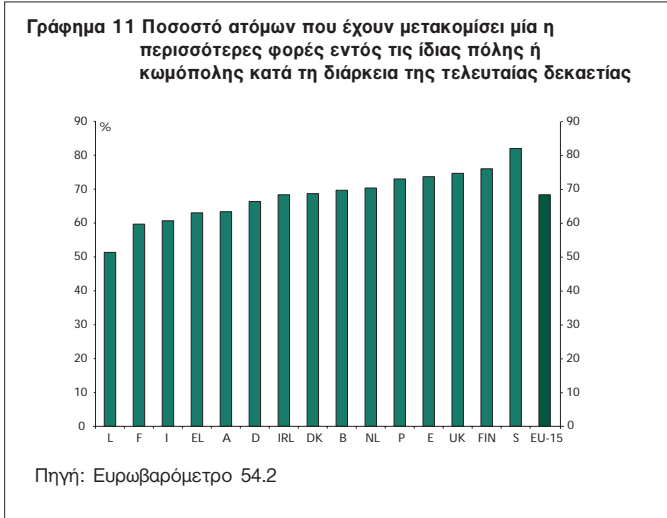
- **Στις περισσότερες περιπτώσεις οι Ευρωπαίοι μετακομίζουν στην ίδια την πόλη ή το χωριό τους:** πό τα άτομα που μετακόμισαν, περισσότεροι από το 68% κατά μέσο όρο έχουν μετακομίσει τουλάχιστον μία φορά εντός της ίδιας πόλης ή κωμόπολης. Τα υψηλότερα ποσοστά παρατηρούνται στη Σουηδία (82%), τη Φινλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο και τα χαμηλότερα ποσοστά παρατηρούνται στο Λουξεμβούργο (53%), τη Γαλλία και την Ιταλία.
- **Οι μετακομίσεις εντός της ίδιας περιφέρειας είναι επίσης πολύ συνήθεις, ενώ η διαπεριφερειακή κινητικότητα είναι σχετικά λιγότερο συνήθης:** Κατά μέσο όρο, περισσότεροι από το ένα τρίτο εκείνων που μετακόμισαν κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας επέλεξαν έναν νέο τόπο κατοικίας σε άλλη πόλη, κωμόπολη ή χωριό εντός της ίδιας περιφέρειας, ενώ ποσοστό που μόλις υπερβαίνει το 20% των ατόμων μετακόμισε σε άλλη περιφέρεια της ίδιας χώρας. Τα άτομα από τις μεσογειακές χώρες (και στη συνέχεια οι Ιρλανδοί) φαίνονται να είναι πιο απρόθυμα όταν τίθεται θέμα διαπεριφερειακής κινητικότητας. Παρόλα αυτά, για αυτά τα είδη κινητικότητας οι συγκρίσεις μεταξύ κρατών μελών δεν πρέπει να εκλαμβάνονται ως απόλυτες, δεδομένων των δυσχερειών ερμηνείας που οφείλονται στην έννοια της "περιφέρειας" που χρησιμοποιείται στην παρούσα έρευνα³².

Τα νέα άτομα ελκύονται περισσότερο από τις αστικές περιφέρειες

Η διαπεριφερειακή κινητικότητα χαρακτηρίζεται κατά κύριο λόγο πρώτον από την εισροή νέων ατόμων στις αστικές περιφέρειες και δεύτερον από την εκροή ατόμων που φτάνουν στο τέλος της ηλικίας εργασίας τους και είτε επιστρέφουν στην περιφέρεια από την οποία κατάγονται ή μετακομίζουν σε παραθαλάσσιες περιφέρειες.

Το γράφημα απεικονίζει τις τάσεις αυτές χρησιμοποιώντας τα στοιχεία της Eurostat σε περιφερειακό επίπεδο (NUTS-2) για τις 9 κύριες αστικές περιφέρειες της ΕΕ. Η υψηλή θετική εισροή για τις ηλικιακές ομάδες από 15 έως 24 ετών καταδεικνύει μετακομίσεις για λόγους που σχετίζονται με σπουδές ή με το ξεκίνημα επαγγελματικής σταδιοδρομίας. Μετά την ηλικία των 25 ετών, οι ροές γίνονται αρνητικές λόγω, πρώτον, της διαδικασίας προαστικοποίησης που σχετίζεται με την οικογενειακή κινητικότητα (βλέπε αρνητικές ροές για μικρά παιδιά) και, δεύτερον, την κινητικότητα σε μεγαλύτερες ηλικίες που σχετίζεται με το τέλος της εργασιακής περιόδου. Κατά συνέπεια, οι αστικές περιοχές τείνουν να διατηρούν μια νεότερη δημογραφική διάρθρωση συγκριτικά με τον μέσο όρο της ΕΕ των 15.

- **Η κινητικότητα προς μια άλλη χώρα της ΕΕ είναι πολύ λιγότερο συνήθης...** Λιγότεροι από το 5% των ατόμων που μετακόμισαν κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας επέλεξαν μια νέα κατοικία σε μια διαφορετική χώρα εντός της ΕΕ. Οι Ιταλοί και οι Έλληνες παρουσιάζουν το χαμηλότερο ποσοστό της τάξεως του 2% και έπονται οι πολίτες των άλλων νότιων κρατών. Οι μόνες μεγάλες αποκλίσεις από το μέσο όρο παρατηρούνται στο



Λουξεμβούργο³³ (γύρω στο 20%), στην Ιρλανδία και στην Αυστρία. Αυτή δεν είναι καθαρή σύμπτωση, δεδομένου ότι αυτές οι τρεις χώρες, με την ίδια σειρά, είχαν τα υψηλότερα ποσοστά ετήσιων μεταναστευτικών εισροών για το έτος 1999: 3%, 1,3% και 1,1% (βλέπε 2.1.1).

- **... όπως και η διαβίωση σε μια χώρα εκτός της ΕΕ:** Μόνο το 5 % περίπου εκείνων που μετακόμισαν κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας έχουν ζήσει σε μια χώρα εκτός της ΕΕ. Ο διαχωρισμός Βορρά/Νότου εμφανίζεται ξανά, με τους βορειοευρωπαίους (συν τα άτομα που ζουν στην Αυστρία, την Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο και τη Γερμανία³⁴) να είναι μεταξύ εκείνων που συμμετέχουν περισσότερο σε αυτού του είδους τη μετανάστευση, ενώ οι νοτιοευρωπαίοι, και ιδιαίτερα οι Ιταλοί (μόνο 2%), βρίσκονται στην χαμηλότερη θέση της κατάταξης αυτής.

32 Στην έρευνα αυτή δεν ορίζεται η έννοια της "περιφέρειας", η οποία, ως εκ τούτου, εξαρτάται από την ερμηνεία του ερωτώμενου. Επιπροσθέτως, το μέγεθος και η πυκνότητα του πληθυσμού διαφόρων περιφερειών εντός της ΕΕ ποικίλλουν σημαντικά.

33 Το Λουξεμβούργο είναι μία πολύ ιδιαίτερη περίπτωση, καθώς μεγάλο μέρος του πληθυσμού του είναι πολίτες άλλων κρατών μελών της ΕΕ. Η ερίπτωση της Ιρλανδίας είναι και αυτή ιδιαίτερη: οι Ιρλανδοί είναι μεταξύ των πιο στατικών πολιτών στην Ευρώπη· αλλά βρίσκονται στις πρώτες θέσεις όσον αφορά την κινητικότητα, μόνον όταν εξετάζεται η κινητικότητα από μία άλλη χώρα. Αυτό θα μπορούσε να οφείλεται στις σημαντικά υψηλές ροές μεταξύ Ιρλανδίας και Ηνωμένου Βασιλείου (και ΗΠΑ).

34 Η Αυστρία και η Γερμανία είναι χώρες με σημαντικά ποσοστά μεταναστών από τρίτες χώρες.

Μεγαλύτερη κινητικότητα στις ΗΠΑ σε σχέση με την ΕΕ, αλλά με παρόμοια μοντέλα

Η μελέτη "An Overview of Labour Mobility in the United States" (Επισκόπηση της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού στις Ηνωμένες Πολιτείες) του F. W. Horvarth (Αμερικανική υπηρεσία στατιστικών για το εργατικό δυναμικό - U.S. Bureau of Labour Statistics) δείχνει ότι παρόλο που οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι μια χώρα με ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα κινητικότητας (κάθε χρόνο αλλάζει κατοικία το 15% περίπου των Αμερικανών, ποσοστό διπλάσιο του μέσου όρου της ΕΕ), τα κύρια χαρακτηριστικά αυτών των μετακινήσεων δεν διαφέρουν πολύ από εκείνα που έδειξε το Ευρωβαρόμετρο για την ΕΕ.

Όσο για την Ευρωπαϊκή Ένωση, κυριαρχούν οι κοντινές μετακινήσεις: Το μεγαλύτερο μέρος της γεωγραφικής κινητικότητας στις Ηνωμένες Πολιτείες αφορά μετακινήσεις εντός των κομητειών (σχεδόν 60%), ενώ οι μετακινήσεις μεταξύ διαφορετικών κομητειών εντός της ίδιας πολιτείας ανέρχονται στο 20% των συνολικών ετήσιων μετακινήσεων και το 15% των μετακινήσεων σχετίζεται με μετακινήσεις μεταξύ διαφορετικών κρατών.

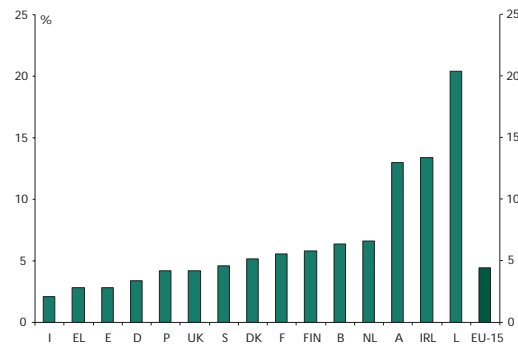
Οι λόγοι μετακίνησης στις Ηνωμένες Πολιτείες δεν διαφέρουν πολύ από εκείνους που έχουν βρεθεί για την ΕΕ. Οι περισσότερες από τις κοντινές μετακινήσεις σχετίζονται κυρίως με ζητήματα στέγασης και κύκλου ζωής, ενώ οι σχετικοί με την εργασία λόγοι αφορούν μόνο το 18% (20% για τους άνδρες, 16% για τις γυναίκες) της συνολικής κινητικότητας (ελαφρά πάνω από το ποσοστό του 15% που παρατηρείται στην ΕΕ). Επίσης, όπως φαίνεται να ισχύει για την Ευρώπη, η σπουδαιότητα των στεγαστικών και οικογενειακών λόγων μειώνεται με την απόσταση, ενώ το ποσοστό των σχετικών με την εργασία μετακινήσεων αυξάνει³⁵. Τέλος, η ανεργία δεν φαίνεται να είναι ένας σημαντικός παράγοντας για το μεγαλύτερο μέρος των μετακινήσεων των Αμερικανών - το ίδιο μπορεί να εξαχθεί και από τις απαντήσεις πολιτών της ΕΕ στο Ευρωβαρόμετρο.

Τα άτομα που ζουν στην ΕΕ μετακομίζουν κυρίως για οικογενειακούς λόγους και για λόγους στέγασης

Τα κύρια πορίσματα του Ευρωβαρόμετρου από την ανάλυση των κινήτρων των ατόμων σε σχέση με την αλλαγή κατοικίας είναι τα εξής:

- **Κύριο κίνητρο για την αλλαγή κατοικίας είναι οι οικογενειακοί / προσωπικοί λόγοι ...:** Όταν το 38% των ατόμων που μετακόμισαν ρωτήθηκε τι τους έκανε να μετακομίσουν την τελευταία δεκαετία, το 54% ανέφερε οικογενειακούς και προσωπικούς λόγους³⁶ και ακολουθούν οι σχετιζόμενοι με τη στέγαση λόγοι με 18% ("δεν ήσασταν ικανοποιημένος/η με το μέρος όπου μένατε").
- **... ενώ τα κίνητρα που σχετίζονται με την εργασία αφορούν μόνο ένα μικρό ποσοστό:** Οι επαγγελματικοί λόγοι έρχονται μόλις στην τρίτη θέση από άποψη σημασίας (15%). Οικονομικοί λόγοι αναφέρονται από το 9% σχεδόν των ατόμων που μετακόμισαν και, τέλος, το να μην συμπαθεί κανείς τα άτομα της περιοχής είναι ο κύριος λόγος

Γράφημα 13 Ποσοστό ατόμων που έχουν μετακομίσει σε άλλη χώρα μία ή περισσότερες φορές εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης



Πηγή: Ευρωβαρόμετρο 54.2

μετακόμισης για το 3% περίπου. Τα αποτελέσματα αυτά συμβαδίζουν με τα κύρια συμπεράσματα μιας πρόσφατης μελέτης σχετικά με την κινητικότητα στις Ηνωμένες Πολιτείες (βλέπε πλαίσιο ανωτέρω).

- **Οι οικογενειακοί λόγοι επηρεάζουν περισσότερες γυναίκες, ενώ η εργασία επηρεάζει περισσότερους άνδρες:** Η απάντηση "για οικογενειακούς / προσωπικούς λόγους" επελέγη από το 57% των γυναικών και το 51% των ανδρών, ενώ το 18% των ανδρών και το 12% των γυναικών απάντησε "για επαγγελματικούς λόγους". Οι υπόλοιπες απαντήσεις δεν δείχνουν πολλές διαφορές μεταξύ των δύο φύλων.
- **Τα άτομα ηλικίας κάτω των 39 ετών μετακόμισαν περισσότερο για λόγους εργασίας:** Όλες οι ηλικιακές ομάδες παρουσιάζουν παρόμοιες απαντήσεις με τους οικογενειακούς / προσωπικούς λόγους να κυριαρχούν, αλλά το μεγαλύτερο ποσοστό ατόμων που αναφέρουν επαγγελματικούς λόγους είναι ηλικίας 25 - 39 ετών (17%) και ακολουθούν τα άτομα ηλικίας 15 με 24 ετών (16%), συγκριτικά με ποσοστό μόλις 8% μόνο για τα άτομα ηλικίας 55 ετών και άνω.
- **Οι πολίτες της ΕΕ είναι κατά βάση ικανοποιημένοι με τον τόπο κατοικίας τους...:** Εξετάζοντας τους λόγους για τους οποίους το 62% των Ευρωπαίων πολιτών δεν μετακόμισε κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, οι περισσότεροι δήλωσαν ικανοποιημένοι με το μέρος όπου κατοικούν. Αναφερόμενος στο 81% των περιπτώσεων, αυτός είναι ο κύριος λόγος για το στατικό τρόπο ζωής τους. Το επίπεδο ικανοποίησης αυξάνει ανάλογα με την ηλικία των ατόμων που ερωτήθηκαν, με μέγιστο το 87% για τους πολίτες ηλικίας 55 ετών και άνω. Αυτή η νοοτροπία του "σπίτι μου, σπιτάκι μου" επισκιάζει όλους τους άλλους λόγους που μπορεί να εξηγούσαν γιατί αυτοί οι πολίτες εγκατέλειψαν την ιδέα της μετακόμισης. Παρόλα αυτά, επισημάνθηκαν και ορισμένοι άλλοι λόγοι, κυρίως οικονομικοί ή οικογενειακοί (8% περίπου για τον καθένα) ως εμπόδιο για την αλλαγή σπιτιού.

35 Οι σχετιζόμενες με την εργασία μετακινήσεις αντιπροσωπεύουν μόνο το 6% των μετακινήσεων στο εσωτερικό της ίδιας χώρας, αλλά περίπου το ένα τέταρτο των διαπολιτειακών μετακινήσεων μεταξύ διαφορετικών κομητειών, το ένα τρίτο των διαπολιτειακών μετακινήσεων (εντός της ίδιας στατιστικής περιφέρειας) και τις μισές περίπου μετακινήσεις μεταξύ πολιτειών που βρίσκονται σε διαφορετικές στατιστικές περιφέρειες (π.χ. διαφορετικά μέρη της κομητείας) των ΗΠΑ.

36 Οι οικογενειακοί / προσωπικοί λόγοι συνδέονται πολύ συχνά με διάφορα στάδια του κύκλου ζωής. Δηλαδή η αλλαγή κατοικίας μπορεί να οφείλεται σε έναν γάμο ή στη δημιουργία ενός νέου ζευγαριού, σε μία γέννηση, στην ανεξαρτησία από το νοικοκυριό των γονέων κλπ.

- **Ωστόσο, οι επαγγελματικοί λόγοι προκύπτουν ως σημαντικός παράγοντας που οδηγεί σε μελλοντικές μετακινήσεις:** Όταν ρωτήθηκαν οι πολίτες που σκοπεύουν να μετακομίσουν εντός των πέντε επόμενων ετών (19% του συνόλου) σχετικά με τους παράγοντες που ενδέχεται να τους ωθήσουν στη μετακόμιση, ανέφεραν τους ακόλουθους τρεις κύριους λόγους: κατ' αρχάς οικογενειακοί και

προσωπικοί λόγοι (46% των απαντήσεων) και έπειτα επαγγελματικοί λόγοι (27%) και λόγοι που σχετίζονται με τις συνθήκες διαβίωσης ("δεν είμαι ικανοποιημένος/η από το μέρος όπου ζω", με 17%). Φαίνεται ότι η σημασία της εργασίας ως κινητήριας δύναμης για τη γεωγραφική κινητικότητα αυξάνεται σταδιακά, όσον αφορά την αντίληψη των πολιτών της ΕΕ.

Πίνακας 2 Λόγοι για την αλλαγή κατοικίαςκατά τα επόμενα 5 έτη	... για την πιο πρόσφατη μετακόμισή σας
Για οικογενειακούς ή προσωπικούς λόγους	45,9%	53,9%
Για επαγγελματικούς λόγους	27,4%	15,2%
Δεν είστε (είσαστε) ικανοποιημένοι με τον τόπο στον οποίο μένατε	16,6%	18,0%
Άλλοι λόγοι	16,2%	16,2%
Για οικονομικούς λόγους	9,9%	8,5%
Δεν συμπαθείτε (συμπαθούσατε) τα άτομα που ζουν (ζούσαν) στην περιοχή σας	5,4%	3,4%

Πηγή: Ευρωβαρόμετρο 54.2 (2001)

2.2 Συνθήκες διαβίωσης

Εφέτος, η ενότητα για τις συνθήκες διαβίωσης επικεντρώνεται στους τομείς εκείνους, οι οποίοι διαδραματίζουν πιθανόν κάποιο ρόλο στη διευκόλυνση ή την παρεμπόδιση της γεωγραφικής μετακίνησης των ατόμων, δηλαδή στην απασχόληση, την εκπαίδευση, την ποιότητα της στέγασης και τις εξελίξεις στις μεταφορές και τη μετακίνηση από την οικία προς το χώρο εργασίας.

Συνοπτικά

- **Η κατάσταση της απασχόλησης των υπηκόων τρίτων χωρών.** Το ποσοστό απασχόλησης των υπηκόων τρίτων χωρών είναι σημαντικά χαμηλότερο από το ποσοστό για τους πολίτες της ΕΕ: 51% συγκριτικά με 63%. Αυτή η διαφορά είναι μεγαλύτερη στην περίπτωση των γυναικών από τρίτες χώρες, ενώ είναι μικρότερη στην περίπτωση που εξετάζονται νεαρά μόνο άτομα. Οι περισσότεροι από τους εργαζόμενους υπηκόους τρίτων χωρών συγκεντρώνονται συνήθως στη χαμηλότερη βαθμίδα της αγοράς εργασίας.
- **Εκπαίδευση και μετανάστευση.** Συνήθως, η κατανομή με βάση το επίπεδο σπουδών των πολιτών της ΕΕ που ζουν σε άλλα κράτη μέλη τείνει να είναι πιο ευνοϊκή από ό,τι στην πατρίδα τους. Εξαιρέσεις αποτελούν οι Έλληνες και οι Πορτογάλοι και σε μικρότερο βαθμό, οι Ιταλοί και οι Ισπανοί.

Οι υπήκοοι τρίτων χωρών ηλικίας από 25 έως 64 ετών που ζουν στην ΕΕ παρουσιάζουν ένα ευρύ φάσμα ως προς το επίπεδο σπουδών. Τα άτομα από τη Βόρεια Αμερική, τη Ρωσία και την Ασία είναι πολύ πιο πιθανό να έχουν υψηλό επίπεδο σπουδών σε σύγκριση με τους Τούρκους και τους βορειοαφρικανούς που ζουν στην ΕΕ των 15. Ομοίως, είναι επίσης πιθανότερο να έχουν καλύτερη επαγγελματική θέση.

Το ποσοστό των υπηκόων που προέρχονται από τις άλλες 12 υποψήφιες προς ένταξη χώρες με υψηλό επίπεδο σπουδών είναι ελαφρώς υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ. Παρά το γεγονός ότι οι υπήκοοι αυτών των χωρών έχουν επίσης μικρότερα ποσοστά ατόμων με χαμηλό επίπεδο σπουδών από τους πολίτες της ΕΕ, το 47% αυτών έχουν χαμηλή επαγγελματική θέση συγκριτικά με το 32% των πολιτών της ΕΕ.

- **Στέγαση.** Η διαθεσιμότητα οικονομικά προσιτής και καλής ποιότητας στέγασης διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην απόφαση των ατόμων να αλλάξουν κατοικία. Το 1997, το ποσοστό των πολιτών της ΕΕ που δήλωσαν δυσαρεστημένοι από τη στέγασή τους δεν υπερέβαινε το 20%. Στα περισσότερα κράτη μέλη, η μέση τιμή των κατοικιών έχει αυξηθεί σημαντικά την τελευταία δεκαετία (από το 1990 έως το 2000). Οι πιο μεγάλες αυξήσεις σημειώθηκαν στην Ιρλανδία και τις Κάτω Χώρες. Το ποσοστό των δαπανών των νοικοκυριών για στέγαση (δηλαδή στέγαση, ύδρευση, ηλεκτρικό ρεύμα, αέριο και άλλα καύσιμα) ποικίλλει από το ένα κράτος μέλος στο άλλο - από ελαφρώς λιγότερο από 20% στην Πορτογαλία έως ελαφρώς υψηλότερο από 30% στη Δανία.
- **Μεταφορές και μετακίνηση από την οικία προς το χώρο εργασίας.** Σχεδόν το 60% των Ευρωπαίων χρειάζονται λιγότερο από 20 λεπτά για να φτάσουν στο χώρο εργασίας τους (ή στο μέρος όπου σπουδάζουν). Κατά μέσο όρο, οι άνθρωποι χρειάζονται περισσότερο χρόνο για να μεταβούν στο πλησιέστερο νοσοκομείο ή στον πλησιέστερο κινηματογράφο από όσο για να πάνε στο χώρο εργασίας τους, αλλά αυτό ποικίλλει αρκετά από το ένα κράτος μέλος στο άλλο.

Από το 1970 έχει παρατηρηθεί μια διαρκής αύξηση της ζήτησης για μεταφορές επιβατών στην ΕΕ των 15. Από το 1970 έως το 1998 η χρήση αυτοκινήτων αυξήθηκε κατά 118% (από 4.661 σε 10.176 χιλιόμετρα ανά άτομο), η χρήση λεωφορείων κατά 35% (από 823 σε 1.109 χλμ και η χρήση σιδηροδρόμου κατά 21%, από 637 σε 773 χλμ./ανά άτομο. Οι αεροπορικές μεταφορές παρουσιάζουν σημαντική αύξηση της χρήσης κατά 171% για την ίδια περίοδο - από 460 σε 1.247 διανυόμενα χιλιόμετρα ανά άτομο.

2.2.1 Μετανάστευση και αγορά εργασίας

Οι πολίτες της ΕΕ που ζουν σε άλλο κράτος μέλος παρουσιάζουν υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης και χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας συγκριτικά με τους πολίτες που ζουν στην πατρίδα τους και τους υπηκόους τρίτων χωρών που ζουν στην ΕΕ. Αυτό μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι η μετακίνηση σε ένα άλλο κράτος μέλος αποσκοπεί σε συγκεκριμένα στην αξιοποίηση μιας ευκαιρίας εργασίας.

Οι υπήκοοι τρίτων χωρών αποτελούν το 3,2% του συνολικού πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το 3,6% των ατόμων σε ηλικία εργασίας (15-64 ετών), το 2,9% του εργατικού δυναμικού και το 6,4% του άνεργου πληθυσμού. Το ποσοστό απασχόλησης υπηκόων τρίτων χωρών είναι σημαντικά χαμηλότερο από το ποσοστό απασχόλησης των πολιτών της ΕΕ: 51 % συγκριτικά με 63%. Αυτή η διαφορά είναι ασήμαντη όσον αφορά τους υπηκόους των υποψήφιων προς ένταξη χωρών, με εξαίρεση τους υπηκόους της Τουρκίας, για τους οποίους η διαφορά είναι μεγάλη. Αυτή η διαφορά στα ποσοστά απασχόλησης είναι επίσης μεγαλύτερη στην περίπτωση των γυναικών που προέρχονται από τρίτες χώρες. Όσον αφορά τα ποσοστά ανεργίας για την ηλικιακή ομάδα 15-24 ετών οι διαφορές είναι λιγότερο εμφανείς: το μέσο ποσοστό ανεργίας είναι 16 % για τους πολίτες της ΕΕ, 14% για τους πολίτες των 12 υποψήφιων προς ένταξη χωρών, 15% για τα άτομα από την Τουρκία και 21% για τους υπόλοιπους υπηκόους τρίτων χωρών. Τα ποσοστά ανεργίας σχετίζονται στενά με το επίπεδο σπουδών: όσο χαμηλότερο είναι το επίπεδο σπουδών, τόσο υψηλότερο είναι το ποσοστό ανεργίας.

Οι αλλοδαποί εργαζόμενοι συγκεντρώνονται συνήθως σε συγκεκριμένους τομείς εργασίας. Όσον αφορά το εργατικό δυναμικό των ανδρών, στους τρεις τομείς της μεταποίησης, των κατασκευών και των ξενοδοχείων και εστιατορίων απασχολείται το 55% των υπηκόων τρίτων χωρών συγκριτικά με το 40% των ευρωπαϊκών πολιτών. Αντίθετα, στη δημόσια διοίκηση απασχολείται το 8% των απασχολούμενων πολιτών της ΕΕ και μόλις το 1,5% των υπηκόων τρίτων χωρών.

Οι γυναίκες που προέρχονται από τρίτες χώρες συνήθως εργάζονται κυρίως στον τομέα των ξενοδοχείων και εστιατορίων και στις οικιακές υπηρεσίες. Ο δεύτερος τομέας είναι δευτερεύουσας σημασίας στη Βόρεια Ευρώπη (0,1% στη Σουηδία και τις Κάτω Χώρες), αλλά παραμένει σημαντικός στη Νότια Ευρώπη. Εκτιμάται ότι το μερίδιο που καταλαμβάνει ο τομέας αυτός στη συνολική απασχόληση κυμαίνεται από 3,5%

στην Ελλάδα έως άνω του 6,5% στην Πορτογαλία και την Ισπανία. Στην Ελλάδα, το 56% των ατόμων που εργάζονται στον τομέα των οικιακών υπηρεσιών είναι πολίτες τρίτων χωρών, προερχόμενοι από την Αλβανία ή τις υποψήφιες προς ένταξη χώρες.

Ωστόσο, η σχετική με την εργασία μετανάστευση δεν αφορά μόνο εργαζόμενους με χαμηλά προσόντα. Τα τελευταία χρόνια, τα κράτη μέλη είναι πιο επιλεκτικά και ευνοούν τους εργαζόμενους με υψηλά προσόντα, π.χ. επιστήμονες της πληροφορικής στη Γερμανία. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, το 80% των αδειών εργασίας χορηγείται σε εργαζόμενους με υψηλά προσόντα³⁷.

2.2.2 Επίπεδο σπουδών και προσόντων

Στην παρούσα ενότητα εξετάζονται τα επίπεδα σπουδών των ξένων που ζουν στην ΕΕ των 15. Παρουσιάζονται δύο αναλύσεις³⁸: τα επίπεδα σπουδών των υπηκόων τρίτων χωρών και των πολιτών της ΕΕ που ζουν σε άλλα κράτη μέλη.

Επίπεδα σπουδών των υπηκόων τρίτων χωρών που ζουν στην ΕΕ των 15

Το φάσμα των επιπέδων σπουδών υπηκόων τρίτων χωρών ηλικίας 25-64 ετών, οι οποίοι ζουν στην ΕΕ είναι ευρύ. Η σύγκριση με το μέσο επίπεδο σπουδών στην ΕΕ των 15 αποκαλύπτει ότι στην ανώτατη βαθμίδα της κλίμακας βρίσκεται ένα σχετικά υψηλό ποσοστό ατόμων από τη Βόρεια Αμερική, τη Ρωσία ή την Ανατολική Ασία που έχει ολοκληρώσει σπουδές στη τριτοβάθμια εκπαίδευση. Μεταξύ των μεταναστών από τις περιοχές αυτές, μόνο ένα μικρό μερίδιο ατόμων έχει χαμηλό επίπεδο σπουδών. Στην κατώτερη βαθμίδα της κλίμακας, περισσότεροι από τους 3 στους 4 μετανάστες από την Τουρκία και τη Βόρεια Αφρική έχουν χαμηλό επίπεδο σπουδών. Οι μισοί σχεδόν από τους μετανάστες που προέρχονται από τη Γιουγκοσλαβία ή την Αλβανία έχουν χαμηλό επίπεδο σπουδών. Μεταξύ των μεταναστών από άλλα μέρη της Αφρικής και από τη Νότια και Νοτιοανατολική Ασία, το ποσοστό των ατόμων με χαμηλό επίπεδο σπουδών είναι ελαφρώς υψηλότερο από το μέσο όρο της ΕΕ και το ποσοστό των ατόμων με υψηλό επίπεδο είναι κοντά στο μέσο όρο της ΕΕ.

Άτομα με υψηλά προσόντα που προέρχονται από τις υποψήφιες προς ένταξη χώρες (εκτός της Τουρκίας): Μεταξύ των

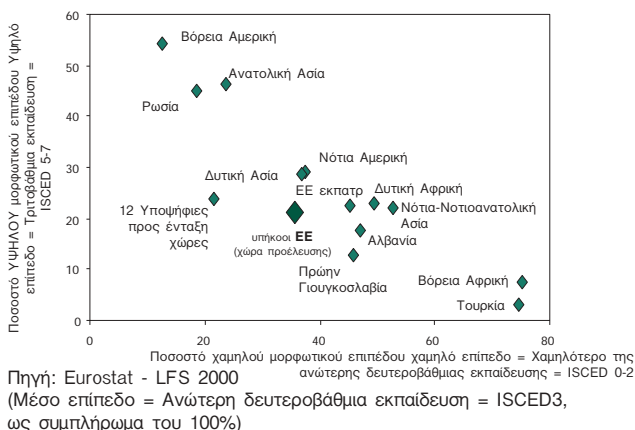
Πίνακας 3 Τομείς δραστηριότητας	% συνολικής απασχόλησης για εργατικό δυναμικό υπηκόων τρίτων χωρών	% συνολικής απασχόλησης για εργατικό δυναμικό υπηκόων κρατών μελών της ΕΕ
Κατασκευαστικός τομέας	10,4	7,8
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	9,7	3,9
Υγεία και κοινωνική εργασία	7,9	9,6
Λιανικό εμπόριο	7,8	9,2
Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων	3,5	2,1
Ιδιωτικά νοικοκυριά με απασχολούμενα άτομα	3,3	?
Εκπαίδευση	3,3	6,8
Παραγωγή τροφών και ποτών	3,0	2,3
Γεωργία και αλιεία	2	4,1
Δημόσια διοίκηση	1,5	7,8

Πηγή : Eurostat - LFS 2000 - Απασχόληση για την ηλικιακή ομάδα 15-99

37 *New directions for migration policy in Europe*, Krank Laczko, IOM

38 Βάσει στοιχείων της έρευνας εργατικού δυναμικού της ΕΕ, 2000.

Γράφημα 14 Μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού της ΕΕ ηλικίας 25-64 σύμφωνα με τη χώρα της οποίας είναι υπήκοοι, 2000



μεταναστών από τις άλλες 12 υποψήφιες προς ένταξη χώρες παρατηρείται ένα ελαφρώς υψηλότερο ποσοστό ατόμων με υψηλό επίπεδο σπουδών από το μέσο όρο της ΕΕ, και ένα πολύ μικρότερο ποσοστό ατόμων με χαμηλό επίπεδο σπουδών, γεγονός που συνεπάγεται επίσης υψηλότερο ποσοστό μέσου επιπέδου σπουδών. Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι οι μετανάστες από αυτές τις υποψήφιες προς ένταξη χώρες έχουν ανώτερο επίπεδο μόρφωσης από ό,τι ο μέσος όρος στην πατρίδα τους, γεγονός που υποδεικνύει ότι η μετανάστευση από αυτές τις χώρες στην ΕΕ κυριαρχείται από άτομα με υψηλά προσόντα.

Επαγγελματική κατάσταση των υπηκόων τρίτων χωρών

Πολλοί μετανάστες εισέρχονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση για να εκμεταλλευτούν οικονομικές ευκαιρίες και να μετάσχουν στην αγορά εργασίας, ακόμη και αν ορισμένες ομάδες μεταναστών, ένα μεγάλο ποσοστό ατόμων, κυρίως γυναίκες, μεταναστεύουν για οικογενειακούς λόγους. Το σχήμα αυτό ισχύει σε μεγάλο βαθμό για τα νέα άτομα που προέρχονται από την Τουρκία και το Μαρόκο, όπως έδειξε πρόσφατη έρευνα³⁹.

Οι αλλαγές που παρατηρούνται στις ευρωπαϊκές αγορές εργασίας τις τελευταίες δεκαετίες αυξάνουν τη σπουδαιότητα της εκπαίδευσης και των αναγνωρισμένων τίτλων σπουδών για έναν εργαζόμενο, ώστε να συμμετέχει στη βασισμένη στη γνώση οικονομία.

Άτομα με πολύ καλή επαγγελματική θέση απαντώνται στις ομάδες των εργαζομένων που προέρχονται από τη Βόρεια Αμερική και την Ανατολική Ασία. Τα δύο τρίτα των βορειοαμερικανών στην ΕΕ των 15 έχουν υψηλή επαγγελματική θέση⁴⁰ (Διεθνής τυποποιημένη ταξινόμηση επαγγελμάτων - ISCO 1-3), ενώ χαμηλή θέση έχει μόνο το 15% (ISCO 7-9). Η επαγγελματική θέση των μεταναστών από την Ανατολική Ασία είναι επίσης σημαντικά υψηλότερη από

τον μέσον όρο της ΕΕ των 15. Άτομα με τις πιο χαμηλές επαγγελματικές θέσεις παρατηρούνται στην περίπτωση των αφρικανών και των υπηκόων της πρώην Γιουγκοσλαβίας και της Τουρκίας, εκ των οποίων άνω του 70% κατέχουν χαμηλή επαγγελματική θέση. Οι διαφορές αυτές στις κατανομές συνδέονται στενά με τις διαφορές ως προς το επίπεδο σπουδών.

Ωστόσο, η σχέση μεταξύ επιπέδου σπουδών και επαγγελματικής θέσης δεν είναι τόσο σαφής για τα άτομα που προέρχονται από τις άλλες 12 υποψήφιες προς ένταξη χώρες. Οι υπήκοοι των χωρών αυτών έχουν μικρότερα ποσοστά ατόμων με χαμηλό επίπεδο σπουδών συγκριτικά με τους πολίτες της ΕΕ, παρόλα αυτά το 47% κατέχει χαμηλή επαγγελματική θέση συγκριτικά με το 32% των πολιτών της ΕΕ. Για διάφορους λόγους, μια σημαντική μερίδα των εργαζομένων αυτών δέχεται να εργάζεται σε θέσεις εργασίας υποδεέστερες του επιπέδου σπουδών τους. Η υποαπασχόληση είναι επίσης ένα από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο.

Μια επισκόπηση της βιβλιογραφίας που έγινε από το Συμβούλιο Προσφύγων το 1999 επεσήμανε ότι παρά τα εμφανώς υψηλά επίπεδα προσόντων μεταξύ των προσφύγων στη Μεγάλη Βρετανία, η πλειονότητα των προσφύγων εργάζεται σε άτυπες, προσωρινές, χαμηλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας που δεν απαιτούν εξειδίκευση, χωρίς καμία ασφάλεια απασχόλησης.

Τα κύρια χαρακτηριστικά των πολιτών της ΕΕ που ζουν σε άλλο κράτος μέλος⁴¹

Το επίπεδο σπουδών ποικίλλει μεταξύ των βόρειων κρατών μελών και των υπολοίπων.

Οι Έλληνες και οι Πορτογάλοι υπερεκπροσωπούνται στους πολίτες της ΕΕ που ζουν σε άλλα κράτη μέλη με χαμηλό έως μέσο επίπεδο σπουδών. Το ίδιο ισχύει σε μικρότερο βαθμό και για τους Ιταλούς και τους Ισπανούς. Τα δύο τρίτα των προερχόμενων από αυτές τις χώρες ατόμων που ζουν σε άλλο κράτος μέλος έχουν χαμηλό επίπεδο σπουδών. Τα προερχόμενα από τα υπόλοιπα 11 κράτη μέλη άτομα που ζουν σε διαφορετικό κράτος μέλος έχουν υψηλότερο επίπεδο σπουδών - το 35% έχει περατώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ χαμηλό επίπεδο έχουν λιγότεροι από το ένα τέταρτο.

Όσον αφορά την επαγγελματική θέση, σε άτομα από τα νότια κράτη μέλη, τα ποσοστά ατόμων με υψηλή επαγγελματική θέση⁴² είναι μικρότερα συγκριτικά με το ήδη αρκετά χαμηλό ποσοστό στο κράτος μέλος τους. Η Πορτογαλία είναι το καλύτερο παράδειγμα⁴³, ακολουθούμενη από την Ελλάδα και την Ιταλία, με παρόμοιες χαμηλές επαγγελματικές θέσεις για τα άτομα που ζουν σε άλλα μέρη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε μια "μέση" θέση βρίσκονται η Ισπανία και η Φινλανδία, όπου τα ποσοστά με υψηλή και χαμηλή επαγγελματική θέση είναι παρόμοια για τα άτομα που ζουν στην πατρίδα τους και εκείνα που ζουν σε άλλες χώρες της ΕΕ. Για τα προερχόμενα από τα άλλα κράτη

39 Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται σε μια συγκριτική έκθεση με τίτλο "Push and pull factors of international migration" και σε μια σειρά εκθέσεων χώρας για την Τουρκία, το Μαρόκο, την Αίγυπτο, τη Σενεγάλη και τη Γκάνα που δημοσίευσε η Eurostat το 2000.
40 Διεθνής τυποποιημένη ταξινόμηση επαγγελμάτων ISCO-88.
41 Η ανάλυση των στοιχείων της έρευνας εργατικού δυναμικού της ΕΕ παρέχει ορισμένες πληροφορίες σχετικά με τα βασικά χαρακτηριστικά των πολιτών της ΕΕ που ζουν σε άλλα κράτη μέλη.
42 Στο σημείο αυτό, στις "υψηλές επαγγελματικές θέσεις" περιλαμβάνονται οι τρεις πρώτες θέσεις της ISCO, ενώ με τον όρο "χαμηλή επαγγελματική θέση" υποδεικνύονται οι τρεις τελευταίες θέσεις της ISCO.
43 Για παράδειγμα, υψηλές θέσεις κατέχει το 9% των πορτογάλων μεταναστών στην αλλοδαπή έναντι του 21% αυτών που ζουν στην Πορτογαλία. Επίσης, οι πορτογάλοι μετανάστες παρουσιάζουν χαμηλά επίπεδα σε ποσοστό 73% συγκριτικά με 46% χαμηλών επαγγελματικών θέσεων στην πατρίδα τους.

μέλη άτομα, οι υψηλές επαγγελματικές θέσεις είναι ακόμη πιο συχνές μεταξύ των ατόμων που ζουν σε άλλο κράτος μέλος σε σχέση με τους πολίτες που ζουν στην πατρίδα τους⁴⁴.

Πρέπει να σημειωθεί ότι αυτές οι ανισότητες που παρατηρούνται όσον αφορά το επίπεδο σπουδών και το επαγγελματικό επίπεδο μεταξύ των πολιτών της ΕΕ που ζουν σε διαφορετικά κράτη μέλη αντικατοπτρίζει ακόμη σε ορισμένο βαθμό τις μεταπολεμικές μεταναστευτικές μετακινήσεις από το Νότο προς το Βορρά, οι οποίες έλαβαν χώρα σε μια εποχή όπου υπήρχε πλεόνασμα ατόμων με χαμηλά προσόντα στο Νότο και έλλειψη εργατικού δυναμικού στο Βορρά. Σημαντικές γενεαλογικές διαφορές παρουσιάζονται μεταξύ των μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων, κυρίως ατόμων με χαμηλότερα προσόντα, και των νέων γενιών μεταναστών με υψηλότερα προσόντα που προέρχονται από τα κράτη μέλη της Μεσογείου. Αυτό δείχνει ότι οι μεταναστευτικές ροές μεταξύ των κρατών μελών (συμπεριλαμβανομένων εκείνων που προέρχονται από το Νότο της Ένωσης) καθορίζονται πλέον συχνά από τη ζήτηση για εργαζόμενους με υψηλά προσόντα.

Μετανάστευση, διεύρυνση και αγορά εργασίας

Στο πλαίσιο της διεύρυνσης της ΕΕ, μεγάλο μέρος της προσοχής των πολιτών επικεντρώνεται στην πιθανότητα να παρουσιαστούν μεταναστευτικές εισροές ατόμων από τις υποψήφιες προς ένταξη χώρες. Από την αρχή της μεταβατικής περιόδου τη δεκαετία του 1990, η οικονομική ολοκλήρωση μεταξύ των υποψηφίων προς ένταξη χωρών και των κρατών μελών της ΕΕ σημειώνει πρόοδο και έχει ήδη φτάσει σε υψηλό επίπεδο. Υπάρχουν πολλά παραδείγματα που δείχνουν ότι τα περισσότερα κράτη μέλη, ιδιαίτερα εκείνα που βρίσκονται κοντά στις υποψήφιες προς ένταξη χώρες, καθώς και ορισμένες συνοριακές περιφέρειες έχουν επωφεληθεί από αυτόν τον μεγάλο βαθμό ολοκλήρωσης. Παρόλα αυτά, υπάρχει η ανησυχία ότι η διεύρυνση θα οδηγήσει σε μεταναστευτικές πιέσεις και σε φαινόμενα διατάραξης των αγορών εργασίας.

Σήμερα, τα επίπεδα μετανάστευσης από τις δέκα υποψήφιες προς ένταξη χώρες της Κεντρικής και της Ανατολικής Ευρώπης στην ΕΕ είναι σχετικά χαμηλά, παρά το γεγονός ότι υπάρχουν σημαντικές διαφορές ως προς το εισόδημα. Σύμφωνα με μία εκτίμηση, σήμερα στα κράτη μέλη διαβιούν 850.000 άτομα περίπου από αυτές τις χώρες, εκ των οποίων 300.000 περίπου απασχολούνται μόνιμα στις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης. Ο αριθμός 300.000 αντιστοιχεί στο 0,2% του εργατικού δυναμικού της ΕΕ, το 80% του οποίου εργάζεται στη Γερμανία και την Αυστρία.

Προκειμένου να παράσχει μια τεκμηριωμένη βάση για το διάλογο σχετικά με τη διεύρυνση και την ελεύθερη κυκλοφορία, η Επιτροπή ανέθεσε σε τρίτους μια σημαντική μελέτη σχετικά με τις πιθανές συνέπειες της διεύρυνσης τόσο στα σημερινά κράτη μέλη όσο και στις υποψήφιες προς ένταξη χώρες. Η μελέτη αυτή επιβεβαιώνει τα αποτελέσματα άλλων μελετών, σύμφωνα με τα οποία οι συνέπειες στις αγορές εργασίας της ΕΕ (τόσο οι θετικές όσο και οι αρνητικές) θα είναι περιορισμένες⁴⁵.

Ωστόσο, το μέγεθος της μεταναστευτικής πίεσης θα εξαρτηθεί από δύο κύριους παράγοντες, καθώς και από ορισμένους δευτερεύοντες:

- τις διαφορές στο εισόδημα
- την κατάσταση της αγοράς εργασίας στη χώρα υποδοχής και,
- την κατάσταση της αγοράς εργασίας στη χώρα προέλευσης
- την απόσταση μεταξύ της χώρας προέλευσης και της χώρας υποδοχής
- την ύπαρξη μιας ομάδας μεταναστών στη χώρα υποδοχής
- τα μεταναστευτικά πρότυπα μεταξύ των Νέων Ανεξαρτήτων Κρατών και των υποψηφίων προς ένταξη χωρών
- τους πολιτισμικούς και γλωσσικούς φραγμούς.

Πέρα από τους παράγοντες αυτούς, κάποιο ρόλο θα διαδραματίσουν και οι προσδοκίες όσον αφορά την οικονομική και κοινωνική πρόοδο στη χώρα προέλευσης.

Ωστόσο, ο διάλογος δεν πρέπει να περιοριστεί στο πιθανό μέγεθος των μεταναστευτικών ροών και στις πολιτικές για τον περιορισμό τους, αλλά, αντίθετα, να επικεντρωθεί στο ευρύτερο θέμα της προώθησης της οικονομικής σύγκλισης μεταξύ των υποψηφίων προς ένταξη χωρών και της ΕΕ.

2.2.3 Στέγαση

Η διαθεσιμότητα οικονομικά προσιτής και καλής ποιότητας στέγασης είναι ένας από τους παράγοντες που επηρεάζουν σημαντικά την απόφαση των ατόμων να αλλάξουν τόπο κατοικίας και επομένως επηρεάζει και τη γεωγραφική κινητικότητα. Γενικά, τις τελευταίες δεκαετίες οι συνθήκες στέγασης στην Ευρώπη έχουν βελτιωθεί και μια πρόσφατη έρευνα του Ευρωβαρόμετρου αποκάλυψε ότι πολλά άτομα δεν αλλάζουν κατοικία επειδή είναι ικανοποιημένα με αυτήν που έχουν. Στην ενότητα αυτή εξετάζεται το κόστος⁴⁶ και η ποιότητα⁴⁷ της στέγασης σε ολόκληρη την ΕΕ.

Δαπάνες των νοικοκυριών για στέγαση

Το ποσοστό των δαπανών των νοικοκυριών για στέγαση⁴⁸ (π.χ. στέγαση, ύδρευση, ηλεκτρικό ρεύμα, αέριο και άλλα καύσιμα) ποικίλλει από το ένα κράτος μέλος στο άλλο - από ελαφρώς λιγότερο από 20% στην Πορτογαλία έως ελαφρώς υψηλότερο από 30% στη Δανία. Το ποσοστό αυτό ποικίλλει σημαντικά ανάλογα με το μέγεθος του νοικοκυριού και το ύψος του εισοδήματος.

Σε όλα τα κράτη μέλη εκτός της Σουηδίας, το ποσοστό των δαπανών των νοικοκυριών για στέγαση είναι σημαντικά υψηλότερο για τα νοικοκυριά του ενός ατόμου συγκριτικά με τα μεγαλύτερα νοικοκυριά, αφού τα μεγαλύτερα νοικοκυριά συνεπάγονται συνήθως οικονομίες κλίμακας.

Η σχέση μεταξύ του ύψους του εισοδήματος και του ποσοστού των δαπανών για στέγαση ποικίλλει σημαντικά από

44 Για παράδειγμα, το 60% των σουηδών μεταναστών στην αλλοδαπή κατέχουν υψηλές επαγγελματικές θέσεις έναντι του 42% των πολιτών που ζουν στην πατρίδα τους, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά όσον αφορά τις χαμηλές επαγγελματικές θέσεις είναι 17% και 27%.

45 Σύμφωνα με τη μελέτη, η αρχική μετανάστευση στην ΕΕ των 15 μετά τη διεύρυνση από τις δέκα χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης υπολογίζεται ότι θα είναι 330.000 άτομα (κάτοικοι) περίπου, τα οποία θα μεταναστεύσουν στο πλαίσιο της ελεύθερης κυκλοφορίας του εργατικού δυναμικού από τις δέκα υποψήφιες προς ένταξη χώρες το 2002. Ο αριθμός των μισθωτών υπολογίζεται ότι θα ανέλθει στο 35% περίπου, ποσοστό που θα αντιστοιχεί σε μια αύξηση κατά 115.000 άτομα. Οι εισροές αυτές θα μειωθούν γρήγορα στο μισό του αρχικού επιπέδου μετά την πάροδο δέκα ετών.

46 Βάσει των πιο πρόσφατων στοιχείων της έρευνας για τον προϋπολογισμό των ευρωπαϊκών νοικοκυριών (δηλαδή για το 1999, εκτός της Γαλλίας και της Πορτογαλίας για τις οποίες τα πιο πρόσφατα στοιχεία χρονολογούνται από το 1993).

47 Βάσει στοιχείων του πάνελ νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για το 1997.

48 Προκειμένου να καταστεί δυνατή η σύγκριση των δαπανών μεταξύ ενοικιαζόμενων και ιδιόκτητων κατοικιών, χρησιμοποιείται μία θεωρητική παράμετρος (η οποία αναφέρεται ως τεκμαρτό ενοίκιο) για τις κατοικίες στις οποίες διαμένουν οι ιδιοκτήτες τους.

το ένα κράτος μέλος στο άλλο. Στα περισσότερα κράτη μέλη, το ποσοστό των δαπανών για στέγαση μειώνεται όσο αυξάνει το εισόδημα. Εάν εξετάσουμε τα νοικοκυριά ανά εισοδηματικό πεμπτημόριο, τα σαφέστερα παραδείγματα της σχέσης αυτής απαντώνται στη Γερμανία, τη Γαλλία, τις Κάτω Χώρες, τη Φινλανδία, τη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Το αντίστοιχο ποσοστό είναι σχετικά σταθερό σε όλα τα εισοδηματικά πεμπτημόρια στο Βέλγιο, τη Δανία, το Λουξεμβούργο και την Ελλάδα. Ωστόσο, αντιστρόφως ανάλογη σχέση παρατηρείται στην Ισπανία, την Ιταλία και την Πορτογαλία, όπου το ποσοστό των δαπανών για στέγαση αυξάνει όσο αυξάνει το εισόδημα.

Από τη σύγκριση των ποσοστών αυτών με προηγούμενες έρευνες για τον προϋπολογισμό των νοικοκυριών (1988 και 1994), φαίνεται ότι υπάρχει μια γενική αύξηση του ποσοστού των δαπανών των νοικοκυριών για στέγαση, ιδιαίτερα μεταξύ των ομάδων χαμηλότερου εισοδήματος στις Κάτω Χώρες, την Ιρλανδία και την Αυστρία (10 ποσοστιαίες μονάδες περίπου). Το γεγονός αυτό ενδέχεται να αντικατοπτρίζει όχι μόνο το αυξανόμενο κόστος της στέγασης, αλλά και το γεγονός ότι η διαθεσιμότητα φθηνότερης και οικονομικά προσιτής στέγασης γίνεται δυσκολότερη για τις ομάδες χαμηλού εισοδήματος σε ορισμένα κράτη μέλη.

Τιμή και ποιότητα στέγασης

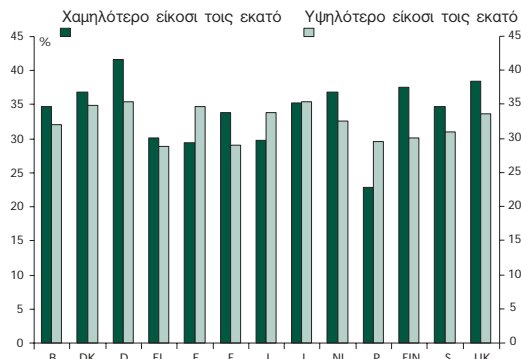
Στα περισσότερα κράτη μέλη, η μέση τιμή των κατοικιών έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία δέκα χρόνια (1990 έως 2000). Οι εντονότερες αυξήσεις έχουν σημειωθεί στην Ιρλανδία και τις Κάτω Χώρες. Το 2000, στις χώρες αυτές, η μέση τιμή ήταν 2,5 φορές περίπου υψηλότερη από το επίπεδο του 1990. Την ίδια περίοδο, στη Φινλανδία και την Αυστρία, η μέση τιμή στέγασης δεν αυξήθηκε σημαντικά (οι τιμές των κατοικιών μειώθηκαν μάλιστα σημαντικά στη Φινλανδία κατά τα μέσα της δεκαετίας του 1990). Πρέπει να σημειωθεί ότι οι εθνικοί μέσοι όροι αποκρύπτουν σημαντικές διαφορές στις τιμές των κατοικιών μεταξύ διαφορετικών περιφερειών μιας χώρας. Οι τιμές των κατοικιών επηρεάζονται επίσης από διαφορές στη διαθεσιμότητα και την ποιότητα της στέγασης σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές.

Το 1997, το ποσοστό των πολιτών της ΕΕ που δήλωσαν δυσαρεστημένοι από τη στέγασή τους δεν υπερέβαινε το 20%, ωστόσο το ποσοστό αυτό ποικίλλει σημαντικά από το ένα κράτος μέλος στο άλλο. Τα χαμηλότερα ποσοστά παρατηρούνται στις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, τη Δανία και το Βέλγιο (8%, 9%, 11%, 12% αντίστοιχα), ενώ στην Ιταλία, την Πορτογαλία και την Ελλάδα τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 29%, 31% και 38% αντίστοιχα.

Εάν εξετάσουμε περαιτέρω τα προβλήματα που σχετίζονται με τη στέγαση, το ECHP (Πάνελ νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας) παρέχει πληροφορίες σχετικά με το ποσοστό των νοικοκυριών που αναφέρει συγκεκριμένα προβλήματα με τη στέγασή του (συμπεριλαμβανομένης της εγκληματικότητας, της υγρασίας, της έλλειψης φωτισμού, της θέρμανσης, του θορύβου και της μόλυνσης).

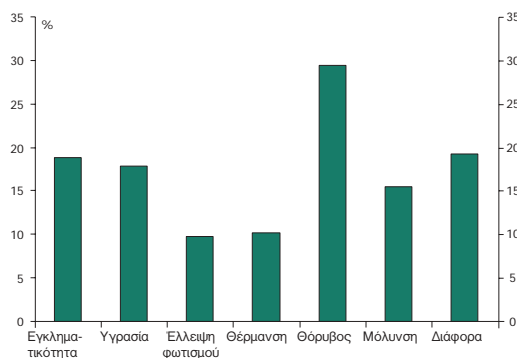
Το πρόβλημα που αναφέρεται συχνότερα είναι ο θόρυβος - ποσοστό που αγγίζει σχεδόν το 30% των νοικοκυριών ανέφερε το πρόβλημα αυτό το 1997 συγκριτικά με 25% το 1995. Όσον αφορά τις διαφορές από το ένα κράτος μέλος στο άλλο, η Πορτογαλία έχει μακράν το μεγαλύτερο ποσοστό νοικοκυριών που αναφέρουν διάφορα προβλήματα (ήτοι 3 ή περισσότερα) - πάνω από το 40% των νοικοκυριών, ποσοστό υπερδιπλάσιο του μέσου όρου της ΕΕ των 15. Τα προβλήματα

Γράφημα 15 Ποσοστό συνόλου καταναλωτικών δαπανών για στέγαση ανά εισοδηματικό πεμπτημόριο, 1999



Πηγή: Eurostat - Έρευνα Οικιακού Προϋπολογισμού της ΕΕ 1999

Γράφημα 16 Ποσοστό νοικοκυριών που δηλώνουν ότι αντιμετωπίζουν συγκεκριμένα προβλήματα με τη στέγασή τους, ΕΕ-15, 1997



Πηγή: Eurostat - ECHP, 1997

θέρμανσης φαίνεται καθαρά πως απασχολούν τα νοικοκυριά στην Ελλάδα και την Πορτογαλία (28% και 40% των νοικοκυριών αντίστοιχα) και τα προβλήματα υγρασίας αναφέρονται πιο συχνά στην Πορτογαλία και την Ισπανία (43% και 25% των νοικοκυριών αντίστοιχα).

Η πρόσβαση στη στέγαση και η ενσωμάτωση μεταναστών από τρίτες χώρες

Η πρόσβαση στη στέγαση είναι ιδιαίτερα σημαντική για τους μετανάστες από τρίτες χώρες. Οι έρευνες που έχουν διεξαχθεί σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης των μεταναστών καταδεικνύουν προβλήματα στέγασης που σχετίζονται με απαγορευτικά υψηλές τιμές στέγασης στην ιδιωτική αγορά, διακρίσεις από την πλευρά των ιδιοκτητών και ελλείψεις πολιτικές υποδοχής, οι οποίες μπορεί να οδηγήσουν σε διαχωρισμό και να δημιουργήσουν περιοχές εντός των πόλεων, όπου τείνουν να συγκεντρώνονται μετανάστες. Επιπρόσθετως, τα ζητήματα αυτά μπορεί να οδηγήσουν σε άλλα ιδιαίτερα προβλήματα για τους μετανάστες. Παραδείγματος χάρη, η μεγάλη συγκέντρωση μεταναστών σε μια περιοχή μπορεί να ασκήσει πίεση στα τοπικά σχολεία όσον αφορά την κάλυψη συγκεκριμένων εκπαιδευτικών αναγκών των παιδιών των μεταναστών.

2.2.4 Μεταφορές και μετακινήσεις από την οικία προς το χώρο εργασίας

Καθώς αναπτύσσονται οι οικονομίες, αυξάνονται οι ανάγκες κινητικότητας που σχετίζονται με την εργασία και τον ελεύθερο χρόνο, συμβαδίζοντας με τα νέα πρότυπα ζωής των ατόμων. Το 1999, οι δαπάνες των νοικοκυριών για μεταφορές ήταν μεταξύ των τριών πρώτων κατηγοριών κατανάλωσης στα περισσότερα κράτη μέλη, κυμαινόμενες από το 10,3% των συνολικών δαπανών των νοικοκυριών στις Κάτω Χώρες έως το 17% στη Φινλανδία. Δεν αυξήθηκε μόνο η διανυόμενη απόσταση, αλλά εξελίχθηκε επίσης ο συνδυασμός των τρόπων μεταφοράς. Καθώς τα επιβατικά αυτοκίνητα και οι αεροπορικές μεταφορές καταναλώνουν περισσότερα καύσιμα και παράγουν περισσότερες εκπομπές στον αέρα, ανά διανυόμενο χιλιόμετρο συγκριτικά με τα λεωφορεία και το σιδηρόδρομο (υψηλής χωρητικότητας), ο μεταβαλλόμενος συνδυασμός επηρεάζει επίσης τα επίπεδα των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

Από το 1970, στην ΕΕ των 15 παρατηρείται διαρκής αύξηση της ζήτησης για μεταφορές επιβατών. Από το 1970 έως το 1998, η χρήση αυτοκινήτων αυξήθηκε κατά 118% (από 4.661 σε 10.176 χιλιόμετρα ανά άτομο), η χρήση λεωφορείων κατά 35% (από 823 σε 1.109 χιλιόμετρα) και η χρήση σιδηρόδρομου κατά 21%, από 637 σε 773 χιλιόμετρα/ανά άτομο.

Το ποσοστό των αυτοκινήτων, που ήταν ήδη το πιο σημαντικό μέσο ατομικής μετακίνησης το 1970, έχει αυξηθεί ακόμη περισσότερο. Το Λουξεμβούργο, η Γαλλία, η Πορτογαλία, η Ιταλία και η Γαλλία είναι οι χώρες της Ευρώπης με τα μεγαλύτερα ποσοστά χρήσης αυτοκινήτων. Η Ελλάδα και η Αυστρία είναι οι χώρες με τη μικρότερη καταγεγραμμένη κατά κεφαλήν χρήση αυτοκινήτων. Οι πιο σημαντικές αυξήσεις από το 1970 και μετά παρατηρήθηκαν στην Ελλάδα (+561%) και την Πορτογαλία (+465 %).

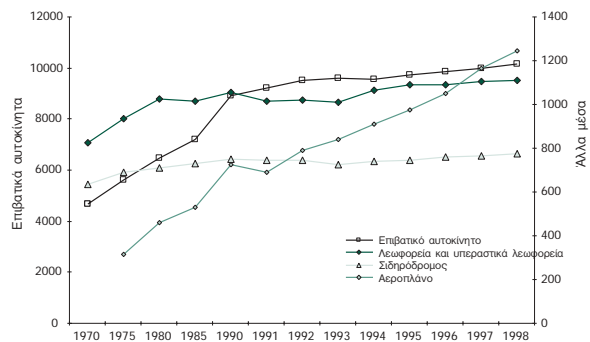
Την ίδια περίοδο, οι μετακινήσεις με τα μέσα μαζικής μεταφοράς, δηλαδή το σιδηρόδρομο, τα λεωφορεία και τα υπεραστικά λεωφορεία, δεν αυξήθηκαν τόσο γρήγορα, αλλά μόνο κατά 21% και 34% ανά άτομο, αντίστοιχα. Πιο σημαντική αύξηση στη χρήση λεωφορείων και υπεραστικών λεωφορείων έχει παρατηρηθεί στην Ιταλία και την Πορτογαλία (σχεδόν τριπλάσια), στην Ελλάδα και στη Δανία (σχεδόν διπλάσια), στην Ισπανία (+88%) και στη Σουηδία (56%). Στο Ηνωμένο Βασίλειο η χρήση λεωφορείων έχει μειωθεί (-23%).

Η χρήση σιδηρόδρομου έχει επίσης σημειώσει άνοδο σε όλη την Ευρώπη (+21% κατά μέσο όρο), αλλά μειώθηκε κατά την περίοδο 1970 - 1990 στο Βέλγιο και την Ελλάδα. Οι χώρες στις οποίες χρησιμοποιείται περισσότερο ο σιδηρόδρομος είναι η Αυστρία, η Γαλλία και η Δανία, ενώ οι χώρες στις οποίες παρατηρείται η μικρότερη χρήση είναι η Ελλάδα και η Ιρλανδία.

Οι αεροπορικές μεταφορές παρουσίασαν έντονη αύξηση στη χρήση κατά +171% κατά τη διάρκεια της δεκαετίας πενήτα από το 1980 έως το 1998, οπότε αυξήθηκαν από τα 460 στα 1.247 διανυόμενα χιλιόμετρα ανά άτομο.

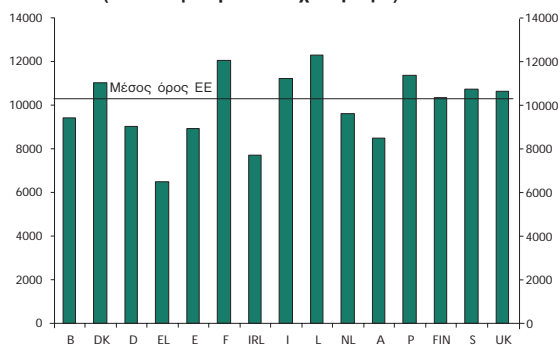
Η μετακίνηση από την οικία προς το χώρο εργασίας είναι η πιο συχνή μορφή γεωγραφικής κινητικότητας για τους πολίτες της ΕΕ. Η μετακίνηση από την οικία προς το χώρο εργασίας αυξήθηκε σημαντικά παράλληλα με το βαθμό της περιφερειακής συγκέντρωσης οικονομικών δραστηριοτήτων και με τις εξελίξεις στις υποδομές και τα μέσα μεταφοράς, που βελτίωσαν την

Γράφημα 17 Διανυόμενη απόσταση, ΕΕ-15 (κατά κεφαλή επιβατοχιλιόμετρο)



Πηγή: Eurostat

Γράφημα 18 Διανυόμενη απόσταση ανά επιβατικό αυτοκίνητο (κατά κεφαλή επιβατοχιλιόμετρο) το 1998



Πηγή: Eurostat® - Όγκος επιβατικών μεταφορών: η μονάδα είναι το επιβατοχιλιόμετρο, δηλαδή ένας επιβάτης που διανύει απόσταση ενός χιλιομέτρου. Τα στοιχεία έχουν κανονικοποιηθεί σύμφωνα με τον πληθυσμό κάθε χώρας. (ECOTEC- Eurostat - Δείκτες Αειφόρου Ανάπτυξης).

πρόσβαση σε διάφορα σημεία των μητροπολιτικών περιοχών και μείωσαν το χρόνο μετάβασης στην εργασία.

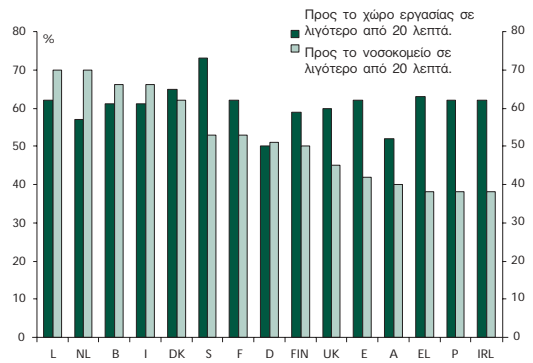
Η προθυμία και η ικανότητα των ατόμων να μετακινούνται από την οικία τους προς το χώρο εργασίας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση διαφορών μεταξύ ζήτησης και προσφοράς στις αγορές εργασίας και επιτρέπει στα άτομα να έχουν πρόσβαση σε ένα ευρύτερο φάσμα κατάλληλων θέσεων εργασίας (όσον αφορά το εισόδημα και το αντικείμενο). Επίσης μπορεί να παρέχει στα άτομα περισσότερες επιλογές όσον αφορά τη γεωγραφική θέση της κατοικίας τους. Προφανώς, η μετακίνηση από την οικία προς το χώρο εργασίας συνεπάγεται πολλαπλό κόστος. Το άτομο επιβαρύνεται με την απώλεια του χρόνου που απαιτείται με τη μετακίνηση, το κόστος του μέσου μεταφοράς και το άγχος και την κόπωση που σχετίζονται με το ταξίδι. Όσον αφορά την κοινωνία, η συνεχής αύξηση των μετακινήσεων από την οικία προς το χώρο εργασίας έχει οδηγήσει σε ανεπιθύμητες συνέπειες στο περιβάλλον, όπως ο θόρυβος και η ρύπανση.

49 Περαιτέρω βιβλιογραφικές αναφορές: "Are we moving in the right direction ? Indicators on transport and environment integration in the EU", Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, Κοπεγχάγη, 2000• "Transport and Environment" - Statistics for the TERM for the EU - Eurostat, 2000

Παρόλο που ο χρόνος μετάβασης από την οικία προς το χώρο εργασίας μπορεί να φτάνει τη μία ή τις δύο ώρες, μια πρόσφατη έρευνα του Ευρωβαρόμετρου αποκάλυψε ότι σχεδόν 6 στους 10 Ευρωπαίους χρειάζονται λιγότερο από 20 λεπτά για να φτάσουν στη δουλειά τους. Κατά μέσο όρο, τα άτομα χρειάζονται περισσότερο χρόνο για να μεταβούν στο πλησιέστερο νοσοκομείο ή στον πλησιέστερο κινηματογράφο από όσο για να φτάσουν στο χώρο εργασίας τους, αλλά αυτό ποικίλλει αρκετά από το ένα κράτος μέλος στο άλλο.

Πιο μακροπρόθεσμα, η αναμενόμενη πρόοδος στις τηλεπικοινωνίες, τη δικτύωση και τις μεταφορές ενδέχεται να μειώσει σταδιακά τη σημασία της μετακίνησης από την οικία προς το χώρο εργασίας και άλλων μορφών γεωγραφικής κινητικότητας ως μέσου για τη βελτίωση της διάθεσης ανθρωπίνων πόρων στην αγορά εργασίας.

Γράφημα 19 Χρόνος μετακίνησης...



Πηγή: Ευρωβαρόμετρο 54.2, 2001

2.3 Κοινωνική συνοχή και κοινωνική συμμετοχή

Το κεφάλαιο αυτό επικεντρώνεται στις συμπεριφορές προς τις ομάδες των μεταναστών και τις εθνοτικές μειονότητες και στα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι υπήκοοι τρίτων χωρών όσον αφορά την κοινωνική και την πολιτική συμμετοχή. Πραγματεύεται επίσης ζητήματα που σχετίζονται με την πολυπολιτισμικότητα στην Ευρώπη.

Συνοπτικά

- Η κινητικότητα συνδέεται συχνά με σημαντικές απώλειες όσον αφορά τα κοινωνικά δίκτυα για εκείνους που μετακομίζουν σε μια άλλη περιφέρεια ή χώρα. Η απουσία οικογενειακών δικτύων, τα γλωσσικά προβλήματα, καθώς και οι κοινωνικές και πολιτισμικές διαφορές μπορεί να αποτελέσουν σημαντικά εμπόδια για την αναδημιουργία αυτών των δικτύων στην κοινωνία υποδοχής. Συνήθως, τα άτομα που έχουν υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο μπορούν να ξαναδημιουργήσουν ευκολότερα τα κοινωνικά τους δίκτυα.
- Στις χώρες όπου οι άνθρωποι βασίζονται κατά κύριο λόγο σε άτυπα κοινωνικά δίκτυα, η προοπτική της απώλειας και της αναγκαστικής αναδημιουργίας των δικτύων αυτών μπορεί να αποτελέσει σημαντικό αντικίνητρο για την κινητικότητα.
- Οι γλωσσικοί φραγμοί ενδέχεται να λειτουργήσουν ως σημαντικό αντικίνητρο για τη διασπορά της κινητικότητας. Το 47% των Ευρωπαίων δηλώνει ότι γνωρίζει μόνο τη μητρική του γλώσσα. Η προθυμία υπερπήδησης των γλωσσικών φραγμών είναι ισχυρότερη στους άνδρες συγκριτικά με τις γυναίκες και αυξάνεται συνεχώς ανάλογα με το επίπεδο σπουδών και εισοδήματος, ενώ μειώνεται με την ηλικία.
- Στα περισσότερα κράτη μέλη η μετανάστευση έχει αυξηθεί ραγδαία την τελευταία δεκαετία. Υπάρχει επίσης και σημαντικό ποσοστό παράνομης μετανάστευσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση και πολλά από αυτά τα άτομα απασχολούνται ως μη δηλωμένοι εργαζόμενοι.
- Από τότε που περιορίστηκε αυστηρά η μετανάστευση τη δεκαετία του 1970, η επανένωση των οικογενειών έχει γίνει ένας από τους κύριους νόμιμους τρόπους εισόδου υπηκόων τρίτων χωρών στα κράτη μέλη της ΕΕ.
- Τα πρότυπα που σχετίζονται με την αίτηση άσυλου αλλάζουν. Η Γερμανία, κύρια χώρα στόχος κατά τη δεκαετία του 1990, δεν βρίσκεται πλέον στην κορυφή του καταλόγου για τη μεγάλη πλειονότητα των ατόμων που ζητούν άσυλο στις χώρες της ΕΕ. Τα πρότυπα σήμερα ποικίλλουν περισσότερο συγκριτικά με το παρελθόν.
- Η προθυμία των πολιτών της ΕΕ να δέχονται τους αιτούντες άσυλο και τους μετανάστες εξαρτάται από τη θέση και την καταγωγή των νεοαφιχθέντων. Οι περισσότεροι πιστεύουν ότι θα έπρεπε να ισχύουν ορισμένοι περιορισμοί. Ωστόσο, ένα σημαντικό ποσοστό πιστεύει ότι τα άτομα θα πρέπει να γίνονται δεκτά χωρίς περιορισμούς. Όσον αφορά τους πολίτες άλλων κρατών μελών, τα άτομα που εγκαταλείπουν τη χώρα τους λόγω σφοδρών συγκρούσεων ή αναζητούν άσυλο και τους πολίτες των χωρών της Κεντρικής και της Ανατολικής Ευρώπης, τα ποσοστά των ατόμων που είναι πρόθυμα να τους δεχτούν χωρίς περιορισμούς κυμαίνονται γύρω στο 40%, το 25% και το 20% αντίστοιχα.
- Η πολιτογράφηση είναι ο κύριος τρόπος για να απολαμβάνει κανείς πλήρως πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα. Ωστόσο, το ποσοστό πολιτογράφησης μειώνεται μεταξύ των ευρωπαίων πολιτών που ζουν σε άλλα κράτη μέλη. Το γεγονός αυτό ενδέχεται να αντικατοπτρίζει την ανάδυση ενός αισθήματος "ευρωπαϊκής ιθαγένειας".
- Τα ποσοστά πολιτογράφησης για υπηκόους τρίτων χωρών διαφέρουν πολύ από το ένα κράτος μέλος στο άλλο: τα υψηλότερα ποσοστά παρατηρούνται στις Κάτω Χώρες και τα χαμηλότερα στην Πορτογαλία και την Ιρλανδία. Παρατηρείται αυξανόμενη τάση συσχετισμού των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των υπηκόων τρίτων χωρών με τη διάρκεια παραμονής τους.
- Σύμφωνα με το ευρωπαϊκό παρατηρητήριο των φαινομένων ρατσισμού και ξενοφοβίας, το 2000 η στήριξη της πολυπολιτισμικότητας στην Ευρώπη ανέρχεται στο 48%. Ωστόσο, πολλοί φοβούνται ακόμη ότι οι μετανάστες αποτελούν απειλή για τα επίπεδα ευημερίας και την κοινωνική συνοχή.

2.3.1 Εισαγωγή

Η ικανότητα των κοινωνιών να ενσωματώνουν νεοεισερχομένους και η ικανότητα των μεταναστών να γίνονται πλήρη μέλη της κοινωνίας υποδοχής αυξάνουν με την προσφορά και την αξιοποίηση ευκαιριών συμμετοχής. Αυτές συμβάλλουν στην υπερπήδηση εμποδίων που σχετίζονται με τις διαφορές μεταξύ του κοινωνικού, οικονομικού, μορφωτικού και πολιτισμικού υπόβαθρου των νεοεισερχομένων και των κανόνων, των προσδοκιών και των απαιτήσεων της χώρας υποδοχής. Ωστόσο, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και η συμπεριφορά τόσο των μεταναστών όσο και του κύριου πληθυσμού στις κοινωνίες υποδοχής.

2.3.2 Κινητικότητα και φραγμοί στην κοινωνική συμμετοχή

Η κοινωνική συμμετοχή είναι ιδιαίτερα σημαντική στην καθημερινή ζωή. Καθώς η μετακίνηση, στις περισσότερες περιπτώσεις, σημαίνει απομάκρυνση από ένα δίκτυο κοινωνικών σχέσεων, αυτό μπορεί να αποτελέσει σημαντικό αντικίνητρο για τα άτομα που σκοπεύουν να μετακινηθούν.

Οι διαφορές στην κινητικότητα μεταξύ των βορείων και των νοτιών κρατών μελών (βλέπε ενότητα 2.1) θα πρέπει να εξετάζονται σε συνάρτηση με τις διάφορες μορφές κοινωνικής συμμετοχής που ευνοούνται περισσότερο στις αντίστοιχες περιφέρειες. Οι δύο τελευταίες εκδόσεις της παρούσας Έκθεσης (2000, 2001) έδειξαν ότι οι βόρειες χώρες παρουσιάζουν τα υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής σε επίσημους οργανισμούς, καθώς και μεγαλύτερη συμμετοχή σε εθελοντικές και συλλογικές δραστηριότητες, οι οποίες είναι λιγότερο ανεπτυγμένες στο Νότο.

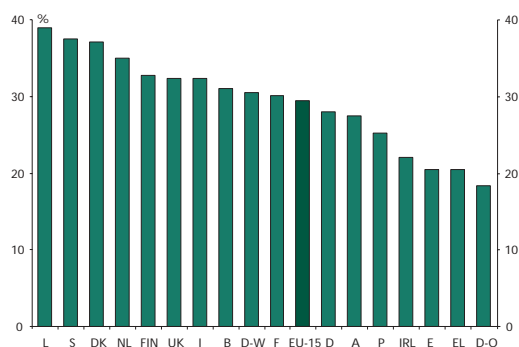
Η κοινωνική συμμετοχή στο Νότο συνήθως είναι ανεπίσημη και βασίζεται σε αλληλεπιδράσεις στο πλαίσιο της γειτονιάς και της κοινότητας. Τα άτομα στην Πορτογαλία, την Ισπανία, την Ελλάδα και την Ιρλανδία ανέφεραν τα υψηλότερα επίπεδα ανεπίσημων επαφών σε επίπεδο γειτονιάς και τα χαμηλότερα επίπεδα κοινωνικής απομόνωσης. Επίσης, στα νότια κράτη μέλη και στην Ιρλανδία υπάρχει ακόμη ένα σημαντικό ποσοστό νοικοκυριών όπου συμβιώνουν πολλές γενεές και την ευθύνη της φροντίδας των παιδιών και των εξαρτημένων ενηλίκων αναλαμβάνουν μη επαγγελματίες βοηθοί. Επομένως, οι Ισπανοί, οι Πορτογάλοι, οι Ιταλοί, οι Έλληνες και οι Ιρλανδοί έχουν περισσότερες πιθανότητες να αντιμετωπίσουν έντονη μείωση του μεγέθους των κοινωνικών τους δικτύων και να αισθανθούν αυτήν την απώλεια στην καθημερινή τους ζωή όταν μετακινούνται μακριά σε μια άλλη περιφέρεια ή μια άλλη χώρα. Επιπλέον, είναι λιγότερο πιθανό να δημιουργήσουν νέα δίκτυα και να προσπαθήσουν να ενσωματωθούν μέσω της συμμετοχής σε επίσημους οργανισμούς συγκριτικά με τους μετανάστες από τα βόρεια κράτη μέλη.

Μεταξύ των καθοριστικών παραγόντων για την κινητικότητα των νέων ατόμων, θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε το συνδυασμό των πόρων που τους διατίθεται από την αμειβόμενη εργασία, την οικογένεια και την κρατική στήριξη. Για να φτάσουν σε ένα επίπεδο ευημερίας παρόμοιο με εκείνο που είχαν στην παιδική τους ηλικία, τα νέα άτομα από τα νότια κράτη μέλη βασίζονται περισσότερο στη στήριξη της οικογένειας και εγκαταλείπουν το σπίτι των γονιών τους σε μεγαλύτερη ηλικία. Συγκριτικά, η ενίσχυση που χορηγείται από το κράτος σε ένα νέο άτομο στη Βόρεια και τη Κεντρική Ευρώπη συχνά υπερβαίνει τις παροχές της οικογένειας⁵⁰.

Οι γλωσσικοί φραγμοί είναι τροχοπέδη για την κινητικότητα μεταξύ των κρατών μελών.

Για τους μετανάστες εκείνους που δεν μιλούν τη γλώσσα του τόπου στον οποίο διαμένουν, οι πιθανότητες ενσωμάτωσης περιορίζονται σημαντικά. Η προθυμία και η ικανότητα των προσφύγων να αντιμετωπίζουν και να ξεπερνούν ένα γλωσσικό φραγμό είναι ζωτικής σημασίας για την ικανότητα ενσωμάτωσής τους στην κοινωνία υποδοχής. Το 29% των πολιτών της ΕΕ δηλώνει ότι θα ήταν πρόθυμο να ζήσει σε μια άλλη χώρα της ΕΕ όπου η γλώσσα είναι διαφορετική από τη μητρική τους. Τα υψηλότερα ποσοστά προθυμίας εκφράζονται από τους βορειοευρωπαίους και τα χαμηλότερα από τα άτομα που ζουν στην Ελλάδα και την Ισπανία. Αυτή η προθυμία υπερπήδησης του γλωσσικού φραγμού είναι εντονότερη στους άνδρες συγκριτικά με τις γυναίκες. Αυξάνει συνεχώς ανάλογα με το επίπεδο σπουδών και εισοδήματος και μειώνεται με την ηλικία. Τα υψηλότερα επίπεδα παρατηρούνται στους μαθητές και τα στελέχη επιχειρήσεων.

Γράφημα 20 Ποσοστό ατόμων που είναι πρόθυμα να ζήσουν σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα όπου η γλώσσα είναι διαφορετική από τη μητρική τους



Πηγή: Ευρωβαρόμετρο 54.2, 2001

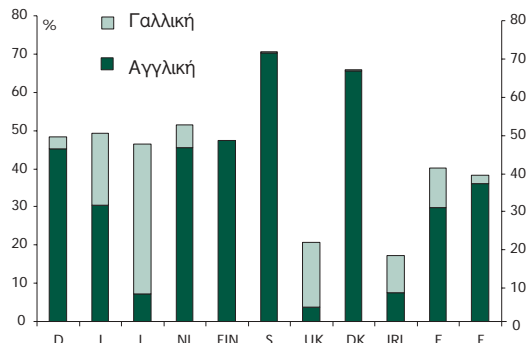
Πόσο καλά γνωρίζουν οι Ευρωπαίοι Ξένες γλώσσες;

Μια πρόσφατη έρευνα του Ευρωβαρόμετρου⁵¹, η οποία οργανώθηκε για το ευρωπαϊκό έτος γλωσσών αποκάλυψε ότι το 33% των Ευρωπαίων μιλά την αγγλική ως πρώτη ξένη γλώσσα, το 10% τη γαλλική, το 4% τη γερμανική και το 2% την ισπανική. Στη Σουηδία και τη Δανία, το επίπεδο γνώσης της αγγλικής, της κύριας ευρωπαϊκής γλώσσας επικοινωνίας μεταξύ ετερόγλωσσων ατόμων, είναι υψηλό. Το 47% των Ευρωπαίων δηλώνει ότι γνωρίζει μόνο τη μητρική του γλώσσα. Συνυπολογίζοντας την 1η, τη 2η και την 3η ξένη γλώσσα των ατόμων, το 81% των Σουηδών, το 80% των Ολλανδών και το 78% των Δανών δηλώνουν ότι ξέρουν την αγγλική γλώσσα συγκριτικά με μόλις 39% των Ιταλών και 36% των Ισπανών και των Πορτογάλων. Η γαλλική είναι η πιο διαδεδομένη ξένη γλώσσα στο Ηνωμένο Βασίλειο (22%) και στην Ιρλανδία (25%). Όσον αφορά τη γερμανική ως ξένη γλώσσα στην Ευρώπη, είναι η πιο διαδεδομένη ξένη γλώσσα στο Λουξεμβούργο (81%), στις Κάτω Χώρες (68%), στη Δανία (43%) και στη Σουηδία (36%). Παρόλα αυτά, σε όλες αυτές τις χώρες εκτός του Λουξεμβούργου, η πιο ευρέως γνωστή ξένη γλώσσα παραμένει η αγγλική. Η τάση εκμάθησης μια άλλης γλώσσας μειώνεται με την ηλικία και αυξάνει με το μορφωτικό επίπεδο.

50 G. B. Sgritta - Family and Welfare systems in the transition to adulthood- Ευρωπαϊκό παρατηρητήριο για την κοινωνική κατάσταση, τη δημογραφία και την οικογένεια.

51 Ευρωβαρόμετρο 54 - Φεβρουάριος 2001 - Έκθεση για λογαριασμό της ΓΔ Εκπαίδευσης και Πολιτισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Γράφημα 21 Πρώτη Ξένη γλώσσα...



Πηγή: Ευρωβαρόμετρο 54.2, 2001

Το 59% των υπαλλήλων γραφείου, το 67% των διευθυντικών στελεχών και το 78% των φοιτητών των πανεπιστημίων δηλώνουν κάποιο βαθμό επαρκούς γνώσης μιας ξένης γλώσσας. Η αγγλική θεωρείται η πιο χρήσιμη ξένη γλώσσα από το 75% των Ευρωπαίων, μπροστά από τη γαλλική (40%), τη γερμανική (23%) και την ισπανική (18%). Το 66% της ηλικιακής ομάδας από 15 έως 24 ετών δηλώνει ότι μιλάει την αγγλική γλώσσα συγκριτικά με το 18% της ηλικιακής ομάδας άνω των 55 ετών. Το 74% των γονιών με παιδιά κάτω των 20 ετών θεωρούν ότι είναι σημαντικό για τα παιδιά τους να μάθουν μία άλλη γλώσσα για να βελτιώσουν τις επαγγελματικές προοπτικές τους και μόνο το 7% δεν το θεωρεί καθόλου σημαντικό. Οι αριθμοί αυτοί υποδηλώνουν ότι τα επόμενα χρόνια, οι Ευρωπαίοι θα μπορούν να επικοινωνούν ευκολότερα, γεγονός που θα τους βοηθήσει στην επαφή των πολιτισμών.

Στις υποψήφιες προς ένταξη χώρες⁵², η αγγλική είναι η γλώσσα που προτιμάται συνήθως σε σχέση με τη γερμανική και τη γαλλική. Ωστόσο, στην Τσεχική Δημοκρατία, την Ουγγαρία και τη Σλοβακία προτιμάται η γερμανική έναντι της αγγλικής, ενώ η γαλλική προηγείται στη Ρουμανία.

Σε ορισμένα κράτη μέλη (για παράδειγμα στη Γερμανία) ζητείται από τους υπηκόους τρίτων χωρών να έχουν μια βασική γνώση της εθνικής γλώσσας προτού μπορέσουν να αποκτήσουν άδεια εργασίας ή άδεια μόνιμης διαμονής. Επίσης, σε ορισμένες χώρες οργανώνονται ειδικά προγράμματα εκμάθησης της γλώσσας για ενήλικους μετανάστες, πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο, τα οποία στοχεύουν στη διευκόλυνση της ενσωμάτωσής τους στην κοινωνία υποδοχής. Οι ενήλικες αιτούντες άσυλο έχουν αναγνωρισμένο δικαίωμα στην εκμάθηση της γλώσσας στη Δανία, την Ελλάδα, τη Σουηδία και τη Φινλανδία και η παρακολούθηση προγραμμάτων εκμάθησης της γλώσσας είναι ακόμη και υποχρεωτική στις τελευταίες δύο χώρες. Σε πολλά άλλα κράτη μέλη, μαθήματα εκμάθησης της γλώσσας παρέχονται κυρίως από ΜΚΟ σε εθελοντική βάση. Οι περισσότερες αναλύσεις δείχνουν ότι η γνώση της γλώσσας της χώρας υποδοχής συνδέεται στενά με τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας ή την εκπαίδευση.

Η ζωή σε ένα άλλο κράτος μέλος

Όλοι οι πολίτες της ΕΕ και τα μέλη της οικογένειάς τους έχουν το δικαίωμα να κυκλοφορούν και να διαμένουν όπου επιθυμούν στην ΕΕ, εφόσον δεν γίνονται αδικαιολόγητο βάρος για το κράτος μέλος υποδοχής κατά τη διάρκεια της αρχικής περιόδου διαμονής τους. Πρέπει να είναι οικονομικώς ενεργοί ή να διαθέτουν επαρκείς πόρους και ασφάλιση ασθένειας στη χώρα υποδοχής, προκειμένου να μπορούν να φροντίζουν τον εαυτό τους και τα μέλη της οικογένειάς τους. Από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ (1993), χορηγείται σε όλους τους πολίτες των κρατών μελών η ευρωπαϊκή ιθαγένεια. Οι ευρωπαίοι πολίτες που μεταναστεύουν έχουν επίσης αποκτήσει περιορισμένα πολιτικά δικαιώματα στη χώρα κατοικίας τους: μπορούν να ψηφίζουν στις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και για τα δημοτικά συμβούλια.

Γράφημα 22 Αποδοχή υπηκόων άλλων χωρών της ΕΕ που επιθυμούν να εγκατασταθούν στη χώρα μου



Πηγή: Ευρωβαρόμετρο 53, 2000

Σύμφωνα με μια πρόσφατη δημοσκόπηση, το 39% των Ευρωπαίων θα δεχόταν χωρίς περιορισμούς πολίτες από άλλες χώρες της ΕΕ που επιθυμούν να εγκατασταθούν στη χώρα τους⁵³. Το 8% δεν θα τους δεχόταν. Το 46% δέχεται αυτούς τους νεοαφιχθέντες μόνον υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Οι ευρωπαίοι πολίτες γίνονται ευκολότερα αποδεκτοί ως κάτοικοι στα σκανδιναβικά κράτη μέλη και σε ορισμένες χώρες της Μεσογείου (Ιταλία και Ισπανία). Τα χαμηλότερα ποσοστά αποδοχής χωρίς περιορισμούς απαντώνται στη Γερμανία, την Αυστρία, τις Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο. Στη Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και το Βέλγιο, το ένα έβδομο των ερωτηθέντων θεωρούσε αδύνατο να δεχτεί ως μόνιμους κατοίκους πολίτες από άλλες χώρες της ΕΕ κάτω από οποιοδήποτε προϋποθέσεις.

2.3.3 Μετανάστευση και συμμετοχή στην αμειβόμενη εργασία

Μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, η μετανάστευση εργατικού δυναμικού στην Ευρώπη έλαβε τη μορφή μαζικών ροών από χώρες με χαμηλά επίπεδα διαβίωσης και αγροτικό υπερπληθυσμό προς τον εκβιομηχανιζόμενο Βορρά της Ευρώπης. Η Ιταλία ήταν μια σημαντική πηγή εργατικού δυναμικού, ακολουθούμενη από την Ισπανία, την Πορτογαλία και την Ελλάδα. Καθώς η ζήτηση για εργατικό δυναμικό συνέχισε να είναι έντονη, τρίτες χώρες, όπως η Τουρκία, το Μαρόκο και η πρώην Γιουγκοσλαβία έγιναν σημαντικοί προμηθευτές εργατικού

52 Ευρωβαρόμετρο - Χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (ΧΚΑΕ 8 - Μάιος 1998).

53 *Attitudes towards minority groups in the European Union*, Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο των φαινομένων Ρατσισμού και Ξενοφοβίας, 2001 (στοιχεία Ευρωβαρόμετρου 53-2000).

δυναμικού για τις αγορές εργασίας της ΕΕ. Το τέλος της περιόδου ανάπτυξης (αρχές της δεκαετίας του 1970), σηματοδότησε επίσης μείωση της μετανάστευσης λόγω ζήτησης εργατικού δυναμικού και τα μεταναστευτικά πρότυπα άρχισαν να επηρεάζονται περισσότερο από το στόχο της επανένωσης των οικογενειών και από ροές αιτούντων άσυλο και προσφύγων. Επίσης, κατά την τελευταία δεκαετία σημειώθηκε αύξηση της παράνομης μετανάστευσης, του λαθρεμπορίου και της εμπορίας ανθρώπων, εν μέρει για την αντιμετώπιση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού και της διαθεσιμότητας μη δηλωθείσας εργασίας σε συνδυασμό με τη δυσκολία των μεταναστών να γίνουν δεκτοί μέσω νόμιμων διόδων για λόγους εργασίας⁵⁴.

Το εργατικό δυναμικό των μεταναστών και το επιχειρηματικό πνεύμα

Στην ενότητα 2.2 έγινε μια αρκετά λεπτομερής ανάλυση του επιπέδου σπουδών, της θέσης απασχόλησης και των επαγγελματικών χαρακτηριστικών των πολιτών της ΕΕ που ζουν σε άλλα κράτη μέλη, καθώς και των υπηκόων τρίτων χωρών. Στην παρούσα ενότητα εξετάζεται περισσότερο η οικονομική δραστηριότητα των υπηκόων τρίτων χωρών.

Από το 1986 έως το 1997⁵⁵, στις Κάτω Χώρες τριπλασιάστηκε το ποσοστό των επιχειρήσεων που διευθύνονται από μετανάστες επιχειρηματίες και την ίδια περίοδο υπερδιπλασιάστηκε το ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων μεταναστών από μη βιομηχανοποιημένες χώρες. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, το ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων για ορισμένες εθνοτικές μειονότητες είναι αρκετά μεγαλύτερο από ό,τι για τον πληθυσμό που αποτελεί την πλειονότητα - ένας στους τέσσερις μετανάστες της ινδικής κοινότητας και της κοινότητας από το Πακιστάν-Μπαγκλαντές είναι αυτοαπασχολούμενος. Συχνά χωρίς επαρκείς πόρους, οι εν λόγω εργαζόμενοι εισέρχονται στο χώρο της αυτοαπασχόλησης από μια πολύ μειονεκτική θέση στην αγορά εργασίας και τείνουν να αναπτύσσουν τις επιχειρήσεις τους σε αγορές με χαμηλές προϋποθέσεις εισόδου όσον αφορά το κεφάλαιο και τα προσόντα (εστιατόρια, κομμωτήρια, έμποροι λιανικής πώλησης κλπ.).

Οι επιχειρηματίες αυτοί χαιρούν μιας "μεικτής ενσωμάτωσης". Έχουν ενσωματωθεί στο τοπικό κοινωνικοοικονομικό και θεσμικό περιβάλλον, αλλά πρωταρχικά μέσω των δικτύων των ομάδων των μεταναστών και των ομοεθνών τους, που τους παρέχουν φθηνό εργατικό δυναμικό, φθηνά προϊόντα και μια προστατευόμενη αγορά. Το εργατικό δυναμικό μπορεί να πληρώνεται ακόμη και σε είδος ή να ανταμείβεται με τη σύμφιξη των κοινωνικών σχέσεων και οι εργαζόμενοι τείνουν να στηρίζονται σε ένα ανεπίσημο σύστημα κοινωνικής αλληλεγγύης, βασιζόμενο στην εμπιστοσύνη και την κοινή ταυτότητα εντός της εθνοτικής κοινότητάς τους.

Το εργατικό δυναμικό των μεταναστών και η παραοικονομία

Εξ ορισμού, είναι δύσκολο να εκτιμηθεί ο βαθμός της παραοικονομίας και των παράνομων δραστηριοτήτων. Όσον αφορά τον αριθμό των παράνομων μεταναστών, υπολογίστηκε ότι το 1998 στην ΕΕ κατοικούσαν 3 εκατομμύρια παράνομοι μετανάστες (συγκριτικά με λιγότερους από 2 εκατομμύρια το

1991)⁵⁶. Πολλοί οικονομικοί μετανάστες οδηγήθηκαν είτε στην επιδίωξη εισόδου μέσω των διαδικασιών άσυλου είτε στην παράνομη είσοδο. Κάτι τέτοιο δεν επιτρέπει ικανοποιητική απάντηση στις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Επιπρόσθετα, υπάρχει σημαντική παράνομη μετανάστευση στην ΕΕ που η Ευρωπαϊκή εκτιμά σε 500.000 άτομα ανά έτος, πολλά από τα οποία απασχολούνται ως μη καταγεγραμμένοι εργαζόμενοι⁵⁷. Πολλοί παράνομοι κάτοικοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης εισήλθαν με νόμιμα έγγραφα, αλλά παρέμειναν περισσότερο από το νομίμως επιτρεπτό.

Δεδομένου του μεγάλου αριθμού των παράνομων μεταναστών και των κατοίκων χωρίς άδεια, διάφορα κράτη μέλη (αλλά όχι της Βόρειας Ευρώπης) έχουν καταφύγει σε μέτρα νομιμοποίησης ή αμνηστίας και ο συνολικός αριθμός εκείνων που τους επιτρέπεται να μένουν νόμιμα ως απόρροια των μέτρων αυτών εκτιμάται ότι ανέρχεται σε 1,8 εκατομμύρια από τη δεκαετία του 1970⁵⁸.

Ορισμένοι ερευνητές υποστηρίζουν την άποψη ότι το εύρος της παράνομης μετανάστευσης εξαρτάται σε ορισμένο βαθμό όχι μόνο από την ποιότητα των ελέγχων στα εξωτερικά σύνορα, αλλά και από το μέγεθος της παραοικονομίας μιας χώρας. Οι μετανάστες που εισέρχονται σε χώρες με ανεπτυγμένη παραοικονομία βρίσκουν μεγάλη ποικιλία θέσεων εργασίας (στη γεωργία, τις υπηρεσίες και στη μεταποίηση χαμηλής παραγωγικότητας) χωρίς να χρειάζεται να επιδείξουν χαρτιά και πιστοποιητικά. Στην ενότητα 2.2 είδαμε ότι οι υπήκοοι τρίτων χωρών υπερεκπροσωπούνται σε τομείς δραστηριοτήτων, όπως τα ξενοδοχεία και τα εστιατόρια, οι οικιακές υπηρεσίες και οι κατασκευές, οι οποίοι είναι πολύ δύσκολο να ελεγχθούν. Γενικά, οι μετανάστες με χαμηλά προσόντα, ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς τους, βρίσκουν ευκολότερα μια παράτυπη εργασία συγκριτικά με τους εγγεγραμμένους.

Οι μετανάστες στιγματίζονται όταν εργάζονται στην παραοικονομία και σε χαμηλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας, ακόμη και σε χώρες όπου είναι ανεκτοί οι παράτυποι εργαζόμενοι. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και ο κόσμος τείνουν να πιστεύουν ότι είναι πολύ πιο πιθανό για τους παράνομους μετανάστες να περάσουν τα όρια μεταξύ παράτυπης εργασίας και παράνομων δραστηριοτήτων συγκριτικά με το γηγενή πληθυσμό. Η πεποίθηση αυτή ενισχύεται από την παρατηρούμενη αύξηση της φυλάκισης μεταναστών σε ορισμένες χώρες.

Η ανακοίνωση για μία κοινή πολιτική κατά της παράνομης μετανάστευσης (COM(2001)672), προτείνει μια σειρά δράσεων που ενσωματώνουν την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης σε μια ολοκληρωμένη στρατηγική μετανάστευσης και άσυλου. Μεταξύ των άλλων δράσεων, δίδεται περισσότερη σημασία στο ζήτημα της απασχόλησης των παρανόμως διαμενόντων από τρίτες χώρες. Συγκεκριμένα, οι κυρώσεις για τους εργοδότες παρανόμως εργαζομένων θα καθιστούσαν λιγότερο ελκυστική την παράνομη απασχόληση. Το να κατασταθεί δύσκολη η ανεύρεση εργασίας και χρημάτων με ένα καθεστώς παράνομης διαμονής θα έθετε αμέσως υπό αμφισβήτηση τον παράγοντα έλξης παράνομων μεταναστών⁵⁹.

54 COM(2001)672 Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για μία κοινή πολιτική κατά της παράνομης μετανάστευσης.

55 Στοιχεία από την έρευνα "Working in the fringes: immigrant businesses, economic integration and informal practices", J.Rath - σχέδιο που χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή - SOE2-CT97-3065

56 Στοιχεία από την έρευνα "Migrinf: Migrant insertion in the informal economy, deviant behaviour and the impact on receiving societies" - E. Reyneri - χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή - SOE1-CT95-3005

57 "Regularisations of illegal immigrants in the European Union", πανεπιστημιακό δίκτυο νομικών σπουδών σχετικά με τη νομοθεσία περί μετανάστευσης και άσυλου στην Ευρώπη, υπό την επίβλεψη του Philippe de Bruycker, Σύλλογος της Νομικής Σχολής, Ελεύθερο Πανεπιστήμιο Βρυξελλών, 2000.

58 Βλέπε τη σύσταση του Συμβουλίου της 27/09/1996 και τις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση για το 2001, τα οποία αναφέρονται στις ανάγκες χάραξης πολιτικών απασχόλησης για την ενίσχυση της πρόληψης της μη δηλωθείσας εργασίας.

59 *****

Το 4ο και το 5ο ευρωπαϊκό πρόγραμμα πλαίσιο έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης χρηματοδότησαν ένα ευρύ φάσμα ερευνητικών δραστηριοτήτων πάνω σε ζητήματα που αφορούσαν το θέμα "μετανάστευση και κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών". Τα κύρια συμπεράσματα της εν λόγω έρευνας συζητήθηκαν σε ένα εργαστήριο διαλόγου που οργανώθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 28 Ιανουαρίου 2002 (βλέπε ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.cordis.lu/improving/socio-economic/mechanism.htm>).

Ένα από τα βασικά συμπεράσματα ήταν ότι η απορρύθμιση και η έκταση της παραοικονομίας στην κοινωνία υποδοχής μπορεί να ενεργήσει ως ισχυρός παράγοντας έλξης παράνομων μεταναστών και εργαζομένων χωρίς άδειες.

Επίσης, οι συζητήσεις υπογράμμισαν τις διαφορετικές διαστάσεις της ενσωμάτωσης (οικονομικές, κοινωνικές, πολιτισμικές) και τη σημασία της επικέντρωσης της προσοχής στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση για την κοινωνία ως σύνολο και για τις ομάδες των μεταναστών. Τα περισσότερα από τα ζητήματα αυτά επισημαίνονται σε άλλα σημεία της παρούσας έκθεσης.

Δημόσιος διάλογος σχετικά με τους μετανάστες και την εγκληματικότητα

Η κοινή γνώμη συσχετίζει συχνά τη μετανάστευση με την αύξηση της εγκληματικότητας και του αισθήματος της ανασφάλειας. Σύμφωνα με μια έρευνα του Ευρωβαρόμετρου το 2000, το 58% των πολιτών της ΕΕ υποστήριζε την άποψη ότι "η συμμετοχή των μεταναστών στην εγκληματικότητα υπερβαίνει το μέσο όρο". Η άποψη αυτή είναι ιδιαίτερα ισχυρή στην Ελλάδα (81%) και πολύ λιγότερο διαδεδομένη στην Ιρλανδία (31%), το Ηνωμένο Βασίλειο (31%) και την Ισπανία (41%). Η τάση συμφωνίας με την άποψη ότι "οι ομάδες μειονότητας μπορεί να αποτελέσουν λόγο ανασφάλειας" αυξήθηκε από 37% το 1997 σε 42% το 2000.

Τα υψηλότερα επίπεδα φυλάκισης αλλοδαπών συνδέονται με αυτόν το συσχετισμό των μεταναστών με την εγκληματικότητα. Μια μελέτη⁶⁰ έδειξε ότι το 1997 ο ρυθμός φυλάκισης αλλοδαπών συγκριτικά με τους γηγενείς ήταν 16 φορές πιο υψηλός στην Ισπανία, 13 στην Ιταλία, 8 στις Κάτω Χώρες, 7 στην Πορτογαλία, 6 στο Βέλγιο και 5 στη Γερμανία και τη Γαλλία. Ορισμένοι κοινωνιολόγοι, χωρίς να αμφισβητούν τις στατιστικές περί εγκληματικότητας, αιτιολογούν τη στατιστική υπερεκπροσώπηση με το γεγονός ότι οι μετανάστες υπερεκπροσωπούνται στις πιο μειονεκτούσες κοινωνικές ομάδες. Επίσης, θεωρούν ότι τα άτομα που έχουν μια σταθερή και καλά αμειβόμενη απασχόληση συμμετέχουν σπάνια σε ποινικά κολάσιμες δραστηριότητες. Πράγματι, διάφορες μελέτες συσχετίζουν την παράνομη μετανάστευση με την εγκληματικότητα. Οι παράνομοι μετανάστες αντιμετωπίζουν συχνά μεγάλες δυσκολίες όσον αφορά την απόκτηση νομικού καθεστώτος και νόμιμης εργασίας στη χώρα προορισμού τους. Μεταξύ των πλέον ευάλωτων ομάδων συγκαταλέγονται νέοι ανύπανδροι άνδρες που μετανάστευσαν μόνοι, άτομα από χώρες που αντιμετωπίζουν σοβαρή πολιτική και κοινωνική κρίση, άτομα που δεν έχουν λάβει τη στήριξη της μεταναστευτικής αλυσίδας όσον αφορά την ένταξη. Η στάση των μέσων μαζικής ενημέρωσης και των θεσμικών φορέων μπορεί επίσης να οξύνει τις δυσκολίες αυτές, με την υιοθέτηση μιας πιο αυστηρής προσέγγισης των μεταναστών συγκριτικά με το γηγενή πληθυσμό. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο συσχετισμός των μεταναστών με την εγκληματικότητα περιορίζει ακόμη περισσότερο την ικανότητα ενσωμάτωσής τους στην κοινωνία υποδοχής.

Λαθρεμπόριο μεταναστών και εμπορία ανθρώπων

Οι εγκληματικές δραστηριότητες που συνδέονται με την παράνομη μετανάστευση, το λαθρεμπόριο μεταναστών και η εμπορία ανθρώπων αποτελούν κοινή ανησυχία όλων των κρατών μελών. Παρά τη δυσκολία πραγματοποίησης αξιόπιστων εκτιμήσεων σχετικά με την έκταση των φαινομένων, οι περισσότεροι φορείς που συμμετέχουν συμφωνούν ότι αυξάνονται. Το λαθρεμπόριο μεταναστών και η εμπορία ανθρώπων θεωρούνται σήμερα μία από τις βασικές πηγές εισοδήματος του οργανωμένου εγκλήματος μαζί με τα ναρκωτικά και τα όπλα. Η εμπορία ανθρώπων είναι μια εγκληματική δραστηριότητα η οποία συνεπάγεται την αποτρόπαια εκμετάλλευση ανθρώπων, ιδίως γυναικών και παιδιών. Καθίσταται επομένως αναγκαίο να υπογραμμιστεί ότι η εμπορία ανθρώπων συνιστά παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και αυτό αναγνωρίζεται επίσης από το Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Επιτροπή συνεχίζει να αναλαμβάνει δράση για τη στήριξη και την προστασία των θυμάτων (π.χ. με τα προγράμματα STOP II και DAPHNE, την πρόταση οδηγίας της Επιτροπής σχετικά με τον τίτλο διαμονής μικρής διάρκειας που χορηγείται στα θύματα της διευκόλυνσης της λαθρομετανάστευσης ή της διακίνησης ανθρώπων που συνεργάζονται με τις αρμόδιες αρχές).

2.3.4 Κοινωνικά δίκτυα και μεταναστευτικά πρότυπα

Η παρουσία εθνικών κοινοτήτων ή κοινοτήτων μεταναστών στη χώρα υποδοχής διευκολύνει συχνά τις μεταναστευτικές ροές. Σύμφωνα με τις θεωρίες της "αλυσιδωτής μετανάστευσης" ή των "κοινωνικών δικτύων", τα εν λόγω κοινωνικά δίκτυα διαδραματίζουν βασικό ρόλο παρέχοντας πληροφορίες και κοινωνική ή οικονομική στήριξη, η οποία διευκολύνει την αρχική εγκατάσταση στη χώρα υποδοχής. Η προηγούμενη δημιουργία ενός μεταναστευτικού προγεφυρώματος αντιπροσωπεύει έναν ισχυρό παράγοντα έλξης, ιδίως για τους λαθρομετανάστες, οι οποίοι εξαρτώνται πολύ περισσότερο από κοινωνικά και άλλα δίκτυα για την πληροφόρησή τους και την κάλυψη βασικών αναγκών (π.χ. στέγαση, εργασία κλπ.), συγκριτικά με τους νόμιμους μετανάστες. Οι ιστορικοί και πολιτισμικοί δεσμοί, όπως και η γεωγραφική εγγύτητα μεταξύ της χώρας προέλευσης και της χώρας προορισμού ενθαρρύνουν επίσης τη μετανάστευση συγκεκριμένων ομάδων προς συγκεκριμένους προορισμούς.

Κοινωνικά δίκτυα για μετανάστες και εθνοτικές μειονότητες

Ορισμένα κράτη μέλη τηρούν αρχεία του τόπου γέννησης των μεταναστών. Οι πληροφορίες αυτού του είδους αποκαλύπτουν πώς τα μεταναστευτικά πρότυπα έχουν επηρεαστεί από παράγοντες όπως η γεωγραφική εγγύτητα, οι πρώην αποικιακοί δεσμοί, η κοινή γλώσσα μεταξύ των χωρών προέλευσης και υποδοχής ή από συγκεκριμένες στρατηγικές πρόσληψης εργατικού δυναμικού. Για παράδειγμα, στην Πορτογαλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τις Κάτω Χώρες, η σχέση με τις πρώην αποικίες έχει διαδραματίσει ένα σχετικά σημαντικό ρόλο στη μετανάστευση, ενώ η σημασία των δεσμών αυτού του είδους είναι μικρή για τις εισερχόμενες μεταναστευτικές ροές στο Βέλγιο. Η εγγύτητα αποτελεί πολύ σημαντικό παράγοντα για τη μετανάστευση στις βόρειες χώρες και στην Ιρλανδία, ενώ οι εισερχόμενες μεταναστευτικές ροές στις Κάτω Χώρες και στο Βέλγιο διαμορφώνονται κυρίως από στρατηγικές πρόσληψης εργατικού δυναμικού.

60 Αναφ.: Palida S. και άλλοι, 1999, "Deviant behaviour and the criminalisation of immigrants", στο ερευνητικό σχέδιο MIGRINF που χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή -SOE1-CT95-3005

Τα άτομα μπορεί να έχουν πολλαπλές ταυτότητες ...

Αντιλαμβανόμαστε πολύ διαφορετικά τον όρο "μετανάστης" από τον όρο "αλλοδαπός" ή "γεννημένος στην αλλοδαπή". Ένας αλλοδαπός που επιλέγει να πολιτογραφηθεί δεν είναι πια αλλοδαπός, αλλά παραμένει μετανάστης. Τα παιδιά του/της αποκαλούνται ενίοτε "μετανάστες δεύτερης γενιάς", αλλά τι σημαίνει αυτό για την ομάδα αυτή; Μία έρευνα που διεξήχθη στη Μασσαλία με αντικείμενο νέα άτομα που γεννήθηκαν στη Γαλλία από γονείς με καταγωγή από την Αλγερία έδειξε ότι οι ερωτηθέντες θεωρούσαν ότι είχαν διάφορες παράλληλες ταυτότητες. Το 84% των ατόμων ένιωθαν ότι ήταν από τη Μασσαλία, το 68% ένιωθαν ότι ήταν Αλγερινοί, το 63% ένιωθαν Γάλλοι και το 66% ένιωθαν εαυτούς τους μετανάστες⁶¹.

Μετά το 1989, ορισμένα κράτη μέλη ευνόησαν τις εθνοτικές ομαδοποιήσεις και χρησιμοποίησαν την εθνοτική καταγωγή ως κριτήριο για τους πολίτες που προέρχονταν από την Ανατολική Ευρώπη και από την πρώην Σοβιετική Ένωση.

- Στη Γερμανία, σημειώθηκαν μεγάλες μεταναστευτικές εισροές "γερμανών ομογενών" (Aussiedler). Τα άτομα που μπορούσαν να αποδείξουν ότι είχαν γερμανική καταγωγή μπορούσαν να εισέλθουν στη Γερμανία δικαιούμενοι πλήρη ιθαγένεια. Από το 1988 έως το 1994, περισσότερα από 1,8 εκατομμύρια άτομα "επέστρεψαν" στη Γερμανία στο πλαίσιο αυτού του σχεδίου, αντιπροσωπεύοντας το 50% περίπου της συνολικής εισροής μεταναστών.
- Στην Ελλάδα, παρατηρήθηκε ένα παρόμοιο φαινόμενο με τους λεγόμενους "Ποντίους", έλληνες ομογενείς που προέρχονταν από την πρώην Σοβιετική Ένωση, οι οποίοι ενθαρρύνθηκαν να πάρουν την ελληνική ιθαγένεια. Στους έλληνες ομογενείς από την Αλβανία δεν προσφέρθηκε η ίδια δυνατότητα μετανάστευσης στην Ελλάδα.
- Στα τέλη της δεκαετίας του 1980, μεγάλος αριθμός ομογενών Φινλανδών (Ingrians) μετανάστευσε στη Φινλανδία από τη Σουηδία και την πρώην Σοβιετική Ένωση και πολιτογραφήθηκε με ευκολία. Από το 1992 η ροή αυτή περιορίστηκε με τη θέσπιση ενός νέου νόμου και τη δεξαγωγή αυστηρότερων ελέγχων.

Η οικογενειακή επανένωση ως πλαίσιο για τη μετανάστευση στην Ευρώπη

Η οικογενειακή επανένωση αναφέρεται στην είσοδο και διαμονή στο κράτος μέλος των μελών της οικογένειας πολίτη της Ένωσης ή υπηκόου τρίτης χώρας που διαμένει νόμιμα στο συγκεκριμένο κράτος μέλος⁶². Το δικαίωμα στην προστασία της οικογενειακής ζωής αναγνωρίζεται ως θεμελιώδες δικαίωμα και η οικογενειακή επανένωση παρουσιάζεται συχνά ως αναγκαίο μέσο για την επιτυχή ενσωμάτωση πολιτών τρίτων χωρών. Ισχύει για τον/την σύντροφο (είτε συνδέονται με γάμο είτε συμβιώνουν σε ελεύθερη ένωση, ανάλογα με το κράτος μέλος), τα ανήλικα παιδιά και τα άλλα πιθανά εξαρτημένα μέλη, ανιόντες ή κατιόντες συγγενείς. Από τη δεκαετία του 1970, στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες έχει σημειωθεί αύξηση του ποσοστού της μετανάστευσης για οικογενειακούς λόγους. Σε έναν ορισμένο βαθμό, αυτό οφείλεται στην οικογενειακή επανένωση που σχετίζεται με προηγούμενα κύματα οικονομικής

μετανάστευσης. Διαθέσιμα στοιχεία δείχνουν ότι το 1989 στις οικογενειακές επανενώσεις οφειλόταν το 90% των συνολικών εισροών αλλοδαπών (εξαιρουμένων των αιτούντων άσυλο) στο Βέλγιο και τη Γερμανία, για πάνω από το 65% στη Γαλλία και για το 40% στο Ηνωμένο Βασίλειο. Το βασικό πρότυπο των οικογενειακών επανενώσεων έχει ως εξής: ο άνδρας μεταναστεύει και εγκαθίσταται σε έναν τόπο προτού οργανώσει την επανένωση με την οικογένειά του. Στην Ιταλία, το 1997, χορηγήθηκε άδεια διαμονής για λόγους εργασίας σε περισσότερους από το 87% των ανδρών από τις αναπτυσσόμενες χώρες, ενώ για οικογενειακούς λόγους σε λιγότερους από το 6%. Για τις γυναίκες, τα αντίστοιχα ποσοστά ήταν 55% για λόγους εργασίας και 32% για οικογενειακούς λόγους. Επίσης παρατηρούνται σημαντικές μεταναστευτικές αλυσίδες γυναικών, ιδίως για γυναίκες από τη Νότια Αμερική ή τις Φιλιππίνες, οι οποίες βρίσκουν συνήθως απασχόληση στον τομέα των ξενοδοχείων ή στον τομέα των οικιακών υπηρεσιών.

Γάμοι μεταξύ ατόμων διαφορετικής εθνοτικής καταγωγής

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρήθηκε επίσης αύξηση των γάμων και των συμβίσεων μεταξύ ατόμων διαφορετικής εθνοτικής καταγωγής. Για παράδειγμα, το ποσοστό των παιδιών με τουλάχιστον έναν αλλοδαπό γονέα στην Ιταλία αυξήθηκε από το 1,1% του συνόλου των γεννήσεων το 1986 στο 3,7% το 1994. Το 11% των Γερμανών ηλικίας από 18 έως 44 ετών συμβιώνουν με αλλοδαπό σύντροφο⁶³. Το 1998 το ποσοστό των Αυστριακών που παντρεύτηκαν σύζυγο από διαφορετική χώρα καταγωγής αντιστοιχούσε στο 14% του συνόλου των γάμων στην Αυστρία.

Η απόκτηση γλωσσικών δεξιοτήτων και οι ουσιαστικές ημερήσιες δραστηριότητες είναι εφόδια ζωτικής σημασίας για την ενσωμάτωση του ατόμου. Η ενσωμάτωση στην αγορά εργασίας είναι σημαντική τόσο για οικονομικούς όσο και για κοινωνικούς λόγους, καθώς οι περισσότερες επαφές με την κοινωνία υποδοχής προέρχονται από το χώρο εργασίας. Ωστόσο, πολλές από τις πολιτικές για την οικογενειακή επανένωση περιορίζουν τα κοινωνικά δικαιώματα των ατόμων που μεταναστεύουν για να ενωθούν με την οικογένειά τους για κάποιο χρονικό διάστημα.

Τα ενήλικα άτομα των οικογενειών που μεταβαίνουν για να ενωθούν με την οικογένειά τους στην κοινωνία υποδοχής ενδέχεται να μην έχουν δικαίωμα πρόσβασης στην αγορά εργασίας για κάποιο χρονικό διάστημα. Αυτή η επιβαλλόμενη σε ένα μετανάστη απραξία μπορεί να μειώσει σημαντικά τις πιθανότητες εύρεσης μιας θέσης εργασίας αργότερα. Επιπλέον, όταν ο αιτών επανένωση είναι άνδρας, η επιβαλλόμενη στη γυναίκα του απραξία μπορεί να ενισχύσει την εξάρτηση της γυναίκας από το σύζυγό της⁶³.

Η φρόιτη στα σχολεία είναι ελεύθερη για όλα τα παιδιά ανάλογα με την ηλικία τους. Η συμμετοχή στην εκπαίδευση βελτιώνει το επίπεδο γνώσης της γλώσσας των παιδιών (γρηγορότερα σε σχέση με τους γονείς τους, ιδίως όταν δεν εργάζονται) και τους παρέχει τα απαραίτητα εφόδια για να εργαστούν και να ζήσουν στην κοινωνία υποδοχής. Ωστόσο, συχνά καθιστά περισσότερο εμφανείς τις υφιστάμενες διαφορές μεταξύ των αξιών των οικογενειών τους και εκείνων της κοινωνίας υποδοχής. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε σοβαρές εντάσεις και συγκρούσεις μεταξύ παιδιών και γονέων. Σε πολλές χώρες κατά τη διαδικασία ενσωμάτωσης οι οικογένειες συχνά υποστηρίζονται από τοπικές ενώσεις μεταναστών.

61 Αναφ.: Migrations Etudes, 1999, 90, υπουργείο Εργασίας και Αλληλεγγύης - Γαλλία.

62 Βλέπε COM(2000)624: Τροποποιημένη πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου σχετικά με το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση.

63 Εκθεση της Σιένα: "Monitoring multicultural societies", 1998.

Αιτήσεις ασύλου

Μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου και την πτώση του τείχους του Βερολίνου, οι αιτήσεις ασύλου στις χώρες της ΕΕ⁶⁵ υπερδιπλασιάστηκαν, αφού αυξήθηκαν απότομα από 319.800 το 1989 στον υψηλότερο αριθμό όλων των εποχών των 672.400 αιτήσεων το 1992. Μετά το 1992, ο αριθμός των αιτήσεων μειώθηκε σημαντικά σε 227.800 το 1996. Το 1997 σημειώθηκε νέα αύξηση και οι αιτήσεις έφτασαν τις 352.500 το 1999. Κατά την περίοδο 1988-1999, η Γερμανία βρισκόταν στην πρώτη θέση του καταλόγου των χωρών προορισμού, αλλά προέκυψαν αξιοσημείωτες αλλαγές. Την περίοδο εκείνη, το Ηνωμένο Βασίλειο κατέλαβε τη δεύτερη θέση μεταξύ των πιο σημαντικών χωρών προορισμού και η Ιρλανδία και το Λουξεμβούργο άρχισαν να επιλέγονται ως νέες χώρες προορισμού.

Οι αιτούντες άσυλο από την πρώην Γιουγκοσλαβία ήταν η κύρια εθνική ομάδα αιτούντων άσυλο στις περισσότερες χώρες της ΕΕ. Γενικά, οι περισσότερες αιτήσεις από την Κεντρική και την Ανατολική Ευρώπη υποβλήθηκαν στην Αυστρία και τη Γερμανία. Όλα τα πρόσωπα που ζητούν άσυλο πρέπει να μπορούν να ζητήσουν τη διεξαγωγή διαδικασίας στο κοινοτικό κράτος μέλος που είναι αρμόδιο να αξιολογήσει την αίτησή τους και σήμερα διεξάγονται συζητήσεις για τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη, ιδίως ως προς τις υλικές συνθήκες υποδοχής, την απασχόληση, την υγειονομική περίθαλψη και τη σχολική εκπαίδευση⁶⁶.

Συμπεριφορές όσον αφορά την υποδοχή των μεταναστών⁶⁷

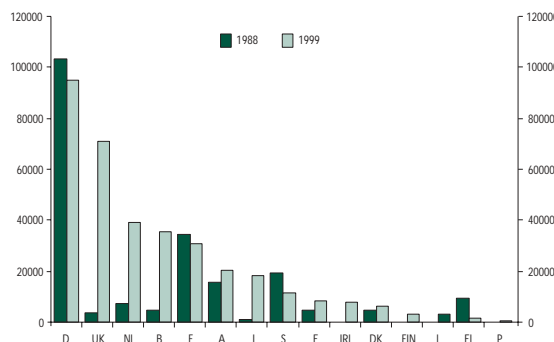
Η προθυμία των πολιτών της ΕΕ να δέχονται τους αιτούντες άσυλο και τους άλλους μετανάστες εξαρτάται από τη θέση και την καταγωγή των νεοαφικνουμένων. Οι περισσότεροι πιστεύουν ότι θα έπρεπε να ισχύουν ορισμένοι περιορισμοί. Η εγκατάσταση μεταναστών από τρίτες χώρες χαρακτηρίζεται από πολύ χαμηλότερα επίπεδα αποδοχής συγκριτικά με την εγκατάσταση μεταναστών από άλλα κράτη μέλη της ΕΕ. Οι δημοσκοπήσεις αποδεικνύουν ότι τα άτομα από τις μουσουλμανικές χώρες ή από την Ανατολική Ευρώπη που επιθυμούν να εργαστούν στην Ευρώπη γίνονται δεκτά χωρίς περιορισμούς μόνο από το 17-20% των πολιτών της ΕΕ. Επιπλέον, το 14-18% αρνείται να τους δεχθεί υπό οποιεσδήποτε συνθήκες.

Πιο αποδεκτά από τους πολίτες της ΕΕ γίνονται τα άτομα που εγκαταλείπουν τη χώρα τους λόγω σφοδρών εσωτερικών συγκρούσεων ή των οποίων παραβιάζονται τα ανθρωπina δικαιώματα και αναζητούν πολιτικό άσυλο. Σχεδόν το ένα τέταρτο των Ευρωπαίων είναι πρόθυμοι να ανοίξουν τη χώρα τους χωρίς περιορισμούς σε μετανάστες αυτού του είδους.

2.3.5 Μετανάστευση και κοινωνική συνοχή

Είναι σημαντικό να εξετάσουμε τον τρόπο με τον οποίο λαμβάνουν χώρα οι διαδικασίες δημόσιας λήψης αποφάσεων. Πώς εκπροσωπούνται οι διάφορες τάσεις και αξίες της κοινωνίας σε πολιτικό επίπεδο; Εάν ορισμένες ομάδες θεωρούν ότι τα συμφέροντά τους, οι ανάγκες τους, οι εμπειρίες τους και οι προσεγγίσεις τους δεν λαμβάνονται επαρκώς υπόψη, αυτό μπορεί να οδηγήσει σε κοινωνικά προβλήματα και στο αίσθημα του αποκλεισμού.

Γράφημα 23 αιτήσεις ασύλου ανά χώρα



Πηγή: Eurostat - Στατιστικές μεταναστεύσης.

Γράφημα 24 Άνοιγμα των συνόρων



Πηγή: Ευρωβαρόμετρο 53, 2000.

Ιθαγένεια και πολιτογράφηση

Η γενική τάση που παρατηρείται είναι αύξηση του αριθμού των ατόμων που πολιτογραφούνται σε όλα τα κράτη μέλη. Σε όλο και περισσότερες χώρες, η πολιτογράφηση δεν προϋποθέτει πια την αποποίηση της προηγούμενης ιθαγένειας και μπορεί να αποκτάται απλώς με την ενηλικίωση, ύστερα από μια περίοδο διαμονής ή μια περίοδο γάμου ή συμβίωσης με έναν πολίτη της χώρας υποδοχής.

Εκφραζόμενα ως ποσοστό του αλλοδαπού πληθυσμού, τα ετήσια ποσοστά πολιτογράφησης ποικίλλουν από λιγότερο από 0,1% στην Πορτογαλία σε περισσότερο από 11% στις Κάτω Χώρες⁶⁸. Για την Ευρωπαϊκή Ένωση ως σύνολο, το ποσοστό πολιτογράφησης είναι αρκετά σταθερό με την πάροδο του χρόνου, γύρω στο 2% κατά μέσο όρο. Δεν υπάρχουν ενδείξεις που να καταδεικνύουν ότι οι ομάδες των μεταναστών παρουσιάζουν σήμερα μεγαλύτερες τάσεις

64 Αναφ. - "Family Reunification Evaluation Project" - R.Bracalenti - μελέτη που χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
 65 Υπάρχουν συγκεκριμένα ζητήματα συγκρισιμότητας που σχετίζονται με τα στοιχεία για τις αιτήσεις χορήγησης ασύλου. Βλέπε ενότητα 3.4 για περισσότερες λεπτομέρειες.
 66 COM (2001)710: Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με την κοινή πολιτική ασύλου και την καθιέρωση ανοικτής μεθόδου συντονισμού.
 67 Ευρωβαρόμετρο 53-2000.
 68 Για τη Γερμανία: δεν περιλαμβάνονται οι γερμανοί ομογενείς που ζητούν ιθαγένεια. Την περίοδο 1989-92, αυτό θα σήμαινε 3 με 5πλάσια αύξηση του αριθμού των πολιτογραφησένων.

πολιτογράφησης στην Ευρώπη, με ορισμένες εξαιρέσεις, όπως η Γερμανία, η Σουηδία και οι Κάτω Χώρες στις δύο τελευταίες χώρες, τα ποσοστά πολιτογράφησης αυξήθηκαν ραγδαία ως μέρος της πολιτικής ενσωμάτωσης.

Τα ποσοστά πολιτογράφησης είναι υψηλότερα για τους υπηκόους τρίτων χωρών από ό,τι για τους πολίτες της ΕΕ. Στοιχεία του 1993 δείχνουν ότι στο Βέλγιο το ποσοστό πολιτογράφησης των πολιτών της ΕΕ ήταν 0,5%, ενώ των υπηκόων τρίτων χωρών ήταν 3,6% στο Ηνωμένο Βασίλειο, τα αντίστοιχα ποσοστά ήταν 0,7% και 3,3%, και στις Κάτω Χώρες 0,8% και 7,2% αντίστοιχα. Ακόμη και στη Γερμανία, η διαφορά είναι μεγάλη, με ποσοστά 0,2% για τους πολίτες της ΕΕ και 0,8% για τους υπηκόους τρίτων χωρών.

Μεταξύ των υπηκόων τρίτων χωρών, έχει αποκτήσει ιθαγένεια ένας μεγάλος αριθμός υπηκόων από την Τουρκία, το Μαρόκο, την Ινδία, το Πακιστάν και την πρώην Γιουγκοσλαβία. Στη Γερμανία, την Αυστρία, τις Κάτω Χώρες και τη Σουηδία παρατηρείται μεγάλος αριθμός μεταναστών από την Γιουγκοσλαβία και η ανασφάλεια λόγω των πολέμων στα Βαλκάνια τους ενθάρρυνε να αποκτήσουν την ιθαγένεια της χώρας κατοικίας τους.

Πολλοί από τους μετανάστες που έφτασαν ως πρόσφυγες και ως αιτούντες άσυλο από το Ιράν, το Ιράκ, το Λίβανο, το Βιετνάμ και το Λάος έκαναν αίτηση για πολιτογράφηση.

Με την πολιτογράφηση, οι αλλοδαποί αποκτούν νέα ιθαγένεια και περισσότερα κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα και προστασία από το κράτος. Παρόλα αυτά συνεχίζουν να εντάσσονται στην λιγότερο επισημοποιημένη ομάδα των "εθνικών μειονοτήτων" ή των "απογόνων μεταναστών", έχοντας συγκεκριμένα πρότυπα κοινωνικών δικτύων και διατρέχοντας συγκεκριμένους κινδύνους διακρίσεων και κοινωνικού αποκλεισμού.

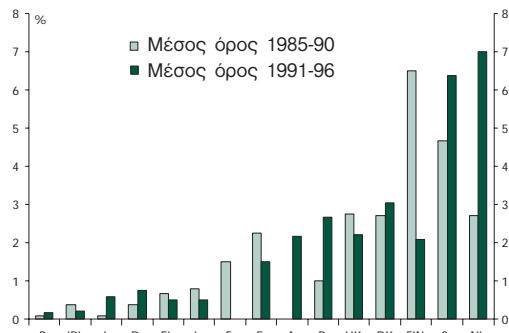
Η πρόκληση της πολυπολιτισμικότητας στην Ευρώπη

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στηρίζεται στις αξίες μιας δημοκρατικής τάξης, η οποία έχει τις ρίζες της στην υποστήριξη της ατομικής αξιοπρέπειας και ελευθερίας, της αλληλεγγύης, του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, του κράτους δικαίου και της ελευθερίας της έκφρασης. Οι αρχές αυτές κατοχυρώνονται στο Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, ο οποίος διακηρύχθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας τον Δεκέμβριο του 2000.

Ένας στους δύο Ευρωπαίους εκφράζει τη στήριξη του για την πολυπολιτισμικότητα μεταξύ των πολιτών της ΕΕ (48% το 2000⁶⁹): το 74% των Ευρωπαίων συμφώνησαν ότι η χώρα τους αποτελούνταν πάντα από διάφορες πολιτισμικές και θρησκευτικές ομάδες και ότι αυτή η ποικιλομορφία ήταν θετική. Το 71% συμφώνησε ότι "στις περιπτώσεις που τα σχολεία καταβάλλουν τις απαραίτητες προσπάθειες, η εκπαίδευση όλων των παιδιών μπορεί να εμπλουτιστεί από την παρουσία παιδιών που προέρχονται από ομάδες των μειονοτήτων."

... αλλά οι πολίτες εκφράζουν επίσης την ανησυχία τους σχετικά με τη θιώσιμη μετανάστευση: τα τρία τέταρτα (72-75% το 1997) εκείνων που ερωτήθηκαν συμφώνησαν με την άποψη ότι "υπάρχει ένα όριο στον αριθμό των ατόμων από άλλες φυλές, θρησκείες ή πολιτισμούς που μια κοινωνία μπορεί να δεχτεί" και το 65% προχώρησε ακόμη περισσότερο, λέγοντας ότι η χώρα τους έχει ήδη φτάσει στο όριο αυτό.

Γράφημα 25 Ποσοστά πολιτογράφησης



Πηγή: Eurostat - Στοιχεία περιορισμένα στο 1990 για F, περιορισμένα στοιχεία για I και A.

Γράφημα 26 Άτομα που τείνουν να συμφωνούν ότι...



Πηγή: Ευρωβαρόμετρο 53, 2000

... φοβούμενοι ότι οι μειονότητες θα μπορούσαν να αποτελέσουν απειλή για την κοινωνική συνοχή: Το 2000, τα άτομα συνέχισαν να εκφράζουν το φόβο ότι οι ομάδες των μειονοτήτων συμβάλλουν στην αυξανόμενη ανεργία, την έλλειψη κοινωνικής πρόνοιας, την υποβάθμιση της εκπαίδευσης και την αύξηση της έλλειψης ασφάλειας και της εγκληματικότητας. Όταν τα άτομα φοβούνται ότι θα απολέσουν μέρος της οικονομικής θέσης και ευημερίας τους, απολαμβάνουν με δυσκολία τη συνεισφορά των ομάδων μειονοτήτων στην πολιτιστική ζωής και ενδέχεται να μπου στον πειρασμό να αναζητήσουν κάποιον να επιρρίψουν τις ευθύνες για την απειλή.

Ξενοφοβία και αναδίωξη του εθνοτισμού

Η προσκόλληση στην παράδοση και η έμφαση στην ομοιότητα προκειμένου να επανακτήσουν ένα αίσθημα ασφάλειας και νοήματος είναι μια συχνή αντίδραση των ατόμων όταν μια κοινωνική ομάδα αντιμετωπίζει άγχος και αβεβαιότητα. Οι εκδηλώσεις ξενοφοβίας δεν μειώνονται στην ΕΕ. Ωστόσο, ενδέχεται να επηρεάζονται από την υποκειμενική αίσθηση ότι η χώρα υποδοχής δεν μπορεί να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις της μετανάστευσης. Αυτό επιβεβαιώνεται από παρατηρήσεις που έχουν γίνει σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες⁷⁰.

69 Στοιχεία από το Ευρωβαρόμετρο 53 (2000)• Ευρωβαρόμετρο 47.1 το 1997.

70 Ευρωπαϊκό παρατηρητήριο των φαινομένων ρατσισμού και ξενοφοβίας (1999) Αντιμέτωπη της πραγματικότητας: η κατάσταση στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα όσον αφορά το ρατσισμό και την ξενοφοβία.

Η αναβίωση του εθνοτισμού στις κοινότητες των μειονοτήτων είναι η άλλη πλευρά του νομίσματος. Τα άτομα που αντιμετωπίζουν προβλήματα ένταξης στις δομές της κοινωνίας υποδοχής μπορούν να προσαρμόζονται στην κατάσταση δίδοντας μεγαλύτερη έμφαση στις διαφορές μεταξύ των πολιτισμών του πληθυσμού υποδοχής και του πληθυσμού των μεταναστών. Η στρατηγική αυτή δυναμώνει το αίσθημα της ταυτότητας του ατόμου, στηριζόμενη στην ταυτότητα της ομάδας της κοινότητας και εκθειάζοντας τις παραδόσεις της. Τέλος, μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση του διαχωρισμού. Αυτή η αναβίωση του εθνοτισμού εκφράζεται από ανατρεπτικές ομάδες νέων αλλοδαπών με επαναστατική συμπεριφορά προς τις εθνικές αρχές, επιστροφή στις αξίες και τα ιδεώδη του εθνοτικής ομάδας από την οποία προέρχονται και προσήλωση σε κλειστές εθνοτικές ομάδες⁷¹.

Δεν είναι εύκολο να αναλύσουμε την πολυπλοκότητα των συμπεριφορών και των αισθημάτων των Ευρωπαίων προς τις ομάδες των μειονοτήτων και προς την καλύτερη στρατηγική που πρέπει να ακολουθηθεί για την επίτευξη της ενσωμάτωσης των μεταναστών. Μία ανάλυση στηριζόμενη σε στοιχεία ερευνών προτείνει τη διάκριση τεσσάρων ειδών ή προτύπων⁷² συμπεριφοράς:

- ενεργά ανεκτικοί Ευρωπαίοι (21%): δεν τους ενοχλούν οι μειονότητες, προάγουν την αποδοχή των πολιτισμών των μειονοτήτων από την κοινωνία υποδοχής στηρίζουν πολιτικές υπέρ των μειονοτήτων
- παθητικά ανεκτικοί Ευρωπαίοι (39%): δεν εμμένουν στην απόλυτη εγκατάλειψη των πολιτισμών των μειονοτήτων, αλλά στηρίζουν λιγότερο τις θετικές δράσεις προς αυτές τις ομάδες
- αμφιταλαντευόμενοι Ευρωπαίοι (25%): δεν ενοχλούνται, αλλά είναι υπέρ της ολοκληρωτικής αφομοίωσης στον πολιτισμό της πλειονότητας και όχι υπέρ της πολιτισμικής ποικιλομορφίας
- μη ανεκτικοί Ευρωπαίοι (14%): έχουν ισχυρές αρνητικές πεποιθήσεις, τους ενοχλούν οι μειονότητες, είναι υπέρ της ολοκληρωτικής αφομοίωσης στον πολιτισμό της πλειονότητας ή/και του επαναπατριισμού των μεταναστών.

Η Ευρώπη καθ' οδόν προς την πολυπολιτισμικότητα;

Στην Ευρώπη δίδεται όλο και περισσότερη στήριξη σε πολιτικές σχεδιασμένες για τη βελτίωση της συνύπαρξης διαφορετικών πολιτισμών στα κράτη μέλη και στην προώθηση του σεβασμού της πολιτισμικής ποικιλομορφίας. Μόνο το ένα τέταρτο των Ευρωπαίων θεωρεί ότι οι αλλοδαποί και οι εθνοτικές μειονότητες θα πρέπει να εγκαταλείψουν τον πολιτισμό τους.

Παρόλα αυτά, ακόμη και οι πιο ανοιχτόμυαλοι Ευρωπαίοι θεωρούν ότι η πολυπολιτισμικότητα δεν πρέπει να αποτελέσει απειλή για τις θεμελιώδεις αξίες του ευρωπαϊκού μοντέλου δημοκρατίας. Το μοντέλο αυτό ερείδεται στην ελευθερία της σκέψης, του συνεταιρίζεσθαι και του λόγου στην ισότητα ενώπιον του νόμου στην ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών στην προστασία των μειονοτήτων. Επομένως, η πλειονότητα των Ευρωπαίων θεωρεί ότι "τα άτομα (οι μετανάστες) πρέπει να αποποιηθούν το μέρος του πολιτισμού και της θρησκείας τους, το οποίο ενδέχεται να αντικείται στις αξίες αυτές".

Τα περισσότερα κράτη μέλη την τελευταία δεκαετία πειραματίστηκαν με νέες στρατηγικές και πρακτικές στην προσπάθειά τους να προσαρμόσουν τους πολιτικούς και κοινωνικούς τους θεσμούς στα νέα μεταναστευτικά πρότυπα. Απώτερος στόχος είναι η επίτευξη υψηλού επιπέδου κοινωνικής συμμετοχής για όλα τα άτομα που ζουν στην Ευρώπη και η βελτίωση της κοινωνικής συνοχής.

71 "Integration of the second generation foreigners into the society of the Federal Republic of Germany", U. Mammey, 2000: δημοσιεύτηκε από το Network for Integrated European Population Studies (δίκτυο ολοκληρωμένων μελετών για τον πληθυσμό της Ευρώπης) και χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή - HPSE-CT-1999-00005.

72 Ανάλυση του Ευρωπαϊκού Παρατηρητήριου των φαινομένων Ρατσισμού και Ξενοφοβίας (2001), βάσει των στοιχείων του Ευρωβαρόμετρου 53: Attitudes towards minority groups in the European Union.

Μέρος III

Στατιστικά πορträίτα

Θέματα κοινωνικής πολιτικής - στατιστικά πορτραίτα

Η ενότητα III παρουσιάζει μια σειρά στατιστικών πορτραίτων που αφορούν ένα φάσμα θεμάτων κοινωνικής πολιτικής για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Καλύπτονται σχεδόν όλοι οι βασικοί τομείς κοινωνικής πολιτικής: πληθυσμός, εκπαίδευση και κατάρτιση, αγορά εργασίας κοινωνική προστασία, εισόδημα, ένδεια και περιφερειακή συνοχή, ισότητα των δύο φύλων, υγεία και ασφάλεια.

Κάθε στατιστικό πορτραίτο παρουσιάζεται υπό τη μορφή πινάκων, γραφημάτων και σχολιασμού. Η φετινή έκθεση περιλαμβάνει είκοσι ένα πορτραίτα, ένα περισσότερο από την περσινή. Στον τομέα "ισότητα των δύο φύλων" προστέθηκε το νέο πορτραίτο "Γυναίκες σε θέσεις λήψης αποφάσεων". Τα θέματα ισότητας των δύο φύλων καλύπτονται όχι μόνο από τα τρία πορτραίτα στον τομέα αυτό, αλλά και από άλλα πορτραίτα και στατιστικά παραρτήματα, στα οποία πολλοί δείκτες αναλύονται κατά φύλο.

Κάθε πορτραίτο (εκτός από τα δύο πρώτα, τα οποία παρέχουν γενικές πληροφορίες, το πρώτο για την οικονομική κατάσταση, το δεύτερο για τη δημογραφική κατάσταση, τα νοικοκυριά και τις οικογένειες) διαρθρώνεται γύρω από έναν επιλεγμένο βασικό δείκτη (βλέπε τον παρακάτω πίνακα). Από κοινού, οι δείκτες αυτοί δεν παρέχουν μόνο μια εικόνα της σημερινής κοινωνικής κατάστασης, αλλά αποτελούν και ένα μέσο για την παρακολούθηση και τη σύγκριση της προόδου στον κοινωνικό τομέα μεταξύ των δεκαπέντε κρατών μελών.

Για την επιλογή των βασικών δεικτών έχουν εφαρμοστεί στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό τα ακόλουθα κριτήρια. Κάθε δείκτης πρέπει να είναι i) σχετικός με την πολιτική σε επίπεδο ΕΕ, ii) συγκρίσιμος μεταξύ των δεκαπέντε κρατών μελών, iii) διαθέσιμος μέσω της χρήσης εναρμονισμένων πηγών της Eurostat, iv) μετρήσιμος διαχρονικά και v) ευκολονόητος. Η σειρά των δεικτών πρέπει να είναι σχετικά σταθερή μέσα στο χρόνο, προκειμένου να διασφαλίζεται η συνέχεια. Ωστόσο, απαιτείται ένας βαθμός ευελιξίας, προκειμένου να λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες αλλαγής της πολιτικής και μελλοντικές βελτιώσεις της διαθεσιμότητας των στοιχείων. Φέτος, δεν έχουν αναθεωρηθεί μόνο οι ονομασίες των δεικτών εκείνων που είναι και διαρθρωτικοί δείκτες, αλλά έχουν επίσης αναθεωρηθεί ως προς τα στοιχεία τρεις από τους δείκτες που χρησιμοποιήθηκαν πέρυσι (στα φετινά πορτραίτα 16, 19 και 21) και έχει προστεθεί ένας νέος δείκτης (στο νέο πορτραίτο 17).

Το παράρτημα I παρέχει μια σύνοψη των βασικών δεικτών με στοιχεία για κάθε κράτος μέλος. Λεπτομερή στατιστικά στοιχεία που καλύπτουν ολόκληρη την έκθεση παρατίθενται στο παράρτημα II.

Τα παραρτήματα III και IV προστέθηκαν φέτος και παρουσιάζουν βασικά στατιστικά στοιχεία για τις κοινωνικές τάσεις στις υποψήφιες προς ένταξη χώρες. Αντιστοιχούν σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο βαθμό στα παραρτήματα I και II.

Η σύνταξη των πορτραίτων ολοκληρώθηκε τον Φεβρουάριο του 2002. Μπορείτε να ζητήσετε πρόσθετα ή νεώτερα στοιχεία από τα Κέντρα διάθεσης εκδόσεων Eurostat (Datashops) (βλέπε κατάλογο στο παράρτημα V).

Τομέας	Στατιστικό Πορτραίτο	Αντίστοιχος βασικός δείκτης
Οικονομία	1 Οικονομική κατάσταση	-
Πληθυσμός	2 Δημογραφική κατάσταση, νοικοκυριά και οικογένειες 3 Γήρανση του πληθυσμού 4 Μετανάστευση και άσυλο	- Λόγος εξάρτησης της τρίτης ηλικίας Ποσοστό καθαρής μετανάστευσης
Εκπαίδευση και κατάρτιση	5 Αποτελέσματα εκπαίδευσης 6 Διά βίου μάθηση	Άτομα που εγκατέλειψαν πρόωρα το σχολείο και δεν συμμετέχουν σε περαιτέρω εκπαίδευση ή κατάρτιση Διά βίου μάθηση (συμμετοχή των ενηλίκων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση)
Αγορά εργασίας (βλέπε επίσης πορτραίτα 18 και 19)	7 Απασχόληση 8 Απασχόληση των μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων 9 Ανεργία 10 Ανεργία των νέων 11 Μακροχρόνια ανεργία	Ποσοστό απασχόλησης Ποσοστό απασχόλησης των μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων Ποσοστό ανεργίας Λόγος ανεργίας των νέων/πληθυσμού Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας
Κοινωνική προστασία	12 Δαπάνες για την κοινωνική προστασία 13 Παροχές για τους ηλικιωμένους	Δαπάνες για την κοινωνική προστασία ως ποσοστό του ΑΕγχΠ Παροχές γήρατος και επιζώντων ως ποσοστό των συνολικών κοινωνικών παροχών
Εισόδημα, ένδεια και κοινωνική συνοχή	14 Κατανομή των εισοδημάτων και περιφερειακή συνοχή 15 Νοικοκυριά χαμηλών εισοδημάτων 16 Νοικοκυριά ανέργων και χαμηλοί μισθοί	Κατανομή εισοδημάτων (λόγος μερών S80/S20) Ποσοστό κινδύνου φτώχειας πριν από και μετά τις κοινωνικές παροχές Άτομα που ζουν σε νοικοκυριά ανέργων
Ισότητα των δύο φύλων	17 Γυναίκες σε θέσεις λήψης αποφάσεων 18 Απασχόληση των γυναικών 19 Αποδοχές ανδρών και γυναικών	Ποσοστό γυναικών στα εθνικά κοινοβούλια Ποσοστό απασχόλησης των γυναικών Διαφορές των αποδοχών μεταξύ των φύλων
Υγεία και ασφάλεια	20 Προσδόκιμο επιβίωσης και υγείας 21 Ατυχήματα και προβλήματα υγείας που συνδέονται με την εργασία	Προσδόκιμο επιβίωσης (χωρίς αναπηρία) κατά τη γέννηση Ποιότητα της εργασίας (σοβαρά εργατικά ατυχήματα)

Σημείωση: Δεν έχει επιλεγεί βασικός δείκτης για κανένα από τα δύο γενικά στατιστικά πορτραίτα (αριθμός 1 και 2).

Σύμβολα, συντμήσεις και ομάδες χωρών

- * προσωρινά/εκτιμώμενα στοιχεία ή χαμηλή αξιοπιστία λόγω μικρού αριθμού παρατηρήσεων
- ° βλέπε σημείωση. Ο αριθμός μπορεί να είναι από άλλο έτος ή να έχει κάποιον άλλο περιορισμό.
- : δεν υπάρχουν στοιχεία
- μηδέν
- . άνευ αντικειμένου ή στοιχεία στατιστικώς ασήμαντα
- 0 μικρότερο από το μισό της χρησιμοποιούμενης μονάδας

ΜΑΔ Μονάδα αγοραστικής δύναμης
 ΑΕγχΠ Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

ΕΕ-15 Ευρωπαϊκή Ένωση των δεκαπέντε κρατών μελών
 ΕΥΡ-11 Κράτη μέλη της Ευρωζώνης έως 31.12.2000: Β, D, Ε, F, IRL, Ι, L, ΝL, Α, Ρ και FIN.
 ΕΥΡ-12 Κράτη μέλη της Ευρωζώνης από 1.1.2001: ΕΥΡ-11 και Ελλάδα, η οποία εισήλθε στη ζώνη του ευρώ την 1η Ιανουαρίου 2001.

- Β Βέλγιο
- DK Δανία
- D Γερμανία
- EL Ελλάδα
- Ε Ισπανία
- F Γαλλία
- IRL Ιρλανδία
- Ι Ιταλία
- L Λουξεμβούργο
- NL Κάτω Χώρες
- Α Αυστρία
- Ρ Πορτογαλία
- FIN Φινλανδία
- Σ Σουηδία
- UK Ηνωμένο Βασίλειο

Τα "νότια" κράτη μέλη είναι η EL, η Ε, η Ι και η Ρ.

Τα "Σκανδιναβικά" κράτη μέλη είναι η DK, η FIN και η Σ.

1

Οικονομική κατάσταση

Υγής οικονομική ανάπτυξη το 2000, αλλά επιβράδυνση το πρώτο εξάμηνο του 2001.

Το 2000, το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν της Ευρωπαϊκής Ένωσης αυξήθηκε κατά 3,3%, ο ρυθμός ανάπτυξης, δηλαδή, σημείωσε σημαντική επιτάχυνση σε σχέση με το προηγούμενο έτος (2,6% το 1999). Η ανάπτυξη στα τέσσερα μεγαλύτερα κράτη μέλη ήταν ομοιόμορφη το 2000, με τη Γαλλία να σημειώνει το μεγαλύτερο ρυθμό ανάπτυξης (+3,1%), ακολουθούμενη κατά πόδας από τη Γερμανία (+3,0%), την Ιταλία και το Ηνωμένο Βασίλειο (+2,9% έκαστο). Και τα τέσσερα αυτά κράτη μέλη παρουσίασαν ρυθμούς ανάπτυξης κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ-15, παρά το γεγονός ότι σε όλα ο ρυθμός αύξησης του ΑΕγχΠ σημείωσε άνοδο σε σύγκριση με το 1999. Η Ιρλανδία και το Λουξεμβούργο παρουσίασαν αξιοσημείωτους ρυθμούς ανάπτυξης, πολύ υψηλότερους από εκείνους των άλλων κρατών μελών: στην Ιρλανδία το ΑΕγχΠ αυξήθηκε κατά 11,5%, ενώ στο Λουξεμβούργο κατά 7,5%. Πολύ πίσω τους, αλλά και πάλι πολύ μπροστά από τα άλλα κράτη μέλη, βρέθηκε η Φινλανδία (+5,7%). Όλα τα κράτη μέλη, με εξαίρεση τις Κάτω Χώρες και τη Σουηδία παρουσίασαν ρυθμούς ανάπτυξης υψηλότερους ή τουλάχιστον ίσους με εκείνους του 1999. Εξετάζοντας, ωστόσο, την ανάπτυξη κατά τα τέσσερα τρίμηνα του 2000, μπορεί να παρατηρηθεί κανείς ότι οι ρυθμοί ανάπτυξης ήταν υψηλοί κατά τα δύο πρώτα τρίμηνα, αλλά επιβραδύνθηκαν κατά το τρίτο και τέταρτο τρίμηνο.

Κατά τα δύο πρώτα τρίμηνα του 2001, οι ρυθμοί ανάπτυξης συνέχισαν την πτωτική τους πορεία, η οποία είχε αρχίσει στο δεύτερο εξάμηνο του 2000. Κατά το δεύτερο τρίμηνο, παρατηρήθηκε αύξηση του ΑΕγχΠ κατά +1,7% μόνο σε σύγκριση με το ίδιο τρίμηνο του περασμένου έτους τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και στην ζώνη του ευρώ.

Αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ, και μείωση των διαφορών μεταξύ των κρατών μελών με αργό ρυθμό

Το 2000, το κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ για κάθε πολίτη στην Ευρωπαϊκή Ένωση ανήλθε σε 22.500 ΜΑΔ. Τα υψηλότερα επίπεδα καταγράφηκαν στο Λουξεμβούργο (43.700 ΜΑΔ) και τη Δανία (27.100 ΜΑΔ), το χαμηλότερο δε στην Ελλάδα (15.500 ΜΑΔ). Για τη διευκόλυνση των συγκρίσεων μεταξύ των κρατών μελών, το κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ μπορεί να παρουσιαστεί σε συνάρτηση με ένα μέσο ΑΕγχΠ (ΕΕ-15 = 100). Σε σύγκριση με τον κοινοτικό αυτό μέσο όρο, το κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ του Λουξεμβούργου παρουσιάζει μια αξιοσημείωτη διαφορά της τάξεως του +94%. Ακολουθεί η Δανία, όπου, όμως, η διαφορά είναι μόνο +20%. Οι μεγαλύτερες διαφορές για δείκτες κάτω από τον κοινοτικό μέσο όρο παρουσιάζονται στην Ελλάδα (31% κάτω από τον μέσο όρο), στην Πορτογαλία (-26%) και την Ισπανία (-20%). Σε σύγκριση με την κατάσταση ως είχε το 1995, παρατηρεί κανείς ότι οι θέσεις στα άκρα παραμένουν οι ίδιες, ακόμα και εάν οι χώρες στις τρεις χαμηλότερες θέσεις έχουν πλησιάσει ελαφρώς περισσότερο τον κοινοτικό μέσο όρο. Η πιο εμφανής αλλαγή σημειώθηκε στην Ιρλανδία, η οποία το 1995 είχε κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ χαμηλότερο του κοινοτικού μέσου όρου, ενώ το 2000 το ΑΕγχΠ της ήταν κατά 19% πάνω από τον μέσο όρο, γεγονός που την κατατάσσει στην τρίτη θέση μεταξύ όλων των κρατών μελών της ΕΕ.

Συγκράτηση του πληθωρισμού

Τον Οκτώβριο του 2001, ο ετήσιος πληθωρισμός στην ΕΕ-15 έπεσε στο 2,2% από το 2,4% όπου βρισκόταν τον Σεπτέμβριο του 2001 και ο ετήσιος πληθωρισμός στη ζώνη του ευρώ περιορίστηκε κατά το ίδιο χρονικό διάστημα σε 2,4% από 2,5%. Ένα χρόνο νωρίτερα, τα αντίστοιχα ποσοστά ήταν 2,4% και 2,7% αντίστοιχα. Από όλα τα κράτη μέλη, τα υψηλότερα ετήσια ποσοστά καταγράφηκαν στις Κάτω Χώρες, (5,0%), την Πορτογαλία (4,2%) και την Ιρλανδία (3,8%) τον Οκτώβριο• τα χαμηλότερα ποσοστά είχαν το Ηνωμένο Βασίλειο (1,2%), το Λουξεμβούργο (1,7%) και η Γαλλία (1,8%). Σε σύγκριση με τον Σεπτέμβριο του 2001, ο ετήσιος πληθωρισμός παρουσίασε άνοδο σε δύο κράτη μέλη, πτώση σε δέκα και παρέμεινε αμετάβλητος σε τρία. Σε σύγκριση με τον Οκτώβριο του 2000, οι μεγαλύτερες σχετικές αυξήσεις σημειώθηκαν στη Σουηδία (από 1,3% σε 2,9%), τις Κάτω Χώρες (από 3,2% σε 5,0%) και στο Ηνωμένο Βασίλειο (από 1,0% σε 1,2%)• οι μεγαλύτερες σχετικές πτώσεις καταγράφηκαν στο Λουξεμβούργο (από 4,3% σε 1,7%), στο Βέλγιο (από 3,7% σε 1,9%) και στην Ιρλανδία (από 6,0% σε 3,8%). Κατά τους τελευταίους μήνες, τα στοιχεία δείχνουν μια τάση συγκράτησης, παρότι από τον Ιούλιο του 2000 ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής των τιμών στη ζώνη του ευρώ έχει υπερβεί κατά πολύ το κατώφλι σταθερότητας του 2,0%, που έχει θέσει η ΕΚΤ. Ο 12μηνος μέσος ρυθμός μεταβολής των τιμών καταναλωτή, δείκτης που είναι λιγότερο ευαίσθητος σε παροδικά φαινόμενα, παρέμεινε σταθερός στο 2,5% για την ΕΕ-15 και στο 2,7% για την ζώνη του ευρώ. Και τα δύο ποσοστά είναι υψηλότερα από το μεσοπρόθεσμο κατώφλι σταθερότητας των τιμών του 2,0%.

Σύγκλιση επιτοκίων

Η μεσοπρόθεσμη εξέλιξη των αποδόσεων των 10ετών κρατικών ομολόγων, όπως ορίζεται στη Συνθήκη του Μάαστριχτ ως μέτρο νομισματικής σταθερότητας, παρουσίασε γενική πτώση σε όλα τα κράτη μέλη και υψηλό βαθμό σύγκλισης. Από τις αρχές του 1999, όταν τέθηκε σε ισχύ το τρίτο στάδιο της νομισματικής ένωσης, οι διαφορές επιτοκίων των 10ετών ομολόγων στα κράτη μέλη της ζώνη του ευρώ έχουν ουσιαστικά εξαλειφθεί. Τον Σεπτέμβριο του 2001, οι αποκλίσεις των επιτοκίων μεταξύ της Γερμανίας, του κράτους μέλους με τα χαμηλότερα επιτόκια, και της Ελλάδας ήταν μόνο 50 μονάδες βάσης, μεταξύ της Γερμανίας και της Ιταλίας 39 και μεταξύ της Γερμανίας και της Ισπανίας 33. Αξίζει να σημειωθεί επίσης ότι τον Σεπτέμβριο του 2001, είχε σχεδόν εξαλειφθεί η διαφορά επιτοκίων μεταξύ των 12 χωρών της ζώνης του ευρώ και των τριών χωρών που δεν συμμετέχουν στην ΟΝΕ.

Συνέχιση της γενικής μείωσης του δημοσιονομικού ελλείμματος και του δημοσίου χρέους

Το δημοσιονομικό έλλειμμα ορίζεται στη Συνθήκη του Μάαστριχτ ως ο καθарός δανεισμός σύμφωνα με το ευρωπαϊκό σύστημα ολοκληρωμένων οικονομικών λογαριασμών. Το 2000, εννέα κράτη μέλη επέτυχαν δημοσιονομικό πλεόνασμα (θετικό καθαρό δανεισμό), ενώ για όλα τα άλλα κράτη μέλη το έλλειμμα ήταν μικρότερο από 1,5% του ΑΕγχΠ. Το 2000, όλες οι χώρες, εκτός από τη Δανία, η οποία, ωστόσο, επιτυγχάνει πλεόνασμα επί σειρά

ετών, μείωσαν το έλλειμμα τους ή αύξησαν το πλεόνασμά τους. Αυτό σημαίνει ότι συνεχίζεται η γενική βελτίωση. Οι μέσοι όροι για την Ένωση και για τη ζώνη του ευρώ βελτιώθηκαν σταθερά τα τελευταία πέντε έτη, και στο τέλος του 2000, για πρώτη φορά από την έγκριση της Συνθήκης του Μάαστριχτ, οι μέσοι όροι είναι θετικοί, 1,2% και 0,3% του ΑΕγχΠ αντιστοίχως.

Το δημόσιο χρέος ορίζεται στη Συνθήκη του Μάαστριχτ ως το συνολικό γενικό κρατικό ακαθάριστο, ονομαστικό και

ενοποιημένο χρέος που εκκρεμεί στο τέλος του έτους. Κατά το τέλος του 2000, εννέα χώρες είχαν δημόσιο χρέος κατώτερο του κατωφλιού του 60% και άλλες τρεις δεν απείχαν πολύ από το ποσοστό αυτό. Τρία κράτη μέλη - η Ιταλία, το Βέλγιο και η Ελλάδα - εξακολουθούσαν να βρίσκονται πάνω από το 100%, αλλά το χρέος τους μειώνεται κάθε χρόνο από το 1995. Στο τέλος του 2000, το μέσο ποσοστό του χρέους για τα 15 κράτη μέλη βρισκόταν στο 64,1% έναντι 69,6% για τις χώρες της ζώνης του ευρώ.

Πλαίσιο πολιτικής

Στις 19 Ιουνίου 2000 το Συμβούλιο, βάσει της πρότασης και της θετικής έκθεσης σύγκλισης που κατέθεσε η Επιτροπή, ενέκρινε την απόφαση 2000/427/ΕΚ για την υιοθέτηση του ενιαίου νομισματός από την Ελλάδα από την 1η Ιανουαρίου 2001.

Ως εκ τούτου, η Ελλάδα εισήλθε στην ζώνη του ευρώ, η οποία από τις αρχές του 2001 αριθμεί 12 κράτη μέλη. Στις 25 Απριλίου 2001, η Επιτροπή ενέκρινε τη σύσταση της για τους γενικούς προσανατολισμούς οικονομικών πολιτικών (ΓΠΟΠ) των κρατών μελών και της Κοινότητας, σύμφωνα με το άρθρο 99, παράγραφος 2, της Συνθήκης. Η σύσταση εγκρίθηκε από το Συμβούλιο στις 15 Ιουνίου 2001. Οι ΓΠΟΠ του 2001 επιβεβαιώνουν τη στρατηγική που καταρτίστηκε το προηγούμενο έτος για την επίτευξη των στόχων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβόνας και την επεκτείνουν βάσει των αποτελεσμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Στοκχόλμης. Επιπροσθέτως, οι ΓΠΟΠ βασίζονται στην έκθεση σχετικά με την εφαρμογή των ΓΠΟΠ για το 2000 (Τόσο οι ΓΠΟΠ του 2001 όσο και η έκθεση σχετικά με την εφαρμογή των ΓΠΟΠ του 2000 διατίθενται στη διεύθυνση europa.eu.int/comm/economy_finance/publications_en.htm). Οι ΓΠΟΠ ορίζουν μια συνολική στρατηγική, προκειμένου: να διατηρηθεί, βραχυπρόθεσμα, η οικονομική ανάπτυξη σε ένα λιγότερο ευνοϊκό περιβάλλον, μέσω μακροοικονομικών πολιτικών προσανατολισμένων προς την ανάπτυξη και τη σταθερότητα να ενισχυθεί, μεσοπρόθεσμα, το δυναμικό ανάπτυξης της οικονομίας της ΕΕ μέσω της αποφασιστικής και ταχείας εφαρμογής οικονομικών μεταρρυθμίσεων και μέσω της προώθησης της επιχειρηματικότητας, της καινοτομίας και της βασιζόμενης στη γνώση οικονομίας, που ενθαρρύνουν την πλήρη και αποτελεσματική χρήση παραγωγικών πηγών και αυξάνουν την παραγωγικότητα και να προετοιμασθεί, μακροπρόθεσμα, το έδαφος για τις επιπτώσεις της γήρανσης του πληθυσμού. Οι ΓΠΟΠ 2001 αποτελούνται από δύο μέρη. Το πρώτο περιλαμβάνει οριζόντιους προσανατολισμούς, οι οποίοι είναι γενικοί και εφαρμόζονται σε όλα τα κράτη μέλη. Το δεύτερο μέρος περιλαμβάνει συστάσεις για κάθε χώρα χωριστά, οι οποίες λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαίτερες συνθήκες κάθε κράτους μέλους και τους διαφορετικούς βαθμούς στους οποίους επείγει η λήψη των διαφόρων μέτρων. Από κοινού, σχηματίζουν ένα πλαίσιο αναφοράς για την άσκηση οικονομικών πολιτικών στα κράτη μέλη.

Μεθοδολογικές σημειώσεις

Όλοι οι εθνικοί λογαριασμοί είναι σύμφωνοι με το ευρωπαϊκό σύστημα εθνικών και περιφερειακών λογαριασμών της Κοινότητας. (ΕΣΟΛ 95). Το ΕΣΟΛ 95 είναι το αντικείμενο του κανονισμού αριθ. 2223/96 του Συμβουλίου της 25ης Ιουνίου 1996.

Το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν δείχνει το μέγεθος της οικονομίας μιας χώρας σε απόλυτους όρους, ενώ ο υπολογισμός του ΑΕγχΠ σε σχέση με τον πληθυσμό (κατά

κεφαλήν ΑΕγχΠ) παρέχει μια ένδειξη, αν και κάπως απλοϊκή, του πλούτου μιας χώρας. Για τη διευκόλυνση των διεθνών συγκρίσεων, τα στοιχεία εκφράζονται σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ). Το πλεονέκτημα της χρήσης των ΜΑΔ είναι ότι εξαλείφουν τις στρεβλώσεις που προκύπτουν από τα διαφορετικά επίπεδα τιμών στις χώρες της ΕΕ: δεν χρησιμοποιούν τις συναλλαγματικές ισοτιμίες ως συντελεστές μετατροπής, αλλά ισοτιμίες αγοραστικής δύναμης οι οποίες υπολογίζονται με τον σταθμισμένο μέσο όρο των λόγων των τιμών ενός καλαθιού προϊόντων και υπηρεσιών που είναι ομοιογενή, συγκρίσιμα και αντιπροσωπευτικά σε κάθε κράτος μέλος.

Ο πληθωρισμός των τιμών καταναλωτή συγκρίνεται καλύτερα σε διεθνές επίπεδο με τους "εναρμονισμένους δείκτες τιμών καταναλωτή" (ΕΔΤΚ). Οι δείκτες αυτοί υπολογίζονται σε κάθε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την Ισλανδία και τη Νορβηγία. Οι ΕΔΤΚ χρησιμοποιούνται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα για την παρακολούθηση του πληθωρισμού στην οικονομική και νομισματική ένωση και για την αξιολόγηση της σύγκλισης των πληθωρισμών. Όπως απαιτείται από τη Συνθήκη, η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών είναι ο βασικός στόχος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ), η οποία όρισε τη σταθερότητα ως την "ετήσια αύξηση του εναρμονισμένου δείκτη τιμών καταναλωτή για τη ζώνη του ευρώ με ρυθμό χαμηλότερο του 2%" σε μεσοπρόθεσμο επίπεδο. Ένα πιο σταθερό μέτρο του πληθωρισμού παρέχει η 12μηνη μέση μεταβολή, ήτοι ο μέσος δείκτης για τους τελευταίους 12 μήνες σε σύγκριση με το μέσο δείκτη για τους προηγούμενους 12 μήνες. Ο δείκτης αυτός είναι λιγότερο ευαίσθητος σε παροδικές μεταβολές των τιμών, αλλά απαιτεί μεγαλύτερη χρονική σειρά δεικτών.

Ανάλογα με το εάν τα έσοδα μιας χώρας καλύπτουν ή όχι τις δαπάνες της, υπάρχει πλεόνασμα ή έλλειμμα στον προϋπολογισμό της. Εάν τα έσοδα δεν επαρκούν, το κράτος είναι υποχρεωμένο να δανειζεται. Εκφραζόμενες ως ποσοστό του ΑΕγχΠ, οι ετήσιες και συγκεντρωτικές χρηματοδοτικές απαιτήσεις (του ελλείμματος και του χρέους αντίστοιχα) αποτελούν σημαντικούς δείκτες του φορτίου με το οποίο βαρύνει ο κρατικός δανεισμός την εθνική οικονομία. Αυτά είναι στην πραγματικότητα δύο από τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση των κρατικών οικονομικών των κρατών μελών που αναφέρονται στη Συνθήκη του Μάαστριχτ σε σχέση με την εκπλήρωση των κριτηρίων για την υιοθέτηση του κοινού νομισματός.

Οι αποδόσεις των κρατικών ομολόγων είναι ένας καλός δείκτης των μακροπρόθεσμων επιτοκίων, καθώς οι αγορές κρατικών χρεογράφων ελκύνουν συνήθως ένα μεγάλο μέρος του διαθέσιμου κεφαλαίου. Παρέχουν επίσης μια καλή εικόνα της οικονομικής κατάστασης μιας χώρας και των προσδοκιών όσον αφορά την οικονομική πολιτική. Η σημασία των αποδόσεων των κρατικών ομολόγων ως μέτρου της οικονομικής και νομισματικής ένωσης αναγνωρίζεται στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπου εμφανίζεται ως ένα από τα κριτήρια για τη μετάβαση στο τρίτο στάδιο της νομισματικής ένωσης.

Σύνδεσμοι σε άλλα σημεία της έκθεσης

Απασχόληση (3.7), Ανεργία (3.9), Οικονομία (Παραρτήματα II και IV).

Διαβάστε επίσης

- The Economic Portrait of the Union 2000 (Το οικονομικό πορτραίτο της Ένωσης το 2000), Eurostat

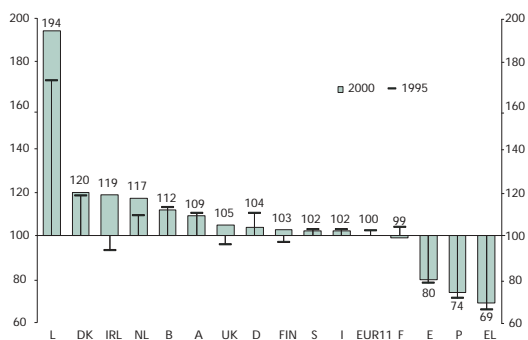
- Οικονομία της ΕΕ: Επισκόπηση του 2000, ΓΔ Οικονομικές και Χρηματοδοτικές Υποθέσεις
- Δημοσιεύσεις σχετικά με τους εθνικούς λογαριασμούς, τις τιμές καταναλωτή και τα επιτόκια είναι διαθέσιμες στη συλλογή "Statistics in focus" ("Στατιστικές εν συντομία) στον ιστοχώρο της Eurostat (europa.eu.int/comm/eurostat).

	ΕΕ 15	ΕΥΡ-11	ΕΥΡ-12 (1)	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης / ανά τρίμηνο ρυθμός αύξησης του ΑΕγχΠ σε αγοραίες τιμές, σε σταθερές τιμές (1995)																		
1999																		
2000	2,6	2,6	.	3,0	2,1	1,8	3,4	4,1	2,9	10,8	1,6	6,0	3,7	2,8	3,4	4,0	4,5	2,1
1Q 2001	3,3	3,4	.	4,0	3,2	3,0	4,3	4,1	3,1	11,5	2,9	7,5	3,5	3,0	3,4	5,7	3,6	2,9
2Q 2001	2,5	.	2,4	3,1	1,8	1,8	:	3,4	2,8	:	2,5	:	1,6	2,1	2,2	3,3	2,7	2,7
	1,7	.	1,7	1,6	1,3	0,6	:	2,9	2,3	:	2,1	:	1,4	1,2	2,5	0,4	1,9	2,3

Πηγή: Eurostat - Εθνικοί Λογαριασμοί.

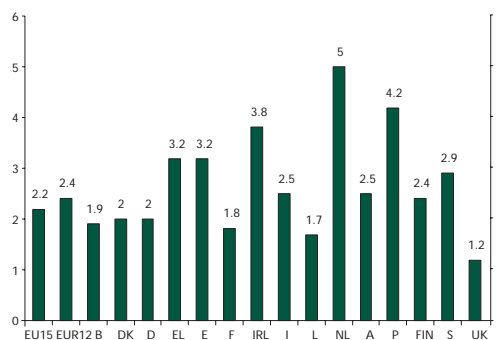
(1) Η Ελλάδα εισήλθε στη ζώνη του ευρώ την 1.1.2001. Οι υπολογισμοί του ρυθμού αύξησης του ΑΕγχΠ για το πρώτο και το δεύτερο τρίμηνο του 2001 για την ΕΥΡ-12 περιλαμβάνει και την Ελλάδα στα αντίστοιχα τρίμηνα αναφοράς του έτους 2000.

Γράφημα 27 Κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ (δείκτης ΕΕ-15 = 100)



Πηγή: Eurostat - Εθνικοί λογαριασμοί

Γράφημα 28 Ποσοστό ετήσιου πληθωρισμού, Οκτώβριος 2001



Πηγή: Eurostat - Εναρμονισμένοι δείκτες τιμών καταναλωτή. Η GR εισήλθε στη ζώνη του ευρώ την 1.1.2001. Ο υπολογισμός του ποσοστού του ετήσιου πληθωρισμού για την ΕΥΡ-12 περιλαμβάνει και την GR στον αντίστοιχο μήνα αναφοράς του έτους 2000.

2

Δημογραφική κατάσταση, νοικοκυριά και οικογένειες

Η Ένωση αριθμεί 377 εκατομμύρια κατοίκους

Ο πληθυσμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν 377 εκατομμύρια την 1η Ιανουαρίου 2001. Η Ένωση έχει τον τρίτο μεγαλύτερο πληθυσμό στον κόσμο μετά την Κίνα (1.273 εκατομμύρια) και την Ινδία (1.030 εκατομμύρια). Προηγείται των Ηνωμένων Πολιτειών (278 εκατομμύρια) και της Ιαπωνίας (127 εκατομμύρια). Η Γερμανία έχει τον μεγαλύτερο πληθυσμό στην ΕΕ. Τα 82 εκατομμύρια κάτοικοι της χώρας αυτής αποτελούν το 22% του πληθυσμού της Ένωσης, ενώ το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γαλλία και η Ιταλία αντιπροσωπεύουν εκάστη το 15-16% του συνολικού πληθυσμού.

Περίπου το 17% του πληθυσμού στην ΕΕ-15 έχει ηλικία μικρότερη των 15 ετών. Η Ιρλανδία έχει τον νεαρότερο πληθυσμό (22% του συνόλου). Τα άτομα σε ηλικία εργασίας (15-64 ετών) ανέρχονται στο 67% του συνολικού πληθυσμού της ΕΕ. Το υπόλοιπο 16% είναι ηλικιωμένοι ηλικίας 65 ετών και άνω. Ο αριθμός των ηλικιωμένων αυξάνεται με ταχείς ρυθμούς τις τελευταίες δεκαετίες. Η τάση αυτή αναμένεται να συνεχιστεί τις επόμενες δεκαετίες. Βλέπε Γήρανση του πληθυσμού (3.3).

Τα τελευταία 35 έτη παρατηρείται μια σταδιακή επιβράδυνση της αύξησης του πληθυσμού στην Ένωση. Κατά το διάστημα 1995-2000, ο πληθυσμός αυξήθηκε κατά μέσο όρο κατά 2,6 ανά 1000 άτομα ετησίως, σε σύγκριση με έναν ετήσιο μέσο όρο περίπου 8 τη δεκαετία του 1960. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1980, η διεθνής μετανάστευση μετατράπηκε γρήγορα σε βασικό καθοριστικό παράγοντα της αύξησης του πληθυσμού. Βλέπε Μετανάστευση και άσυλο (3.4).

Σύμφωνα με το σενάριο αναφοράς της Eurostat (αναθεωρημένη έκδοση 1999), ο συνολικός πληθυσμός της ΕΕ αναμένεται να φτάσει στο μέγιστο σημείο του το 2022 περίπου. Στο πλαίσιο της Ένωσης, η μελλοντική πληθυσμιακή αύξηση θα είναι κάθε άλλο παρά ομοιόμορφη: ενώ ο πληθυσμός της Ιταλίας αναμένεται να αρχίσει να μειώνεται από τις αρχές της τρέχουσας δεκαετίας, ο πληθυσμός της Ιρλανδίας δεν αναμένεται να σημειώσει μείωση πριν από το 2048.

Λιγότερα παιδιά και σε μεγαλύτερη ηλικία

Η γονιμότητα μετά το πέρας της ηλικίας αναπαραγωγής των μεταπολεμικών γενεών μειώνεται σταθερά από τα μέσα της δεκαετίας του 1960. Ωστόσο, το συνολικό ποσοστό γονιμότητας σήμερα σημειώνει και πάλι άνοδο λόγω μιας εκτιμώμενης αύξησης των γεννήσεων το 2000 της τάξεως του 1%. Η γονιμότητα μετά το πέρας της ηλικίας αναπαραγωγής μεταβάλλεται λιγότερο απότομα με την πάροδο του χρόνου και σήμερα βρίσκεται γύρω στο 1,7, παραμένοντας πολύ κάτω από το επίπεδο της αναπαραγωγής (2,1 παιδιά ανά γυναίκα). Βλέπε Γήρανση του πληθυσμού (3.3).

Λιγότεροι γάμοι και σε μεγαλύτερη ηλικία και περισσότερα διαζύγια

Το 2000, αντιστοιχούσαν μόνο 5 γάμοι ανά 1000 κατοίκους στην ΕΕ-15 σε σύγκριση με σχεδόν 8 το 1970. Αύξηση έχει παρουσιάσει επίσης η μέση ηλικία του πρώτου γάμου: για τους άντρες από 26 έτη το 1980 σε άνω των 30 σήμερα και για τις γυναίκες από 23 σε 28 έτη. Σε ό,τι αφορά τις ομάδες ατόμων που σύντησαν γάμο, το ποσοστό των διαζυγίων υπολογίζεται σε 14% για τους γάμους που συνήφθησαν το 1960. Για τα

ζευγάρια που παντρεύτηκαν πιο πρόσφατα, το ποσοστό έχει διπλασιαστεί σε 28%. Ωστόσο, παρατηρούνται σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών, καθώς ποσοστό άνω του 40% των γάμων (που συνήφθησαν το 1980) καταλήγει σε διαζύγιο στη Δανία, τη Φινλανδία, τη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο, σε σύγκριση με 15% ή λιγότερο στα νότια κράτη μέλη.

Οι ελεύθερες σχέσεις παρουσιάζουν σημαντική αύξηση ...

Τα τελευταία είκοσι χρόνια περίπου, η συζυγική ζωή σε πολλές χώρες λαμβάνει όλο και περισσότερο τη μορφή συγκατοίκησης. Στην ΕΕ, το 33% των ζευγαριών νέων (κάτω των 30 ετών) συγκατοικούσαν, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για το σύνολο των ζευγαριών ήταν 8%. Στη νεότερη γενιά, υπάρχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ των χωρών. Ενώ περισσότερο από το 70% των νέων ζευγαριών στη Δανία δεν έχουν συνάψει γάμο, μόνο το 9-17% των νέων ζευγαριών στην Ελλάδα, την Ισπανία, την Ιρλανδία, την Ιταλία και την Πορτογαλία συγκατοικούν.

... και, ως εκ τούτου, αυξάνονται οι εκτός γάμου γεννήσεις

Η αναλογία των εκτός γάμου γεννήσεων συνεχίζει να αυξάνεται, κυρίως ως αποτέλεσμα της αυξανόμενης δημοτικότητας της συγκατοίκησης: από 6% όλων των γεννήσεων το 1970 σε πάνω από 27% το 2000. Στη Σουηδία, περισσότερα από τα μισά παιδιά (55%) που γεννήθηκαν το 2000 είχαν γονείς που δεν ήταν παντρεμένοι. Το ποσοστό αυτό βρίσκεται γύρω στο 40% σε πολλές άλλες χώρες (Δανία, Γαλλία, Φινλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο). Αντίθετα, χαμηλά επίπεδα, αν και αυξανόμενα, παρατηρούνται σε πολλές νοτιοευρωπαϊκές χώρες, όπως παραδείγματος χάρη, στην Ελλάδα (από 1,5% το 1980 σε 4,0% το 2000), στην Ιταλία (από 4,3% σε 9,2% το 1999) και την Ισπανία (από 3,9% σε 14,1% το 1999).

Ο αριθμός των μικρότερων νοικοκυριών παρουσιάζει τάσεις αύξησης...

Ως αποτέλεσμα αυτών και άλλων τάσεων (όπως ο αυξανόμενος αριθμός των ατόμων που ζουν μόνοι), τα νοικοκυριά γίνονται όλο και μικρότερα και εμφανίζονται όλο και πιο συχνά εναλλακτικές μορφές οικογένειας και μη οικογενειακά νοικοκυριά. Παρόλον ότι η τάση αυτή παρατηρείται σε ολόκληρη την Ένωση, υπάρχουν σαφείς διαφορές μεταξύ των κρατών μελών.

Ενώ ο απόλυτος αριθμός των νοικοκυριών έχει αυξηθεί, το μέσο μέγεθος των νοικοκυριών έχει μειωθεί. Το 2000, υπολογίζεται ότι 371 εκατομμύρια άτομα ζούσαν σε 154 εκατομμύρια ιδιωτικά νοικοκυριά στα δεκαπέντε κράτη μέλη. Αυτό αντιστοιχεί σε ένα μέσο όρο 2,4 ατόμων ανά νοικοκυριό σε σύγκριση με 2,8 το 1981. Κατά το διάστημα αυτό παρουσιάστηκε μείωση του μέσου μεγέθους των νοικοκυριών σε όλα τα κράτη μέλη. Μόνο η Ισπανία, η Ιρλανδία και η Πορτογαλία έχουν 2,9-3,0 άτομα ανά νοικοκυριό.

... περισσότεροι άνθρωποι ζουν μόνοι ...

Το 2000, ένα εκτιμώμενο 12% του πληθυσμού ζούσε μόνοι, σε σύγκριση με 8% το 1981. Το υψηλότερο ποσοστό ατόμων που ζουν μόνοι τους παρατηρείται στις σκανδιναβικές χώρες (17-20%) και το χαμηλότερο (5%) στην Ισπανία και την Πορτογαλία. Υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των

φύλων και των γενεών σε ό,τι αφορά το ποσοστό των ατόμων που ζουν μόνοι. Περισσότερα από το ένα τρίτο των νοικοκυριών με ένα άτομο αποτελούνται από γυναίκες ηλικίας 65 ετών και άνω, ενώ οι άνδρες της ίδιας ηλικίας αντιπροσωπεύουν μόλις το 9% του συνόλου.

... έχει αυξηθεί ραγδαία ο αριθμός των παιδιών που ζουν με ένα γονέα ...

Παρά το γεγονός ότι το ποσοστό του πληθυσμού που ζει σε μονογονεϊκή οικογένεια είναι σχετικά μικρό (4%), τα τελευταία είκοσι χρόνια, έχει σημειωθεί σημαντική αύξηση του αριθμού των οικογενειών αυτών. Το 1998, το 13% όλων των εξαρτώμενων παιδιών ζούσε με μόνον ένα γονέα, σε σύγκριση με μόλις 8% το 1983. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, το ποσοστό υπερδιπλασιάστηκε κατά το ίδιο διάστημα. Σήμερα, το ποσοστό αυτό κυμαίνεται από 6% στην Ελλάδα και την Ισπανία έως 25% στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η συντριπτική πλειοψηφία των μόνων γονέων είναι γυναίκες.

... και έχει μειωθεί ο αριθμός των ζευγαριών με παιδιά

Παράλληλα με τις ανωτέρω αλλαγές, μειώνεται σταδιακά και το ποσοστό του πληθυσμού που ζει σε οικογένειες που

αποτελούνται από δύο ή περισσότερους ενήλικες και εξαρτώμενα παιδιά: από 52% το 1988 σε 46% το 2000. Τα υψηλότερα ποσοστά παρατηρούνται στην Ισπανία, την Ιρλανδία και την Πορτογαλία, κυρίως λόγω του σημαντικού ποσοστού του πληθυσμού (περίπου 20%) που ζει σε οικογένειες με τρεις ή περισσότερους ενήλικες και εξαρτώμενα παιδιά. Ωστόσο, το ποσοστό αυτό έχει μειωθεί δραματικά στην Ισπανία και την Πορτογαλία από το 1988, οπότε ήταν λίγο μικρότερο από 30%.

Τα άτομα που ζουν σε νοικοκυριά που αποτελούνται από δύο ενήλικες χωρίς εξαρτώμενα παιδιά αντιστοιχούν στο 24% του πληθυσμού. Σ' αυτό το ποσοστό συμπεριλαμβάνονται ζευγάρια τα παιδιά των οποίων έχουν ήδη εγκαταλείψει το σπίτι ή παραμένουν σ'αυτό αλλά δεν είναι πλέον "εξαρτώμενα". Η κατηγορία αυτή αντιπροσωπεύει το 14% του πληθυσμού που ζει σε νοικοκυριά αποτελούμενα από τρεις ή περισσότερους ενήλικες χωρίς εξαρτώμενα παιδιά. Άλλα παραδείγματα της κατηγορίας αυτής είναι τα νοικοκυριά όπου ένας ή περισσότεροι γονείς ενός ζευγαριού ζει/ζουν στο σπίτι του ζευγαριού. Αυτού του είδους το νοικοκυριό είναι πιο σύνηθες στα νότια κράτη μέλη. Βλέπε Παράρτημα III για στοιχεία ανά κράτος μέλος.

Μεθοδολογικές σημειώσεις

Πηγές : Eurostat - Δημογραφικές στατιστικές. Προβολές της Eurostat για τη δημογραφική κατάσταση και τα νοικοκυριά με βάση (έτος αναφοράς) το 1999. Πάνελ νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ECHP), έκδοση UDB Σεπτέμβριος 2001 και έρευνα εργατικού δυναμικού (ΕΕΔ) της ΕΕ.

Σύνδεσμοι με άλλα σημεία της έκθεσης

Γήρανση του πληθυσμού (3.3), Μετανάστευση και άσυλο (3.4), Πληθυσμός (παραρτήματα II και IV)

Διαβάστε επίσης

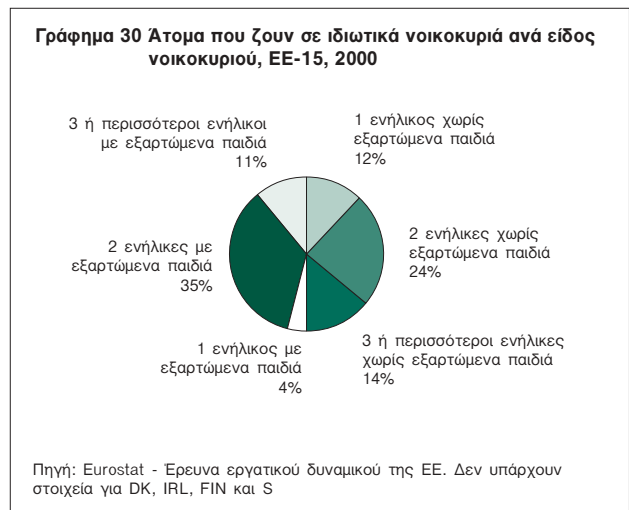
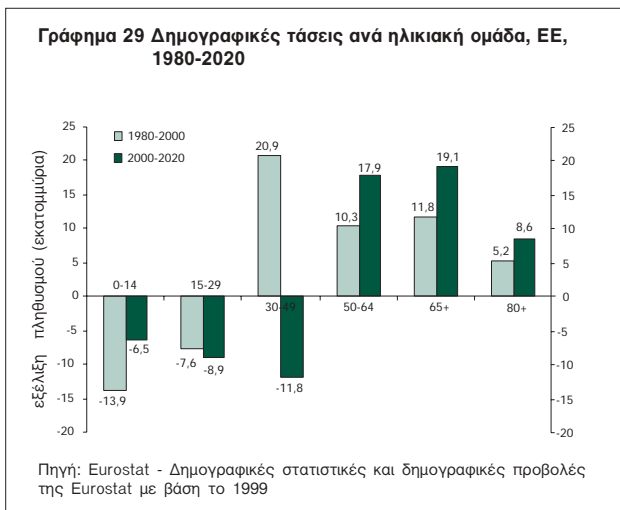
- "European social statistics - Demography" ("Ευρωπαϊκές

κοινωνικές στατιστικές - Δημογραφική κατάσταση), έκδοση 2001. Eurostat.

- Στατιστικές εν Συντομία (Πληθυσμός και κοινωνικές συνθήκες): "First results of the demographic data collection for 2000 in Europe" ("Πρώτα αποτελέσματα της συλλογής δημογραφικών στοιχείων για το 2000 στην Ευρώπη"), αριθ. 15/2001. Eurostat.
- "Family Structure, Labour Market Participation and the Dynamics of Social Exclusion" (Οικογενειακή δομή, συμμετοχή στην αγορά εργασίας και δυναμική του κοινωνικού αποκλεισμού"), Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Έρευνα, έκθεση 2000. "Social Strategies in Risk Societies - SOSTRIS" ("Κοινωνικές στρατηγικές σε κοινωνίες που διατρέχουν κίνδυνο - SOSTRIS"), ΓΔ Έρευνα, έκθεση 1999.

	EE	15	EYP-12	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Συνολικός πληθυσμός, 1.1.2001	377026	302962	10 262	5 349	82 193	10 565	39 490	59 040	3 820	57 844	441	15 983	8 121	10 023	5 181	8 883	59 832	
Ποσοστό επί του συνόλου Πληθυσμός ΕΕ	100	80	3	1	22	3	10	16	1	15	0	4	2	3	1	2	16	

Πηγή: Eurostat - Δημογραφικές στατιστικές.



3

Γήρανση του πληθυσμού

Τα χαμηλά επίπεδα γονιμότητας, η επιμήκυνση της μακροζωίας και η γήρανση της γενιάς που χαρακτηρίστηκε από έκρηξη των γεννήσεων οδηγούν σε γήρανση του πληθυσμού της ΕΕ

Η γήρανση του πληθυσμού οφείλεται σε τρεις καθοριστικούς παράγοντες: στη γονιμότητα που βρίσκεται κάτω από τα επίπεδα της αντικατάστασης, στη μείωση της θνησιμότητας και στο γεγονός ότι η γενιά που χαρακτηρίστηκε από έκρηξη των γεννήσεων πλησιάζει στην ηλικία της συνταξιοδότησης. Η μείωση της γονιμότητας φαίνεται πως τερματίστηκε το 2000, οπότε σημειώθηκε ο μεγαλύτερος αριθμός γεννήσεων τα τελευταία έξι χρόνια. Το 2000 στην ΕΕ γεννήθηκαν περίπου 40 χιλιάδες περισσότερα βρέφη από το 1999, οπότε καταγράφηκε ο χαμηλότερος αριθμός γεννήσεων μεταπολεμικώς, κατά τι μικρότερος από 4 εκατομμύρια. Το συνολικό ποσοστό γονιμότητας στην ΕΕ αυξήθηκε από 1,45 παιδιά ανά γυναίκα το 1999 σε 1,53 το 2000, αλλά και πάλι παραμένει χαμηλός σε σύγκριση με το 1960, όταν αντιστοιχούσαν 2,59 παιδιά ανά γυναίκα. Οι χώρες με την υψηλότερη γονιμότητα στις αρχές της δεκαετίας του 1980 (Ελλάδα, Ισπανία, Ιρλανδία και Πορτογαλία) είναι εκείνες στις οποίες η γονιμότητα έχει παρουσιάσει τη μεγαλύτερη πτώση (κατά 32-46%). Σήμερα, τα χαμηλότερα συνολικά ποσοστά γονιμότητας έχουν η Ισπανία (1,22) και η Ιταλία (1,25). Η Ιρλανδία εξακολουθεί να έχει το υψηλότερο ποσοστό (1,89), μαζί με τη Γαλλία, όπου το ποσοστό αυξήθηκε πέρυσι από 1,77 σε 1,89. Μόνο τα ποσοστά στο Ηνωμένο Βασίλειο (1,64) και τη Γερμανία (1,34) συνέχισαν να μειώνονται το 2000. Εν τω μεταξύ, τα τελευταία 50 έτη το προσδόκιμο επιβίωσης έχει αυξηθεί κατά περίπου 10 έτη συνολικά, χάρη στα υψηλότερα επίπεδα πρόνοιας και τη βελτίωση της ιατρικής περίθαλψης. Βλέπε Προσδόκιμο επιβίωσης και υγεία (3.19).

Από το 1960 μέχρι σήμερα, το ποσοστό των μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων (65 ετών και άνω) στο συνολικό πληθυσμό έχει αυξηθεί από 11% σε 16%. Όλα δείχνουν ότι η τάση αυτή θα συνεχιστεί και στο νέο αιώνα, παρόλον ότι κατά τη διάρκεια της τρέχουσας δεκαετίας το ποσοστό μεταβολής θα είναι κάπως πιο αργό λόγω της πτώσης της γονιμότητας κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Ωστόσο, έως το 2010, ο αριθμός ηλικιωμένων ατόμων (69 εκατομμύρια) θα έχει διπλασιαστεί σε σύγκριση με το 1960 (34 εκατομμύρια). Από τα 69 αυτά εκατομμύρια, τα 40 θα είναι γυναίκες.

Κατά τα επόμενα δεκαπέντε έτη, ο πληθυσμός των ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω θα αυξηθεί κατά 22%. Η αύξηση θα υπερβεί το 30% στην Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες και τη Φινλανδία. Αντιθέτως, θα παραμείνει κάτω του 20% στο Βέλγιο, την Ισπανία, την Πορτογαλία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Ταχύτερη όλων η αύξηση του πληθυσμού των "πολύ ηλικιωμένων"

Η αύξηση του πληθυσμού των ατόμων ηλικίας 80 ετών και άνω θα είναι ακόμα πιο έντονη κατά τα επόμενα δεκαπέντε έτη: ο αριθμός των "πολύ ηλικιωμένων" θα αυξηθεί κατά 50% και θα υπερβεί τα 20 εκατομμύρια σε ολόκληρη την ΕΕ (13 εκατομμύρια εξ αυτών θα είναι γυναίκες). Η αύξηση θα φτάσει

Το 2000, υπήρχαν στην ΕΕ 61 εκατ. ηλικιωμένοι ηλικίας 65 ετών και άνω σε σύγκριση με μόλις 34 εκατ. το 1960. Σήμερα, οι ηλικιωμένοι αποτελούν το 16% του συνολικού πληθυσμού ή το 24% του πληθυσμού που θεωρείται ότι βρίσκεται σε ηλικία εργασίας (15-64 ετών). Έως το 2010, το τελευταίο ποσοστό αναμένεται να αυξηθεί στο 27%. Τα επόμενα δεκαπέντε έτη, ο αριθμός των "πολύ ηλικιωμένων" ατόμων ηλικίας 80 ετών και άνω θα αυξηθεί κατά περίπου 50%.

έως και το 70% στην Ελλάδα. Στο άλλο άκρο, η αύξηση θα είναι αμελητέα (κάτω του 10%) στη Δανία και τη Σουηδία.

Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά τα επόμενα δεκαπέντε έτη θα αυξηθεί σημαντικά (κατά περίπου 20%) και ο πληθυσμός των ατόμων ηλικίας 55-64 ετών, με αυξήσεις της τάξεως άνω του 40% στη Γαλλία, την Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο και τις Κάτω Χώρες. Μόνο η Γερμανία και η Ιταλία θα παρουσιάσουν αύξηση μικρότερη του 10%, παρότι ο αριθμός των ατόμων που εμπίπτουν στην εν λόγω ηλικιακή ομάδα αναμένεται να αυξηθεί ραγδαία αργότερα. Βλέπε επίσης Απασχόληση των μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων (3.8).

Ο πληθυσμός των ηλικιωμένων αυξάνεται σε σύγκριση μετα ενεργά άτομα

Το 1990, ο πληθυσμός των ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω στην ΕΕ-15 αντιστοιχούσε στο 22% του θεωρούμενου ως ευρισκόμενου σε ηλικία εργασίας πληθυσμού (15-64 ετών). Το 2000, το ποσοστό εξάρτησης της τρίτης ηλικίας πλησιάζετο 24%. Το ποσοστό γαυτό αναμένεται να αυξηθεί σε όλα τα κράτη μέλη έως το 2010 (σε 27% κατά μέσο όρο στην ΕΕ), παρότι ο βαθμός της αύξησης ποικίλλει σημαντικά από το ένα κράτος μέλος στο άλλο. Στην Ελλάδα, τη Γερμανία και την Ιταλία θα σημειωθούν οι πιο μεγάλες μεταβολές: έως το 2010, και οι τρεις χώρες αναμένεται να έχουν λόγο εξάρτησης της τρίτης ηλικίας 30% περίπου. Εν τω μεταξύ, η Ιρλανδία θα συνεχίσει να έχει το χαμηλότερο ποσοστό ηλικιωμένων σε σχέση προς τον πληθυσμό σε ηλικία εργασίας (17%).

Κατά μέσο όρο, το 45% των "πολύ ηλικιωμένων" θα ζει μόνο του το 2010

Το 2010, περίπου το ένα τρίτο (32%) των ατόμων ηλικίας 65 και άνω θα ζει μόνο του. Περισσότεροι από τους μισούς ηλικιωμένους (54%) θα ζουν με ένα σύντροφο (σε ένα νοικοκυριό που μπορεί να περιλαμβάνει επίσης παιδιά ή ενήλικες). Οι υπόλοιποι θα ζουν με τα παιδιά τους (ή άλλους συγγενείς/φίλους) ή σε οίκο ευγηρίας/ίδρυμα. Είναι σαφές, ωστόσο, ότι η ανάγκη για στέγαση και περίθαλψη μεταβάλλεται σημαντικά καθώς οι άνθρωποι μεγαλώνουν. Επομένως, ο ηλικιωμένοι δεν θα έπρεπε να θεωρούνται ως ενιαία ηλικιακή ομάδα. Ενώ το 63% των ατόμων ηλικίας 65-79 ετών θα ζουν με ένα σύντροφο, το αντίστοιχο ποσοστό των "πολύ ηλικιωμένων" (ηλικίας 80 και άνω) δεν θα είναι μόνο σε 31%. Οι "πολύ ηλικιωμένοι" θα συνεχίσουν να παρουσιάζουν μεγαλύτερη τάση να ζουν μόνοι (45%), ή σε κοινά νοικοκυριά (10%) ή μαζί με τα παιδιά τους/άλλους συγγενείς/φίλους (14%). Υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά το ποσοστό των "πολύ ηλικιωμένων" που ζουν χωρίς σύντροφο, αλλά με τα παιδιά τους ή άλλους συγγενείς/φίλους: ποσοστό ίσο ή και μεγαλύτερο από 30% επωφελείται από αυτή τη μορφή δυναμικής στήριξης στην Ισπανία και την Πορτογαλία σε σύγκριση με ένα ποσοστό ίσο ή μικρότερο από 5% στη Δανία, τις Κάτω Χώρες και τη Σουηδία. Στη Δανία και τη Σουηδία, περισσότεροι από το 60% των ατόμων ηλικίας 80 και άνω ζουν μόνοι.

Πλαίσιο πολιτικής

Στην ανακοίνωσή της "Προς μια Ευρώπη για όλες τις ηλικίες - Προώθηση της Ευημερίας και της Αλληλεγγύης μεταξύ των Γενεών" (COM (1999) 221 τελικό), η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι "το μέγεθος των δημογραφικών αλλαγών με την άφιξη του 21ου αιώνα προσφέρει στην Ευρωπαϊκή Ένωση μια ευκαιρία αλλά και την ανάγκη να αλλάξει τις ξεπερασμένες πρακτικές σε σχέση με τους ηλικιωμένους. Τόσο εντός των αγορών εργασίας όσο και μετά την αποχώρηση από την εργασία, υπάρχει η δυνατότητα προώθησης μιας μεγαλύτερης συνεισφοράς από τα άτομα που διανύουν το δεύτερο ήμισυ της ζωής τους. Οι ικανότερες των μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων αντιπροσωπεύουν ένα τεράστιο απόθεμα πόρων, που μέχρι τώρα είχε αναγνωριστεί και επιστρατευθεί ανεπαρκώς. Οι κατάλληλες πολιτικές και υπηρεσίες υγείας και περιθαλψής μπορούν να εμποδίσουν, να αναβάλουν και να ελαχιστοποιήσουν την εξάρτηση κατά τη γήρας. Επιπλέον, η ζήτηση αυτών των υπηρεσιών θα δημιουργήσει νέες επαγγελματικές ευκαιρίες". Η Επιτροπή θα ερευνήσει τις δυνατότητες για νέα, οριζόντια κοινотικά προγράμματα δράσης βάσει των άρθρων 13, 129 και 137 της Συνθήκης ΕΚ για τις ομάδες εκείνες των ατόμων που αντιμετωπίζουν διακρίσεις, ανεργία ή κοινωνικό αποκλεισμό, όπως οι ηλικιωμένοι. Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 166 της Συνθήκης, το πέμπτο πρόγραμμα πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την κοινотική έρευνα θα κινητοποιήσει τους ερευνητικούς πόρους της Ευρώπης με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής, της αυτονομίας και της κοινωνικής ενσωμάτωσης των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας. Επιπλέον, η Επιτροπή πρόκειται σύντομα να εγκρίνει το σχέδιο της για την κοινή έκθεση σχετικά με τους τρόπους αύξησης της συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό και την προώθηση της παράτασης του επαγγελματικού βίου, όπως είχε ζητήσει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Στοκχόλμης τον Μάρτιο του 2001. Για την αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης της γήρανσης του πληθυσμού, του οποίου ολόένα και μικρότερο τμήμα αποτελούν τα άτομα σε ηλικία εργασίας, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Στοκχόλμης συμφώνησε επίσης να θέσει έναν κοινотικό στόχο για την αύξηση σε 50% του μέσου ποσοστού απασχόλησης των ηλικιωμένων ανδρών και γυναικών (55-64 ετών) στην ΕΕ, έως το 2010.

Μεθοδολογικές σημειώσεις

Πηγές: Eurostat - Δημογραφικές στατιστικές. Σενάρια για τη δημογραφική κατάσταση με βάση (έτος αναφοράς) το 1999 και σενάρια για τα νοικοκυριά με βάση (έτος αναφοράς) το 1995

Ο λόγος εξάρτησης της τρίτης ηλικίας εκφράζει τον πληθυσμό ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω ως ποσοστό του πληθυσμού των ατόμων σε ηλικία εργασίας (15-64 ετών).

Σύνδεσμοι με άλλα σημεία της έκθεσης

Δημογραφική κατάσταση, νοικοκυριά και οικογένειες (3.2), Απασχόληση των μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζόμενων (3.8), Παροχές για τους ηλικιωμένους (3.13), Προσδόκιμα επιβίωσης και υγείας (3.20), Πληθυσμός (παραρτήματα II και IV)

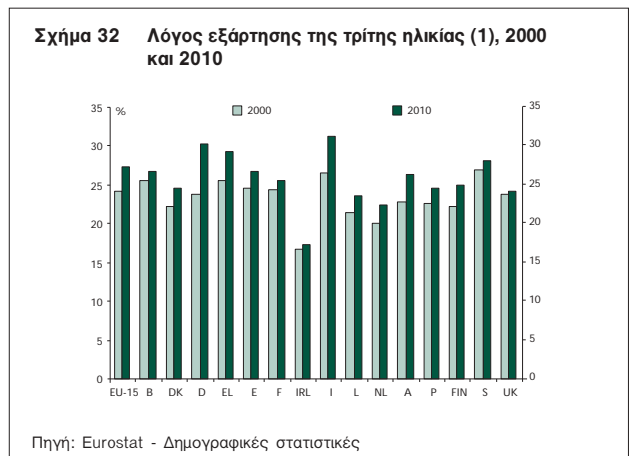
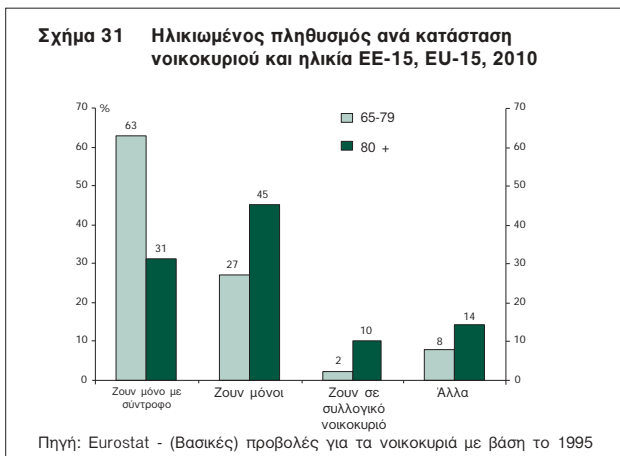
Διαβάστε επίσης

- "European social statistics - Demography" ("Ευρωπαϊκές κοινωνικές στατιστικές - Δημογραφική κατάσταση"), έκδοση 2001. Eurostat.
- Στατιστικές εν συντομία (Πληθυσμός και κοινωνικές συνθήκες): "First results of the demographic data collection for 2000 in Europe" ("Πρώτα αποτελέσματα της συλλογής δημογραφικών στοιχείων για το 2000 στην Ευρώπη"), αριθ. 15/2001. "First demographic estimates for 2000" ("Πρώτες δημογραφικές εκτιμήσεις για το 2000"), αριθ. 16/2000. Eurostat.
- "Προς μια Ευρώπη για όλες τις ηλικίες - προώθηση της Ευημερίας και της Αλληλεγγύης των Γενεών ", COM (99) 221 τελικό. 1999.
- "Family Structure, Labour Market Participation and the Dynamics of Social Exclusion" (Οικογενειακή δομή, συμμετοχή στην αγορά εργασίας και δυναμική του κοινωνικού αποκλεισμού"), Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Έρευνα, έκθεση 2000. "Social Strategies in Risk Societies - SOSTRIS" ("Κοινωνικές στρατηγικές σε κοινωνίες που διατρέχουν κίνδυνο - SOSTRIS"), ΓΔ Έρευνα, έκθεση 1999.

Βασικός δείκτης

Λόγος εξάρτησης της τρίτης ηλικίας (1)	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
2000	24	26	22	24	26	25	24	17	27	21	20	23	23	22	27	24
2010	27	27	25	30	29	27	25	17	31	24	22	26	24	25	28	24

(1) Πληθυσμός ηλικίας 65 ετών και άνω ως ποσοστό του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας (15-64) Πηγή Eurostat - Δημογραφικές στατιστικές.



4

Μετανάστευση και άσυλο

Από το 1989, η καθαρή μετανάστευση αποτελεί την κύρια συνιστώσα της ετήσιας αλλαγής του πληθυσμού στην Ένωση. Το 2000, το ετήσιο ποσοστό καθαρής μετανάστευσης ήταν 1,8 ανά 1000 κατοίκους, δηλαδή αντιστοιχούσε περίπου στο 65% της συνολικής αύξησης του πληθυσμού. Περίπου το 5% του πληθυσμού της ΕΕ δεν είναι υπήκοοι του Κράτους μέλους στο οποίο διαμένουν (το 3,4% δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους και το 1,5% είναι υπήκοοι της ΕΕ). Το 1999 υποβλήθηκαν πάνω από 400 000 αιτήσεις χορήγησης ασύλου στα δεκαπέντε Κράτη μέλη.

Ο σημαντικός ρόλος της διεθνούς μετανάστευσης στην αύξηση του πληθυσμού

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1980, η διεθνής μετανάστευση έγινε γρήγορα σημαντικός καθοριστικός παράγοντας της αύξησης του πληθυσμού. Τα τελευταία πέντε έτη, το 70% της αύξησης οφείλεται στη μετανάστευση. Σήμερα, ο αριθμός των καθαρών μεταναστών ανέρχεται σε ελαφρώς λιγότερα από 700.000 άτομα ετησίως. Χωρίς θετική καθαρή μετανάστευση, οι πληθυσμοί της Γερμανίας, της Ελλάδας, της Ιταλίας και της Σουηδίας θα συρρικνωνόνταν.

8 εκατομμύρια αλλοδαποί στις χώρες της ΕΕ, εκ των οποίων 13 εκατομμύρια είναι υπήκοοι τρίτων χωρών

Ο συνολικός αριθμός αλλοδαπών που ζούσαν στα δεκαπέντε κράτη μέλη το 1999 ήταν περίπου 18 εκατομμύρια, ή ποσοστό 4,9% του συνολικού πληθυσμού. Το 1990, ο αντίστοιχος αριθμός ήταν 4,1%. Το Βέλγιο, η Γερμανία και η Αυστρία έχουν ιδιαίτερα μεγάλο ποσοστό αλλοδαπών (περίπου 9%). Ακολουθεί η Γαλλία και η Σουηδία με περίπου 6%. Το Λουξεμβούργο είναι μια μοναδική περίπτωση, καθώς οι αλλοδαποί αποτελούν κάτι παραπάνω από το ένα τρίτο του πληθυσμού. Οι διαφορές μεταξύ χωρών ως προς τους αλλοδαπούς πληθυσμούς οφείλονται εν μέρει στις διαφορές στις εθνικές νομοθεσίες σχετικά με την απόκτηση της ιθαγένειας.

Από τους αλλοδαπούς, περίπου το ένα τρίτο (έξι εκατομμύρια άτομα) είναι υπήκοοι άλλων κρατών μελών της ΕΕ και τα υπόλοιπα δύο τρίτα είναι υπήκοοι χωρών εκτός Ένωσης. Το Βέλγιο, η Ιρλανδία και το Λουξεμβούργο είναι οι μόνες χώρες όπου οι υπήκοοι άλλων κρατών μελών της ΕΕ είναι περισσότεροι από τους υπηκόους τρίτων χωρών.

Οι δύο μεγαλύτερες ομάδες αλλοδαπών που ζουν στην Ένωση είναι οι Τούρκοι υπήκοοι (περίπου 2,5 εκατομμύρια το 1998, εκ των οποίων τα 2,1 εκατομμύρια βρίσκονται στη Γερμανία) και οι υπήκοοι των πρώην δημοκρατιών της Γιουγκοσλαβίας (περίπου 2 εκατομμύρια, εκ των οποίων 0,7 εκατομμύρια στη Γερμανία).

Περίπου 1,1 εκατομμύριο καταγεγραμμένοι μετανάστες στην ΕΕ το 1999 ήταν υπήκοοι τρίτων χωρών.

Το 1999, ο αριθμός των ατόμων που καταγράφηκαν ως μετανάστες στα δεκαπέντε κράτη μέλη υπολογίστηκε σε λίγο πάνω από 2,0 εκατομμύρια. Περίπου 1,1 εκατομμύριο ήταν υπήκοοι τρίτων χωρών. Η Γερμανία κατέγραψε την υψηλότερη μεταναστευτική ροή υπηκόων τρίτων χωρών (539.000), ακολουθούμενη από το Ηνωμένο Βασίλειο (177.000) και την Ιταλία (123.000 το 1997).

Το 1999 καταγράφηκαν 352.500 αιτήσεις ασύλου στην ΕΕ

Έχοντας φτάσει στο υψηλότερο σημείο του το 1992 και συγκεκριμένα σε 672.400, ο αριθμός των αιτήσεων ασύλου στο ΕΕ μειώθηκε σε 227.000 το 1996. Έκτοτε, η τάση είναι ανοδική. Το 1999, οι αιτήσεις ασύλου που έγιναν στην ΕΕ υπολογίζονται σε 352.500, αύξηση της τάξεως του 19% περίπου σε σύγκριση με τα στοιχεία του 1998.

Οι μεγαλύτερες αυξήσεις (σε απόλυτους αριθμούς μεταξύ του 1998 και του 1999) καταγράφηκαν στο Ηνωμένο Βασίλειο (+ 25.100) και το Βέλγιο (+ 13.800). Σε σχετικούς όρους, η Φινλανδία, το Λουξεμβούργο, η Ισπανία, η Ιρλανδία, το Βέλγιο και το Ηνωμένο Βασίλειο παρουσίασαν μεγάλες αυξήσεις (άνω του 50%), κυρίως λόγω της εισόδου μιας σχετικά μεγάλης ομάδας ατόμων από τις πρώην δημοκρατίες της Γιουγκοσλαβίας.

Το 1999, η Γερμανία κατέγραψε τον μεγαλύτερο αριθμό αιτήσεων (95.100) και ακολούθησαν το Ηνωμένο Βασίλειο (71.200), οι Κάτω Χώρες (39.300), το Βέλγιο (35.700) και η Γαλλία (30.900). Ως προς το συνολικό πληθυσμό, τα υψηλότερα ποσοστά αιτήσεων ασύλου είχαν το Βέλγιο (3,5 αιτούντες ανά 1.000 κατοίκους), η Αυστρία (2,5), οι Κάτω Χώρες (2,5) και η Ιρλανδία (2,1) (εξαριουμένου του Λουξεμβούργου με ποσοστό 6,8 ανά 1000 κατοίκους, παρότι ο αριθμός αιτήσεων ήταν μικρότερος των 3.000).

Πλαίσιο πολιτικής

Η συνθήκη του Άμστερνταμ εισήγαγε τον νέο Τίτλο IV (Θεωρήσεις, άσυλο, μετανάστευση και λοιπές πολιτικές σχετικές με την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων) στη συνθήκη ΕΚ. Καλύπτει τους ακόλουθους τομείς: ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων έλεγχοι εξωτερικών συνόρων άσυλο, μετανάστευση και διαφύλαξη των δικαιωμάτων υπηκόων τρίτων χωρών δικαστική συνεργασία σε αστικές και ποινικές υποθέσεις και διοικητική συνεργασία.

Ως εκ τούτου, η Συνθήκη του Άμστερνταμ καθιστά την Κοινότητα αρμόδια στους τομείς της μετανάστευσης και του ασύλου. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κατά τη σύνοδό του στο Τάμπερε τον Οκτώβριο του 1999 ζήτησε την ανάπτυξη μιας

κοινής κοινοτικής πολιτικής στους τομείς αυτούς, η οποία να περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία: συνεργασία με τις χώρες προέλευσης, ένα κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου, δίκαιη μεταχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών και διαχείριση των μεταναστευτικών ροών. Ένα λεπτομερές πρόγραμμα δράσης ορίζεται στον "Πίνακα αποτελεσμάτων για την παρακολούθηση της προόδου όσον αφορά τη δημιουργία χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης" (εξαμηνιαία ενημέρωση COM(2001) 628). Η Επιτροπή έχει ήδη καταθέσει προτάσεις για τη θέσπιση κοινής διαδικασίας παροχής ασύλου και ενός ομοιόμορφου καθεστώτος (COM(2000)755 τελικό και COM(2001)710 τελικό) και για την κοινοτική πολιτική για τη μετανάστευση (COM(2000)757 και COM(2001)387), καθώς και ορισμένες οδηγίες οι οποίες θα ακολουθηθούν από άλλες οδηγίες που θα καθορίζουν το απαραίτητο νομικό πλαίσιο.

Επιπλέον, μετά τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, το άσυλο και η μετανάστευση μεταφέρονται από τον διακυβερνητικό τρίτο πυλώνα στον κοινοτικό πρώτο πυλώνα, με τις αποφάσεις στους τομείς αυτούς να λαμβάνουν τη μορφή κοινοτικών εγγράφων, όπως οι οδηγίες.

Μεθοδολογικές σημειώσεις

Πηγή: Eurostat - Στατιστικές μετανάστευσης.

Τα ποσοστά αύξησης του πληθυσμού αντιπροσωπεύουν τη σχετική αύξηση του συνολικού πληθυσμού ανά 1.000 κατοίκους κατά τη διάρκεια των εκάστοτε εξεταζόμενων ετών. Η αύξηση του συνολικού πληθυσμού αποτελεί συνάρτηση της φυσικής αύξησης (γεννήσεις ζώντων μείον θάνατοι) και την καθαρή μετανάστευση. Η καθαρή μετανάστευση υπολογίζεται επί τη βάση της διαφοράς μεταξύ της μεταβολής του πληθυσμού και της φυσικής αύξησης (διορθωμένο ποσοστό καθαρής μετανάστευσης ανά 1.000 κατοίκους).

Οι συνολικές μεταναστευτικές ροές περιλαμβάνουν τη μετανάστευση υπηκόων κρατών μελών της ΕΕ και υπηκόων τρίτων χωρών. Οι ορισμοί της μετανάστευσης είναι διαφορετικοί για τα διάφορα κράτη μέλη. Συχνά, οι στατιστικές βασίζονται σε άτομα που εγγράφονται ως κάτοικοι άλλης χώρας ή σε μια δήλωση πρόθεσης διαμονής σε μια χώρα για περισσότερο χρόνο από ένα συγκεκριμένο διάστημα (συνήθως δώδεκα μήνες ή περισσότερο).

Τα στοιχεία σε κάποιες χώρες περιλαμβάνουν ορισμένα εξαρτώμενα άτομα, ενώ σε κάποιες άλλες όχι. Το αυτό ισχύει και για τις επαναληπτικές αιτήσεις. Για λεπτομέρειες βλέπε τον πίνακα "Αιτήσεις ασύλου" στο τμήμα "2 ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ" στο παράρτημα II.

Σύνδεσμοι με άλλα σημεία της έκθεσης

Δημογραφική κατάσταση, νοικοκυριά και οικογένειες (3.2), Πληθυσμός (παράρτηματα II και IV)

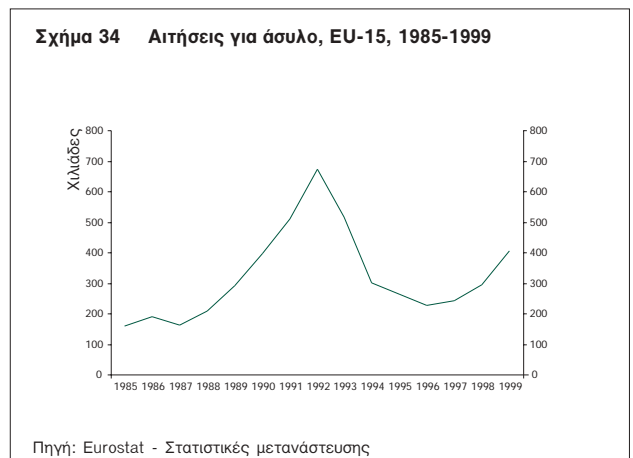
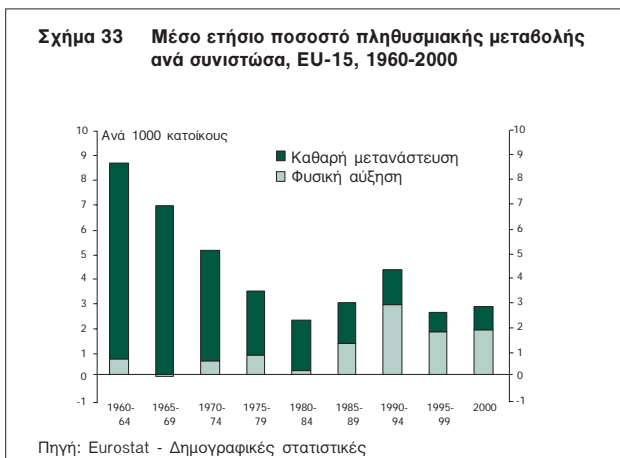
Διαβάστε επίσης

- "European social statistics - Migration" ("Ευρωπαϊκές κοινωνικές στατιστικές - Μετανάστευση"), έκδοση 2001. Eurostat.
- "European social statistics - Demography" ("Ευρωπαϊκές κοινωνικές στατιστικές - Δημογραφική κατάσταση"), έκδοση 2001. Eurostat.
- Στατιστικές εν συντομία (Πληθυσμός και κοινωνικές συνθήκες): "First results of the demographic data collection for 2000 in Europe" ("Πρώτα αποτελέσματα της συλλογής δημογραφικών στοιχείων για το 2000 στην Ευρώπη"), αριθ.15/2001. Eurostat.
- "Patterns and trends in international migration in Western Europe" ("Πρότυπα και τάσεις της διεθνούς μετανάστευσης στη Δυτική Ευρώπη", 2000. Eurostat.
- "Migrants' insertion in the informal economy, deviant behaviour and the impact of receiving societies" ("Ενταξη των μεταναστών στην παραοικονομία, αποκλίνουσα συμπεριφορά και η επίπτωση στις κοινωνίες υποδοχής"), Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Έρευνα, έκθεση 2000.

Βασικός δείκτης

	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Ποσοστό καθαρής μετανάστευσης (ανά 1 000 κατοίκους)																
2000	2,0	1,6	1,8	2,5	2,1	1,0	0,8	5,3	2,0	10,9	2,8	2,4	1,0	0,7	1,5	2,8
Μέσο ετήσιο ποσοστό καθαρής μετανάστευσης																
1995-99	1,8	1,1	3,0	2,5	1,9	1,1	0,7	4,3	2,1	10,0	2,0	1,0	1,1	0,8	1,1	2,0
1990-94	2,9	1,9	2,0	7,0	5,7	0,4	1,3	-0,4	1,9	10,5	2,7	7,5	-1,3	1,8	3,7	1,3

Πηγή: Eurostat - Δημογραφικές στατιστικές



5

Αποτελέσματα της εκπαίδευσης

Το μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού έχει βελτιωθεί σημαντικά κατά τα τελευταία τριάντα έτη, ειδικότερα μεταξύ γυναικών. Σήμερα, περισσότερο από το 76% των νέων ηλικίας 25-29 στην Ένωση έχει ολοκληρώσει το υποχρεωτικό επίπεδο σπουδών. Παράλληλα ωστόσο, το 20% των ατόμων ηλικίας 18-24 ετών εγκαταλείπει το εκπαιδευτικό σύστημα έχοντας, στην καλύτερη περίπτωση, ολοκληρώσει την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Η νεότερη γενιά έχει υψηλότερα προσόντα

Συγκρίνοντας τον αριθμό των ατόμων που εγκαταλείπουν σήμερα το εκπαιδευτικό σύστημα με εκείνον παλαιότερων γενιών, είναι δυνατόν να παρακολουθήσει κανείς τις τάσεις εξέλιξης του μορφωτικού επιπέδου για μια μεγάλη χρονική περίοδο διάρκειας τριάντα περίπου χρόνων. Το 2000, το 76% των νέων ηλικίας 25-29 ετών είχαν τίτλο ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (GCE "A" levels, Baccalaurat, Abitur ή ισοδύναμο τίτλο) σε σύγκριση με μόνο 51% των ατόμων ηλικίας 50-64 ετών. Γενικά, το μορφωτικό επίπεδο είναι υψηλότερο στα κράτη μέλη του Βορρά: 83% έως 90% των νέων ηλικίας 25-29 ετών στις τρεις σκανδιναβικές χώρες, τη Γερμανία, την Αυστρία και το Ηνωμένο Βασίλειο έχουν τίτλο ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Το μορφωτικό επίπεδο συνεχίζει να είναι το χαμηλότερο στην Ελλάδα, την Ισπανία, την Ιταλία και την Πορτογαλία, αλλά τα εν λόγω κράτη μέλη έχουν σημειώσει τις πιο σημαντικές αυξήσεις τις τελευταίες τρεις δεκαετίες. Στις χώρες αυτές, το ποσοστό των νέων που έχουν τίτλο ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι δύο έως τρεις φορές υψηλότερο από εκείνο της παλαιότερης γενιάς. Ως εκ τούτου, γεφυρώνεται το χάσμα του μορφωτικού επιπέδου μεταξύ των κρατών μελών.

Τα τελευταία τριάντα χρόνια περίπου, οι διαφορές στο μορφωτικό επίπεδο μεταξύ των δύο φύλων έχουν μειωθεί σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση (στις νεότερες γενιές, οι γυναίκες έχουν ελαφρώς ξεπεράσει τους άνδρες): ενώ το 77% των νέων γυναικών ηλικίας 25-29 στην ΕΕ έχουν τίτλο ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε σύγκριση με το 75% των νέων ανδρών, μόνο το 45% των γυναικών που ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 50-64 έχουν ανάλογο τίτλο σπουδών σε σύγκριση με το 57% των ανδρών της ίδιας ηλικίας. Βλέπε παράρτημα II για στοιχεία ανά κράτος μέλος.

Σχεδόν ένα στα πέντε άτομα που εγκατέλειψαν πρόωρα την εκπαίδευση έχουν χαμηλά προσόντα

Παρόλον ότι το μορφωτικό επίπεδο συνεχίζει να βελτιώνεται, το 20% των ατόμων ηλικίας 18-24 ετών στην Ένωση έχουν εγκαταλείψει το εκπαιδευτικό σύστημα με τίτλο σπουδών που αντιστοιχεί, στην καλύτερη περίπτωση, στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (το αντίστοιχο της υποχρεωτικής εκπαίδευσης πλήρους φοίτησης σε όλα τα κράτη μέλη). Η Ισπανία (28%), η Ιταλία (29%) και η Πορτογαλία (43%) έχουν τα υψηλότερα ποσοστά ατόμων με χαμηλά προσόντα. Σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη μάλιστα, οι γυναίκες (κοινωνικός μέσος όρος 17%) που εντάσσονται στην κατηγορία αυτή είναι λιγότερες από τους άνδρες (κοινωνικός μέσος όρος 22%).

Για να αξιολογήσουμε τα στοιχεία αυτά σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, θα ήταν χρήσιμο να εξετάσουμε τη δραστηριότητα των ατόμων ηλικίας 18-24 ετών. Σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή

Ένωση, τα μισά περίπου άτομα της ηλικιακής αυτής ομάδας συμμετέχουν σε δραστηριότητες εκπαίδευσης/κατάρτισης (16% συνδυάζουν τις σπουδές με εργασία) και μπορεί να υποθέσει κανείς ότι η πλειονότητα των ατόμων αυτών έχουν ήδη αποκτήσει τουλάχιστον τίτλο ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η εικόνα στην Ένωση είναι κάθε άλλο παρά ομοιογενής λόγω των διαφορών στα εκπαιδευτικά συστήματα, τη διάρκεια των σπουδών, την κατάσταση της αγοράς εργασίας, τις ευκαιρίες για τους νέους χωρίς επαγγελματική εμπειρία, κλπ. Βλέπε επίσης Ανεργία των νέων (3.10).

Ένα δίπλωμα ανώτερης εκπαίδευσης τείνει να μειώσει τον κίνδυνο της ανεργίας ...

Γενικά, φαίνεται πως μειώνει, αν και σε διαφορετικό βαθμό, τις πιθανότητες ανεργίας σε όλα τα κράτη μέλη. Στην ΕΕ-15, το ποσοστό ανεργίας των ατόμων με τίτλο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης βρισκόταν στο 4% το 2000 σε σύγκριση με 7% για άτομα που είχαν, στην καλύτερη περίπτωση, τίτλο ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και 11% για άτομα που δεν προχωρήσει πέρα από την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

... αυξάνει το εισόδημα ...

Τα στοιχεία δείχνουν επίσης ότι τα άτομα με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο έχουν περισσότερες πιθανότητες να έχουν πολύ υψηλότερο εισόδημα. Κατά μέσο όρο, το ισοδύναμο εισοδήματος ενός ατόμου με μορφωτικό επίπεδο χαμηλότερο από εκείνο της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ήταν στο 90% του εθνικού διαμέσου εισοδήματος σε σύγκριση με 147% για τα άτομα με τίτλο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η διαφορά αυτή μεταξύ των ατόμων με χαμηλά προσόντα και εκείνων με τα υψηλότερα προσόντα ήταν μεγαλύτερη στην Ιρλανδία (82% έναντι 185%) και την Πορτογαλία (92% έναντι 287%), ενώ η μικρότερη παρατηρήθηκε στη Δανία (88% έναντι 117%) και τη Γερμανία (95% έναντι 124%).

Τα στοιχεία δείχνουν επίσης ότι η πιθανότητα για ένα μέλος νοικοκυριού με μέλη που έχουν υψηλό μορφωτικό επίπεδο (δηλαδή, τουλάχιστον ένα μέλος έχει τίτλο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης) να ζησει για μεγάλο χρονικό διάστημα σε νοικοκυριό χαμηλού εισοδήματος ήταν μόνο 3% σε σύγκριση με 12% για τα άτομα από νοικοκυριά με μέλη που έχουν χαμηλό μορφωτικό επίπεδο (δηλαδή, όλα τα μέλη έχουν στην καλύτερη περίπτωση τίτλο κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης).

... και οδηγεί σε περισσότερες ευκαιρίες κατάρτισης

Σε ολόκληρη την Ένωση, όσο υψηλότερο είναι το μορφωτικό επίπεδο των ενηλίκων, τόσο μεγαλύτερες είναι οι ευκαιρίες κατάρτισης που τους προσφέρονται. Βλέπε επίσης Διά Βίου Μάθηση (3.6).

Πλαίσιο πολιτικής

Συνθήκη ΕΚ (Τίτλος XI, κεφάλαιο 3, άρθρο 149 παράγραφος 1: "Η Κοινότητα συμβάλλει στην ανάπτυξη παιδείας υψηλού

επιπέδου, ενθαρρύνοντας τη συνεργασία μεταξύ κρατών μελών και, αν αυτό απαιτείται, υποστηρίζοντας και συμπληρώνοντας τη δράση τους" και άρθρο 150 παράγραφος 1" Η Κοινότητα εφαρμόζει πολιτική επαγγελματικής

εκπαίδευσης, η οποία στηρίζει και συμπληρώνει τις δράσεις των κρατών μελών...".

Στις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση το 2001, τα κράτη μέλη καλούνται να βελτιώσουν την ποιότητα των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης καθώς και τα αντίστοιχα αναλυτικά προγράμματα για να: εφοδιάσουν τους νέους με τις βασικές δεξιότητες που απαιτούνται στην αγορά εργασίας και χρειάζονται για τη συμμετοχή στη διά βίου μάθηση• να μειώσουν τον αναλφαριθμητισμό των νέων και των ενηλίκων και να μειώσουν σημαντικά τον αριθμό των νέων που διακόπτουν πρόωρα τη φοίτηση (έχει τεθεί ένας κοινός στόχος για μείωση κατά το ήμισυ έως το 2010 του αριθμού των νέων ηλικίας 18 έως 24 ετών που εγκαταλείπουν πρόωρα το εκπαιδευτικό σύστημα)• να προωθήσουν τις συνθήκες για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των ενηλίκων, συμπεριλαμβανομένων και αυτών με άτυπες συμβάσεις, στη διά βίου μάθηση, έτσι ώστε να αυξηθεί το ποσοστό συμμετοχής του ενεργού ενήλικου πληθυσμού (25-64 ετών) στην εκπαίδευση και στην επαγγελματική κατάρτιση. Για να διευκολυνθεί η κινητικότητα και να ενθαρρυνθεί η διά βίου μάθηση, τα κράτη μέλη θα πρέπει να βελτιώσουν την αναγνώριση των τίτλων, τις γνώσεις που αποκτήθηκαν και τις δεξιότητες. (κατευθυντήρια γραμμή αριθ. 4)

Μεθοδολογικές σημειώσεις

Πηγές: Eurostat - Έρευνα εργατικού δυναμικού (ΕΕΔ) της ΕΕ και Στατιστικές για τη διάρθρωση των αποδοχών.

Το μορφωτικό επίπεδο ορίζεται σύμφωνα με την ISCED (διεθνής πρότυπη ταξινόμηση της εκπαίδευσης - UNESCO έκδοση 1997). Το χαμηλότερο της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης επίπεδο αντιστοιχεί στην ISCED 0-2, το επίπεδο της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αντιστοιχεί στην ISCED 3-4 (συμπεριλαμβανομένης της μετα-δευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης) και η τριτοβάθμια εκπαίδευση αντιστοιχεί στην ISCED 5-6. Η υποχρεωτική εκπαίδευση πλήρους φοίτησης σε όλα τα κράτη μέλη περιλαμβάνει το επίπεδο ISCED 2. Στο Βέλγιο, τη Γερμανία και τις Κάτω Χώρες υπάρχει υποχρεωτική εκπαίδευση μερικής φοίτησης, επιπέδου ISCED 3, έως την ηλικία των 18 ετών. Ο βασικός δείκτης δείχνει τον αριθμό των ατόμων ηλικίας 18-24 που έχουν εγκαταλείψει το εκπαιδευτικό σύστημα με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο ως ποσοστό επί του συνολικού αριθμού ατόμων ηλικίας 18-24 ετών.

Σύνδεσμοι με άλλα σημεία της έκθεσης

Διά βίου μάθηση (3.6), Απασχόληση (3.7), Απασχόληση των μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων (3.8), Ανεργία (3.9), Ανεργία των νέων (3.10), Εκπαίδευση και κατάρτιση (παράρτημα II και IV).

Διαβάστε επίσης

- "Education across Europe - Statistics and indicators 1999" ("Εκπαίδευση στην Ευρώπη - Στατιστικά στοιχεία και δείκτες"), 2000, Eurostat.
- "Αριθμοί-κλειδιά της εκπαίδευσης στην Ευρώπη - 1999/2000", 1999, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Εκπαίδευση και Πολιτισμός και Eurostat. * "The transition from education to working life: Key data on vocational training in the European Union" ("Η μετάβαση από την εκπαίδευση στον επαγγελματικό βίο: Βασικά στοιχεία για την επαγγελματική κατάρτιση στην Ευρωπαϊκή Ένωση"), 2001, ΓΔ Εκπαίδευση και Πολιτισμός, Eurostat και Cedefop (Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης).
- "Young People's Training: Key data on vocational training in the European Union" ("Κατάρτιση των νέων: Βασικά στοιχεία για την επαγγελματική κατάρτιση στην Ευρωπαϊκή Ένωση"), 1999, ΓΔ Εκπαίδευση και Πολιτισμός, Eurostat και Cedefop.
- "Απασχόληση στην Ευρώπη 2001". Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Απασχόληση και Κοινωνικές Υποθέσεις. * "Education for the twenty-first century: issues and prospects" ("Εκπαίδευση για τον εικοστό πρώτο αιώνα: θέματα και προοπτικές"), 1998, UNESCO Publishing.
- "An age of learning: vocational training policy at European level" ("Η εποχή της μάθησης: πολιτική επαγγελματικής κατάρτισης σε ευρωπαϊκό επίπεδο") , 2000, Cedefop.
- "Living conditions in Europe, statistical pocketbook" ("Συνθήκες διαβίωσης την Ευρώπη, στατιστικό εγχειρίδιο"), έκδοση 2000. Eurostat.
- Στατιστικές εν συντομία (Πληθυσμός και κοινωνικές συνθήκες): "Persistent income poverty and social exclusion in the European Union" ("Επίμονη εισοδηματική φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός στην Ευρωπαϊκή Ένωση"), αριθ. 13/2000. Eurostat.
- Στατιστικές εν συντομία (Πληθυσμός και κοινωνικές συνθήκες): "Education in the regions of the European Union" ("Εκπαίδευση στις περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης", αριθ. 6/2001. Eurostat
- Στατιστικές εν συντομία (Πληθυσμός και κοινωνικές συνθήκες): "Key data on educational attainment levels in Europe in the 1990s" ("Βασικά δεδομένα για το μορφωτικό επίπεδο στην Ευρώπη τη δεκαετία του 1990), αριθ. 7/2001. Eurostat.

Βασικός δείκτης

Άτομα που εγκατέλειψαν πρόωρα το σχολείο και δεν συμμετέχουν σε περαιτέρω εκπαίδευση ή κατάρτιση (μερίδιο του πληθυσμού ηλικίας 18-24 ετών που έχουν ολοκληρώσει μόνον την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-2) και δεν συμμετέχουν σε πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης)

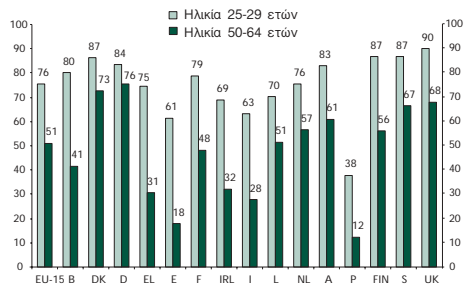
2000

Άτομα ηλικίας 18-24 ετών ανά είδος δραστηριότητας (%), 2000

	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Σε εκπαίδευση/κατάρτιση	16	6	40	27	2	6	9	11	3	5	44	13	7	24	16	29
Σε εκπαίδευση και όχι σε απασχόληση	35	47	23	29	42	46	48	32	35	49	19	28	37	29	42	19
Όχι σε εκπαίδευση αλλά σε απασχόληση	34	36	31	33	34	35	30	42	31	39	32	51	46	33	34	39
Όχι σε εκπαίδευση ούτε σε απασχόληση	15	11	6	11	22	14	14	14	32	7	5	8	10	13	8	13

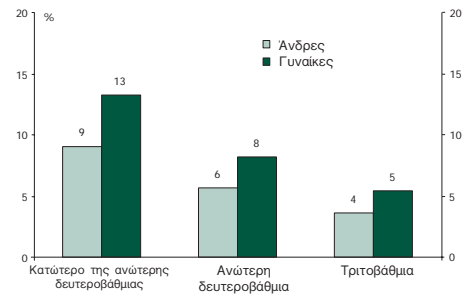
Σημείωση: στοιχεία του 1997 για την IRL και την Α.
Πηγή: Eurostat - Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ

Σχήμα 6 Ποσοστό του πληθυσμού που έχει ολοκληρώσει τουλάχιστον την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ανά ηλικιακή ομάδα, 2000



Πηγή: Eurostat - Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ. IRL: στοιχεία του 1997
 Σημείωση: ΗΒ: Τα GCSE 'ο' επίπεδα συμπεριλαμβάνονται στην ανώτερη δευτεροβάθμια (ISCED 3)

Σχήμα 7 Ποσοστά ανεργίας για άτομα ηλικίας 25-59 ετών ανά φύλο και μορφωτικό επίπεδο, EU-15, 2000



Πηγή: Eurostat - Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ. Σημείωση: ΗΒ: Τα GCSE 'ο' επίπεδα συμπεριλαμβάνονται στην ανώτερη δευτεροβάθμια (ISCED 3)

6

Δια βίου μάθηση

Η διά βίου μάθηση είναι πιο διαδεδομένη στις Σκανδιναβικές χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Την άνοιξη του 2000, το 8% του πληθυσμού ατόμων ηλικίας 25-64 ετών δήλωσε ότι είχε συμμετάσχει σε δραστηριότητες εκπαίδευσης ή κατάρτισης κατά τη διάρκεια των τεσσάρων εβδομάδων πριν από τη συνέντευξη. Τα υψηλότερα επίπεδα συμμετοχής (16-22%) έχουν οι σκανδιναβικές χώρες, οι Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο. Τα κράτη μέλη του Νότου βρίσκονται όλα κάτω από τον κοινοτικό μέσο όρο. Στη Γαλλία, ο αριθμός είναι μικρότερος, αλλά χρησιμοποιείται διαφορετική περίοδος αναφοράς (βλέπε μεθοδολογικές σημειώσεις).

Η συμμετοχή των γυναικών διαφέρει σημαντικά από χώρα σε χώρα

Σε όλη την επίπεδο Ένωση, οι γυναίκες που συμμετέχουν σε δραστηριότητες κατάρτισης (9%) είναι ελαφρώς περισσότερες από τους άνδρες (8%). Οι γυναίκες υπερτερούν σε αριθμό κυρίως στη Δανία (24% έναντι 18%) και το Ηνωμένο Βασίλειο (24% έναντι 18%). Αντιθέτως, στο Βέλγιο, τη Γερμανία, το Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες και την Αυστρία, οι άνδρες έχουν περισσότερες πιθανότητες συμμετοχής από τις γυναίκες.

Νέοι και άτομα με υψηλά προσόντα συμμετέχουν περισσότερο σε συνεχιζόμενη κατάρτιση

Σε ολόκληρη την Ένωση, το επίπεδο συμμετοχής σε δραστηριότητες κατάρτισης μειώνεται με την ηλικία: από 14% για τα άτομα ηλικίας 25-34 ετών σε 3% για τα άτομα ηλικίας 55-64 ετών. Αξίζει να σημειωθεί, όμως, ότι το ποσοστό των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας που συμμετέχουν σε δραστηριότητες κατάρτισης παραμένει σχετικά υψηλό σε ορισμένες χώρες: περίπου 11-14% των ατόμων ηλικίας 55-64 ετών στη Δανία, τη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Το μορφωτικό επίπεδο επηρεάζει επίσης τις πιθανότητες συμμετοχής σε δραστηριότητες "διά βίου μάθησης" για τα

Σε όλη την ΕΕ, το 8% του πληθυσμού ηλικίας 25-64 ετών συμμετείχε σε πρόγραμμα εκπαίδευσης/κατάρτισης (τις τελευταίες 4 εβδομάδες) το 2000. Τέτοιες δραστηριότητες φαίνεται να υπερισχύουν στις Σκανδιναβικές χώρες, στις Κάτω Χώρες και στο Ηνωμένο Βασίλειο. Τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας έχουν μικρότερες πιθανότητες να συμμετάσχουν σε πρόγραμμα κατάρτισης από τους νεότερους. Επίσης, τα άτομα υψηλότερων προσόντων έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να συμμετάσχουν σε τέτοια προγράμματα από τα άτομα χαμηλών επαγγελματικών προσόντων.

ατομα ηλικίας 25-64 ετών: το 2000, σε δραστηριότητες κατάρτισης συμμετείχε το 16% των ατόμων με τίτλο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έναντι 2% των ατόμων με το χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο.

Η ηλικία των ατόμων που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ποικίλλει σημαντικά

Ένας εναλλακτικός τρόπος μέτρησης της "διά βίου μάθησης" είναι η εξέταση του ποσοστού των ατόμων ηλικίας 30 ετών και άνω που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το 1998 στην Ένωση περίπου 2,1 εκατομμύρια άτομα που φοιτούσαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είχαν ηλικία 30 ετών και άνω. Με άλλα λόγια, η ηλικιακή ομάδα αυτή αντιπροσώπευε το 17% όλων των φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στη Δανία (24%), τη Γερμανία (23%), την Αυστρία (22%), τη Φινλανδία (27%), τη Σουηδία (31%) και το Ηνωμένο Βασίλειο (32%), το ποσοστό είναι πολύ υψηλότερο.

Οι δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση ανέρχονται σε 5,0% του ΑΕγχΠ στην Ένωση

Παρόλο που οι επενδύσεις στην εκπαίδευση επηρεάζονται από διάφορους παράγοντες (π.χ. επίπεδα συμμετοχής, διάρκεια σπουδών), το ποσοστό του εθνικού πλούτου που διατίθεται στην εκπαίδευση αντικατοπτρίζει συνήθως τη σημασία που δίδουν οι κυβερνήσεις στην παιδεία. Το 1999, οι δημόσιοι πόροι που διατέθηκαν για τη χρηματοδότηση όλων των επιπέδων εκπαίδευσης - μη συμπεριλαμβανομένων ιδιωτικών πηγών - αντιπροσώπευαν κατά μέσο όρο το 5,0% του ΑΕγχΠ στην Ένωση. Η εισφορά μιας κυβέρνησης στην εκπαίδευση μπορεί να ποικίλει σημαντικά από χώρα σε χώρα, κυμαινόμενη από 3,7% του ΑΕγχΠ στην Ελλάδα σε 7,7% στη Σουηδία και 8,0% στη Δανία. Η κατανομή των κονδυλίων του προϋπολογισμού για την εκπαίδευση ανά επίπεδο εκπαίδευσης είναι πιο ομοιόμορφη, με την πρωτοβάθμια και την ανώτερη εκπαίδευση να απορροφούν η κάθε μία περίπου 1% του ΑΕγχΠ κατά μέσο όρο και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση το 2,5%.

Πλαίσιο πολιτικής

Συνθήκη ΕΚ (τίτλος XI, κεφάλαιο 3, άρθρο 150 παράγραφος 2: "Η δράση της Κοινότητας έχει στόχο να... διευκολύνει την πρόσβαση στην επαγγελματική εκπαίδευση... να τονώνει τη συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων στον τομέα της κατάρτισης".

Οι κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση το 2001 περιέλαβαν για πρώτη φορά μια οριζόντια κατευθυντήρια γραμμή (κατευθυντήρια γραμμή Β), η οποία απαιτεί "περιεκτικές και συνεκτικές στρατηγικές για τη διά βίου μάθηση". Εν συντομία, η κατευθυντήρια γραμμή Β απαιτεί από τα κράτη μέλη να αναπτύξουν περιεκτικές και συνεκτικές στρατηγικές για τη διά βίου μάθηση, οι οποίες να καλύπτουν όλα τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, έτσι ώστε να βελτιωθεί η απασχολησιμότητα, η προσαρμοστικότητα και η συμμετοχή στην κοινωνία της γνώσης. Αυτό απαιτεί το

συνδυασμό της κοινής ευθύνης όλων των βασικών φορέων και συγκεκριμένη δράση από τους κοινωνικούς εταίρους για να διαπραγματευτούν και να συμφωνήσουν μέτρα εκπαίδευσης και κατάρτισης για ενήλικους, προκειμένου να βελτιωθούν η προσαρμοστικότητα των εργαζομένων και η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων. Τα κράτη μέλη καλούνται επίσης να καθορίσουν στόχους για την αύξηση των επενδύσεων σε ανθρώπινους πόρους και για τη συμμετοχή στην περαιτέρω εκπαίδευση και να παρακολουθούν την πρόοδο προς την επίτευξη των στόχων αυτών.

Η κατευθυντήρια γραμμή 3 καλεί τα κράτη μέλη να αναπτύξουν πολιτικές για την παράταση του επαγγελματικού βίου, εγκρίνοντας μέτρα για τη διατήρηση της ικανότητας εργασίας και των δεξιοτήτων των ηλικιωμένων εργαζομένων, την εισαγωγή ευέλικτων ρυθμίσεων εργασίας και την ευαισθητοποίηση απέναντι στο δυναμικό που αποτελούν οι εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας. Οφείλουν να αναθεωρήσουν

τα συστήματα φόρων και κοινωνικής προστασίας με στόχο την εξάλειψη αντικινήτρων και τη δημιουργία νέων κινήτρων για εργαζόμενους μεγαλύτερης ηλικίας, ώστε να παραμείνουν στην αγορά εργασίας.

Η κατευθυντήρια γραμμή 15 καλεί τους κοινωνικούς εταίρους να συνάπτουν τις δέουσες συμφωνίες για τη διά βίου μάθηση, ώστε να διευκολύνεται η προσαρμοστικότητα και η καινοτομία.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας τον Μάρτιο του 2000 προσδιόρισε τέσσερις βασικούς τομείς ως μέρος μιας ενεργητικής πολιτικής για την απασχόληση. Ένας από τους τομείς αυτούς ήταν "η απόδοση μεγαλύτερης προτεραιότητας στη διά βίου μάθηση ως βασικού στοιχείου του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου, ενθαρρύνοντας, μεταξύ άλλων, συμφωνίες μεταξύ των κοινωνικών εταίρων για την καινοτομία και τη διά βίου μάθηση• αξιοποιώντας τη συμπληρωματικότητα μεταξύ της διά βίου μάθησης και της προσαρμοστικότητας χάρη στην ευέλικτη διαχείριση του χρόνου εργασίας και την εκ περιτροπής απασχόληση• και καθιερώνοντας ευρωπαϊκό έπαθλο για τις ιδιαίτερα προοδευτικές επιχειρήσεις. Πρέπει να καθοριστούν σημεία αναφοράς για την παρακολούθηση της πορείας προς το στόχο αυτόν". Τα συμπεράσματα της Λισσαβόνας ζητούν αύξηση των επενδύσεων σε ανθρώπινους πόρους.

Τέλος, η ατζέντα κοινωνικής πολιτικής (COM(2000) 379 τελικό), στο σημείο 4.1.1.1, τονίζει την ανάγκη επικέντρωσης "των προσπαθειών στη βελτίωση της απασχολησιμότητας των πολιτών και τη μείωση των κενών όσον αφορά τις δεξιότητες, κυρίως με την ανάπτυξη της διά βίου μάθησης και την εκπαίδευση στην πληροφορική καθώς και την επιστημονική και τεχνολογική εκπαίδευση• ανάπτυξη και βελτίωση των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης για την υλοποίηση της στρατηγικής για τη "διά βίου εκπαίδευση όλων των πολιτών".

Η ανακοίνωση "Η πραγμάτωση μιας ευρωπαϊκής περιοχής διά βίου μάθησης" (COM(2001) 678 τελικό της 21.11.2001) που ενέκρινε η Επιτροπή περιλαμβάνει μια σειρά προτάσεων για τη βελτίωση της συμμετοχής των Ευρωπαίων σε δραστηριότητες διά βίου μάθησης.

Η έκθεση του Συμβουλίου Παιδείας προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο "Οι συγκεκριμένοι μελλοντικοί στόχοι των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης" παρουσιάστηκε στη Στοκχόλμη το 2001. Στην έκθεση αυτή, οι υπουργοί Παιδείας υιοθέτησαν τους ακόλουθους συγκεκριμένους στρατηγικούς στόχους: βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρωπαϊκή Ένωση διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης ανοικτά στον ευρύτερο κόσμο. Οι κοινοί αυτοί στόχοι παρέχουν στα κράτη μέλη μια βάση ώστε να συνεργασθούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο κατά την προσεχή δεκαετία, συμβάλλοντας στην επίτευξη των στόχων της Λισσαβόνας, ιδίως του πλαίσιο των διαδικασιών του Λουξεμβούργου και του Κάρντιφ.

Μεθοδολογικές σημειώσεις

Πηγές: Eurostat - Έρευνα εργατικού δυναμικού (ΕΕΔ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ερωτηματολόγια UOE (Ουνέσκο, ΟΟΣΑ και Eurostat) για τις στατιστικές εκπαίδευσης (για δεδομένα σχετικά με τις δημόσιες δαπάνες).

Παρόλο που κάποιες στατιστικές πληροφορίες σχετικά με τη "διά βίου μάθηση" (ΔΒΜ) παρουσιάστηκαν ανωτέρω, η έννοια της ΔΒΜ είναι ευρύτερη και για τη μελέτη της απαιτείται ένας σαφής προσδιορισμός των θεμάτων που πρέπει να διερευνούνται κατά προτεραιότητα. Επιπλέον, κάποιες πτυχές απλώς δεν είναι δυνατόν να μετρηθούν.

Οι στατιστικές πληροφορίες πρέπει ως εκ τούτου να συμπληρωθούν από πληροφορίες για το γενικότερο πλαίσιο. Η ομάδα σχεδιασμού που έχει συστήσει η Eurostat, για να ελέγξει, μεταξύ άλλων, τις προτεραιότητες της ΔΒΜ και να εξετάσει τη δυνατότητα λειτουργικής εφαρμογής τους σε συνάρτηση με τις στατιστικές ανάγκες, συνέταξε την πρώτη της έκθεση τον Φεβρουάριο του 2001. Η έκθεση υπογραμμίζει την ανάγκη μετάβασης στο επίπεδο του ατόμου προκειμένου να βελτιωθεί η βάση δεδομένων μας για τη διά βίου μάθηση και προτείνει μια έρευνα για την εκπαίδευση των ενηλίκων στην ΕΕ για το 2005. Παράλληλα, αναπτύσσεται μια ενότητα ad hoc σχετικά τη διά βίου μάθηση που θα περιληφθεί στην ΕΕΔ για την ΕΕ το 2003.

Για τα περισσότερα κράτη μέλη, τα ποσοστά αφορούν άτομα τα οποία έχουν συμμετάσχει σε δραστηριότητες εκπαίδευσης ή κατάρτισης κατά τη διάρκεια των τεσσάρων εβδομάδων πριν από τη συνέντευξη.

Στη Γαλλία και την Πορτογαλία, για να προσμετρηθεί, η κατάρτιση πρέπει να λαμβάνει χώρα κατά το χρόνο της συνέντευξης. Οι δαπάνες για την εκπαίδευση στη Γαλλία δεν περιλαμβάνουν τα υπερπόντια διαμερίσματα (DOM).

Σύνδεσμοι με άλλα σημεία της έκθεσης

Αποτελέσματα της εκπαίδευσης (3.5), Απασχόληση (3.7), Απασχόληση των μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζόμενων (3.8), Ανεργία (3.9), Εκπαίδευση και κατάρτιση (παραρτήματα II και IV)

Διαβάστε επίσης

- "Education across Europe - Statistics and indicators 1999" ("Εκπαίδευση στην Ευρώπη - Στατιστικά στοιχεία και δείκτες"), 2000, Eurostat.
- "Αριθμοί-κλειδιά της εκπαίδευσης στην Ευρώπη - 1999/2000", 1999, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Εκπαίδευση και Πολιτισμός και Eurostat.
- "The transition from education to working life: Key data on vocational training in the European Union" ("Η μετάβαση από την εκπαίδευση στην επαγγελματική ζωή: Βασικά στοιχεία για την επαγγελματική κατάρτιση στην Ευρωπαϊκή Ένωση"), 2001, ΓΔ Εκπαίδευση και Πολιτισμός, Eurostat και Cedefop (Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης).
- "Young People's Training: Key data on vocational training in the European Union" ("Κατάρτιση των νέων: Βασικά στοιχεία για την επαγγελματική κατάρτιση στην Ευρωπαϊκή Ένωση"), 1999, ΓΔ Εκπαίδευση και Πολιτισμός, Eurostat και Cedefop.
- "Education for the twenty-first century: issues and prospects" ("Εκπαίδευση για τον εικοστό πρώτο αιώνα: θέματα και προοπτικές"), 1998, UNESCO Publishing.
- "An age of learning: vocational training policy at European level" ("Η εποχή της μάθησης: πολιτική επαγγελματικής κατάρτισης σε ευρωπαϊκό επίπεδο"), 2000, Cedefop.
- "Living conditions in Europe, statistical pocketbook" ("Συνθήκες διαβίωσης στην Ευρώπη, στατιστικό εγχειρίδιο"), έκδοση 2000. Eurostat.
- Στατιστικές εν συντομία (Πληθυσμός και κοινωνικές συνθήκες): "Educating young Europeans - Similarities and differences between the EU Member States and the PHARE countries" ("Εκπαιδύοντας τους νέους Ευρωπαίους - Ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των κρατών μελών και των χωρών PHARE", αριθ. 14/2000. "Δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση στην ΕΕ το 1997", αριθ. 8/2000. Eurostat. * "Η πραγμάτωση μιας ευρωπαϊκής περιοχής διά βίου μάθησης", COM(2001) 678 τελικό της 21.11.2001.

Βασικός δείκτης

Διά θίου μάθηση (συμμετοχή των ενηλίκων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση) Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 25-64 ετών που συμμετείχε σε προγράμματα εκπαίδευσης ή κατάρτισης τις τέσσερις τελευταίες εβδομάδες, το 2000

	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Σύνολο, 25-64	8	7	21	5	1	5	3*	5*	5	5	16	8*	3*	20	22	21
25-34	14	11	30	13	3	12	7	9	11	8	24	14	8	27	28	25
35-44	8	8	22	5	0	3	2	5	4	5	17	8	3	22	23	23
45-54	6	5	18	3	0	2	1	3	3	4	11	5	1	19	19	19
55-64	3	2	11	1	0	1	0	1	1	1	6	2	0	8	14	13

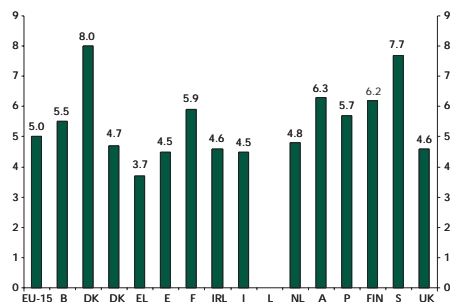
Σημείωση: για IRL και A - στοιχεία του 1997, για F και PT * βλ. τις μεθοδολογικές σημειώσεις της κύριας έκθεσης.
 Πηγή: Eurostat - Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ

Σχήμα 37 Διά θίου μάθηση (ποσοστό των ατόμων, ηλικίας 25-64 ετών που συμμετείχαν σε προγράμματα εκπαίδευσης ή κατάρτισης τις τελευταίες τέσσερις εβδομάδες), **EU-15, 2000**



Πηγή: Eurostat - Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ
 Σημείωση: για IRL και A - στοιχεία του 1997, για F και PT - βλ. τις μεθοδολογικές σημειώσεις, HB- Τα GCSE 'ο' επίπεδα συμπεριλαμβάνονται στην ανώτερη δευτεροβάθμια (ISCED 3).

Σχήμα 38 Συνολικές δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕγχΠ, 1999



Πηγή: Eurostat - ερωτηματολόγια των ΟΟΕ (Ουνέσκο, ΟΟΣΑ και Eurostat) για τις στατιστικές εκπαίδευσης.

7

Απασχόληση

Το 2000, περίπου 166 εκατ. άτομα ήταν απασχολούμενα στην Ένωση, δηλ. αυξήθηκαν κατά περισσότερο από 10 εκατομμύρια από το 1995. Αυτό αντιπροσωπεύει ετήσια ανάπτυξη περίπου 1,3%. Το 2000, η απασχόληση αυξήθηκε κατά 1,7%. Το ποσοστό απασχόλησης για τον πληθυσμό ηλικίας 15-64 ετών ήταν 63,2% το 2000.

Σημαντική αύξηση της απασχόλησης σε σχεδόν όλα τα κράτη μέλη

Το 2000, ο αριθμός των απασχολούμενων στην Ένωση ανερχόταν περίπου στα 166 εκατομμύρια, σχεδόν 10 εκατομμύρια περισσότεροι από το 1995. Η μεγαλύτερη σε απόλυτους όρους αύξηση του αριθμού των απασχολούμενων σημειώθηκε στην Ισπανία (+2,1 εκατομμύρια) και το Ηνωμένο Βασίλειο (+1,7). Σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, στην Ένωση η απασχόληση αυξήθηκε κατά 1,7%, ποσοστό που αποτελεί τη μεγαλύτερη αύξηση την τελευταία δεκαετία. Παρότι το 2000 η απασχόληση σημείωσε άνοδο σε όλα τα κράτη μέλη, σε πολλά από αυτά η αύξηση ήταν μικρότερη από ό,τι το προηγούμενο έτος. Ωστόσο, στα τρία μεγαλύτερα κράτη μέλη, τη Γερμανία, τη Γαλλία και την Ιταλία, η αύξηση της απασχόλησης ήταν υψηλότερη απ' ό,τι το προηγούμενο έτος. Η Ιρλανδία παρουσίασε κατά πλύμεγαλύτερη αύξηση (περίπου 5%). Η Ισπανία, η Γαλλία, οι Κάτω Χώρες, η Σουηδία, η Πορτογαλία και η Φινλανδία είχαν επίσης ποσοστό αύξησης της απασχόλησης άνω του μέσου όρου της ΕΕ.

Κατά το διάστημα αυτό (1995-2000), ο αριθμός των απασχολούμενων στον τομέα των υπηρεσιών αυξήθηκε σημαντικά σε ολόκληρη την Ένωση. Αντιθέτως, η απασχόληση σημείωσε πτώση στον τομέα της γεωργίας σε όλα τα κράτη μέλη, εκτός του Ηνωμένου Βασιλείου.

Η ΕΕ εξακολουθεί να έχει χαμηλότερο ποσοστό απασχόλησης από τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία

Το 2000, το ποσοστό απασχόλησης του πληθυσμού ατόμων ηλικίας 15-64 ετών κυμαινόταν από 54% στην Ιταλία και 55% στην Ισπανία σε 76% στη Δανία. Ο κοινοτικός μέσος όρος του 63% είναι σημαντικά μικρότερος από εκείνον των ΗΠΑ (74%) και της Ιαπωνίας (69%). Οι διαφορές μεταξύ των δύο φύλων ως προς τα ποσοστά απασχόλησης στην Ένωση είναι 18,6 μονάδες (72,5% για τους άνδρες έναντι 54,0% για τις γυναίκες). Βλέπε Απασχόληση των γυναικών (3.18).

Το 67% του συνόλου των εργαζομένων απασχολείται στον τομέα των υπηρεσιών

Σε επίπεδο ΕΕ, το 4% των εργαζομένων απασχολείται στη γεωργία, το κτηνιά, τη δασοπονία και την αλιεία, το 27% απασχολείται στη βιομηχανία και το υπόλοιπο 67% στις υπηρεσίες. Το σχήμα αυτό παρατηρείται σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη, με εξαίρεση την Ελλάδα (17%) και την Πορτογαλία (13%), οι οποίες εξακολουθούν να έχουν ένα σχετικά μεγάλο ποσοστό απασχολούμενων στη γεωργία, το κτηνιά, τη δασοπονία και την αλιεία. Το γεγονός αυτό μπορεί να εξηγηθεί, εν μέρει, το σχετικά υψηλό ποσοστό αυτοαπασχολούμενων στις δύο αυτές χώρες, 32% και 23% αντίστοιχα, σε σύγκριση με έναν μέσο όρο 14% για την Ένωση συνολικά. Ωστόσο, η Ελλάδα έχει γενικά τα υψηλότερα ποσοστά αυτοαπασχόλησης σε όλους τους τομείς. Παρατηρούνται διαφορές μεταξύ των δύο φύλων, καθώς το 81% των απασχολούμενων γυναικών εργάζονται στον τομέα των υπηρεσιών, ενώ μόλις ένα 15% στη βιομηχανία.

Στο εσωτερικό των κρατών μελών, το υψηλότερο ποσοστό απασχολούμενων στον τομέα των υπηρεσιών έχουν συνήθως

οι περιφέρειες που φιλοξενούν τις πρωτεύουσες των κρατών: το 2000, η περιφέρεια Inner London (87% του συνόλου των απασχολούμενων) στο Ηνωμένο Βασίλειο, η περιφέρεια Brussels-capital (86%) στο Βέλγιο, η Στοκχόλμη (85%) στη Σουηδία, η περιφέρεια Ile de France (80%) στη Γαλλία, η Λάτσιο (78%) στην Ιταλία, το Βερολίνο (78%) αλλά και το Αμβούργο (78%) στη Γερμανία, η Βιέννη (77%) στην Αυστρία και η Αττική (74%) στην Ελλάδα.

Η μερική απασχόληση συνεχίζει να κερδίζει έδαφος

Η κανονική πλήρης απασχόληση φαίνεται πως χάνει έδαφος στην ΕΕ. Η μερική απασχόληση, η μείωση και ενίοτε η πόλωση των ωρών εργασίας - όταν οι εργαζόμενοι εγκαταλείπουν την κανονική εργάσιμη εβδομάδα και εργάζονται με μειωμένο ή διευρυμένο ωράριο - και οι συμβάσεις ορισμένου χρόνου είναι σήμερα κοινά διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της απασχόλησης στην ΕΕ. Το μερίδιο της μερικής απασχόλησης έχει αυξηθεί από το 14% του συνόλου της απασχόλησης το 1991 στο 18% το 2000. Άνω του 21% των απασχολούμενων στη Δανία, τη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο και άνω του 40% στις Κάτω Χώρες εργάζονται σε θέσεις μερικής απασχόλησης. Η Ελλάδα, η Ισπανία και η Ιταλία αποτελούν εξαιρέσεις, αφού η μερική απασχόληση στις χώρες αυτές αντιστοιχεί σε ποσοστό ίσο ή μικρότερο του 8%.

Περισσότερες εργάσιμες ώρες στο Ηνωμένο Βασίλειο

Το 2000, οι υπάλληλοι πλήρους απασχόλησης στην ΕΕ-15 εργάζονταν κατά μέσο όρο 40 ώρες την εβδομάδα. Η εικόνα ήταν σχετικά ομοιογενής σε ολόκληρη την Ένωση, με εξαίρεση το Ηνωμένο Βασίλειο (44 ώρες). Σε ολόκληρη την ΕΕ, περίπου το 20% των υπαλλήλων πλήρους απασχόλησης εργάζονταν περισσότερες ώρες από το μέσο όρο των 40 ωρών την εβδομάδα. Περίπου το 8% εργαζόταν συνήθως τουλάχιστον 49 ώρες την εβδομάδα. Ο αριθμός αυτός για το Ηνωμένο Βασίλειο ανερχόταν σε 21%. Οι άνδρες εργάζονταν περισσότερες ώρες από τις γυναίκες σε όλα τα κράτη μέλη, παρότι στις Κάτω Χώρες, την Αυστρία και τη Σουηδία η διαφορά ήταν μικρότερη από μία ώρα. Αντιθέτως, στο Ηνωμένο Βασίλειο η διαφορά μεταξύ των δύο φύλων ήταν μεγαλύτερη από τέσσερις ώρες.

Σε επίπεδο ΕΕ, το 2000 το 16% των υπαλλήλων είχαν θέσεις εργασίας που περιελάμβαναν "συνήθως" ή "μερικές φορές" εργασία κατά τη νύχτα, ενώ το 25% εργαζόταν Κυριακές. Από το συνδυασμό των δεδομένων αυτών (μαζί με την εργασία τις Κυριακές) προκύπτει ότι το 49% των ανδρών υπαλλήλων και το 42% των γυναικών υπαλλήλων εργάζονταν και άλλες ώρες εκτός των ημερήσιων ωρών των εργασιμων ημερών της εβδομάδας.

Το ποσοστό των υπαλλήλων με σύμβαση ορισμένου χρόνου συνεχίζει να αυξάνεται στην ΕΕ: από 11% το 1991 σε 13% το 2000. Η Ισπανία έχει κατα πολύ το υψηλότερο ποσοστό (32%). Σε επίπεδο ΕΕ, το 61% των συμβάσεων ορισμένου χρόνου είναι για διάστημα μικρότερο του ενός έτους.

Πλαίσιο πολιτικής

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ έκανε ένα σημαντικό βήμα θέτοντας ως ρητό στόχο την προσήλωση της ΕΕ στην επίτευξη ενός υψηλού επιπέδου απασχόλησης: "Ο στόχος υψηλού επιπέδου απασχόλησης λαμβάνεται υπόψη κατά τη χάραξη και την εφαρμογή των κοινοτικών πολιτικών και δραστηριοτήτων" (άρθρο 127 παράγραφος 2).

Τον Νοέμβριο του 1997 συμφωνήθηκε στη σύνοδο κορυφής για την απασχόληση στο Λουξεμβούργο ότι έπρεπε να καταρτιστεί μια στρατηγική βασισμένη σε τέσσερις κύριους πυλώνες: απασχολησιμότητα, επιχειρηματικότητα, προσαρμοστικότητα και ισότητα ευκαιριών. Η διαδικασία που ορίζεται στο άρθρο 128 της Συνθήκης προβλέπει κατ' έτος χάραξη κατευθυντήριων γραμμών, οι οποίες ορίζουν συγκεκριμένους στόχους τους οποίους τα κράτη μέλη πρέπει να επιτύχουν με τις πολιτικές τους για την απασχόληση• τα κράτη μέλη υιοθετούν τους στόχους αυτούς και τους μεταφέρουν σε εθνικά σχέδια δράσης (ΕΣΔ)? τα σχέδια αυτά υποβάλλονται σε μια ευρωπαϊκή διαδικασία παρακολούθησης και σε εκτίμηση, τα αποτελέσματα των οποίων συνοψίζονται σε μια κοινή έκθεση για την απασχόληση• εάν κρίνεται απαραίτητο, μπορούν να απευθυνθούν συστάσεις προς μεμονωμένα κράτη μέλη, προκειμένου να επικεντρώσουν την προσοχή τους σε συγκεκριμένα προβλήματα.

Η ανακοίνωση της Επιτροπής της 1ης Μαρτίου 2000 για τις κοινοτικές πολιτικές για την υποστήριξη της απασχόλησης καταλήγει ότι "η εξασφάλιση της ευρείας κατανομής και του υψηλού επιπέδου δεξιοτήτων και γνώσεων μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην επίλυση των διαφόρων πτυχών της πρόκλησης της απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένων των περιφερειακών ανισορροπιών, της απασχόλησης των ηλικιωμένων εργαζομένων, των ζητημάτων του χάσματος των φύλων, του χάσματος των δεξιοτήτων και της μακροχρόνιας ανεργίας".

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας τον Μάρτιο του 2000 προσδιόρισε τέσσερις βασικούς τομείς ως μέρος μιας ενεργητικής πολιτικής για την απασχόληση: i) βελτίωση της απασχολησιμότητας και μείωση των ελλείψεων δεξιοτήτων• ii) μεγαλύτερη προτεραιότητα στη διά βίου μάθηση ως βασικό στοιχείο του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου• iii) μεγαλύτερη απασχόληση στον τομέα της παροχής υπηρεσιών και iv) προώθηση όλων των πτυχών των ίσων ευκαιριών. Αναφέρει ότι "ο γενικός στόχος των μέτρων αυτών πρέπει να είναι η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης από το σημερινό 61% κατά μέσο όρο σε επίπεδο όσο το δυνατόν εγγύτερο του 70% το 2010. Λαμβάνοντας υπόψη τα διαφορετικά σημεία εκκίνησής τους, τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο να καθορίσουν εθνικούς στόχους για υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης. Αυτό, με την αύξηση του εργατικού δυναμικού, θα ενισχύσει τη βιωσιμότητα των συστημάτων κοινωνικής προστασίας" (συμπεράσματα Προεδρίας 29 και 30). Ο στόχος της επίτευξης ποσοστού απασχόλησης 70% έως το 2010 επαναλήφθηκε στο σημείο 4.1.1.1 της ατζέντας κοινωνικής πολιτικής (COM(2000) 379 τελικό).

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Στοκχόλμης τον Μάρτιο του 2001 προσέθεσε ενδιάμεσους στόχους για τα ποσοστά απασχόλησης (67% συνολικό και 57% για τις γυναίκες έως το 2005) και ένα στόχο για τη συμμετοχή των μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων στην απασχόληση έως το 2010 (50%) όλοι οι στόχοι για τα ποσοστά απασχόλησης ενσωματώθηκαν ως οριζόντιος στόχος Α στο σχέδιο των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση για το 2002.

Μεθοδολογικές σημειώσεις

Πηγές: Τα τριμηνιαία στοιχεία εργατικού δυναμικού (QLFD) της Eurostat αποτελούνται από την απασχόληση ανά οικονομική δραστηριότητα και την επαγγελματική κατάσταση, που αναλύονται περαιτέρω κατά φύλο και κατά ορισμένα χαρακτηριστικά του επαγγέλματος. Βασίζονται στην έρευνα του εργατικού δυναμικού (ΕΕΔ) της ΕΕ και το ευρωπαϊκό σύστημα εθνικών λογαριασμών (ΕΣΟΛ 95). Όλα τα άλλα δεδομένα προέρχονται από την ΕΕΔ της ΕΕ.

Τα ποσοστά απασχόλησης παρουσιάζουν τους απασχολούμενους ηλικίας 15-64 ετών ως ποσοστό του πληθυσμού της ίδιας ηλικίας. Απασχολούμενοι είναι τα άτομα τα οποία κατά τη διάρκεια της εβδομάδας αναφοράς (της έρευνας εργατικού δυναμικού) ασκούσαν οποιαδήποτε εργασία επ' αμοιβή ή για κέρδος για τουλάχιστον μία ώρα ή δεν εργάζονταν αλλά είχαν εργασίες από τις οποίες απουσίαζαν προσωρινά. Συμπεριλαμβάνονται τα μέλη που εργάζονται στην οικογενειακή επιχείρηση. Η ταξινόμηση ανά εργασία μερικής ή πλήρους απασχόλησης βασίζεται σε μια σαφή ερώτηση που περιλαμβάνεται στην ΕΕΔ, εκτός από την Αυστρία και τις Κάτω Χώρες όπου το κριτήριο βασίζεται σε ένα ελάχιστο αριθμό ωρών εργασίας συνήθους απασχόλησης.

Σύνδεσμοι με άλλα σημεία της έκθεσης

Αποτελέσματα της εκπαίδευσης (3.5), Διά βίου μάθηση (3.6), Απασχόληση των μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων (3.8), Ανεργία (3.9), Απασχόληση των γυναικών (3.18), Αγορά εργασίας (παραρτήματα II και IV).

Διαβάστε επίσης

- "Employment in Europe 2001" ("Απασχόληση στην Ευρώπη το 2001"), 2001 και η ενημερωμένη έκδοσή του, Ιανουάριος 2002. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Απασχόληση και Κοινωνικές Υποθέσεις.
- "European social statistics - Labour force survey results 2000" ("Ευρωπαϊκές κοινωνικές στατιστικές - Αποτελέσματα της έρευνας εργατικού δυναμικού 2000"), 2001. Eurostat.
- Στατιστικές εν συντομία (Πληθυσμός και κοινωνικές συνθήκες): "Labour Force Survey Principal Results 2000" ("Κύρια αποτελέσματα της έρευνας εργατικού δυναμικού 2000"), αριθ. 10/2001. Eurostat.
- Στατιστικές εν συντομία (Πληθυσμός και κοινωνικές συνθήκες): "Employment in the EU Regions 2000: Job creation is driven by the service sector - education is essential" ("Η απασχόληση στις περιφέρειες της ΕΕ το 2000: η δημιουργία θέσεων εργασίας καθοδηγείται από τον τομέα των υπηρεσιών - ο ρόλος της εκπαίδευσης είναι ουσιαστικός"), αριθ. 13/2001. Eurostat.
- Στατιστικές εν συντομία (Πληθυσμός και κοινωνικές συνθήκες): "Employment rates in Europe - 2000" ("Ποσοστά απασχόλησης στην Ευρώπη - 2000"), αριθ. 8/2001. Eurostat.
- "Οι εργασιακές σχέσεις στην Ευρώπη", 2000. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Απασχόληση και Κοινωνικές Υποθέσεις.
- "Employment precariousness, unemployment and social exclusion" ("Επισφαλής απασχόληση, ανεργία και κοινωνικός αποκλεισμός") και "Inclusion through participation" ("Ενσωμάτωση μέσω της συμμετοχής"), Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Έρευνα, εκθέσεις 2000.

Βασικός δείκτης

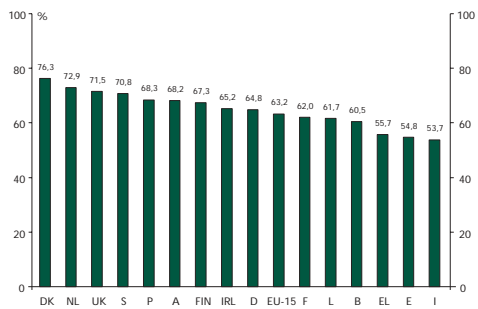
	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Ποσοστό απασχόλησης (απασχολούμενοι ηλικίας 15-64 ετών ως μερίδιο του συνολικού πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών)																
2000	63,2	60,5	76,3	:	55,7	54,8	62,0	65,2	53,7	:	72,9	68,2	68,3	67,3	70,8	71,5
1999	62,3	59,3	76,0	64,8	55,3	52,5	60,8	63,3	52,6	61,7	71,3	68,2	67,4	66,4	70,1	71,0

Τάσεις της απασχόλησης

Συνολική απασχόληση 2000 (εκατ.)	165,9	3,9	2,7	38,7	:	15,6	23,3	1,7	23,1	:	8,1	4,0	4,9	2,3	4,3	29,1
Συνολική απασχόληση 1999 (εκατ.)	163,2	3,9	2,7	38,1	3,9	15,2	22,8	1,6	22,7	0,2	7,9	4,0	4,8	2,2	4,2	28,9
Συνολική απασχόληση 1995 (εκατ.)	154,7	3,8	2,6	37,3	3,8	13,6	22,9	1,3	21,5	0,2	7,1	3,9	4,5	2,0	4,1	26,1
2000/1995 (% μέση αύξηση)	1,4	0,8	1,0	0,7	0,7Γ	2,9	0,4	5,6	1,4	2,1Γ	2,6	0,6	1,9	2,3	0,8	2,2
2000/1999 (% ετήσια αύξηση)	1,7	1,8	0,7	1,6	0,2Γ	3,1	2,4	4,7	1,6	2,2Γ	2,3	0,9	2,0	1,8	2,2	0,5

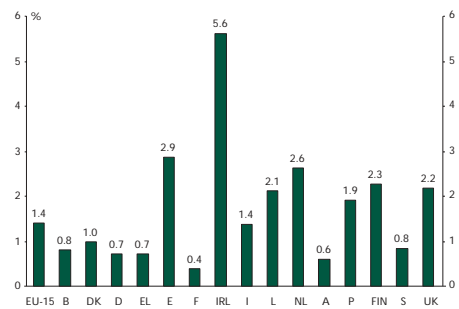
Σημ: Για EL και L τα στοιχεία για την αύξηση της απασχόλησης είναι του 1999 και όχι του 2000. Τα στοιχεία αφορούν τις περιόδους 1999/1995 και 1999/1998.
 Πηγή: Eurostat - Τριμηνιαία στοιχεία εργατικού δυναμικού, Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ και Εθνικοί Λογαριασμοί (ΕΣΟΛ 95)

Σχήμα 39 Ποσοστά απασχόλησης (15-64 ετών), 2000



Πηγή: Eurostat - Τριμηνιαία στοιχεία για το εργατικό δυναμικό

Σχήμα 40 Μέση ετήσια αύξηση της απασχόλησης, 1995-2000



Πηγή: Eurostat - Εθνικοί Λογαριασμοί (ΕΣΟΛ 95)

8 Απασχόληση των μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων

Κατά την τελευταία δεκαετία, το ποσοστό απασχόλησης στην ΕΕ των ανδρών ηλικίας 55-64 ετών μειώθηκε κατά 3 ποσοστιαίες μονάδες φθάνοντας το 48% το 2000. Η μείωση αυτή μπορεί να οφείλεται στο συνδυασμό έλλειψης θέσεων εργασίας, χαμηλής κινητικότητας και ανεπαρκών προσόντων και όχι στην επιθυμία πρόωρης συνταξιοδότησης. Αντίθετα, το αντίστοιχο ποσοστό των γυναικών αυξήθηκε σχεδόν κατά 4 μονάδες, φθάνοντας το 28% το 2000. Συνολικά, το 38% του πληθυσμού 55-64 ετών ήταν απασχολούμενοι κατά το 2000.

Επιπτώσεις της γήρανσης του πληθυσμού στην απασχόληση

Η γήρανση του πληθυσμού θα έχει σημαντικότερες επιπτώσεις στην αγορά εργασίας όταν το πρώτο κύμα της γενιάς που χαρακτηρίστηκε από έκρηξη των γεννήσεων φτάσει σε ηλικία συνταξιοδότησης. Για την Ένωση συνολικά και για τα περισσότερα κράτη μέλη, ο πληθυσμός που βρίσκεται σε ηλικία εργασίας (15-64 ετών) θα σταματήσει να αυξάνεται έως το 2010. Αυτή η δημογραφική καμπή θα διαρκέσει αρκετές δεκαετίες. Το φαινόμενο αυτό επηρεάζει σχεδόν όλα τα κράτη μέλη, παρόλον ότι η ένταση και η χρονική στιγμή εμφάνισης της τάσης ποικίλλουν τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Για παράδειγμα, στη Γερμανία, την Ελλάδα και την Ιταλία, η πτώση έχει ήδη αρχίσει. Αντιθέτως, οι πληθυσμοί που βρίσκονται σε ηλικία εργασίας στην Ιρλανδία και την Πορτογαλία αναμένεται ότι θα φτάσουν στο ανώτατο σημείο τους το 2033 και το 2023 αντίστοιχα. Δεν αναμένεται μείωση στο Λουξεμβούργο.

Οι επιπτώσεις στην προσφορά εργασίας και στην οικονομία από τη μείωση του πληθυσμού που βρίσκεται σε ηλικία εργασίας θα μπορούσαν να αντισταθμισθούν εάν, μεταξύ άλλων, αυξανόταν το ποσοστό απασχόλησης των ατόμων που βρίσκονται σε ηλικία εργασίας, συμπεριλαμβανομένων των μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων.

6,5 εκατομμύρια απασχολούμενοι στην ΕΕ είναι ηλικίας 55-64 ετών

Σε επίπεδο ΕΕ, το 2002 απασχολούνταν το 38% του πληθυσμού που βρισκόταν κοντά στην ηλικία συνταξιοδότησης (55-64 ετών). Η σχετική σταθερότητα του ποσοστού κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 υποκρύπτει ορισμένες σημαντικές αλλαγές που έλαβαν χώρα την περίοδο αυτή όσον αφορά το ποσοστό των ανδρών και το ποσοστό των γυναικών. Το ποσοστό των ανδρών στην ηλικιακή αυτή ομάδα σημείωσε πτώση περίπου 3 ποσοστιαίων μονάδων την τελευταία δεκαετία, αλλά η πτώση αυτή εξισορροπήθηκε από την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών (4 μονάδες). Παρά την τάση αυτή, το ποσοστό των ανδρών (48%) παραμένει πολύ υψηλότερο από εκείνο των γυναικών (28%).

Πλαίσιο πολιτικής

Κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση το 2000 - Βελτίωση της απασχολησιμότητας (αριθ. 4): Κάθε κράτος μέλος θα "... αναπτύξει μια πολιτική παράτασης του επαγγελματικού βίου, περιλαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα, όπως π.χ. διατήρηση της ικανότητας εργασίας, διά βίου μάθηση και άλλες ρυθμίσεις ευέλικτων μορφών εργασίας, έτσι ώστε και οι ηλικιωμένοι εργαζόμενοι να μπορούν να παραμένουν και να συμμετέχουν ενεργά στον εργασιακό βίο". Η θέση αυτή ενισχύθηκε στις κατευθυντήριες γραμμές το 2001 (αριθ. 3), οι οποίες αναφέρονται στη λήψη θετικών μέτρων για τη διατήρηση της ικανότητας εργασίας και των δεξιοτήτων των ηλικιωμένων εργαζομένων, ιδίως σε μια αγορά εργασίας

Η Σουηδία έχει κατά πολύ το υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων (65%), ενώ το ποσοστό στη Δανία, την Πορτογαλία και το Ηνωμένο Βασίλειο είναι πάνω από 50%. Στο άλλο άκρο βρίσκονται το Βέλγιο, η Γαλλία, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο και η Αυστρία, όπου εργάζεται λιγότερο από το 30% των μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων.

Τα ποσοστά απασχόλησης παραμένουν υψηλά στην Πορτογαλία και μετά την ηλικία των 65 ετών

Εξετάζοντας πιο αναλυτικά τις ηλικιακές ομάδες, διαπιστώνουμε ότι το ποσοστό απασχόλησης του πληθυσμού των ατόμων ηλικίας 55-59 ετών βρίσκεται στο 52%, έναντι 23% για τα άτομα ηλικίας 60-64 ετών. Μετά την ηλικία των 65, το ποσοστό απασχόλησης σημειώνει κατακόρυφη πτώση. Σε επίπεδο ΕΕ, απασχολείται το 7% των ατόμων ηλικίας 65-69 ετών. Η Πορτογαλία ξεχωρίζει με αντίστοιχο ποσοστό 25%.

Η μερική απασχόληση είναι μεγαλύτερη στους εργαζόμενους μεγαλύτερης ηλικίας

Σε ολόκληρη την Ένωση, το 21% των απασχολούμενων ηλικίας 55-64 εργάζονται σε θέσης μερικής απασχόλησης. Το ποσοστό αυτό είναι ελαφρώς υψηλότερο από το ποσοστό εργαζομένων μερικής απασχόλησης ηλικίας 15-64 ετών (18%). Η μεγαλύτερη διαφορά μεταξύ των γενεών παρατηρείται στο Ηνωμένο Βασίλειο (32% έναντι 24%). Όπως συμβαίνει και με τους νεότερους εργαζομένους, οι γυναίκες (42%) τείνουν περισσότερο να απασχολούνται μερικώς από όσο οι άνδρες (9%).

Οι μεγαλύτεροι σε ηλικία εργαζόμενοι έχουν λιγότερες πιθανότητες συμμετοχής σε δραστηριότητες κατάρτισης από ό,τι οι νεότεροι

Σε ολόκληρη την Ένωση, η κατάρτιση για τους υπαλλήλους μειώνεται με την ηλικία: σε επίπεδο ΕΕ, από 10% για την ηλικιακή ομάδα 30-39 ετών σε 7% για την ηλικιακή ομάδα 50-59 ετών. Η διαφορά μεταξύ των γενεών είναι μικρότερη στα τρία σκανδιναβικά κράτη μέλη και το Ηνωμένο Βασίλειο - χώρες με τα υψηλότερα γενικά επίπεδα συμμετοχής. Στις χώρες αυτές, το 2000 συμμετείχαν σε δραστηριότητες κατάρτισης το 17-21% των υπαλλήλων ηλικίας 50-59 ετών.

βασισμένη στη γνώση, και στην αναθεώρηση των συστημάτων φόρων και παροχών προκειμένου να μειωθούν τα αντικίνητρα και να καταστεί ελκυστικότερο για εργαζόμενους μεγαλύτερης ηλικίας να συνεχίσουν να εργάζονται.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας τον Μάρτιο του 2000 κατέληξε ότι "το ποσοστό απασχόλησης είναι πάρα πολύ χαμηλό και χαρακτηρίζεται από ανεπαρκή συμμετοχή των γυναικών και των ηλικιωμένων εργαζομένων στην αγορά εργασίας" (συμπέρασμα Προεδρίας αριθ. 4).

Στη Στοκχόλμη, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έθεσε ως στόχο το ποσοστό απασχόλησης των ατόμων 50-64 ετών να φθάσει το 50% έως το 2010 (βλέπε Γήρανση του πληθυσμού (3.3)).

Η Επιτροπή ενέκρινε στις 11 Οκτωβρίου 2000 ανακοίνωση (COM 2000-622 τελικό) για τη "Μελλοντική εξέλιξη της κοινωνικής προστασίας μακροπρόθεσμα: ασφαλείς και βιώσιμες συντάξεις". Το σημείο 2.3 αφορά τη συσχέτιση της βιωσιμότητας των συντάξεων με τη στρατηγική της Λισαβόνας και την προαγωγή της απασχόλησης: "Τα τρέχοντα συνταξιοδοτικά συστήματα τείνουν να ενθαρρύνουν την πρόωρη έξοδο από την αγορά εργασίας και χρησιμοποιούνται συχνά για τη μείωση του αριθμού του προσωπικού και την αποφυγή απολύσεων. Δεν λαμβάνουν συχνά υπόψη τις διαφορετικές ατομικές ανάγκες. Ορισμένα συνταξιοδοτικά συστήματα παρέχουν ανεπαρκή προστασία για τα περισσότερο κινητικά και ευέλικτα μέλη του εργατικού δυναμικού. Γενικότερα, η διάρθρωση των κινήτρων στα συνταξιοδοτικά συστήματα χρειάζεται επανεξέταση, έτσι ώστε να γίνουν φιλικότερα προς την απασχόληση".

Η αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας θα έχει κομβικό ρόλο για την επίτευξη των ποσοστών απασχόλησης που τέθηκαν ως στόχοι για το 2010 στη Λισαβόνα και τη Στοκχόλμη. Για την παράταση του ενεργού επαγγελματικού βίου (COM(2002) 9) πρέπει να αναπτυχθεί μια δυναμική προσέγγιση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας με βάση τον κύκλο ζωής, προκειμένου να εντοπιστούν οι κύριες τάσεις και να αναπτυχθούν καλύτερες πολιτικές απαντήσεις.

Μεθοδολογικές σημειώσεις

Πηγή: Eurostat - Τριμηνιαία στοιχεία εργατικού δυναμικού και έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ Για τους ορισμούς των ποσοστών δραστηριότητας και των ποσοστών απασχόλησης, βλέπε Απασχόληση (3.7).

Σύνδεσμοι με άλλα σημεία της έκθεσης

Γήρανση του πληθυσμού (3.3),
Διά βίου μάθηση (3.6), Απασχόληση (3.7), Ανεργία (3.9), Αγορά εργασίας (παραρτήματα II και IV)

Διαβάστε επίσης

- "European social statistics - Labour force survey results 2000" ("Ευρωπαϊκές κοινωνικές στατιστικές - Αποτελέσματα της έρευνας εργατικού δυναμικού 2000"). Eurostat.
- "Employment in Europe 2001" ("Απασχόληση στην Ευρώπη το 2001"), 2001. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Απασχόληση και Κοινωνικές Υποθέσεις.
- "Combating Age Barriers in Employment: a European portfolio of good practice" ("Άρση των ηλικιακών φραγμών στην απασχόληση: ευρωπαϊκό χαρτοφυλάκιο ορθής πρακτικής"), 1998. Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας.
- "Employment precariousity, unemployment and social exclusion" ("Επισφαλής απασχόληση, ανεργία και κοινωνικός αποκλεισμός") και "Inclusion through participation" ("Ενσωμάτωση μέσω της συμμετοχής"), Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Έρευνα, εκθέσεις 2000.
- Αύξηση της συμμετοχής του εργατικού δυναμικού και πρόωξη της παράτασης του ενεργού επαγγελματικού βίου - COM(2002) 9

Βασικός δείκτης

	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Ποσοστό απασχόλησης των μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων (απασχολούμενοι εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας [55-64 ετών] ως μερίδιο του συνολικού πληθυσμού ηλικίας 55-64 ετών), 2000																
Σύνολο	37,5	25,0	54,6	37,4	39,0	36,6	29,3	45,1	27,3	27,2	37,9	29,2	51,7	41,2	64,3	50,5
Άνδρες	47,6	35,1	61,9	46,2	55,3	54,8	32,8	63,0	40,3	37,9	49,9	41,4	62,5	41,8	67,0	59,8
Γυναίκες	27,7	15,4	46,2	28,7	24,4	19,9	26,0	27,1	15,2	16,8	25,8	17,8	42,3	40,7	61,7	41,4
Απασχολούμενοι ηλικίας 55-64 ετών, 2000 (ανά 1000)	16530	247	322	4515	496	1672	1644	149	2044	17	627	291	552	216	663	3076

Πηγή: Eurostat - συγκρίσιμες εκτιμήσεις που βασίζονται στην έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ



9

Ανεργία

Το ποσοστό ανεργίας στην ΕΕ θρίσκειται στο χαμηλότερο επίπεδο από το 1992

Το 2000, ο συνολικός αριθμός ανέργων στην ΕΕ ήταν 14,2 εκατομμύρια ή 8,2% του εργατικού δυναμικού. Πρόκειται για το χαμηλότερο ποσοστό από το 1992. Το ποσοστό σημείωσε πτώση σε όλα τα κράτη μέλη εκτός του Λουξεμβούργου, όπου παρέμεινε στο χαμηλό ποσοστό του 2,4%. Η μεγαλύτερη μείωση καταγράφηκε στο Βέλγιο, την Ισπανία και τη Γαλλία.

Εξετάζοντας την εξέλιξη σε ένα μεγαλύτερο διάστημα - από το μέγιστο σημείο του 11,1% στην ΕΕ-15 το 1994 - τα ποσοστά στη Δανία, την Ισπανία, την Πορτογαλία, τη Φινλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο μειώθηκαν κατά 40% περίπου. Στην Ιρλανδία και τις Κάτω Χώρες τα ποσοστά μειώθηκαν κατά το ήμισυ και πλέον.

Το 2000, η χώρα που επλήγη περισσότερο από την ανεργία ήταν η Ισπανία (14,1%). Αντιθέτως, η Δανία, η Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο, οι Κάτω Χώρες, η Αυστρία και η Πορτογαλία παρουσίασαν ποσοστά ίσα ή χαμηλότερα από 5%. Οι αριθμοί αυτοί πλησιάζουν τα ποσοστά της Ιαπωνίας (4,7%) και των Ηνωμένων Πολιτειών (4,0%).

Οι γυναίκες είναι περισσότερο εκτεθειμένες από τους άνδρες στην ανεργία σε όλα τα κράτη μέλη, πλην τριών

Το 2000, το ποσοστό ανεργίας των γυναικών (9,7%) στην ΕΕ παρέμεινε 3 μονάδες υψηλότερο από το ποσοστό ανεργίας των ανδρών (7,0%), παρόλον ότι η ψαλίδα παρουσίασε τάση μείωσης. Αυτή η λιγότερο ευνοϊκή κατάσταση για τις γυναίκες επικρατούσε σε σχεδόν όλα τα κράτη μέλη, ειδικά στην

Το 2000, ο συνολικός αριθμός των ανέργων στην Ευρωπαϊκή Ένωση μειώθηκε στα 14,2 εκατ. Το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί στο 8,2% του εργατικού δυναμικού και είναι το χαμηλότερο από το 1992. Μεταξύ του 1999 και του 2000, το Βέλγιο, η Ισπανία και η Γαλλία σημείωσαν τη μεγαλύτερη πτώση στα ποσοστά ανεργίας τους, μολονότι η Ισπανία εξακολουθεί να έχει το υψηλότερο ποσοστό (14,1%). Η ανεργία μειώθηκε σε όλα τα κράτη μέλη, εκτός από το Λουξεμβούργο που παρέμεινε στο χαμηλό ποσοστό του 2,4%.

Ελλάδα, την Ισπανία και την Ιταλία, όπου η ανεργία των γυναικών είναι διπλάσια από την ανεργία των ανδρών. Οι μόνες εξαιρέσεις ήταν η Ιρλανδία, η Σουηδία και, ιδιαίτερα, το Ηνωμένο Βασίλειο, όπου άνεργοι ήταν το 6,0% των ενεργών ανδρών έναντι του 4,9% των ενεργών γυναικών.

Μεγάλες περιφερειακές διαφορές στην απασχόληση

Τα εθνικά ποσοστά ανεργίας συχνά αποκρύπτουν σημαντικές περιφερειακές διαφορές στο εσωτερικό των κρατών μελών, ιδιαίτερα στη Γερμανία (μεταξύ Δύσης και Ανατολής), στην Ιταλία (μεταξύ Βορρά και Νότου) και στο Ηνωμένο Βασίλειο (επίσης μεταξύ Βορρά και Νότου). Το 2000 στη Γερμανία, το ποσοστό ανεργίας κυμάνθηκε από λιγότερο από το μισό του εθνικού μέσου όρου, ο οποίος ήταν 7,9%, στο Oberbayern (3,5%) έως 20% στο Sachsen-Anhalt. Παρομοίως, ενώ πολλές περιοχές στο Βορρά της Ιταλίας δεν πλήττονταν σε γενικές γραμμές από την ανεργία, το 20-25% του εργατικού δυναμικού στις νότιες περιφέρειες της Καμπανίας, της Καλαβρίας και της Σικελίας ήταν άνεργο. Άλλες περιφέρειες στην Ένωση όπου το ποσοστό ανεργίας ήταν σημαντικά υψηλότερο από τον εθνικό μέσο όρο ήταν η Hainaut (13%) στο Βέλγιο, η Ανδαλουσία και η Εξτρεμαδούρα (25%) στην Ισπανία, η Languedoc-Roussillon (16%) στη Γαλλία και η It?-Suomi (16%) στη Φινλανδία.

Οι περιφερειακές ανισότητες στην απασχόληση είναι ακόμα πιο έντονες μεταξύ των νέων ηλικίας κάτω των 25 ετών. Το 2000, η Δυτική Μακεδονία στην Ελλάδα και διάφορες περιφέρειες στη νότιο Ιταλία είχαν ποσοστά ανεργίας ανερχόμενα σε 50% και άνω.

Πλαίσιο πολιτικής

"Οι Κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση το 2000" θέτουν την ακόλουθη γενική αρχή: "Χρειάζεται μια σταθερή συντονισμένη δράση για την καταπολέμηση της ανεργίας και τη διαρκή αύξηση των σημερινών επιπέδων απασχόλησης". Η κατευθυντήρια γραμμή 3 αναφέρει ότι κάθε κράτος μέλος "θα καταβάλει προσπάθειες για τη σημαντική αύξηση των ατόμων που επωφελούνται από τα ενεργητικά μέτρα για να βελτιώσουν την απασχολησιμότητά τους με σκοπό την αποτελεσματική ένταξη στην αγορά εργασίας". Επιπροσθέτως, κάθε κράτος μέλος "θα επανεξετάσει και, εφόσον κριθεί κατάλληλο, θα επαναπροσδιορίσει τα συστήματά του παροχών και φορολογίας, - ώστε να παράσχει κίνητρα στους άνεργους ή στους ανενεργούς προκειμένου να αναζητήσουν και να καταλάβουν θέση εργασίας ή να συμμετάσχουν σε μέτρα για την ενίσχυση της απασχολησιμότητάς τους και στους εργοδότες προκειμένου να δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας..." (κατευθυντήρια γραμμή αριθ. 4). Τα μηνύματα αυτά ενισχύθηκαν στις κατευθυντήριες γραμμές το 2001.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας τον Μάρτιο του 2000 προσδιόρισε τέσσερις βασικούς τομείς ως μέρος μιας ενεργητικής πολιτικής για την απασχόληση. Ένας από τους

τομείς αυτούς ήταν η "βελτίωση της απασχολησιμότητας και μείωση των ελλείψεων δεξιοτήτων, ιδίως μέσω... της προαγωγής[ς] ειδικών προγραμμάτων ώστε να μπορέσουν οι άνεργοι να καλύψουν τις ελλείψεις δεξιοτήτων."

Μεθοδολογικές σημειώσεις

Πηγή: Eurostat - Ποσοστά ανεργίας και έρευνα εργατικού δυναμικού (ΕΕΔ) της ΕΕ.

Σύμφωνα με τα κριτήρια της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ) άνεργοι λογίζονται τα άτομα ηλικίας 15 ετών και άνω τα οποία i) δεν έχουν εργασία, ii) μπορούν να αρχίσουν να εργάζονται εντός των επόμενων δύο εβδομάδων και iii) έχουν αναζητήσει ενεργά εργασία κάποια στιγμή κατά τη διάρκεια των προηγούμενων τεσσάρων εβδομάδων ή έχουν βρει εργασία τη οποία θα αρχίσουν αργότερα. Τα ποσοστά ανεργίας παρουσιάζουν τους άνεργους ως ποσοστό του ενεργού πληθυσμού της ίδιας ηλικίας. Ως ενεργός πληθυσμός (ή εργατικό δυναμικό) ορίζεται το σύνολο των απασχολούμενων και των ανέργων.

Τα ποσοστά περιφερειακής ανεργίας βασίζονται σε εκτιμήσεις των εργαζομένων και ανέργων, οι οποίες προέρχονται από την

έρευνα εργατικού δυναμικού σε εθνικό επίπεδο, σε κάθε περίπτωση για μια συγκεκριμένη ημερομηνία αναφοράς εντός του Απριλίου. Σε δεύτερη φάση, οι εκτιμώμενοι αριθμοί ανέργων αναλύονται ανά περιφέρεια, χρησιμοποιώντας τις περιφερειακές δομές των καταγεγραμμένων ανέργων ή αντιπροσωπευτικά σε περιφερειακό επίπεδο αποτελέσματα των ερευνών εργατικού δυναμικού. Το NUTS είναι η ονοματολογία των εδαφικών στατιστικών μονάδων. Η τρέχουσα ονοματολογία υποδιαιρεί το έδαφος της Ένωσης σε 78 περιφέρειες NUTS 1, 211 περιφέρειες NUTS 2 και 1.093 περιφέρειες NUTS 3. Παρότι οι περισσότερες περιφέρειες NUTS 2 έχουν γενικά συγκρίσιμο μέγεθος, υπάρχουν κάποιες ακραίες διακυμάνσεις.

Σύνδεσμοι με άλλα σημεία της έκθεσης

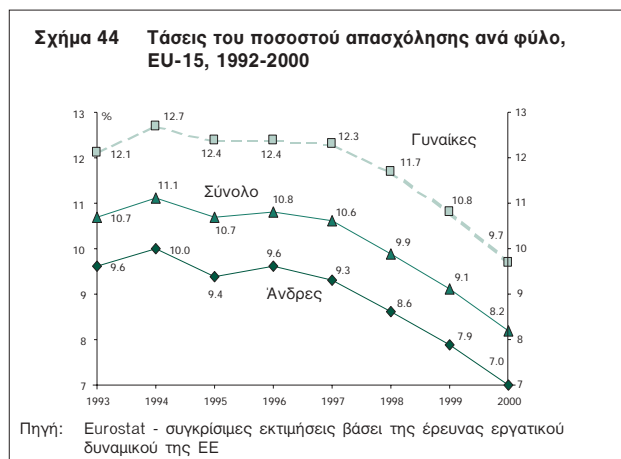
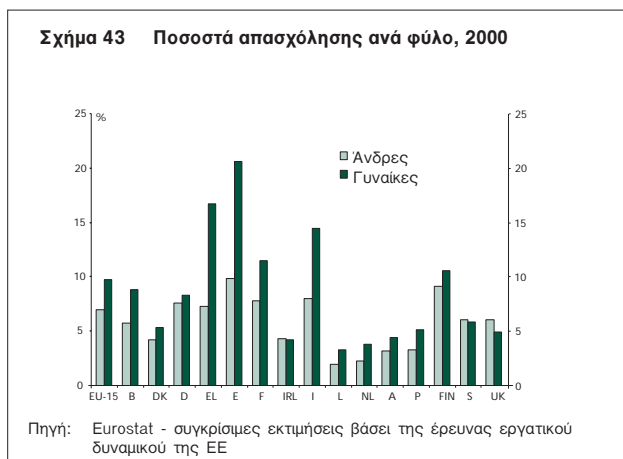
Αποτελέσματα της εκπαίδευσης (3.5), Απασχόληση (3.7), Ανεργία των νέων (3.10), Μακροχρόνια ανεργία (3.11), Αγορά εργασίας (παραρτήματα II και IV)

Διαβάστε επίσης

- European social statistics - Labour force survey results 2000" ("Ευρωπαϊκές κοινωνικές στατιστικές - Αποτελέσματα της έρευνας εργατικού δυναμικού 2000"). Eurostat.
- "Employment in Europe 2001" ("Απασχόληση στην Ευρώπη το 2001"), 2001. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Απασχόληση και Κοινωνικές Υποθέσεις.
- Στατιστικές εν συντομία (Πληθυσμός και κοινωνικές συνθήκες): "Labour Force Survey Principal Results 2000" ("Κύρια αποτελέσματα της έρευνας εργατικού δυναμικού 2000"), αριθ. 10/2001. (Γενικές Στατιστικές): "Ανεργία στις περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 1999", αριθ. 3/2000. Eurostat.
- "Employment precariousness, unemployment and social exclusion" ("Επισφαλής απασχόληση, ανεργία και κοινωνικός αποκλεισμός"), Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Έρευνα, έκθεση 2000.

Βασικός δείκτης	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Ποσοστό ανεργίας																
2000	8,2	7,0	4,7	7,9	11,1	14,1	9,5	4,2	10,5	2,4	3,0	3,7	4,1	9,8	5,9	5,5
1999	9,1	8,8	5,2	8,6	11,6	15,9	11,2	5,6	11,3	2,4	3,4	4	4,5	10,2	7,2	6,1
1994	11,1	10,0	8,2	8,4	8,9	24,2	12,3	14,3	11,1	3,2	7,1	3,8	6,9	16,6	9,4	9,6
Ανεργία (1000), 2000	14193,3	311,3	134,6	3132,5	492,6	2379,9	2455,0	73,6	2465,7	4,5	238,6	142,4	210,7	252,9	264,4	1630,4

Πηγή: Eurostat - συγκρίσιμες εκτιμήσεις βάσει της έρευνας εργατικού δυναμικού της ΕΕ



10

Ανεργία των νέων

Σε όλη την ΕΕ, το 7,8% των νέων (15-24 ετών) ήταν άνεργοι το 2000. Το ποσοστό ανεργίας (ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού) μεταξύ των νέων ήταν 16,2%. Οι διαφορές μεταξύ των δύο αυτών ποσοστών κυμαίνονται σημαντικά ανάλογα με τη χώρα. Ενώ ο πρώτος αριθμός δείχνει ότι ένα σχετικά μικρό ποσοστό των νέων είναι άνεργο, ο δεύτερος παρέχει μία ένδειξη σχετικά με την κατάσταση της αγοράς εργασίας όσον αφορά τους νέους. Για τις περισσότερες χώρες, η ανεργία των νέων μειώθηκε μεταξύ 1999 και 2000, ακολουθώντας τη συνολική μείωση της ανεργίας.

Η διάρκεια της εκπαίδευσης παρατείνεται

Λόγω της παράτασης των σπουδών, οι νέοι εισέρχονται σήμερα στην αγορά εργασίας σε μεγαλύτερη ηλικία από ό,τι στο παρελθόν. Σε επίπεδο ΕΕ συνολικά, μόνο από την ηλικία των 22 ετών και μετά το ποσοστό των νέων που απασχολούνται κατ' ελάχιστο δώδεκα ώρες την εβδομάδα φτάνει το επίπεδο του 50%. Ωστόσο, υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών. Για παράδειγμα, στη Γερμανία, την Αυστρία και το Ηνωμένο Βασίλειο, η διάμεση ηλικία είναι τα 19 έτη.

Η ανεργία των νέων είναι, αφενός, αποτέλεσμα της γενικής κατάστασης της αγοράς εργασίας. Αφετέρου, οφείλεται στον τρόπο με τον οποίο τα συστήματα εκπαίδευσης και απασχόλησης καταφέρνουν να αλληλοσυμπληρώνονται όσον αφορά την ενσωμάτωση των νέων στην αγορά εργασίας, και ιδιαίτερα, το πόσο καλά το σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης προετοιμάζει τους νέους για την αγορά εργασίας. Σε ό,τι αφορά τα ποσοστά ανεργίας στην ηλικιακή ομάδα των 15-24 ετών, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι οι περισσότεροι από τους εν λόγω νέους εισέρχονται στην αγορά εργασίας για πρώτη φορά και ότι σημαντικό μερίδιο εξ αυτών έχει χαμηλό μορφωτικό επίπεδο.

Περίπου ένας στους δεκατρείς νέους είναι άνεργος

Το 2000, περίπου 3,5 εκατομμύρια νέοι ηλικίας 15-24 στην Ένωση ήταν άνεργοι. Ο αριθμός αυτός αντιπροσωπεύει το 7,8% των νέων, ή, άλλως, το 16,2% του εργατικού δυναμικού της ηλικιακής αυτής ομάδας. Το ποσοστό ανεργίας των νέων κυμαίνεται από 5-7% στο Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες και την Αυστρία έως άνω του 25% στην Ελλάδα, την Ισπανία και την Ιταλία.

Από το 1999 έως το 2000, ο αριθμός των νέων ανέργων μειώθηκε κατά 10% - όσο και το ποσοστό μείωσης της ανεργίας των ενηλίκων. Ως εκ τούτου, το ποσοστό ανεργίας των νέων έπεσε από 17,9% σε 16,2%. Το ποσοστό ανεργίας των νέων αυξήθηκε στο Λουξεμβούργο, παρέμεινε σταθερό στη Γερμανία και μειώθηκε σε όλα τα άλλα κράτη μέλη. Εξετάζοντας την τάση σε ένα μεγαλύτερο χρονικό διάστημα - από το μέγιστο

σημείο του 22,0% στην ΕΕ-15 το 1994 - τα ποσοστά σε δέκα κράτη μέλη μειώθηκαν τουλάχιστον κατά 25%. Στη Σουηδία και τις Κάτω Χώρες τα ποσοστά μειώθηκαν στο ήμισυ και στην Ιρλανδία καταγράφηκε η μεγαλύτερη πτώση, άνω του 70%. Σε πέντε κράτη μέλη, το ποσοστό ανεργίας των νέων δεν μεταβλήθηκε πολύ. Η Γερμανία (9%), το Λουξεμβούργο (7%) και η Αυστρία (5-6%) έχουν σε σταθερή βάση σχετικά χαμηλά ποσοστά ανεργίας νέων, ενώ στην Ελλάδα και την Ιταλία το ποσοστό κινείται γύρω στο 30%.

Ο νέοι έχουν περισσότερο από διπλάσιες πιθανότητες να είναι άνεργοι από τα άτομα ηλικίας 25 ετών και άνω

Στην Ένωση συνολικά και στα περισσότερα κράτη μέλη, οι συμμετέχοντες στην αγορά εργασίας που έχουν ηλικία μικρότερη από 25 έτη έχουν περισσότερες από διπλάσιες πιθανότητες να είναι άνεργοι από ό,τι τα ενεργά άτομα ηλικίας 25 ετών και άνω. Στην Ελλάδα και την Ιταλία, το ποσοστό ανεργίας των νέων είναι πάνω από τρεις φορές μεγαλύτερο από εκείνο των ατόμων ηλικίας 25 ετών και άνω. Η μεγάλη διαφορά μεταξύ των δύο ποσοστών οφείλεται, εν μέρει, στη χαμηλή συμμετοχή των νέων στην αγορά εργασίας. Η μόνη εξαίρεση είναι η Γερμανία, όπου λόγω του συστήματος μαθητείας, το ποσοστό ανεργίας των νέων είναι ελαφρώς μόνο υψηλότερο από εκείνο των ατόμων ηλικίας 25 ετών και άνω.

Σχετικά περισσότερες νέες άνεργες γυναίκες από ό,τι οι άνδρες

Οι νέες γυναίκες που συμμετέχουν στην αγορά εργασίας (17,6%) έχουν περισσότερες πιθανότητες να είναι άνεργες από ό,τι οι νέοι άνδρες (14,9%), παρόλο που η ψαλίδα δεν είναι τόσο μεγάλη όσο για τα άτομα ηλικίας 25 ετών και άνω. Το ποσοστό ανεργίας των νέων γυναικών υπερβαίνει το 30% στην Ελλάδα, την Ισπανία και την Ιταλία. Στη Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο, το ποσοστό των ανέργων νέων ανδρών είναι σημαντικά υψηλότερο από εκείνο των νέων γυναικών.

Το 2000 το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας για τους νέους ηλικίας κάτω των 25 ετών ήταν 8,4%. Βλέπε Μακροχρόνια ανεργία (3.11).

Πλαίσιο πολιτικής

Οι κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση το 2000¹ αναφέρουν: "Προκειμένου να μεταβληθεί η τάση που χαρακτηρίζει την ανεργία των νέων... τα κράτη μέλη θα εντείνουν τις προσπάθειες ανάπτυξης προληπτικών στρατηγικών με άξονα την απασχολησιμότητα ...". Η κατευθυντήρια γραμμή αριθ.1 αναφέρει ότι τα κράτη μέλη θα διασφαλίσουν ότι "σε κάθε νεαρό άνεργο προσφέρεται ένα νέο ξεκίνημα πριν αυτός συμπληρώσει εξάμηνο ανεργίας, με τη μορφή κατάρτισης, επιμόρφωσης, πρακτικής άσκησης, θέσης εργασίας ή άλλου μέτρου απασχολησιμότητας με σκοπό την αποτελεσματική ένταξη στην αγορά εργασίας". Οι

κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση το 2001 προσδιορίζουν ότι τα μέτρα απασχολησιμότητας πρέπει να συνοδεύονται και από ατομικό πλαίσιο επαγγελματικού προσανατολισμού και συμβουλευτικής υποστήριξης.

Μεθοδολογικές σημειώσεις

Πηγή: Eurostat - Εναρμονισμένα ποσοστά ανεργίας

Η ανεργία ορίζεται σύμφωνα με τον ορισμό της ΔΟΕ. Βλέπε Ανεργία (3.9) για τον ορισμό. Ο λόγος ανεργίας των νέων/πληθυσμού δείχνει τους ανέργους ηλικίας 15-24 ετών ως ποσοστό του πληθυσμού της ίδιας ηλικίας. Τα ποσοστά

ανεργίας νέων δείχνουν τους ανέργους ηλικίας 15-24 ετών ως ποσοστό του ενεργού πληθυσμού (ή του εργατικού δυναμικού) της ίδιας ηλικίας. Ο ενεργός πληθυσμός ορίζεται ως το σύνολο των απασχολούμενων και των ανέργων.

Σύνδεσμοι με άλλα σημεία της έκθεσης

Αποτελέσματα της εκπαίδευσης (3.5), Απασχόληση (3.7), Ανεργία (3.9), Μακροχρόνια ανεργία (3.11), Αγορά εργασίας (παράρτημα II και IV)

Διαβάστε επίσης

- "European social statistics - Labour force survey results 2000" ("Ευρωπαϊκές κοινωνικές στατιστικές - Αποτελέσματα της έρευνας εργατικού δυναμικού 2000"). Eurostat. * "Youth in the European Union. From Education to Working Life" ("Η νεολαία στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Από την εκπαίδευση στον επαγγελματικό βίο", 1997. Eurostat.

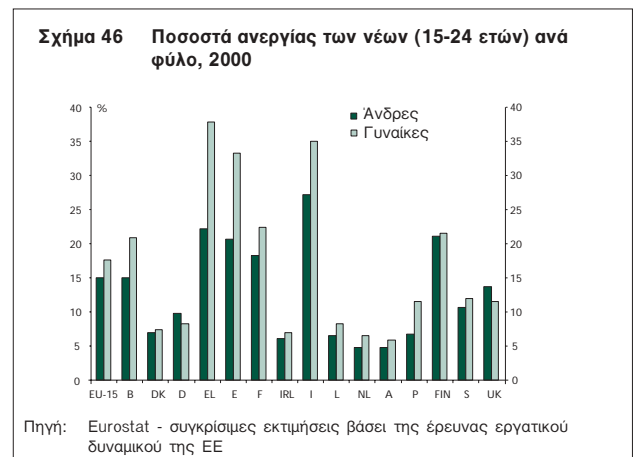
- "Employment in Europe 2001" ("Απασχόληση στην Ευρώπη το 2001"), 2001. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Απασχόληση και Κοινωνικές Υποθέσεις.
- Στατιστικές εν συντομία (Πληθυσμός και κοινωνικές συνθήκες): "From school to working life: Facts on youth unemployment" ("Από το σχολείο στον επαγγελματικό βίο: στοιχεία για την ανεργία των νέων"), αριθ. 13/1998. Eurostat.
- "Youth unemployment and the processes of marginalisation on the northern European periphery" ("Η ανεργία των νέων και οι διαδικασίες περιθωριοποίησης στη Βόρεια Ευρώπη"), Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Έρευνα, έκθεση 1999. "Employment precariousness, unemployment and social exclusion" ("Επισφαλής απασχόληση, ανεργία και κοινωνικός αποκλεισμός"), ΓΔ Έρευνα, έκθεση 2000.

Βασικός δείκτης

Λόγος ανεργίας των νέων/πληθυσμού	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
2000	7,8	6,5	5,3	4,6	11,3	11,4	7,1	3,3	11,8	2,5	4,0	2,9	4,2	11,1	5,5	8,3
1999	8,6	8,2	7,0	4,7	12,5	12,5	8,6	4,3	12,5	2,4	4,8	3,1	4,3	10,8	6,6	8,7
1994	10,7	8,8	7,8	4,8	10,2	19,4	10,8	10,7	12,6	3,3	7,0	3,5	6,8	15,5	11,7	11,2

Ποσοστό ανεργίας των νέων	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
2000, άνδρες και γυναίκες	16,2	17,7	7,3	9,1	29,6	26,2	20,1	6,5	30,8	7,3	5,6	5,3	8,9	21,4	11,3	12,8
2000, άνδρες	14,9	15,1	7,0	9,8	22,2	20,6	18,1	6,1	27,2	6,5	4,6	4,8	6,8	21,1	10,7	13,8
2000, γυναίκες	17,6	20,8	7,5	8,2	37,9	33,2	22,3	7,0	35,1	8,3	6,6	5,8	11,6	21,6	11,9	11,5
1999	17,9	23,7	9,6	9,1	31,3	29,5	24,3	8,4	32,7	7,1	7,2	5,3	9,0	21,4	13,6	13,2
1994	22,0	24,2	11,1	8,8	27,7	45,1	29,2	23,0	32,3	7,3	11,5	5,7	15,0	34,0	22,0	17,0

Πηγή: Eurostat - συγκρίσιμες εκτιμήσεις βάσει της έρευνας εργατικού δυναμικού της ΕΕ



11 Μακροχρόνια ανεργία

Το 2000, η μακροχρόνια ανεργία έπληττε το 3,6% του πληθυσμού της ΕΕ-15. Με άλλα λόγια, το 44% των ανέργων βρισκόταν σε αυτή την κατάσταση για τουλάχιστον ένα έτος. Το ποσοστό της μακροχρόνιας ανεργίας μειώθηκε τα τελευταία έτη, όμως παραμένει περίπου 6% στην Ελλάδα, την Ισπανία και την Ιταλία. Για τους νέους ηλικίας 15-24 ετών, το 8,4% (ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού) ήταν άνεργο για τουλάχιστον έξι μήνες.

Ο μισός σχεδόν πληθυσμός των ανέργων ευρίσκονταν χωρίς απασχόληση επί δώδεκα μήνες τουλάχιστον

Το 2000, το 3,6% του εργατικού δυναμικού στην ΕΕ-15 ήταν άνεργο για τουλάχιστον ένα έτος. Στη Δανία, την Ιρλανδία, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, την Πορτογαλία, τη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο το σχετικό ποσοστό ήταν 2% ή μικρότερο. Αντιθέτως, το 6% του ενεργού πληθυσμού στην Ελλάδα, την Ισπανία και την Ιταλία ήταν άνεργο για τουλάχιστον ένα έτος.

Οι γυναίκες πλήττονται περισσότερο από τους άνδρες από τη μακροχρόνια ανεργία

Σε επίπεδο ΕΕ, η μακροχρόνια ανεργία είναι ελαφρώς πιο εκτεταμένη στις άνεργες γυναίκες από ό,τι στους άνεργους άνδρες. Οι άνεργες γυναίκες στην Ελλάδα και την Ισπανία έχουν πολύ περισσότερες πιθανότητες από ό,τι οι άνεργοι άνδρες να μείνουν χωρίς εργασία για περισσότερους από δώδεκα μήνες. Αντιθέτως, στη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο, το ποσοστό ανέργων ανδρών που μένει χωρίς εργασία για μεγάλο χρονικό διάστημα είναι μεγαλύτερο από αυτό των ανέργων γυναικών.

Το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων μειώνεται

Στο διάστημα 1997-2000, το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας στην ΕΕ σημείωσε πτώση μεγαλύτερη από εκείνη του

συνολικού ποσοστού της ανεργίας, έχοντας παραμείνει σταθερό για τρία χρόνια. Με άλλα λόγια, στην Ένωση συνολικά το ποσοστό των ανέργων που δεν είχαν εργασία για τουλάχιστον δώδεκα μήνες μειώθηκε. Από το 1997 το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων μειώθηκε περισσότερο στη Δανία, τις Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο, δεν μεταβλήθηκε σχεδόν καθόλου στη Γαλλία και την Αυστρία, αυξήθηκε δε στη Γερμανία και στην Ελλάδα.

... επίσης το ποσοστό μειώνεται και σε ό,τι αφορά τους νέους άνεργους

Το ποσοστό μακροχρόνιας (κατώφλι έξι μηνών ή περισσότερο) ανεργίας για τους νέους βρέθηκε στο 8,4% το 2000, έχοντας σημειώσει σημαντική μείωση από το μέγιστο σημείο του 14,2% του 1994 αλλά και από το 11,0% του 1998. Από τη μακροχρόνια ανεργία πλήττονται ιδιαίτερα οι νέοι στην Ελλάδα, την Ισπανία και την Ιταλία (16-24% του εργατικού δυναμικού), όπως και τα άτομα ηλικίας 25 ετών και άνω στις τρεις αυτές χώρες.

Το διάστημα 1994-2000, το ποσοστό των ανέργων νέων χωρίς εργασία για τουλάχιστον έξι μήνες μειώθηκε. Το 2000, το 52% των νέων ανέργων είχε μείνει χωρίς εργασία για τουλάχιστον έξι μήνες ή περισσότερο, σε σύγκριση με περίπου 64% το 1994. Το 2000 στην Ιταλία και την Ισπανία τα αντίστοιχα ποσοστά ανέρχονταν σε 79% και 71% σε σύγκριση με 14% στη Φινλανδία και μόλις 6% στη Δανία.

Πλαίσιο πολιτικής

Οι κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση το 2000" (εισαγωγή έως αριθ.1): "Προκειμένου να μεταβληθεί η τάση που χαρακτηρίζει... τη μακροχρόνια ανεργία, τα κράτη μέλη θα εντείνουν τις προσπάθειες ανάπτυξης προληπτικών στρατηγικών και στρατηγικών με άξονα την απασχολησιμότητα". Τα κράτη μέλη θα εξασφαλίσουν ότι "σε κάθε νεαρό άνεργο προσφέρεται ένα νέο ξεκίνημα πριν αυτός συμπληρώσει εξαμήνο ανεργίας, με τη μορφή κατάρτισης, επιμόρφωσης, πρακτικής άσκησης, θέσης εργασίας ή άλλου μέτρου απασχολησιμότητας με σκοπό την αποτελεσματική ένταξη στην αγορά εργασίας" (κατευθυντήρια γραμμή αριθ.1) και ότι "στους άνεργους ενήλικες προσφέρεται επίσης ένα νέο ξεκίνημα πριν συμπληρώσουν δωδεκάμηνο ανεργίας με ένα από τα προαναφερόμενα μέσα (κατάρτιση, επιμόρφωση, πρακτική άσκηση, θέση εργασίας ή άλλο μέτρο απασχολησιμότητας) ή, γενικότερα, μέσω συνοδευτικής ατομικής επαγγελματικής καθοδήγησης με σκοπό την αποτελεσματική ένταξη στην αγορά εργασίας" (κατευθυντήρια γραμμή αριθ.2). Αυτά τα μέτρα πρόληψης και απασχολησιμότητας θα πρέπει να συνδυαστούν με μέτρα για την προώθηση της εκ νέου απασχόλησης των μακροχρόνια ανέργων. Αυτό ενισχύθηκε περισσότερο στις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση το 2001.

Μεθοδολογικές σημειώσεις

Πηγή: Eurostat - Εναρμονισμένα ποσοστά ανεργίας και έρευνα εργατικού δυναμικού (ΕΕΔ) της ΕΕ.

Η ανεργία ορίζεται σύμφωνα με τον ορισμό της ΔΟΕ. Βλέπε Ανεργία (3.5) για τον ορισμό. Οι άνεργοι θεωρούνται μακροχρόνια άνεργοι εάν έχουν παραμείνει χωρίς εργασία για τουλάχιστον δώδεκα μήνες. Το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας υπολογίζεται διαιρώντας το αριθμό των ατόμων που είναι άνεργοι για 12 μήνες ή περισσότερο με τον ενεργό πληθυσμό (ή εργατικό δυναμικό) της ίδιας ηλικίας και πολλαπλασιάζοντας με το 100. Για την ηλικιακή ομάδα 15-24, το κατώφλι είναι χαμηλότερο, ήτοι έξι μήνες ή περισσότερο. Τα στοιχεία για τη μακροχρόνια ανεργία παρουσιάζονται επίσης και σε σχέση με το συνολικό αριθμό ανέργων.

Σύνδεσμοι με άλλα σημεία της έκθεσης

Αποτελέσματα της εκπαίδευσης (3.5), Απασχόληση (3.7), Ανεργία (3.9), Ανεργία των νέων (3.10), Αγορά εργασίας (παραρτήματα II και IV)

Διαβάστε επίσης

- "European social statistics - Labour force survey results 2000" ("Ευρωπαϊκές κοινωνικές στατιστικές - Αποτελέσματα της έρευνας εργατικού δυναμικού 2000"), Eurostat.
- "Employment in Europe 2001" ("Απασχόληση στην Ευρώπη το 2001"), 2001. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Απασχόληση και Κοινωνικές Υποθέσεις.
- Στατιστικές εν συντομία (Πληθυσμός και κοινωνικές συνθήκες): "Dynamic Measures of Economic Activity and

Unemployment: 1. Patterns and Transitions over Time" ("Δυναμικά μέτρα οικονομικής δραστηριότητας και ανεργία: 1. Τάσεις και μεταβάσεις με την πάροδο του χρόνου"), αριθ. 17/1999. "Dynamic Measures of Economic Activity and Unemployment: 2. Status in terms of the amount of time spent" ("Δυναμικά μέτρα οικονομικής δραστηριότητας και ανεργία: 2. Κατάσταση ως προς το χρόνο που δαπανάται"), αριθ. 18/1999. Eurostat.

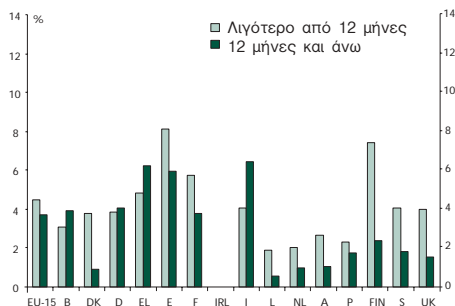
- "Employment precariousness, unemployment and social exclusion" ("Επισφαλής απασχόληση, ανεργία και κοινωνικός αποκλεισμός"), Ευρωπαϊκή Επιτροπή ΓΔ Έρευνα, έκθεση 2000

Βασικός δείκτης

	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας (12 μήνες και άνω)																
2000	3,6	3,8	1,0	:	6,1	5,9	3,7	1,6	6,3	:	0,8	1,0	1,6	2,8	1,7	1,5
1999	4,2	4,9	1,2	4,4	6,5	7,3	4,4	2,6	6,7	0,7	1,2	1,1	1,7	3,0	2,2	1,7
1994	5,2	5,6	2,9	3,8	4,4	12,9	4,7	9,4	6,5	0,9	3,1	0,9	2,6	6,1	2,5	4,2
Άνεργοι για 12 μήνες και άνω ως ποσοστό των συνολικών ανέργων																
2000	44	54	21	:	55	42	39	38	60	:	27	27	39	29	29	27
1999	46	56	23	51	56	46	39	46	59	29	35	28	38	29	31	28
1994	47	56	35	45	49	53	38	66	59	28	44	24	38	37	27	44
Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας των νέων (6 μήνες και άνω)																
2000	8,4	9,6	0,4	4,4	15,9	18,6	8,5	:	24,2	1,8	1,3	1,6	3,7	3,1	3,2	3,9
1999	9,5	14,0	1,6	4,8	18,5	21,4	8,8	:	25,6	3,1	5,9	1,7	4,8	2,6	3,7	4,3
1994	14,2	16,5	3,6	4,4	19,8	32,7	14,1	17,3	26,5	3,6	9,4	:	6,6	:	:	9,4
Νέοι άνεργοι για 6 μήνες και άνω ως ποσοστό του συνόλου των νέων ανέργων																
2000	51,6	54,2	6,1	48,0	53,9	71,0	42,3	:	78,7	24,2	23,3	29,7	41,9	14,3	27,9	30,2
1999	53,1	59,1	15,9	52,4	72,6	59,2	36,3	:	78,3	:	82,0	31,3	53,7	12,5	27,1	32,3

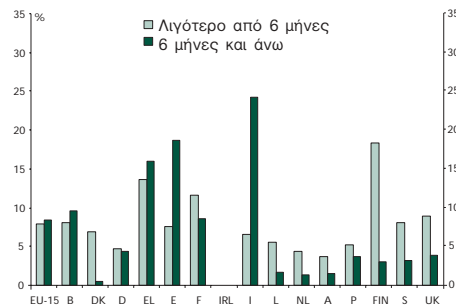
Πηγή: Eurostat - συγκρίσιμες εκτιμήσεις βάσει της έρευνας εργατικού δυναμικού της ΕΕ

Σχήμα 47 Ποσοστά ανεργίας ανά διάρκεια, 2000



Πηγή: Eurostat - συγκρίσιμες εκτιμήσεις βάσει της έρευνας εργατικού δυναμικού της ΕΕ

Σχήμα 48 Ανεργία των νέων ανά διάρκεια, 2000



Πηγή: Eurostat - συγκρίσιμες εκτιμήσεις βάσει της έρευνας εργατικού δυναμικού της ΕΕ

12

Δαπάνες για την κοινωνική προστασία

Το 1999, οι δαπάνες της ΕΕ για την κοινωνική προστασία αντιπροσώπευαν το 27,6% του ΑεγχΠ (όπως το 1998), επιβεβαιώνοντας έτσι την πτωχική τάση αυτού του δείκτη που παρατηρείται ύστερα από την κορύφωση του 28,8% το 1993. Ωστόσο, είναι ακόμα σε ευνοϊκή θέση σχετικά με το 25,5% του 1990. Υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ κρατών μελών, με σαφή διαχωρισμό Βορρά / Νότου. Παρά τις διαφορές αυτές, οι δαπάνες για την κοινωνική προστασία τείνουν προς τη σύγκλιση, με τις μεγαλύτερες αυξήσεις στις χώρες όπου υπήρχαν τα χαμηλότερα επίπεδα δαπανών.

Σημαντική αύξηση από το 1990 έως το 1993, κατόπιν παρατηρείται μικρή μείωση

Το 1990, οι δαπάνες που σχετίζονται με την κοινωνική προστασία ανήλθαν συνολικά στην Ένωση στο 25,5% του ΑΕγχΠ. Τα επόμενα τρία έτη σημειώθηκε σημαντική αύξηση του ποσοστού αυτού, και οι δαπάνες έφτασαν το 1993 στο μέγιστο ποσοστό του 28,8%. Η αύξηση σε επίπεδο ΕΕ έλαβε χώρα κατά το διάστημα αυτό κυρίως λόγω του χαμηλότερου ποσοστού αύξησης του ΑΕγχΠ (εξαιτίας της ύφεσης) και της αυξανόμενης ανεργίας. Η αύξηση ήταν εμφανής σε ολόκληρη την Ένωση, ιδιαίτερα στην Πορτογαλία, τη Φινλανδία, τη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Από το 1993 έως το 1999, οι δαπάνες για την κοινωνική προστασία ως ποσοστό του ΑΕγχΠ μειώθηκαν ελαφρώς, εν μέρει λόγω της νέας αύξησης του ΑΕγχΠ αλλά και της επιβράδυνσης της αύξησης των δαπανών για την κοινωνική προστασία (ιδιαίτερα με τη μείωση των επιδομάτων απασχόλησης). Η μείωση ήταν σημαντικότερη στις χώρες εκείνες με τις υψηλότερες δαπάνες το 1993, π.χ. τη Σουηδία (-5,7 ποσοστιαίες μονάδες), τη Φινλανδία (-7,9 μονάδες) και τις Κάτω Χώρες (-5,5 μονάδες). Πρέπει να σημειωθεί ότι η σημαντική αύξηση του ΑΕγχΠ τα τελευταία χρόνια ευθύνεται σε μεγάλο βαθμό για τη μείωση στην Ιρλανδία (-5,5 μονάδες).

Επιβράδυνση των δαπανών σε πραγματικούς όρους από το 1993 έως το 1999

Οι δαπάνες για την κοινωνική προστασία σε πραγματικούς όρους (δηλαδή σε σταθερές κατά κεφαλή τιμές) αυξήθηκαν περίπου 4% ετησίως κατά το διάστημα 1990-1993 στην ΕΕ-15. Η αύξηση ήταν ιδιαίτερα μεγάλη στην Πορτογαλία (13% ανά έτος) και το Ηνωμένο Βασίλειο (9% ανά έτος). Αντιθέτως, ο ρυθμός αύξησης κατά την περίοδο 1993-1999 ήταν 1,5% ανά έτος για την Ένωση συνολικά. Κατά την περίοδο αυτή, η Ελλάδα, η Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο και η Πορτογαλία είχαν ρυθμούς ανάπτυξης πολύ πάνω από τον μέσο όρο. Την ίδια περίοδο, σε σχεδόν όλα τα κράτη μέλη οι κατά κεφαλή δαπάνες σε πραγματικούς όρους αυξήθηκαν με σχετικά αργό ρυθμό. Ωστόσο, το 1999 οι δαπάνες σε πραγματικούς όρους αυξήθηκαν με πιο γρήγορο ρυθμό.

Οι διαφορές μεταξύ των χωρών είναι πιο έντονες όταν οι δαπάνες εκφράζονται σε κατά κεφαλή ΜΑΔ

Ο κοινοτικός μέσος όρος (27,6%) των δαπανών για την κοινωνική προστασία ως ποσοστό του ΑΕγχΠ αποκρύπτει σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών. Το υψηλότερο ποσοστό το 1999 είχε η Σουηδία (33%),

ακολουθούμενη από τη Γαλλία και τη Γερμανία (30%), ενώ η Ιρλανδία και τα κράτη μέλη του Νότου παρουσίασαν τα χαμηλότερα ποσοστά (15-25%). Όταν η κοινωνική προστασία εκφράζεται σε κατά κεφαλή ΜΑΔ, οι διαφορές μεταξύ των χωρών είναι ακόμα πιο έντονες: η αναλογία μεταξύ του Λουξεμβούργου (το οποίο έχει τις υψηλότερες δαπάνες) και της Ισπανίας (που έχει τις χαμηλότερες δαπάνες) ήταν 2,5 προς 1 το 1999. Η αναλογία αυτή αντιπροσωπεύει ωστόσο μείωση σε σχέση με το 1990, οπότε ήταν 3,6:1. Οι διαφορές μεταξύ των χωρών αντικατοπτρίζουν διαφορές στα συστήματα κοινωνικής προστασίας, στη δημογραφική μεταβολή, στην ανεργία και σε άλλους κοινωνικούς, θεσμικούς και οικονομικούς παράγοντες.

Δύο μοντέλα χρηματοδότησης της κοινωνικής προστασίας

Σε επίπεδο ΕΕ, οι βασικές πηγές χρηματοδότησης του συστήματος κοινωνικής προστασίας είναι οι κοινωνικές εισφορές (εργοδότες και προστατευόμενα άτομα), οι οποίες αντιπροσώπευαν το 60,6% των συνολικών εσόδων το 1999, ακολουθούμενες από τις γενικές κυβερνητικές εισφορές που χρηματοδοτούνται από τη φορολογία (35,7%). Ο ευρωπαϊκός μέσος όρος αποκρύπτει την ύπαρξη σημαντικών διαφορών μεταξύ των κρατών μελών ως προς τη διάρθρωση των δαπανών. Οι δαπάνες για την κοινωνική ασφάλιση είναι πιο υψηλές (τουλάχιστον 58% των συνολικών εσόδων) στο Βέλγιο, τη Γερμανία, την Ελλάδα, την Ισπανία, τη Γαλλία, την Ιταλία, τις Κάτω Χώρες και την Αυστρία. Αντιθέτως, η Δανία, η Ιρλανδία και σε μικρότερο βαθμό η Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο στηρίζονται στους φόρους για τη χρηματοδότηση των συστημάτων κοινωνικής προστασίας.

Σημαντική αύξηση των κρατικών συνεισφορών από το 1990 έως το 1999

Η αναλογία των κρατικών συνεισφορών στη συνολική χρηματοδότηση αυξήθηκε κατά 6,9% μεταξύ του 1990 και του 1999 στην ΕΕ των 15. Οι σημαντικότερες αυξήσεις παρατηρήθηκαν στη Γαλλία, την Ιταλία και την Πορτογαλία. Αντιθέτως, το ποσοστό αυτό μειώθηκε σημαντικά στη Δανία, την Ελλάδα και τις Κάτω Χώρες. Το 1999, μόνο το 15,3% της κοινωνικής προστασίας των Κάτω Χωρών χρηματοδοτήθηκε από τις κρατικές εισφορές. Το ποσοστό των κοινωνικών εισφορών στο σύνολο των εσόδων στην ΕΕ-15 μειώθηκε, μεταξύ 1990 και 1999, από 67,1% σε 60,6%.

Για πληροφορίες σχετικά με τη διάρθρωση των δαπανών για τις κοινωνικές παροχές, βλέπε Παροχές για τους ηλικιωμένους (3.13).

Πλαίσιο πολιτικής

Η Συνθήκη ΕΚ (άρθρο 2) αναφέρει ότι "η Κοινότητα έχει ως αποστολή ... να προάγει στο σύνολο της Κοινότητας ...ένα υψηλό επίπεδο... κοινωνικής προστασίας".

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας τον Μάρτιο του 2000 πιστοποίησε τη μεγάλη σημασία που αποδίδει στο ρόλο

των συστημάτων κοινωνικής προστασίας για την επίτευξη του γενικού στρατηγικού στόχου που έθεσε. Ο στόχος που όρισε είναι ότι το ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο, με τα ανεπτυγμένα συστήματα κοινωνικής προστασίας που το χαρακτηρίζουν, πρέπει να αποτελεί το υπόβαθρο του μετασχηματισμού προς την οικονομία της γνώσης. Προσθέτει επίσης ότι τα συστήματα αυτά πρέπει να προσαρμοστούν ως μέρος ενός ενεργού κράτους πρόνοιας, προκειμένου να εξασφαλιστεί η

οικονομική αποδοτικότητα της εργασίας, να διασφαλιστεί η μακροχρόνια βιωσιμότητά τους παρά τη γήρανση του πληθυσμού, να προαχθεί η κοινωνική ένταξη και η ισότητα των φύλων, και να παρέχονται ποιοτικές υπηρεσίες υγείας.

Στη έκθεση προόδου που κατέθεσε στη σύνοδο κορυφής της Φέιρα τον Ιούνιο του 2000, η ομάδα εργασίας υψηλού επιπέδου για την κοινωνική προστασία, υπογράμμισε τη σημασία του ρόλου της κοινωνικής προστασίας, αναφέροντας ότι πρέπει να αποτελέσει την τρίτη πλευρά ενός τριγώνου, οι άλλες δύο αλληλοσυσχετιζόμενες αλλά χωριστές πλευρές του οποίου είναι η μακροοικονομική πολιτική και η πολιτική απασχόλησης στο πλαίσιο αυτό ο ρόλος της κοινωνικής προστασίας ως παραγωγικού παράγοντα πρέπει να ενισχυθεί, στο πλαίσιο της εμπέδωσης του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου.

Ένας από τους στόχους της ατζέντας κοινωνικής πολιτικής (COM(2000) 379 τελικό) είναι ο "εκσυγχρονισμός και η βελτίωση της κοινωνικής προστασίας προκειμένου να ανταποκρίνεται στη μετάβαση στην οικονομία που βασίζεται στη γνώση και στις αλλαγές των κοινωνικών και οικογενειακών δομών και για την αξιοποίηση του ρόλου της κοινωνικής προστασίας ως παραγωγικού παράγοντα". (σημείο 4.2.1.1).

Μεθοδολογικές σημειώσεις

Πηγή: Eurostat - Ευρωπαϊκό Σύστημα Ενοποιημένων Στατιστικών Κοινωνικής Προστασίας (ESSPROS).

Η κοινωνική προστασία περιλαμβάνει όλες τις παρεμβάσεις από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς με στόχο την ελάφρυνση νοικοκυριών και ατόμων από το βάρος ενός καθορισμένου συνόλου κινδύνων ή αναγκών, υπό την προϋπόθεση ότι δεν υπάρχει ούτε αμοιβαιότητα ούτε ατομική ρύθμιση. Οι κίνδυνοι ή οι ανάγκες που μπορούν να καλυφθούν από την κοινωνική προστασία ταξινομούνται συμβατικά σε οκτώ "παροχές

κοινωνικής προστασίας". Βλέπε Παροχές για τους ηλικιωμένους (3.13). Εξαιρούνται τα ασφαλιστήρια που συνάπτονται με ιδιωτική πρωτοβουλία ατόμων ή νοικοκυριών αποκλειστικά για το δικό τους συμφέρον. Τα δεδομένα για το 1999 είναι προσωρινά για Β, D, EL, E, F, I, NL, P, FIN, S και UK.

Οι ισοτιμίες αγοραστικής δύναμης (ΙΑΔ) μετατρέπουν κάθε εθνική νομισματική μονάδα σε μια κοινή μονάδα αναφοράς, την μονάδα αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ)• με κάθε μονάδα μπορεί να αγοραστεί το ίδιο ποσό καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών στα διάφορα κράτη μέλη εντός ενός δεδομένου έτους.

Σύνδεσμοι με άλλα σημεία της έκθεσης

Παροχές για τους ηλικιωμένους (3.13), Κατανομή των εισοδημάτων και περιφερειακή συνοχή (3.14), Κοινωνική προστασία (παραρτήματα II και IV)

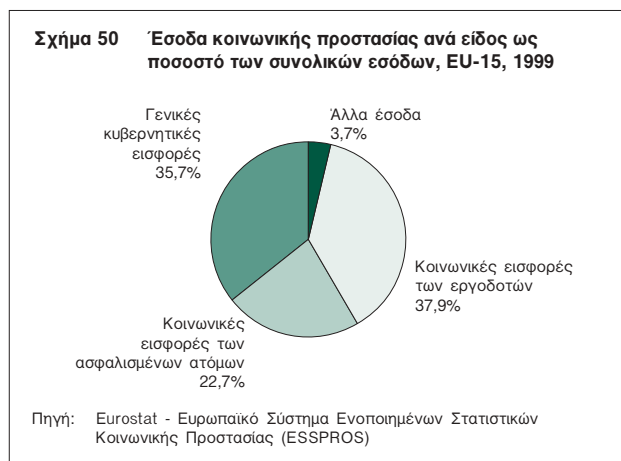
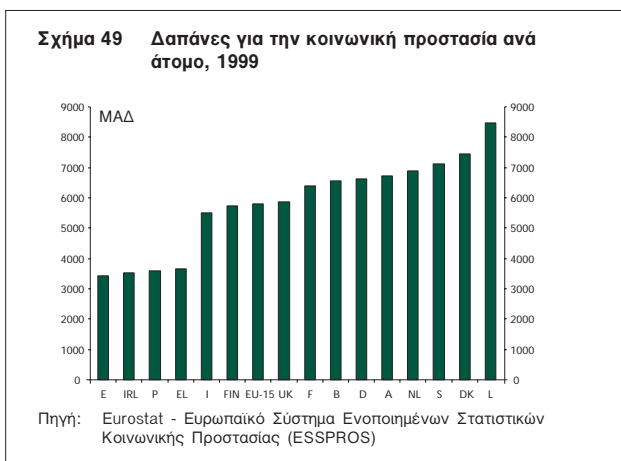
Διαβάστε επίσης

- "European social statistics - Social protection. Expenditure and receipts 1980-1999" ("Ευρωπαϊκές κοινωνικές στατιστικές - Κοινωνική προστασία. Δαπάνες και έσοδα 1980-1999"), 2001. Μεθοδολογία: "ESSPROS Manual 1996" ("Εγχειρίδιο ESSPROS 1996"), Eurostat.
- Στατιστικές εν συντομία (Πληθυσμός και κοινωνικές συνθήκες): "Social Protection in Europe" ("Κοινωνική προστασία στην Ευρώπη"), αριθ. 1/2002. Eurostat.
- "Social Protection in Europe 1999" ("Κοινωνική προστασία στην Ευρώπη το 1999"), 2000. "Social Protection in the Member States of the European Union - Situation on 1 January 1998 and evolution" ("Κοινωνική προστασία στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης - Κατάσταση την 1η Ιανουαρίου 1998 και εξέλιξη"), 1998. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Απασχόληση.

Βασικός δείκτης

	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Δαπάνες για την κοινωνική προστασία ως ποσοστό του ΑΕγχΠ																
1999	27,6	28,2	29,4	29,6	25,5	20,0	30,3	14,7	25,3	21,9	28,1	28,6	22,9	26,7	32,9	26,9
1993	28,8	29,5	31,9	28,4	22,0	24,0	30,7	20,2	26,4	23,9	33,6	28,9	20,7	34,6	38,6	29,1
1990	25,5	26,4	28,7	25,4	22,9	19,9	27,9	18,4	24,7	22,1	32,5	26,7	15,2	25,1	33,1	23,0

Πηγή: Eurostat - Ευρωπαϊκό Σύστημα Ενοποιημένων Στατιστικών Κοινωνικής Προστασίας (ESSPROS)



13

Παροχές για τους ηλικιωμένους

Το 1999 στα περισσότερα κράτη μέλη το μεγαλύτερο μερίδιο των δαπανών για κοινωνική προστασία χορηγήθηκε στις παροχές γήρατος και επιζώντων. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για την Ιταλία, (64,0% των συνολικών παροχών σε σχέση με το μέσο όρο της ΕΕ (46,0%). Σε όλη την ΕΕ, οι παροχές γήρατος και επιζώντων αυξήθηκαν κατά 25% με πραγματικούς όρους κατά κεφαλή κατά την περίοδο 1990-1999. Η αύξηση αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στη δημογραφία. Επιπλέον, η συνταξιοδοτική πολιτική (κυρίως η πρόωγη συνταξιοδότηση) επηρεάζει επίσης την ανάπτυξη των παροχών αυτών.

Οι παροχές γήρατος και επιζώντων αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος των παροχών

Στα περισσότερα κράτη μέλη, οι παροχές γήρατος και επιζώντων αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών για την κοινωνική προστασία: σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, το 1999 αντιπροσώπευαν ήλθαν στο 46,0% των συνολικών παροχών ή στο 12,1% του ΑΕγχΠ. Αυτό ίσχυε ιδιαίτερα για την Ιταλία, όπου αυτές οι δύο παροχές αποτελούσαν το 64,0% όλων των παροχών. Στην Ιρλανδία, αντίθετως, οι παροχές γήρατος και επιζώντων μαζί αποτελούσαν μόνο το 25,2%. Η Ιρλανδία είναι στην πραγματικότητα η "νεότερη" χώρα στην Ευρώπη, καθώς το 31,4% του πληθυσμού είχε ηλικία μικρότερη των 20 ετών το 1999 (ο μέσος όρος της ΕΕ ήταν 23,1%) και μόνο το 11,3% ήταν ηλικίας 65 ετών και άνω (ο μέσος όρος της ΕΕ ήταν 16,1%). Είναι, επομένως, φυσικό οι δαπάνες της Ιρλανδίας για τους ηλικιωμένους και τους επιζώντες να είναι χαμηλές, ενώ οι παροχές για την οικογένεια και τα παιδιά να είναι από τις υψηλότερες στην Ένωση.

Στην Ιρλανδία, την Πορτογαλία και τη Φινλανδία, η ομάδα παροχών ασθένειας/ιατρικής περίθαλψης και αναπηρίας αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό των παροχών. Υπάρχουν επίσης σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών όσον αφορά το σχετικό ποσοστό των παροχών που σχετίζονται με την ανεργία. Το 1999, οι παροχές αυτές αντιστοιχούσαν περίπου στο 13% των συνολικών παροχών στην Ισπανία, αλλά μόνο στο 2% στην Ιταλία. Οι παροχές για την οικογένεια και τα παιδιά αντιπροσώπευαν το 8,5% όλων των παροχών στην ΕΕ-15. Αυτές οι παροχές αντιπροσώπευαν το 13-15% όλων των παροχών στη Δανία, την Ιρλανδία και το Λουξεμβούργο και το 5% ή λιγότερο στην Ισπανία, την Ιταλία και τις Κάτω Χώρες.

Η διάρθρωση των δαπανών για τις κοινωνικές παροχές εξελίχθηκε μεταξύ των ετών 1990 και 1999

Από το 1990 έως το 1999, οι συνολικές παροχές αυξήθηκαν κατά 24% σε πραγματικούς όρους, (δηλαδή σε σταθερές τιμές κατά κεφαλή). Σε αυτή την περίοδο, η διάρθρωση των κοινωνικών παροχών παρουσίασε διαφορετικούς ρυθμούς ανάπτυξης για τις διάφορες παροχές. Οι διαφορές προκύπτουν από τις εξελισσόμενες ανάγκες και από αλλαγές στη νομοθεσία για την κοινωνική προστασία.

Οι παροχές γήρατος και επιζώντων αυξήθηκαν με πολύ σταθερούς ρυθμούς, επίσης κατά 25% σε πραγματικούς όρους. Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, το ποσοστό τους στο σύνολο των παροχών μειώθηκε στις αρχές της δεκαετίας

του 1990, αλλά το 1999 είχε αυξηθεί και πάλι στο επίπεδο του 1990. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, στη Γερμανία (-3,7 ποσοστιαίες μονάδες) και την Ιρλανδία (-5,2 μονάδες) σημειώθηκαν σημαντικές πτώσεις του ποσοστού των παροχών. Στην Ιταλία, αυτές οι δαπάνες, οι οποίες ήταν ήδη υψηλές το 1990, αυξήθηκαν γρηγορότερα από ό,τι οπουδήποτε αλλού, και το ποσοστό των δύο παροχών στις συνολικές παροχές αυξήθηκε κατά 6 μονάδες στην ίδια περίοδο των εννέα ετών. Διάφορες χώρες, οι οποίες αντιμετωπίζουν γήρανση του πληθυσμού, έχουν μεταρρυθμίσει ή βρίσκονται στη διαδικασία μεταρρύθμισης των συνταξιοδοτικών τους συστημάτων. Τα αποτελέσματα της διαδικασίας αυτής θα εμφανιστούν σταδιακά. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, σε επίπεδο ΕΕ, οι συντάξεις αντιπροσώπευαν το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών για τις παροχές γήρατος και επιζώντων.

Το 1999, οι δαπάνες της ΕΕ-15 για την ομάδα παροχών ασθένειας/ιατρικής περίθαλψης και αναπηρίας αντιπροσώπευαν μικρότερο ποσοστό παροχών από ό,τι το 1990. Στην πράξη, το ποσοστό μειώθηκε σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη ως αποτέλεσμα των προσπαθειών που καταβλήθηκαν για τον έλεγχο των εξόδων στις τομείς αυτούς.

Η τάση που παρατηρείται στις δαπάνες για τις παροχές ανεργίας μπορεί να εξηγηθεί σε γενικές γραμμές από τις διαφορές στο επίπεδο της ανεργίας. Από το 1990 έως το 1999, στην ΕΕ-15 αυξήθηκε κατά 19%, σε πραγματικούς όρους, αλλά δεν επρόκειτο για σταθερή αύξηση: μεταξύ του 1990 και του 1993, αυτές οι παροχές αυξήθηκαν πολύ γρήγορα, με το ποσοστό τους στις συνολικές παροχές να αυξάνεται από 7,3% σε 9,7%. Από το 1993 και μετά, υπήρξε μείωση, σε πραγματικούς όρους, στις παροχές που σχετίζονται με την ανεργία στην ΕΕ-15 (6,8% το 1999), η οποία οφειλόταν εν μέρει σε μια σταδιακή βελτίωση της οικονομικής κατάστασης και εν μέρει στις μεταρρυθμίσεις του συστήματος πληρωμών (π.χ. αλλαγές των όρων χορήγησης δικαιωμάτων για τη λήψη παροχών) σε ορισμένες χώρες. Επίσης, οι νέες μορφές συμβάσεων (μερικής απασχόλησης, ορισμένου χρόνου κλπ.) ενδεχομένως έχουν μειώσει τον αριθμό των ανθρώπων που δικαιούνται παροχές ανεργίας.

Οι δαπάνες για την οικογένεια ως ποσοστό των συνολικών παροχών αυξήθηκαν στην ΕΕ-15 από 7,7% το 1990 σε 8,5% το 1999. Αυτή η αύξηση (+35% με πραγματικούς όρους από το 1990 έως το 1999) ήταν ιδιαίτερα έντονη το 1996, όταν η Γερμανία εφάρμοσε μεταρρυθμίσεις και επέκτεινε το σύστημα οικογενειακών παροχών.

Πλαίσιο πολιτικής

Στο πλαίσιο των γενικών της παρατηρήσεων που υπογραμμίζουν τη σημασία των συστημάτων κοινωνικής προστασίας και ζητούν την προσαρμογή τους, η σύνοδος κορυφής της Λισσαβόνας τον Μάρτιο του 2000 ανέθεσε στην Ομάδα Εργασίας Υψηλού Επιπέδου για την Κοινωνική Προστασία "ως πρώτη προτεραιότητα" να εκπονήσει, βάσει ανακοίνωσης της Επιτροπής, μια μελέτη για τη μελλοντική

εξέλιξη των συστημάτων κοινωνικής προστασίας υπό μακροπρόθεσμο πρίσμα, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στη βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων. Όπως ζητήθηκε, η Επιτροπή ενέκρινε στις 11 Οκτωβρίου 2000 μια ανακοίνωση (COM 2000-622 τελικό) για τη "μελλοντική εξέλιξη της κοινωνικής προστασίας από μακροπρόθεσμη σκοπιά: ασφαλείς και βιώσιμες συντάξεις". Το σημείο 2.6 αναφέρει ότι εναπόκειται στα "κράτη μέλη να αποφασίσουν ποιο συνταξιοδοτικό σύστημα θέλουν και ποιος είναι ο συνδυασμός

πολιτικών που απαιτείται προκειμένου να εξασφαλισθούν επαρκή εισοδήματα για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας χωρίς να τεθεί σε κίνδυνο η σταθερότητα των δημοσίων οικονομικών, χωρίς να υπονομευθούν τα κίνητρα για την απασχόληση ή να συμπίεστούν άλλες ουσιαστικές δημόσιες δαπάνες. Ωστόσο, ... τα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν κοινές προκλήσεις... (και) έχουν κοινούς στόχους σε ό,τι αφορά τα συνταξιοδοτικά συστήματα και δεσμεύονται ως προς ορισμένες αρχές, μεταξύ των οποίων η ισότητα και η κοινωνική συνοχή... Η Επιτροπή συνεπώς καλεί τα κράτη μέλη να συντονίσουν τις προσπάθειές τους και να ανταλλάξουν απόψεις και πληροφορίες για πρακτικές και μεταρρυθμίσεις που έχουν ήδη δρομολογηθεί ή βρίσκονται στο στάδιο του σχεδιασμού". Σε μια έκθεση προόδου για τη σύνοδο κορυφής στη Νίκαια τον Δεκέμβριο του 2000, η Ομάδα Εργασίας Υψηλού Επιπέδου ανέθεσε στα κράτη μέλη να καταρτίσουν εθνικά προγράμματα, όχι αργότερα από τις 15 Φεβρουαρίου 2001, σχετικά με τις στρατηγικές τους για τη διασφάλιση των θεμελιωδών στόχων των συνταξιοδοτικών συστημάτων, εξασφαλίζοντας παράλληλα τη βιωσιμότητά τους ενόψει της δημογραφικής πρόκλησης.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Göteborg τον Ιούνιο του 2001 τόνισε την ανάγκη ολοκληρωμένης προσέγγισης προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις της γήρανσης του πληθυσμού και ενέκρινε τρεις γενικές αρχές για τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας των συνταξιοδοτικών συστημάτων: να διασφαλιστεί η ικανότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων να εκπληρώνουν τους κοινωνικούς τους στόχους παροχής ασφαλών και κατάλληλων εισοδημάτων στους συνταξιούχους, να διατηρηθεί η οικονομική βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων, να ενισχυθεί η ικανότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων ώστε να ανταποκρίνονται στις μεταβαλλόμενες ανάγκες της κοινωνίας και των ατόμων.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Laeken (2001) επικύρωσε την πρόταση των στόχων και των μεθόδων εργασίας προκειμένου να εφαρμοστεί την ανοικτή μέθοδο συντονισμού στον τομέα της πολιτικής συντάξεων. Το ολοκληρωμένο πλαίσιο για την πολιτική συνεργασία στον τομέα αυτό έχει ως στόχο να βοηθήσει τα κράτη μέλη να αναπτύξουν τις δικές τους εθνικές στρατηγικές για τη διασφάλιση επαρκούς και βιώσιμης παροχής συντάξεων μακροπρόθεσμα. Η πρώτη σειρά εκθέσεων εθνικής στρατηγικής αναμένεται να υποβληθεί τον Σεπτέμβριο του 2002 και θα συνταχθεί μια κοινή έκθεση από την Επιτροπή και το Συμβούλιο.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Laeken ζήτησε μια παρόμοια προσέγγιση στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης και της μέριμνας για τους ηλικιωμένους. Οι μακροπρόθεσμοι στόχοι που παρουσιάστηκαν στην ανακοίνωση της Επιτροπής (COM (2001) 723) είναι: η εξασφάλιση της δυνατότητας πρόσβασης, της ποιότητας και της οικονομικής βιωσιμότητας των υγειονομικών συστημάτων. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στις επιπτώσεις της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στα υγειονομικά συστήματα των κρατών μελών.

Βλέπε επίσης Δαπάνες για την κοινωνική προστασία (3.12).

Μεθοδολογικές σημειώσεις

Πηγή: Eurostat - Ευρωπαϊκό σύστημα ενοποιημένων στατιστικών κοινωνικής προστασίας (ESSPROS).

Βλέπε Δαπάνες για την κοινωνική προστασία (3.12). Οι κοινωνικές παροχές καταγράφονται χωρίς καμία έκπτωση φόρων ή άλλων υποχρεωτικών φορολογήσεων επί των

παροχών αυτών που οφείλουν να καταβάλλουν οι δικαιούχοι. Τα "φορολογικά οφέλη" (φορολογικές μειώσεις που χορηγούνται στα νοικοκυριά για σκοπούς κοινωνικής προστασίας) συνήθως δεν συμπεριλαμβάνονται. Οι κοινωνικές παροχές χωρίζονται στις ακόλουθες οκτώ κατηγορίες: Ασθένεια/ιατρική περίθαλψη, αναπηρία, ηλικιωμένοι, επιζώντες, οικογένεια/παιδιά, ανεργία, στέγαση, κοινωνικός αποκλεισμός που δεν έχει ταξινομηθεί αλλού. Οι παροχές γήρατος καλύπτουν την παροχή κοινωνικής προστασίας από τους κινδύνους που σχετίζονται με το γήρας: απώλεια εισοδήματος, ανεπαρκές εισόδημα, έλλειψη ανεξαρτησίας ως προς τη διεξαγωγή των καθημερινών εργασιών, μειωμένη συμμετοχή στην κοινωνική ζωή κλπ. Η ιατρική περίθαλψη των ηλικιωμένων δεν λαμβάνεται υπόψη (καθώς εντάσσεται στις παροχές ασθένειας/ιατρικής περίθαλψης). Η ένταξη μιας δεδομένης κοινωνικής παροχής στη σωστή κατηγορία δεν είναι πάντοτε εύκολη. Στα περισσότερα κράτη μέλη, υπάρχει μεγάλη αλληλεξάρτηση μεταξύ των τριών παροχών γήρατος, επιζώντων και αναπηρίας. Για λόγους καλύτερης σύγκρισης σε επίπεδο ΕΕ, οι παροχές γήρατος και επιζώντων έχουν ενταχθεί στην ίδια ομάδα. Η Γαλλία, η Ιρλανδία και η Πορτογαλία καταγράφουν συντάξεις αναπηρίας που καταβάλλονται σε άτομα που βρίσκονται σε ηλικία συνταξιοδότησης ως παροχές αναπηρίας και όχι ως παροχές γήρατος.

Σύνδεσμοι με άλλα σημεία της έκθεσης

Γήρανση του πληθυσμού (3.3), Απασχόληση των μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων (3.8), Δαπάνες για την κοινωνική προστασία (3.12), Κοινωνική προστασία (παραρτήματα II και IV)

Διαβάστε επίσης

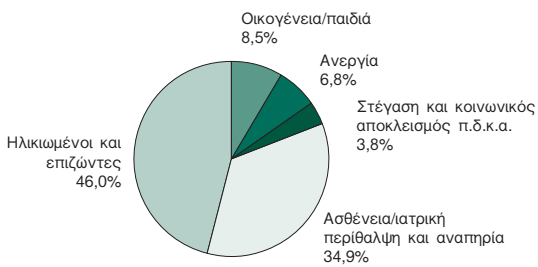
- European social statistics - Social protection. Expenditure and receipts 1980-1999", 2001. Methodology: "ESSPROS Manual 1996", 1996. Eurostat ("Ευρωπαϊκές κοινωνικές στατιστικές - Κοινωνική προστασία. Δαπάνες και έσοδα 1980-1999", 2001. Μεθοδολογία: "Εγχειρίδιο ESSPROS 1996", 1996. Eurostat.)
- Στατιστικές εν συντομία (Πληθυσμός και κοινωνικές συνθήκες): "Social protection in Europe" ("Κοινωνική προστασία στην Ευρώπη", αριθ. 1/2002). "Social protection in Europe: expenditure on pensions", ("Κοινωνική προστασία στην Ευρώπη: δαπάνες για τις συντάξεις"), αριθ. 9/2001.
- Ανακοίνωση (COM 2000-622 τελικό) σχετικά με τη "μελλοντική εξέλιξη της κοινωνικής προστασίας από μακροπρόθεσμη σκοπιά: ασφαλείς και βιώσιμες συντάξεις". Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- "Social protection for dependency in old age in the 15 EU Member States and Norway" ("Κοινωνική προστασία για την ανεξαρτησία στην τρίτη ηλικία στα 15 κράτη μέλη της ΕΕ και τη Νορβηγία"), 1998. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Απασχόληση και Κοινωνικές Υποθέσεις.
- Στόχοι και μέθοδοι εργασίας στον τομέα των συντάξεων - Κοινή έκθεση της Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας και της Επιτροπής Οικονομικής Πολιτικής - Νοέμβριος 2001
- Υποστήριξη των εθνικών στρατηγικών για ασφαλείς και βιώσιμες συντάξεις, μέσω μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης - COM (2001) 362
- Το μέλλον της υγειονομικής περίθαλψης και της μέριμνας για τους ηλικιωμένους: εξασφάλιση της δυνατότητας πρόσβασης, της ποιότητας και της οικονομικής βιωσιμότητας - COM (2001) 723

Βασικός δείκτης

	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Παροχές γήρατος και επιζώντων ως ποσοστό των συνολικών κοινωνικών παροχών																
1999	46,0	43,0	38,0	42,1	50,7	46,2	44,2	25,2	64,0	41,4	41,5	47,4	43,7	35,1	39,5	46,1
1990	45,9	41,8	36,7	45,8	51,7	42,9	42,7	30,4	57,6	46,7	37,4	50,1	41,9	33,8	:	45,3

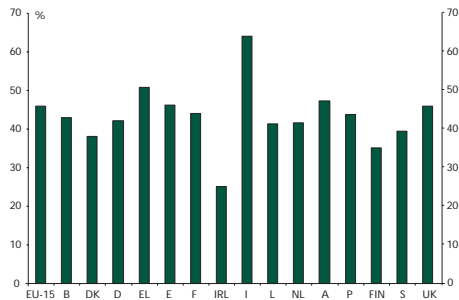
Πηγή: Eurostat - Ευρωπαϊκό Σύστημα Ενοποιημένων Στατιστικών Κοινωνικής Προστασίας(ESSPROS)

Σχήμα 51 Κοινωνικές παροχές ανά κατηγορία των συνολικών παροχών, EU-15, 1999



Πηγή: Eurostat - Ευρωπαϊκό Σύστημα Ενοποιημένων Στατιστικών Κοινωνικής Προστασίας (ESSPROS)

Σχήμα 52 Παροχές γήρατος και επιζώντων ως ποσοστό των συνολικών κοινωνικών παροχών, 1999



Πηγή: Eurostat - Ευρωπαϊκό Σύστημα Ενοποιημένων Στατιστικών Κοινωνικής Προστασίας (ESSPROS)

14

Κατανομή των εισοδημάτων και περιφερειακή συνοχή

Σε επίπεδο ΕΕ, το φτωχότερο 20% του πληθυσμού έλαβε το 8% των συνολικών εισοδημάτων του 1998, ενώ το πλουσιότερο 20% έλαβε το 39% των συνολικών εισοδημάτων, δηλ. 5,4 φορές περισσότερο. Το χάσμα αυτό μεταξύ των πλουσιότερων και των φτωχότερων είναι μικρότερο στη Δανία (2,7) στη Φινλανδία (3,0, 1997) και στη Σουηδία (3,4). Είναι μεγαλύτερο στα νοτιο Κράτη μέλη, το Βέλγιο, την Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Τα κράτη μέλη με χαμηλότερα επίπεδα μέσου εισοδήματος συνήθως έχουν υψηλότερα επίπεδα ανισότητας

Το 1998, το διάμεσο καθαρό ετήσιο εισόδημα⁷³ ανερχόταν περίπου σε 11.700 ΜΑΔ (σταθμισμένος αριθμητικός μέσος όρος για τον πληθυσμό της ΕΕ-15). Περίπου στα μισά κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένης της Γερμανίας, της Γαλλίας και του Ηνωμένου Βασιλείου, το επίπεδο ήταν πάνω από 12.000 ΜΑΔ. Ο διαχωρισμός Βορρά/Νότου παρέμεινε καθώς τα επίπεδα εισοδήματος στην Ελλάδα, την Ισπανία, την Ιταλία και την Πορτογαλία κυμαίνονταν μεταξύ 6.500 και 9.500 ΜΑΔ. Η Ιρλανδία βρισκόταν επίσης κάτω του μέσου όρου της ΕΕ με 10.400 ΜΑΔ. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία του 1998 για το Λουξεμβούργο ή τη Φινλανδία: τα παλαιότερα στοιχεία δείχνουν ότι η Φινλανδία βρισκόταν ελαφρώς πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ και ότι το Λουξεμβούργο ξεχώριζε από τα υπόλοιπα κράτη μέλη, με εξαιρετικά υψηλά επίπεδα εισοδήματος. Η κατανομή των εισοδημάτων μπορεί να μετρηθεί εξετάζοντας τον τρόπο με τον οποίο κατανέμεται το συνολικό εισόδημα μεταξύ των διαφόρων στρωμάτων του πληθυσμού, τα οποία διαμορφώνονται σύμφωνα με το επίπεδο του εισοδήματος.

Σε επίπεδο ΕΕ, το φτωχότερο 20% του πληθυσμού έλαβε το 8% των συνολικών εισοδημάτων του 1998, ενώ το πλουσιότερο 20% έλαβε το 39% των συνολικών εισοδημάτων. Αυτοί οι αριθμοί συνοψίζονται από το βασικό δείκτη κατανομής των εισοδημάτων (λόγος μερών S80/S20), δηλαδή ο λόγος του αθροίσματος των εισοδημάτων του 20% των νοικοκυριών με τα υψηλότερα εισοδήματα προς εκείνο του φτωχότερου 20%. Αυτός ο λόγος είναι συνήθως υψηλότερος στα νότια και μη ηπειρωτικά κράτη μέλη (με την Πορτογαλία να έχει τον υψηλότερο λόγο με 7,2 - παρότι το Βέλγιο, η Ισπανία, η Ελλάδα, η Ιταλία και το Ηνωμένο Βασίλειο βρίσκονται επίσης πάνω από το 5,4 που είναι ο μέσος όρος της ΕΕ). Στο άλλο άκρο βρίσκονται η Δανία (2,7), η Σουηδία (3,4) και η Αυστρία (3,8). Δεν υπάρχουν στοιχεία του 1998 για τη Φινλανδία: τα παλαιότερα στοιχεία έδειχναν ένα λόγο παρόμοιο με εκείνον των άλλων σκανδιναβικών χωρών.

Ένας άλλος τρόπος εξέτασης της ανισότητας των εισοδημάτων είναι η σύγκριση της καμπύλης Lorenz της πραγματικής κατανομής των εισοδημάτων με τη γραμμή της απόλυτα ίσης εισοδηματικής κατανομής⁷⁴. Στην ΕΕ, η χώρα που βρισκόταν πιο κοντά στην ισότητα των εισοδημάτων ήταν η Δανία (συντελεστής 0,22) και πιο μακριά ήταν η Πορτογαλία (0,37).

Σε γενικές γραμμές, τα κράτη μέλη με υψηλότερα επίπεδα ανισότητας συνήθως έχουν χαμηλότερο επίπεδο μέσου εισοδήματος (παρόλον ότι το Ηνωμένο Βασίλειο έχει εισοδήματα άνω του μέσου και ανισότητα άνω του μέσου όρου).

Πάνω από το 70% των ατόμων είναι "δικαιούχοι" κοινωνικών παροχών, παρότι αυτές αντιπροσωπεύουν μόλις το 25% του εισοδήματος εισοδήματος

Στις περισσότερες χώρες το 1996, περίπου το 70% του εισοδήματος εισοδήματος αυξήθηκε από την εργασία, το 25-30% περίπου από συντάξεις και άλλες κοινωνικές παροχές και το μικρό υπολειπόμενο ποσοστό από κεφάλαια και άλλες ιδιωτικές πηγές. Αν και οι κοινωνικές παροχές δεν αντιστοιχούν σε μεγάλο ποσοστό του εισοδήματος, το 73% των πολιτών της ΕΕ επωφελείται από τέτοιου είδους μεταφορές, είτε άμεσα είτε έμμεσα, μέσω άλλων μελών του νοικοκυριού. Τα ποσοστά κυμαίνονται από μόλις 50% στην Ελλάδα και την Ιταλία έως περίπου 90% στο Βέλγιο⁷⁵, την Ιρλανδία και την Πορτογαλία. Στην ΕΕ, το 13% του πληθυσμού ζει σε νοικοκυριά που βασίζονται σε κοινωνικές παροχές ως τη μόνη πηγή εισοδήματος. Το ποσοστό κυμαίνεται από 4% στη Γαλλία σε 19% στο Βέλγιο. Το εισόδημα εισοδήματος των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά και λαμβάνουν συντάξεις είναι, κατά μέσο όρο, κοντά στα αριθμητικά στοιχεία για τον πληθυσμό ως σύνολο. Ωστόσο, είναι υψηλότερο από τον μέσο όρο στη Γαλλία, την Ιταλία, τις Κάτω Χώρες και, κυρίως, την Ιρλανδία. Σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά σε διαφορετικό βαθμό, οι κοινωνικές παροχές εκτός των συντάξεων είναι σε μεγάλο βαθμό συγκεντρωμένες σε νοικοκυριά χαμηλών εισοδημάτων. Βλέπε Νοικοκυριά χαμηλών εισοδημάτων (3.15).

Περιφερειακές ανισότητες ως προς την ευημερία

Εάν σκοπός είναι η μέτρηση των περιφερειακών ανισοτήτων ως προς την ευημερία, πρέπει αρχικά να οριστεί τι σημαίνει "ευημερία" και τι σημαίνει "περιφερειακή ανισότητα". Η περιφερειακή ευημερία μπορεί να οριστεί ως οι δυνατότητες κατανάλωσης των νοικοκυριών που ζουν σε μια περιφέρεια. Ένας κατάλληλος δείκτης θα ήταν, παραδείγματος χάρη, το περιφερειακό διαθέσιμο εισόδημα. Δυστυχώς, αυτά τα στοιχεία δεν είναι διαθέσιμα επί του παρόντος. Διαθέσιμα, ωστόσο, είναι τα στοιχεία για το περιφερειακό ΑΕγχΠ, ένα μέτρο παραγωγής, το οποίο δίνει μια ένδειξη της ποσότητας που έχει παραχθεί σε μια περιφέρεια. Καθώς υπάρχουν ανισότητες σε επίπεδο τιμών μεταξύ των χωρών, οι οποίες δεν αντικατοπτρίζονται στην τιμή συναλλάγματος, γίνεται διόρθωση από την Eurostat, δηλαδή, το ΑΕγχΠ δεν εκφράζεται μόνο σε ευρώ, αλλά και σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ). Αυτό βελτιώνει τη συγκρισιμότητα των στοιχείων. Ασφαλώς, οι περιφέρειες διαφέρουν σε μέγεθος, ως εκ τούτου, δεν λαμβάνεται υπόψη το συνολικό ΑΕγχΠ, αλλά το ΑΕγχΠ σε συνάρτηση με τους κατοίκους. Ένα μέτρο ευημερίας θα μπορούσε, επομένως, να είναι: το περιφερειακό κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ σε ΜΑΔ. Ωστόσο, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι αυτό δεν είναι το ίδιο με το διαθέσιμο εισόδημα για τα νοικοκυριά.

73 Για την 5η περίοδο δραστηριότητας (1998) της έρευνας του πάνελ νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, διάφορες χώρες (π.χ. το Βέλγιο, η Γαλλία, η Πορτογαλία) συνεχίζουν να αναθεωρούν και να βελτιώνουν τα στοιχεία τους για προηγούμενα έτη (1994, 1995, 1996, 1997). Ορισμένες χώρες (π.χ. η Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο) έχουν αλλάξει μέθοδο, στρεφόμενες από κοινοτικά πάνελ νοικοκυριών σε εθνικά πάνελ, τα οποία πήραν νέα μορφή προκειμένου να εξυπηρετούνται οι σκοποί του ECHP. Για το Ηνωμένο Βασίλειο, τα μεταβληθέντα στοιχεία αυτού του είδους είναι προσωρινά. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τη Φινλανδία ή το Λουξεμβούργο.

74 Αυτό μπορεί να εκφραστεί μαθηματικά ως συντελεστής Gini (η αναλογία του μέρους του γραφήματος μεταξύ της ευθείας ισοκατανομής και της καμπύλης πραγματικής κατανομής προς το συνολικό μέρος του γραφήματος κάτω από την ευθεία ισοκατανομής).

75 Τα στοιχεία για το Βέλγιο είναι προσωρινά.

Η περιφερειακή ανισότητα ευημερίας μπορεί να μετρηθεί από το συντελεστή μεταβλητότητας⁷⁶ (ΣΜ) του περιφερειακού κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ σε ΜΑΔ. Αυτός ο δείκτης είναι αρκετά ευαίσθητος σε ακραίες τιμές και δεν θα πρέπει να χρησιμοποιείται για γενικευμένες ερμηνείες. Καθώς πολύ συχνά η πρωτεύουσα μιας χώρας παρουσιάζει εξαιρετικά υψηλά κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ, τα αποτελέσματα δεν είναι απόλυτα αντικειμενικά. Εάν τώρα αυτές οι υψηλές τιμές δεν λαμβάνονται υπόψη στον υπολογισμό, π.χ. εάν αφαιρεθεί η

περιφέρεια "Inner London - West", η υψηλή τιμή που έχει το Ηνωμένο Βασίλειο (51%) μειώνεται σε 21,7%. Εάν αυτή η διόρθωση γίνει για την πρωτεύουσα, η χώρα με την μεγαλύτερη ανισότητα είναι η Γερμανία, γεγονός που μπορεί εύκολα να εξηγηθεί από τη διαφορά μεταξύ του δυτικού και του ανατολικού τμήματος. Η χώρα με τη δεύτερη μεγαλύτερη ανισότητα είναι η Ιταλία, όπου υπάρχει ανισότητα μεταξύ του Βορρά και του Νότου. Την μικρότερη τιμή έχει η Σουηδία.

Πλαίσιο πολιτικής

Η Συνθήκη ΕΚ (άρθρο 2) αναφέρει ότι "Η Κοινότητα έχει ως αποστολή ... την άνοδο του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας ζωής...". Το άρθρο 3 συνεχίζει "η δράση της Κοινότητας περιλαμβάνει ... την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής".

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας έθεσε τον Μάρτιο του 2000 "έναν νέο στρατηγικό στόχο για την επόμενη δεκαετία: να γίνει η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης, ανά την υφήλιο ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή". Βλέπε επίσης την ανακοίνωση που ενέκρινε η Επιτροπή τον Μάρτιο του 2000 με τον τίτλο "Να οικοδομήσουμε μια Ευρώπη χωρίς αποκλεισμούς".

Ένας κατάλογος στατιστικών "διαρθρωτικών δεικτών" συμφωνήθηκε στη σύνοδο κορυφής της Νίκαιας τον Δεκέμβριο του 2000, συμπεριλαμβανομένων 7 δεικτών στον τομέα της κοινωνικής συνοχής. Αυτός ο κατάλογος έχει ενημερωθεί για την έκθεση σύνθεσης της Επιτροπής προς το Συμβούλιο της Βαρκελώνης τον Μάρτιο του 2002. Αυτή η προσέγγιση έχει αναπτυχθεί περαιτέρω με την υποομάδα δεικτών της Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας, η οποία πρότεινε ένα κατάλογο "δεικτών συνοχής" ο οποίος εγκρίθηκε από τη σύνοδο κορυφής του Laeken τον Δεκέμβριο του 2001.

Η ατζέντα κοινωνικής πολιτικής (COM(2000) 379 τελικό) αναφέρει ότι "οι κοινωνικές παροχές στον τομέα των συντάξεων και της κοινωνικής ασφάλισης όχι μόνο συμβάλλουν στην εξισορρόπηση και την ανακατανομή των εισοδημάτων κατά τη διάρκεια του βίου και μεταξύ όλων των κοινωνικών ομάδων, αλλά προωθούν και τη βελτίωση της ποιότητας στην απασχόληση, με τα οικονομικά πλεονεκτήματα που αυτό συνεπάγεται".

Τα διαρθρωτικά ταμεία αποτελούν μέρος της διαρθρωτικής πολιτικής της Κοινότητας, η οποία έχει στόχο να μειώσει το χάσμα μεταξύ των διαφόρων περιφερειών και μεταξύ των κρατών μελών ως προς την ανάπτυξη και με τον τρόπο αυτό να προωθήσει την οικονομική και κοινωνική συνοχή. Από το 1994 έως το 1999, η Κοινότητα διέθεσε περίπου το 35% του συνολικού προϋπολογισμού της ΕΕ σε διαρθρωτικά μέτρα (208 δισεκατομμύρια ευρώ).

Στις 20.6.2001 η Επιτροπή εξέδωσε την ανακοίνωση "Πολιτική απασχόλησης και κοινωνική πολιτική: ένα πλαίσιο για την επένδυση στην ποιότητα".

Μεθοδολογικές σημειώσεις

Πηγές: Eurostat - Πάνελ νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ECHP), 5η περίοδος δραστηριότητας, έκδοση Δεκεμβρίου 2001. Τα στοιχεία για τα εισοδήματα αναφέρονται στο ημερολογιακό έτος 1997. Τα στοιχεία για το κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ σε επίπεδο NUTS-3 λαμβάνονται από τους περιφερειακούς λογαριασμούς της Eurostat και βασίζονται κυρίως στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών (ΕΣΟΛ 95).

Ως συνολικό εισόδημα του νοικοκυριού θεωρείται όλο το χρηματικό εισόδημα που λαμβάνει το νοικοκυριό και τα μέλη του τη στιγμή της διεξαγωγής της συνέντευξης (1998) κατά το έτος αναφοράς της έρευνας (1997). Αυτό περιλαμβάνει το εισόδημα από την εργασία, το ιδιωτικό εισόδημα (π.χ. από επενδύσεις ή περιουσία), καθώς και συντάξεις και άλλες κοινωνικές παροχές που λαμβάνονται άμεσα. Όπως και σε προηγούμενα χρόνια, δεν έχουν ληφθεί καθόλου υπόψη οι έμμεσες κοινωνικές παροχές, έσοδα σε είδος και τεκμαρτό ενοίκιο για τη στέγαση ιδιοκτήτη-ιδιοκατοικούντα. Επειδή το βάρος αυτών των συστατικών του εισοδήματος διαφέρει μεταξύ των χωρών, υπάρχει κάποιος περιορισμός στην πλήρη συγκρισιμότητα των στατιστικών για τα εισοδήματα. Συγκρίσιμα στοιχεία για τα εισοδήματα είναι σήμερα διαθέσιμα για τις περισσότερες χώρες, αλλά δεν είναι πλέον διαθέσιμα για το Λουξεμβούργο και τη Φινλανδία.

Προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι διαφορές στο μέγεθος και τη σύνθεση των νοικοκυριών για τη σύγκριση των επιπέδων εισοδήματος, το συνολικό εισόδημα του νοικοκυριού διαιρείται με το "αντίστοιχο μέγεθος" του, το οποίο υπολογίζεται με την χρησιμοποίηση της τροποποιημένης κλίμακας ισοδυναμίας του ΟΟΣΑ. Αυτή η κλίμακα δίνει βάρος 1,0 στον πρώτο ενήλικα, 0,5 στον δεύτερο και σε κάθε επόμενο άτομο ηλικίας 14 ετών και άνω, και 0,3 σε κάθε παιδί ηλικίας κάτω των 14 ετών που περιλαμβάνει το νοικοκυριό. Για τον υπολογισμό του λόγου των μερών, τα άτομα κατατάσσονται αρχικά σύμφωνα με το ισοδύναμο εισόδημα και έπειτα χωρίζονται σε 5 ομάδες ίδιου μεγέθους οι οποίες είναι γνωστές ως πεμπτημόρια. Το S80/S20 αντιπροσωπεύει το άθροισμα των εισοδημάτων του 20% των νοικοκυριών με τα υψηλότερα εισοδήματα προς εκείνο του 20% με τα χαμηλότερα. Για πληροφορίες σχετικά με τα NUTS, βλέπε τις σημειώσεις στην Ανεργία (3.9).

Τα στοιχεία για το κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ που χρησιμοποιούνται στην ανάλυση εκφράζονται σε ΜΑΔ και, ως εκ τούτου, λαμβάνουν υπόψη τις διαφορές των επιπέδων των τιμών μεταξύ των χωρών, και όχι μεταξύ των περιφερειών εντός των χωρών. Ο συντελεστής μεταβλητότητας του κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ σε επίπεδο 3 περιφερειών NUTS παρέχει ένα μέτρο των συνολικών διαφορών από τον μέσο. Η μέθοδος υπολογισμού έχει τροποποιηθεί τον τελευταίο χρόνο.

⁷⁶ Για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τις μονάδες αγοραστικής δύναμης, βλέπε "Purchasing power parities and related economic indicators: Results for 1998" (Eurostat, 2000)

Σύνδεσμοι με άλλα σημεία της έκθεσης

Δαπάνες για την κοινωνική προστασία (3.12), Νοικοκυριά χαμηλών εισοδημάτων (3.15), Νοικοκυριά ανέργων και χαμηλοί μισθοί (3.16), Εισόδημα, φτώχεια και περιφερειακή συνοχή (παραρτήματα II και IV).

Διαβάστε επίσης

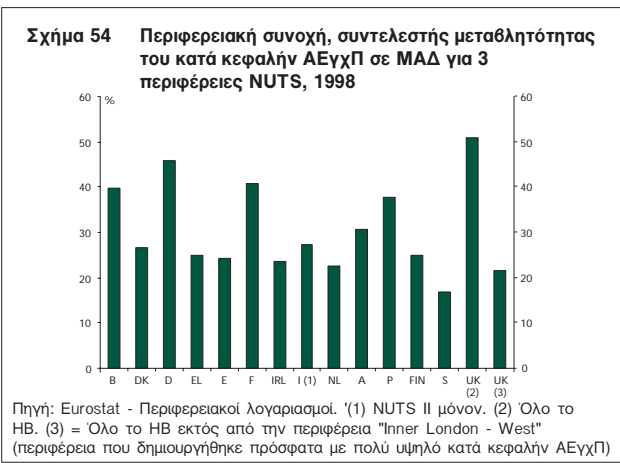
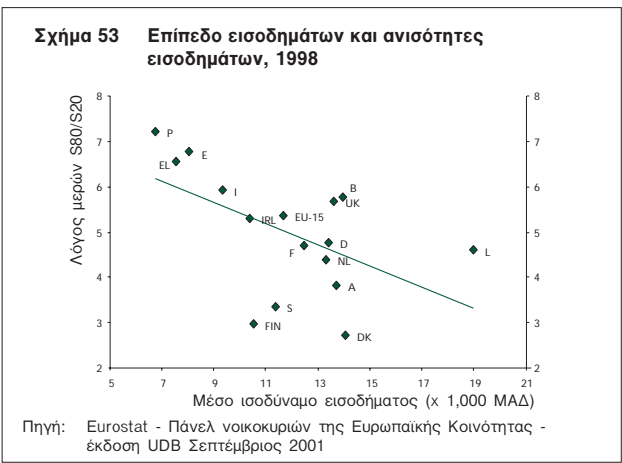
- "European social statistics: Income, Poverty and Social Exclusion in the Member States of the European Union" ("Ευρωπαϊκές κοινωνικές στατιστικές: Εισόδημα, φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός στην Ευρωπαϊκή Ένωση"), έκδοση 2000.
- "European Community Household Panel: selected indicators from the 1995 wave" ("Επιλεγμένοι δείκτες από την έρευνα για τα νοικοκυριά της Ευρωπαϊκής Κοινότητας του 1995"), 1999. Eurostat.

- Στατιστικές εν συντομία (Πληθυσμός και κοινωνικές συνθήκες): "Social benefits and their redistributive effect in the EU" (Κοινωνικές παροχές και η επίδρασή τους στην ανακατανομή του εισοδήματος στην ΕΕ"), αριθ. 9/2000. Eurostat.
- "Employment in Europe 2000" ("Απασχόληση στην Ευρώπη το 2000"), Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Απασχόληση και Κοινωνικές Υποθέσεις.
- "Unity, solidarity, diversity for Europe, its people and territory - Second Report on Economic and Social Cohesion" ("Ενότητα της Ευρώπης, αλληλεγγύη των λαών, διαφορετικότητα των περιφερειών - δεύτερη έκθεση σχετικά με την οικονομική και κοινωνική συνοχή"), 2001. Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- "Evaluation of income support policies at the local urban level" ("Αξιολόγηση των πολιτικών στήριξης των εισοδημάτων σε τοπικό αστικό επίπεδο"), Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Έρευνα, εκθέσεις 1999.

Βασικός δείκτης

	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Κατανομή εισοδημάτων (λόγος μερών S80/S20) (1)																
1998	5,4	5,8	2,7	4,8	6,5	6,8	4,7	5,3	5,9	4,6	4,4	3,8	7,2	3,0	3,4	5,7

(1) Το μερίδιο του συνολικού εθνικού εισοδήματος έλαβε το πλουσιότερο 20% του πληθυσμού σε σχέση με εκείνο του φτωχότερου 20%. Οι εκτιμήσεις για την ΕΕ-15 δεν περιλαμβάνουν το L. Για το L τα στοιχεία είναι του 1996.
 Πηγή: Eurostat - Πάνελ νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας - έκδοση UDB Σεπτέμβριος 2001



15

Νοικοκυριά χαμηλών εισοδημάτων

Εξετάζοντας το συνολικό πληθυσμό διαπιστώνουμε ότι τό 1998 περίπου το 18% των πολιτών της ΕΕ είχε ισοδύναμο εισοδήματος χαμηλότερο από το 60% της αντίστοιχης εθνικής διαμέσου. Το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί σε περίπου 68 εκατ. άτομα. Χρησιμοποιώντας το 60% της εθνικής διαμέσου ως διαχωριστική τιμή κατωφλίου, το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο φτώχειας είναι σχετικά υψηλό (πάνω από 20%) στην Ελλάδα και το Ηνωμένο Βασίλειο και σχετικά χαμηλότερο στο Βέλγιο, τη Γερμανία, το Λουξεμβούργο (1996), τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία και τη Σουηδία (10-16%). Ήταν ιδιαίτερα χαμηλό στη Δανία (9%) και τη Φινλανδία (8%, 1997). Οι κοινωνικές παροχές μειώνουν το ποσοστό των ατόμων που κινδυνεύουν από τη φτώχεια σε όλα τα Κράτη μέλη, όμως σε πολύ διαφορετικό βαθμό: η μείωση κυμαίνεται από το 5-15% περίπου στην Ελλάδα και την Ιταλία έως πάνω από 70% στη Φινλανδία, με μέσο όρο μείωσης για την ΕΕ το 31%.

Πάνω από το ένα τρίτο των μόνων γονέων έχουν "χαμηλό εισόδημα"

Το 1998, διάφοροι τύποι νοικοκυριών αντιμετώπιζαν κίνδυνο φτώχειας σε υψηλότερο από το μέσο επίπεδο: οι μόνοι γονείς με εξαρτώμενα παιδιά (35%), νέοι που ζουν μόνοι (32%), ηλικιωμένοι που ζουν μόνοι (28%) και γυναίκες που ζουν μόνες (27%). Ζευγάρια με τρία ή περισσότερα εξαρτώμενα παιδιά αντιμετώπιζαν επίσης μεγάλο κίνδυνο (41%). Το 1998 σχεδόν το 50% των μόνων γονέων στη Γερμανία, την Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο μπορούν να θεωρηθούν ότι είχαν "χαμηλό εισόδημα". Τα επίπεδα είναι επίσης υψηλά (γύρω στο 40%) στην Ισπανία, τις Κάτω Χώρες και την Πορτογαλία. Το 1998, πάνω από το 50% των νοικοκυριών με περισσότερα από 3 παιδιά στη Γερμανία, την Ιταλία και την Πορτογαλία είχαν "χαμηλό εισόδημα". Το 1998 σχεδόν το 50% των νέων που ζούσαν μόνοι (ηλικίας κάτω των 30 ετών) είχαν "χαμηλό εισόδημα" στη Δανία. Υπήρχαν επίσης επίπεδα πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ (32%) στη Γερμανία, τη Γαλλία, τις Κάτω Χώρες, τη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Τα στοιχεία του 1997 για τη Φινλανδία δείχνουν ένα παρόμοιο υψηλό επίπεδο. Στην Ιρλανδία, πάνω από το 60% των ηλικιωμένων που ζούσαν μόνοι (ηλικίας άνω των 65 ετών) είχαν "χαμηλό εισόδημα". Τα ποσοστά ήταν επίσης υψηλά (πάνω από το 50%) στην Πορτογαλία και το Ηνωμένο Βασίλειο σε σύγκριση με το 28% που αποτελεί τον μέσο όρο της ΕΕ.

Οι γυναίκες (σε σύγκριση με τους άνδρες) και τα παιδιά (σε σύγκριση με τους ενήλικες) αποτελούν ομάδες περισσότερο εκτεθειμένες στη φτώχεια.

Στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι γυναίκες με χαμηλό εισόδημα είναι ελαφρώς περισσότερες από ό,τι οι άνδρες με χαμηλό εισόδημα (το 19% του μέσου όρου της ΕΕ έναντι του 17%). Η ψαλίδα μεταξύ των δύο φύλων είναι αρκετά μεγαλύτερη μεταξύ των ηλικιωμένων (ηλικίας άνω των 65 ετών) - ιδιαίτερα στη Γερμανία, την Ιρλανδία, την Αυστρία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Ωστόσο, χρειάζεται προσοχή στην ερμηνεία αυτών των αριθμικών στοιχείων λόγω των υποθέσεων που γίνονται σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο κατανέμεται το εισόδημα εντός των οικογενειών.

Το 1998, το ποσοστό των παιδιών (ηλικίας κάτω των 16 ετών) που ζούσε σε νοικοκυριό με χαμηλό εισόδημα (24%) ήταν περίπου κατά 1/3 υψηλότερο από όσο για ολόκληρο τον πληθυσμό (18%). Τα παιδιά στη Γερμανία (60% υψηλότερο ποσοστό) φαίνεται να βρίσκονται σε ιδιαίτερα δυσμενή κατάσταση. Αντιθέτως, τα παιδιά στο Βέλγιο, τη Δανία, την Ελλάδα και τη Σουηδία (και τη Φινλανδία, σύμφωνα με τα στοιχεία του 1997) έχουν πολύ λιγότερες πιθανότητες να ζουν σε "φτωχά" νοικοκυριά από όσο οι ενήλικες.

Οι άνεργοι αντιμετωπίζουν τον μεγαλύτερο κίνδυνο

Κατά μέσο όρο, το 1998, το ποσοστό των ανέργων που είχαν χαμηλό εισόδημα ανερχόταν σχεδόν σε 40%. Το ποσοστό ήταν υψηλότερο στην Ιταλία (σχεδόν 50%) και υπήρχαν υψηλότερα μέσα ποσοστά στη Γαλλία και την Ιρλανδία. Η Δανία είχε το χαμηλότερο ποσοστό (5%), ακολουθούμενη από

τις Κάτω Χώρες (21%) και, σύμφωνα με τα στοιχεία του 1997, από τη Φινλανδία (17%). Στο Βέλγιο, οι άνεργοι έχουν περίπου δεκαέξι φορές περισσότερες πιθανότητες να έχουν χαμηλό εισόδημα από ό,τι οι εργαζόμενοι. Στην Ιρλανδία, οι άνεργοι έχουν δέκα φορές περισσότερες πιθανότητες. Στη Δανία, την Ελλάδα, τις Κάτω Χώρες και την Πορτογαλία, αντιθέτως, ο λόγος είναι μικρότερος του τρία.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση γενικά, το 7% των εργαζομένων (εκτός των αυτοαπασχολούμενων) εμπίπτουν στην κατηγορία του χαμηλού εισοδήματος. Βλέπε επίσης Νοικοκυριά ανέργων και χαμηλοί μισθοί (3.16).

Η επίπτωση των παροχών στο ποσοστό των φτωχών είναι σημαντικός

Η σύγκριση του αριθμού των ατόμων με χαμηλά εισοδήματα πριν και μετά τις κοινωνικές παροχές εκτός των συντάξεων και μετά τις κοινωνικές παροχές, (δηλαδή οι συντάξεις συμπεριλαμβάνονται στο εισόδημα τόσο "πριν" όσο και "μετά"), δείχνει έναν από τους βασικούς σκοπούς αυτών των παροχών: την επίδρασή τους στην ανακατανομή του εισοδήματος, ιδιαίτερα, την ικανότητά τους να μειώνουν το ποσοστό του πληθυσμού με χαμηλά εισοδήματα.

Εάν δεν ληφθούν υπόψη οι κοινωνικές παροχές, η Ιρλανδία, η Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο παρουσιάζουν υψηλό ποσοστό (άνω του 30%) ατόμων με χαμηλά εισοδήματα. Τα αριθμητικά στοιχεία για τα άλλα κράτη μέλη κυμαίνονται από 23% (Ελλάδα και Ιταλία) έως 30%, ενώ ο μέσος όρος της ΕΕ είναι 26%. Οι κοινωνικές παροχές μειώνουν το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας σε όλα τα κράτη μέλη, αλλά σε πολύ διαφορετικούς βαθμούς. Η μείωση είναι μικρότερη - λιγότερη από 30% - στην Ελλάδα, την Ισπανία, την Ιταλία και την Πορτογαλία. Σε άλλα κράτη μέλη κυμαίνεται συνήθως μεταξύ 30-50% στη Δανία και τη Σουηδία, η μείωση είναι άνω του 70% (τα στοιχεία του 1997 για τη Φινλανδία δείχνουν ένα παρόμοιο επίπεδο).

Είναι σημαντικό ότι η Δανία και η Σουηδία έχουν από τα μικρότερα ποσοστά κινδύνου φτώχειας μετά την καταβολή συντάξεων και άλλων παροχών. Αντίθετα, η Ελλάδα και η Πορτογαλία έχουν από τα υψηλότερα ποσοστά ατόμων με χαμηλά εισοδήματα μετά τις παροχές (και η Ιταλία, μία από τις χώρες με τα χαμηλότερα ποσοστά κινδύνου φτώχειας πριν από τις μεταβιβάσεις, έχει, μετά τις μεταβιβάσεις, ποσοστό κοντά στον μέσο όρο).

Η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο έχουν από τα υψηλότερα ποσοστά κινδύνου φτώχειας στην ΕΕ πριν από τις παροχές και οι ανισότητες παραμένουν υψηλότερες από τον κοινοτικό μέσο όρο μετά την καταβολή των παροχών (αλλά οι παροχές είχαν παρόμοια αυτά κάποια επίδραση στην ανακατανομή του εισοδήματος).

Χάσμα φτώχειας της τάξης του 30% στην ΕΕ

Η εξέταση του εισοδήματος κάτω του ορίου της φτώχειας προσδιορίζει εκείνα τα άτομα που αντιμετωπίζουν κίνδυνο

εισοδηματικής φτώχειας, αλλά δεν δείχνει πόσο σοβαρή είναι αυτή η φτώχεια. Η μέτρηση της ψαλίδας μεταξύ του επιπέδου του εισοδήματος των φτωχών και του ορίου κινδύνου φτώχειας καταδεικνύει τη σοβαρότητα της εισοδηματικής φτώχειας: το χάσμα της φτώχειας. Το 1998, τα μισά άτομα που ζούσαν σε νοικοκυριό χαμηλού εισοδήματος στην ΕΕ είχαν ισοδύναμο εισόδημα νοικοκυριού μεγαλύτερο από 23% κάτω του μέσου ορίου φτώχειας της ΕΕ. Καθώς το μέσο όριο κινδύνου φτώχειας είναι 7.010 ΜΑΔ⁷⁷ στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αυτό αντιστοιχεί σε ένα σχετικό χάσμα φτώχειας περίπου 1.600 ΜΑΔ σε ισοδύναμο εισόδημα.

Περίπου 35 εκατομμύρια άτομα ζουν διαρκώς στο όριο της φτώχειας

Το 1998, το 11% του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης ζούσε σε νοικοκυριά χαμηλών εισοδημάτων και βρισκόταν σε αυτή την κατάσταση για τουλάχιστον δύο από τα τρία προηγούμενα χρόνια. Με έναν αυστηρότερο ορισμό της διαρκούς φτώχειας, ο οποίος καλύπτει τα τρία προηγούμενα συνεχόμενα χρόνια, το ποσοστό είναι ελαφρώς μικρότερο, ανερχόμενο σε 9%. Αυτά τα αριθμητικά στοιχεία δείχνουν ότι το 1998 πάνω από το μισό όλων των ατόμων σε νοικοκυριά χαμηλών εισοδημάτων ζούσαν διαρκώς στο όριο της φτώχειας. Το ποσοστό εμμονής της εισοδηματικής φτώχειας κυμαίνεται από περίπου 3% στη Δανία και 5% στις Κάτω Χώρες έως 14% στην Ελλάδα και 16% στην Πορτογαλία.

Πλαίσιο πολιτικής

Το άρθρο 136 της Συνθήκης ΕΚ εισάγει την "καταπολέμηση του αποκλεισμού" ως έναν από τους έξι στόχους της ευρωπαϊκής κοινωνικής πολιτικής. Το άρθρο 137, παράγραφος 1, αναφέρει την αφομοίωση των αποκλεισμένων από την αγορά εργασίας προσώπων ως έναν από τους τομείς τους οποίους η κοινοτική δράση θα πρέπει να στηρίξει και να συμπληρώσει τις δραστηριότητες των κρατών μελών. Το άρθρο 137, παράγραφος 2, δημιουργεί πεδίο δράσης σε κοινοτικό επίπεδο, ενθαρρύνοντας "τη συνεργασία μεταξύ κρατών μελών, μέσω πρωτοβουλιών που αποσκοπούν στη βελτίωση των γνώσεων, την ανάπτυξη της ανταλλαγής πληροφοριών και των δοκιμασμένων πρακτικών, την προώθηση καινοτόμων λύσεων, και την αξιολόγηση εμπειριών, με σκοπό την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού".

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας κατέληξε τον Μάρτιο του 2000 στο συμπέρασμα ότι "ο αριθμός των κατοίκων της Ένωσης που ζει κάτω του ορίου ένδειας και σε κατάσταση κοινωνικού αποκλεισμού είναι απαράδεκτος" και ότι "η νέα κοινωνία της γνώσης προσφέρει τεράστιες δυνατότητες για τη μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού" (Συμπέρασμα της Προεδρίας αριθ. 32). Αυτό το συμπέρασμα ενσχυήθηκε στις συνόδους κορυφής της Νίκαιας και της Στοκχόλμης τον Δεκέμβριο του 2000 και την Άνοιξη του 2001.

Η ατζέντα κοινωνικής πολιτικής (COM(2000) 379 τελικό) ασχολείται επίσης με τα ζητήματα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Ο βασικός στόχος είναι "η πρόληψη και η εξάλειψη της φτώχειας και του αποκλεισμού και η προώθηση της ενσωμάτωσης και της συμμετοχής όλων των πολιτών στην οικονομική και κοινωνική ζωή". (Παράγραφος 4.2.2.1).

Το Συμβούλιο της Λισσαβόνας συμφώνησε ότι οι πολιτικές των κρατών μελών για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού θα πρέπει να βασίζονται σε μια ανοικτή μέθοδο συντονισμού η οποία θα συνδυάζει κοινούς στόχους, εθνικά σχέδια δράσης και ένα πρόγραμμα που υπέβαλε η Επιτροπή για την ενθάρρυνση της συνεργασίας στον τομέα αυτό. Τον Δεκέμβριο του 2000, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας ενέκρινε τους κοινούς στόχους για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και της φτώχειας: "διευκόλυνση της συμμετοχής στην απασχόληση και της πρόσβασης όλων των ατόμων σε πόρους, δικαιώματα, αγαθά και υπηρεσίες πρόληψη των κινδύνων αποκλεισμού παροχή βοήθειας στους πιο ευάλωτους κινητοποίηση όλων των αρμόδιων φορέων". Τα δύο πρώτα ετήσια σχέδια εγκρίθηκαν από τα κράτη μέλη τον Ιούνιο του 2001 και η πρώτη κοινή έκθεση για την κοινωνική

ενσωμάτωση, η οποία συνθέτει και αναλύει αυτά τα δύο, εγκρίθηκε από το Συμβούλιο Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων στις 3 Δεκεμβρίου 2001.

Ένα αρχικό σύνολο δέκα πρωταρχικών και οχτώ δευτερευόντων κοινά αποδεκτών δεικτών παρουσιάστηκε από την Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας: αυτοί οι δείκτες θα χρησιμοποιηθούν για την παρακολούθηση της προόδου προς τους κοινούς στόχους που συμφωνήθηκαν στη Νίκαια.

Μεθοδολογικές σημειώσεις

Πηγή: Eurostat - Πάνελ νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ECHP), έκδοση UDB, 5η περίοδος δραστηριότητας, Δεκέμβριος 2001.

Ο κίνδυνος ή ο βαθμός φτώχειας χαμηλού εισοδήματος (σχετική, νομισματική φτώχεια) μετράται ως προς το ποσοστό του πληθυσμού με ισοδύναμο εισόδημα κάτω του 60% του μέσου ισοδύναμου εισοδήματος σε κάθε χώρα. Το διάμεσο εισόδημα προτιμάται από το μέσο εισόδημα καθώς επηρεάζεται λιγότερο από ακραίες τιμές της κατανομής των εισοδημάτων.

Το χάσμα σχετικής φτώχειας ορίζεται ως το επιπλέον εισόδημα που είναι απαραίτητο για να φέρει το ισοδύναμο εισόδημα νοικοκυριού ενός ατόμου που βρίσκεται κάτω του ορίου κινδύνου φτώχειας στο επίπεδο του εισοδήματος στο όριο κινδύνου φτώχειας. Βλέπε Κατανομή των εισοδημάτων (3.14) για τον ορισμό των εννοιών των εισοδημάτων και τις σημειώσεις για τα στοιχεία.

Δεν υπάρχουν διαθέσιμα συγκρίσιμα στοιχεία για τα εισοδήματα στη Φινλανδία και τη Σουηδία για τα προηγούμενα χρόνια και, ως εκ τούτου, δεν μπορούν να καθοριστούν ποσοστά για τον κίνδυνο επιμονής της φτώχειας. Δεν μπορούσε να υπολογιστεί η τετραετής επιμονή της φτώχειας για την Αυστρία το 1997 (το ποσοστό της τριετούς επιμονής της φτώχειας είναι χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ). Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το Λουξεμβούργο.

Σύνδεσμοι με άλλα σημεία της έκθεσης

Απασχόληση (3.7), Δαπάνες για την κοινωνική προστασία (3.12), Κατανομή των εισοδημάτων (3.14), Νοικοκυριά ανέργων και χαμηλοί μισθοί (3.16), Εισόδημα, φτώχεια και περιφερειακή συνοχή (παραρτήματα II και IV)

77 Για κάθε συμπληρωματική πληροφορία για τα επίπεδα της αγοραστικής δύναμης, συμβουλευθείτε το "Purchasing power parities et related economic indicators: Results for 1998" (Eurostat, 2000)

Διαβάστε επίσης

- "Ευρωπαϊκές κοινωνικές στατιστικές: Εισόδημα, φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης", έκδοση 2000. Eurostat.
- Στατιστικές εν συντομία (Πληθυσμός και κοινωνικές συνθήκες): "Persistent income poverty and social exclusion in the European Union" ("Επίμονη εισοδηματική φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός στην Ευρωπαϊκή Ένωση"), αριθ.13/2000. "Income poverty in the European Union: Children, gender and poverty gaps" ("Εισοδηματική φτώχεια στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Παιδιά, τα δύο φύλα και το χάσμα της φτώχειας"), αριθ.12/2000. "Social benefits and their

- redistributive effect in the EU" ("Κοινωνικές παροχές και η επίδρασή τους στην ανακατανομή του εισοδήματος στην ΕΕ"), αριθ.9/2000. "Social exclusion in the EU Member States" ("Κοινωνικός αποκλεισμός στα κράτη μέλη της ΕΕ"), αριθ.1/2000. "Low income and low pay in a household context (EU-12)" ("Χαμηλό εισόδημα και χαμηλοί μισθοί στο πλαίσιο του νοικοκυριού (ΕΕ-12)), αριθ.6/1998. Eurostat.
- "Evaluation of income support policies at the local urban level" ("Αξιολόγηση των πολιτικών στήριξης των εισοδημάτων σε τοπικό αστικό επίπεδο"), Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Έρευνα, εκθέσεις 1999.
- Κοινή έκθεση για την κοινωνική ενσωμάτωση - COM (2001) 565

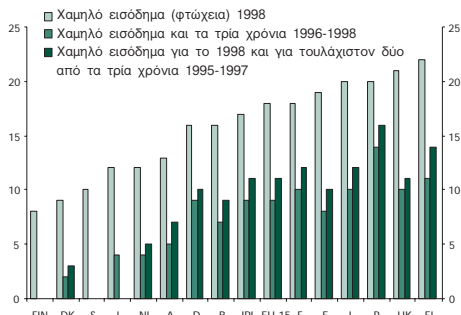
Βασικός δείκτης

Ποσοστό κινδύνου φτώχειας πριν από και μετά τις κοινωνικές παροχές (Ποσοστό του πληθυσμού με εισόδημα χαμηλότερο του 60% του μέσου ισοδύναμου εισοδήματος (1)), 1998

	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Πριν από τις κοινωνικές παροχές	26	28	26	24	23	25	28	33	23	26	21	25	27	27	30	33
Μετά τις κοινωνικές παροχές	18	16	9	16	22	19	18	17	20	12	12	13	20	8	10	21
Σύμβολο εθνικού νομίσματος (ε.ν)	.	BEF	DKK	DEM	GRD	ESP	FRF	IEP	ITL	LUF	NLG	ATS	PTE	FMK	SEK	GBP
60% διαμέσου ετήσιου εισοδ. (ε.ν.)	.	336484	79620	16820	1159200	654128	52290	4526	9627 (2)	463848	17064	120150	581876	43250	74220	5883
60% διαμέσου ετήσιου εισοδ. (ΜΑΔ)	7 010	8 381	8 443	8 040	4 526	4 838	7 495	6 242	5 591	11 409	8 004	8 224	4 035	6 324	6 834	8 170

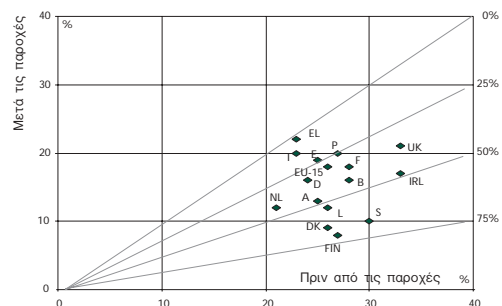
Οι εκτιμήσεις για την ΕΕ-15 δεν περιλαμβάνουν το L. (1) Περιλαμβάνονται οι συντάξεις "πριν" και "μετά". ο(2) I - στοιχεία σε 1000. Πηγή: Eurostat - Πάanel νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας - έκδοση UDB Σεπτέμβριος 2001. Για το L στοιχεία για το 1996 και όχι για το 1998.

Σχήμα 55 Ποσοστό του πληθυσμού που ζει σε (διαρκή) κίνδυνο φτώχειας, 1998



Πηγή: Eurostat - Πάanel νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Για το L στοιχεία του 1996.

Σχήμα 56 Ποσοστό κινδύνου φτώχειας πριν από και μετά τις κοινωνικές παροχές, 1998



Πηγή: Eurostat - Πάanel νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Για το L στοιχεία του 1996.

16

Νοικοκυριά ανέργων και χαμηλοί μισθοί

Μια σημαντική αιτία της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού είναι η ανεργία ή οι χαμηλές αμοιβές από την απασχόληση. Το 1998, το ποσοστό κινδύνου να περιέλθουν σε συνθήκες φτώχειας για άτομα που ζουν σε νοικοκυριά στα οποία δεν απασχολείται κανένα άτομο σε ηλικία εργασίας ήταν 51% - περίπου 2.3 φορές υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό στην περίπτωση που απασχολείται τουλάχιστον ένα άτομο.

Τα άτομα που ζουν σε νοικοκυριά χωρίς απασχολούμενα άτομα σε ηλικία εργασίας έχουν περίπου τέσσερις φορές περισσότερες πιθανότητες να είναι φτωχοί από όσο τα άτομα που ζουν σε νοικοκυριά στα οποία εργάζεται τουλάχιστον ένα άτομο.

Το 2000, το 79% των ατόμων που αποτελούσαν μέλη ιδιωτικών νοικοκυριών ζούσε σε νοικοκυριό με τουλάχιστον ένα οικονομικά ενεργό άτομο (είτε εργαζόταν είτε αναζητούσε εργασία). Το 4,5% των ατόμων που ζούσαν σε αυτά τα νοικοκυριά "ενεργών ατόμων" ζούσε σε νοικοκυριά "ανέργων", δηλαδή κανένα άτομο του νοικοκυριού δεν εργαζόταν. Το χαμηλότερο ποσοστό είχαν το Λουξεμβούργο (0,9%), οι Κάτω Χώρες (1,1%) και η Πορτογαλία (1,2%) (δεν υπάρχουν στοιχεία για τις σκανδιναβικές χώρες). Αντίθετα, η Ιρλανδία (6,6%) και η Γαλλία (5,5%) είχαν τα μεγαλύτερα ποσοστά.

Σε επίπεδο ΕΕ, το ποσοστό φτώχειας για τα άτομα που ζουν σε νοικοκυριά χωρίς κανένα απασχολούμενο άτομο ήταν 51% σε σύγκριση με το 22% μεταξύ των νοικοκυριών στα οποία εργαζόταν τουλάχιστον ένα άτομο και 5% στα νοικοκυριά όπου εργαζόταν όλα τα άτομα σε ηλικία εργασίας. Με άλλα λόγια, τα άτομα σε νοικοκυριά ανέργων έχουν περίπου 2,3 φορές περισσότερες πιθανότητες από εκείνα σε νοικοκυριά εργαζομένων να ζουν κάτω από το όριο φτώχειας. Η διαφορά μεταξύ αυτών των δύο ομάδων ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών. Στο Βέλγιο, την Ιρλανδία και τη Φινλανδία, τα άτομα στα νοικοκυριά ανέργων έχουν τουλάχιστον πέντε φορές περισσότερες πιθανότητες να είναι φτωχοί, ενώ στην Ελλάδα, την Ιταλία και την Πορτογαλία, έχουν το πολύ δύο φορές περισσότερες πιθανότητες.

Το 1998, περισσότερα από τα μισά άτομα σε νοικοκυριά ανέργων στη Γερμανία, την Ισπανία, τη Γαλλία και την Ιρλανδία ζούσαν κάτω από το όριο φτώχειας. Αντίθετα, το ποσοστό ήταν σημαντικά χαμηλότερο στη Δανία (25%) και τη Φινλανδία (28%, 1997). Το Βέλγιο, η Ελλάδα, η Ιταλία, η Αυστρία, η Πορτογαλία και το Ηνωμένο Βασίλειο είχαν ποσοστά μεταξύ του 41% και του 50%. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα αριθμητικά στοιχεία για τις Κάτω Χώρες, το Λουξεμβούργο και τη Σουηδία.

Εργαζόμενοι φτωχοί: μια περίπλοκη εικόνα

Μολονότι τα άτομα που εργάζονται έχουν λιγότερες πιθανότητες να ζουν σε νοικοκυριό χαμηλού εισοδήματος,

δηλαδή να είναι "εργαζόμενοι φτωχοί", ο κίνδυνος φτώχειας εξακολουθεί να υφίσταται. Το επίπεδο ζωής ενός μισθωτού (όπως μετράται από το εισόδημα) καθορίζεται μόνο μερικώς από το μισθό του. Πράγματι, σε πολλές περιπτώσεις, οι χαμηλοί μισθοί που λαμβάνει ένα μέλος ενός νοικοκυριού "αντισταθμίζονται" με μεγαλύτερους μισθούς που λαμβάνει ένα ή περισσότερα άλλα μέλη του νοικοκυριού. Ομοίως, ένα νοικοκυριό μπορεί να λαμβάνει εισόδημα εκτός από μισθούς (εισόδημα από αυτοαπασχολούμενη εργασία ή άλλους τύπους εισοδήματος όπως κοινωνικές παροχές, εισόδημα από περιουσιακά στοιχεία κλπ.). Τέλος, το επίπεδο ζωής εξαρτάται όχι μόνο από τους διαθέσιμους πόρους αλλά και από το μέγεθος του νοικοκυριού, καθώς και από τα οικονομικά (αριθμός απασχολούμενων ατόμων κλπ.) και δημογραφικά του (αριθμός παιδιών και άλλων εξαρτώμενων ατόμων κλπ.) χαρακτηριστικά. Όλοι οι μισθωτοί με χαμηλές αποδοχές δεν ζουν, ως εκ τούτου, σε νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος. Αντίθετα, οι μισθωτοί, οι μισθοί των οποίων είναι πάνω από το όριο του χαμηλού μισθού μπορούν - π.χ. εάν έχουν ορισμένα εξαρτώμενα άτομα - να ζουν σε φτωχά νοικοκυριά.

Σε επίπεδο ΕΕ, το 7% των μισθωτών είναι φτωχοί

Το 1998, στην ΕΕ συνολικά, το ποσοστό φτώχειας για τους μισθωτούς ήταν περίπου 7%. Ήταν σημαντικά υψηλότερο στην Ελλάδα και την Πορτογαλία (9-10%), και χαμηλότερο στο Βέλγιο, τη Δανία και τη Φινλανδία (1997) (2 έως 3%). Σε όλες τις χώρες για τις οποίες έχει γίνει ανάλυση, το ποσοστό φτώχειας των μισθωτών ήταν - όπως ενδεχομένως αναμενόταν - χαμηλότερο από το ποσοστό φτώχειας του συνολικού πληθυσμού. Οι χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά φτώχειας δεν είναι απαραίτητο να είναι αυτές που έχουν και τα υψηλότερα ποσοστά μισθωτών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας, αλλά σε γενικές γραμμές αυτό φαίνεται να συμβαίνει. Η Δανία έχει από τα χαμηλότερα ποσοστά φτώχειας τόσο για τον πληθυσμό ως σύνολο όσο και για τους μισθωτούς, ενώ η Πορτογαλία έχει από τα υψηλότερα ποσοστά φτώχειας τόσο για τον πληθυσμό ως σύνολο όσο και για τους μισθωτούς.

Σε επίπεδο ΕΕ και στις περισσότερες χώρες, το ποσοστό φτώχειας των μισθωτών είναι μικρότερο από το μισό του ποσοστού του συνολικού πληθυσμού.

Πλαίσιο πολιτικής

Στις 20.6.2001 η Επιτροπή εξέδωσε την ανακοίνωση "Πολιτική απασχόλησης και κοινωνική πολιτική: ένα πλαίσιο για την επένδυση στην ποιότητα".

Βλέπε επίσης Νοικοκυριά χαμηλών εισοδημάτων (3.15)

Μεθοδολογικές σημειώσεις

Πηγές: Eurostat - Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ (στοιχεία σχετικά με τον πληθυσμό που ζει σε νοικοκυριά "ενεργών ατόμων" και "ανέργων"). Πάνελ νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ECHP) έκδοση UDB, Δεκέμβριος 2001, 1998, 5η περίοδος δραστηριότητας. Τα στοιχεία για τα εισοδήματα αναφέρονται στο ημερολογιακό έτος 1997.

Βλέπε Κατανομή των εισοδημάτων (3.10) για την έννοια του εισοδήματος και τον ορισμό του ισοδύναμου εισοδήματος. Για τον ορισμό των νοικοκυριών χαμηλών εισοδημάτων ή των φτωχών νοικοκυριών, βλέπε Νοικοκυριά χαμηλών εισοδημάτων (3.15).

Σύνδεσμοι με άλλα σημεία της έκθεσης

Απασχόληση (3.7), Δαπάνες για την κοινωνική προστασία (3.12), Κατανομή των εισοδημάτων (3.14), Νοικοκυριά χαμηλών εισοδημάτων (3.15), Εισόδημα, φτώχεια και περιφερειακή συνοχή (παραρτήματα II και IV).

Διαβάστε επίσης

- Ευρωπαϊκές κοινωνικές στατιστικές: Εισόδημα, φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης", έκδοση 2000. "European Community Household Panel: selected indicators from the 1995 wave" ("Πάνελ νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας: επιλεγμένοι δείκτες από την περίοδο δραστηριότητας 1995"), 1999. Eurostat.

- Chapter IV on Quality in Work and Social inclusion of "Employment in Europe 2001" (Κεφάλαιο IV για την ποιότητα στην εργασία και την κοινωνική ενσωμάτωση της "Απασχόλησης στην Ευρώπη το 2001"), 2001. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Απασχόληση και Κοινωνικές Υποθέσεις.
- Στατιστικές εν συντομία (Πληθυσμός και κοινωνικές συνθήκες): "Income poverty in the European Union: Children, gender and poverty gaps" ("Εισοδηματική φτώχεια στην Ευρωπαϊκή Ένωση: παιδιά, τα δύο φύλα και το χάσμα της φτώχειας"), αριθ.12/2000. "Low-wage employees in EU countries" ("Χαμηλόμισθοι υπάλληλοι στις χώρες της ΕΕ"), αριθ.11/2000. "Social benefits and their redistributive effect in the EU" ("Κοινωνικές παροχές και η επίδρασή τους στην ανακατανομή του εισοδήματος στην ΕΕ"), αριθ.9/2000. "Social exclusion in the EU Member States" ("Κοινωνικός αποκλεισμός στα κράτη μέλη της ΕΕ"), αριθ.1/2000. Eurostat.
- "Low pay and earning mobility in Europe" ("Χαμηλοί μισθοί και κινητικότητα εισοδημάτων στην Ευρώπη"), πρόγραμμα στοχοθετημένης κοινωνικοοικονομικής έρευνας (TSER). Εκδόσεις Edward Elgar Ηνωμένο Βασίλειο 1999.

Βασικός δείκτης

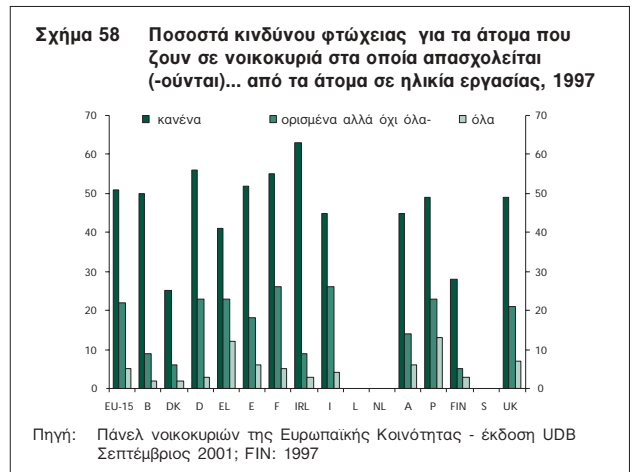
	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Άτομα που ζουν σε νοικοκυριά ανέργων (ποσοστό ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά των οποίων κανένα μέλος δεν απασχολείται στο σύνολο των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά στα οποία τουλάχιστον ένα άτομο ανήκει στο εργατικό δυναμικό) 2000	4,5	4,5	:	4,7	4,2	5,1	5,5	6,6	5,0	0,9	1,1	2,4	1,2	:	:	3,9

Πηγή: Eurostat - Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ 2000. Για την IRL - στοιχεία του 1997.

Ποσοστά κινδύνου φτώχειας (%) για τα άτομα που ζουν σε νοικοκυριά στα οποία απασχολείται(-ούνται) ... από τα άτομα σε ηλικία εργασίας, 1997

... κανένα ...	51	50	25	56	41	52	55	63	45	:	:	45	49	28	:	49
... ορισμένα -αλλά όχι όλα ...	22	9	6	23	23	18	26	9	26	:	:	14	23	5	:	21
... όλα...	5	2	2	3	12	6	5	3	4	:	:	6	13	3	:	7

Πηγή: Πάνελ νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας - έκδοση UDB Σεπτέμβριος 2001. FIN: 1997



17

Γυναίκες σε θέσεις λήψης αποφάσεων

Σε επίπεδο ΕΕ, η εκπροσώπηση των γυναικών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αυξάνεται σταθερά σε όλες τις εκλογές από το 1984 και σήμερα αγγίζει το 30%. Στα εθνικά Κοινοβούλια οι γυναίκες εξακολουθούν να υποεκπροσωπούνται σε όλα τα Κράτη μέλη καθώς τα ποσοστά των εδρών που κατέχουν οι γυναίκες στα όργανα αυτά κυμαίνονται από 9% στην Ελλάδα ως 44% στη Σουηδία.

Η ισόρροπη συμμετοχή των γυναικών και των ανδρών στη λήψη αποφάσεων αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο ως προϋπόθεση για τη δημοκρατία, καθώς και ως παράγοντας που έχει θετικά αποτελέσματα στην κοινωνία. Στη διαδικασία λήψης αποφάσεων εισάγονται διάφορες ιδέες και αξίες οι οποίες οδηγούν σε αποτελέσματα τα οποία λαμβάνουν υπόψη τα συμφέροντα και τις ανάγκες ολόκληρου του πληθυσμού.

Στην Ευρώπη παρατηρείται μια διαρκής ανισορροπία ως προς τη συμμετοχή των γυναικών στο επίπεδο της λήψης αποφάσεων στην πολιτική, τη διοίκηση, τις συνδικαλιστικές οργανώσεις, τα πανεπιστήμια, την κοινωνία των πολιτών και την δικαστική εξουσία. Η πρόσβαση σε αυτούς τους θεσμούς είναι τώρα ανοιχτή σε όλους τους πολίτες, ωστόσο, οι γυναίκες ακόμα δεν συμμετέχουν εξίσου στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Λήψη πολιτικών αποφάσεων

Στα εθνικά κοινοβουλευτικά σώματα την Άνοιξη του 2001, μόνο το 23% των εδρών καλύπτονταν από γυναίκες. Οι διαφορές μεταξύ των χωρών ήταν τεράστιες και κυμαίνονταν από ένα ελάχιστο ποσοστό της τάξης του 9% στην Ελλάδα έως ένα μέγιστο ποσοστό της τάξης του 44% στη Σουηδία.

Είναι δυσκολότερο να συγκριθούν οι περιφερειακές συνελεύσεις καθώς ορισμένα κράτη μέλη δεν έχουν τέτοιο θεσμό. Από τα 9.842 εκλεγμένα άτομα στα περιφερειακά κοινοβούλια, τα 2.896 είναι γυναίκες, δηλαδή το ποσοστό συμμετοχής τους είναι της τάξης του 29% (στοιχεία που αναφέρθηκαν το 2000).

Σε ό,τι αφορά τα τοπικά συμβούλια στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα στοιχεία δεν είναι πλήρη και δεν είναι πάντοτε συγκρίσιμα, λόγω των τεράστιων διαφορών στη λήψη πολιτικών αποφάσεων σε τοπικό επίπεδο. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία για το 1997, το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών ήταν κοντά στο 20% σε αυτά τα τοπικά συμβούλια.

Κάποια κράτη μέλη και πολιτικά κόμματα σε εθνικό επίπεδο αναλαμβάνουν δράση για να υπερβούν τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες στο να συμμετάσχουν στα πολιτικά σώματα, ζητώντας ένα ελάχιστο (μέγιστο) ποσοστό υποψηφίων από κάθε φύλο στους καταλόγους των υποψηφίων.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο παρουσίασε μια αργή πρόοδο όσον αφορά την ισορροπία των δύο φύλων τα τελευταία χρόνια: σήμερα, το ποσοστό των γυναικών είναι 30%, ενώ το 1991 ήταν μόνο 19%.

Πλαίσιο πολιτικής

Η δήλωση και το πρόγραμμα δράσης της τέταρτης παγκόσμιας διάσκεψης για τις γυναίκες (Πεκίνο, 4-15/9/95) επεσήμανε την "ανάγκη διασφάλισης ισόρροπου καταμερισμού των ευθυνών, των εξουσιών και των δικαιωμάτων".

Συμμετοχή στα εκτελεστικά σώματα

Σε 12 κράτη μέλη τα ποσοστά συμμετοχής των γυναικών ήταν υψηλότερα σε επίπεδο εθνικής κυβέρνησης από ό,τι στο εθνικό κοινοβούλιο (ή την Κάτω Βουλή). Η διαφορά είναι ιδιαίτερα εντυπωσιακή στη Γαλλία, αφού το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στην Εθνική Συνέλευση ανέρχεται σε 10%, ενώ στην εθνική κυβέρνηση σε 29%.

Στο περιφερειακό επίπεδο, η τάση είναι διαφορετική, με μεγαλύτερη συμμετοχή των γυναικών στις περιφερειακές συνελεύσεις (29%) από ό,τι στα εκτελεστικά σώματα: Από τα 940 καταγεγραμμένα μέλη των περιφερειακών εκτελεστικών δομών, τα 206 είναι γυναίκες, οι οποίες αντιπροσωπεύουν ένα ποσοστό της τάξης του 22%. Σε ένα ομοσπονδιακό κράτος όπως η Γερμανία, γιά παράδειγμα, τα ποσοστά συμμετοχής των γυναικών στις εθνικές και τις περιφερειακές συνελεύσεις είναι σχεδόν ίδια, φτάνοντας το 32% και το 31% αντίστοιχα. Ωστόσο, τα ποσοστά διαφέρουν περισσότερο για τα εκτελεστικά σώματα, με 39% και 24% αντίστοιχα στο εθνικό και το περιφερειακό επίπεδο.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και κάποια κράτη μέλη έχουν εγκρίνει κανονισμούς σχετικά με την ισόρροπη συμμετοχή των γυναικών και των ανδρών σε ομάδες εμπειρογνομητών και επιτροπές.

Η συμμετοχή των γυναικών στις υψηλότερες θέσεις της δημόσιας διοίκησης κυμαίνεται από 40% στη Σουηδία σε 10% στην Αυστρία, το Βέλγιο, τη Γερμανία, την Ιρλανδία, την Ιταλία και το Λουξεμβούργο. Σε ό,τι αφορά τους δημόσιους υπαλλήλους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το 2001 υπήρχαν 7,4% και 11,3% γυναίκες στα δύο υψηλότερα επίπεδα (βαθμίδες Α1 και Α2). Η έκθεση της Επιτροπής Απασχόλησης όσον αφορά τους δείκτες τους σχετικούς με την ποιότητα της απασχόλησης προτείνει τη δημιουργία ενός δείκτη για τη μέτρηση του ποσοστού των εργαζομένων γυναικών με εποπτικό ρόλο στην εργασία σε σύγκριση με εκείνο των ανδρών.

Ισορροπη συμμετοχή

Κάθε κράτος μέλος ορίζει τι θεωρεί ισόρροπη συμμετοχή. Ενώ κάποια κράτη μέλη όπως οι σκανδιναβικές χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο έχουν ορίσει ένα στόχο για τη συμμετοχή της τάξης του 50%, οι περισσότερες χώρες θεωρούν ότι ένα ποσοστό συμμετοχής της τάξης του 30% τουλάχιστον αποτελεί το ελάχιστο όριο πάνω από το οποίο οι γυναίκες ή οι άνδρες μπορούν να ασκήσουν πραγματική επιρροή.

Η σύσταση του Συμβουλίου (2-12/1996) για την ισόρροπη συμμετοχή γυναικών και ανδρών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων (96/694/ΕΚ): Συστήθηκε στα κράτη μέλη να "θεσπίσουν μια ολοκληρωμένη συνολική στρατηγική για την προώθηση της ισόρροπης συμμετοχής γυναικών και ανδρών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και να αναπτύξουν ή να θεσπίσουν, προς τούτο, τα ενδεικνυόμενα μέτρα να

βελτιώνουν τη συλλογή και τη δημοσίευση στατιστικών στοιχείων, που θα παρέχουν τη δυνατότητα να γίνει καλύτερα γνωστή η σχετική συμμετοχή γυναικών και ανδρών σε όλα τα επίπεδα λήψης αποφάσεων στον πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό τομέα . . . να προωθούν την ισόρροπη συμμετοχή γυναικών και ανδρών στα κυβερνητικά όργανα και επιτροπές σε όλα τα επίπεδα* (βλέπε την έκθεση από την Επιτροπή του COM(2000)120 τελικό της 07/03/2000).

Η απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής περί της ισόρροπης συμμετοχής των δύο φύλων στις επιτροπές και στις ομάδες εμπειρογνομώνων που αυτή ιδρύει (2000/407/ΕΚ της 19/06/00) θέτει ένα στόχο της τάξης του 40% τουλάχιστον κάθε φύλου σε κάθε ομάδα ή επιτροπή μεσοπρόθεσμα.

Στις 20.6.2001 η Επιτροπή εξέδωσε την ανακοίνωση "Πολιτική απασχόλησης και κοινωνική πολιτική: ένα πλαίσιο για την επένδυση στην ποιότητα", η οποία αναφέρει την ισότητα των δύο φύλων ως μια διάσταση της ποιότητας στην εργασία.

Μεθοδολογικές σημειώσεις

Υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τον αριθμό των γυναικών στο κοινοβούλιο και τις περισσότερες εθνικές κυβερνήσεις. Οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν εδώ είναι η ευρωπαϊκή βάση δεδομένων - Γυναίκες σε θέσεις λήψης αποφάσεων - (<http://www.db-decision.de>).

Δεν έχουν όλες οι χώρες τελικά στατιστικά στοιχεία για τη συμμετοχή των γυναικών σε άλλα σώματα λήψης αποφάσεων.

Βλέπε την Έκθεση για τη Φινλανδική Προεδρία για τους εννέα δείκτες μέτρησης της προόδου στον τομέα λήψης αποφάσεων (SI(1999)873).

Το ζήτημα των γυναικών στη λήψη αποφάσεων πρέπει επίσης να εξεταστεί προσεκτικά σε άλλους τομείς, όπως η οικονομική ζωή και οι επιχειρήσεις, οι κοινωνικές οργανώσεις, τα επιστημονικά ιδρύματα, η δημόσια διοίκηση, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Χρειάζεται περισσότερη έρευνα σε αυτούς τους τομείς.

Σύνδεσμοι με άλλα σημεία της έκθεσης

Αποτελέσματα της εκπαίδευσης (3.5), Απασχόληση των γυναικών (3.18), Αποδοχές ανδρών και γυναικών (3.19), Ισότητα των δύο φύλων (παραρτήματα II και IV).

Διαβάστε επίσης

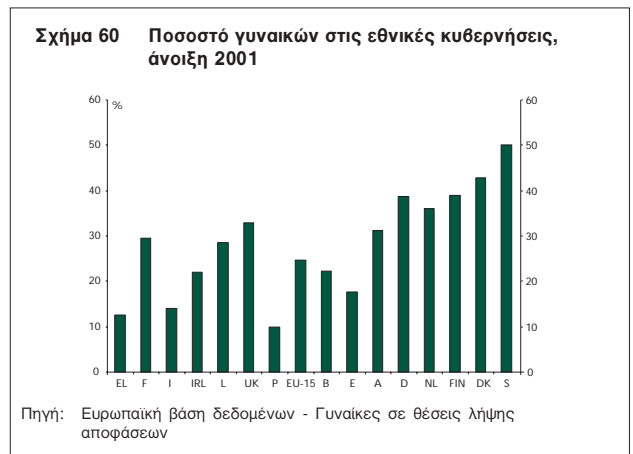
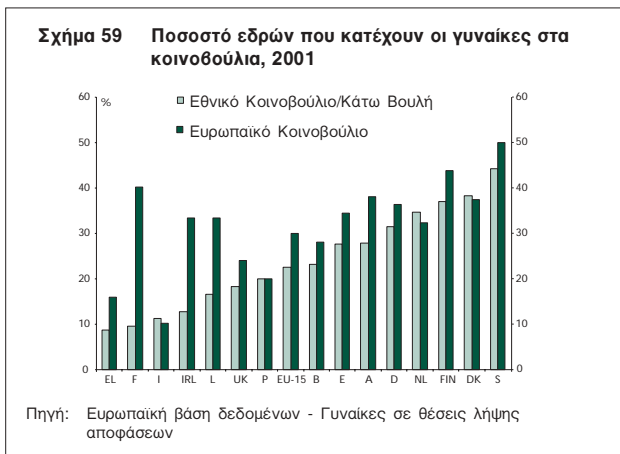
Διαβάστε επίσης Γυναίκες και λήψη αποφάσεων στην επιστήμη:

- ETAN report on Women and sciences: Promoting excellence through mainstreaming gender equality, 2000. (Έκθεση του ευρωπαϊκού δικτύου αξιολόγησης της τεχνολογίας (ETAN) με θέμα οι γυναίκες και οι επιστήμες: Προώθηση της αριστείας μέσω της ενσωμάτωσης της ισότητας των δύο φύλων, 2000)

Βασικός δείκτης

	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Μερίδιο γυναικών στα εθνικά κοινοβούλια (ποσοστό των εδρών που κατέχουν γυναίκες στα εθνικά κοινοβούλια (ή στην Κάτω Βουλή))	23	23	38	32	9	28	10	13	11	17	35	28	20	37	44	18
Ποσοστό των εδρών που κατέχουν οι γυναίκες στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο	30	28	38	36	16	34	40	33	10	33	32	38	20	44	50	24
Ποσοστό γυναικών στις εθνικές κυβερνήσεις, άνοιξη 2001	25	22	43	39	13	18	29	22	14	29	36	31	10	39	50	33

Πηγή: Ευρωπαϊκή βάση δεδομένων - Γυναίκες σε θέσεις λήψης αποφάσεων



18

Απασχόληση των γυναικών

Μεταξύ του 1995 και του 2000, το ποσοστό απασχόλησης των ανδρών στην ΕΕ αυξήθηκε περισσότερο από 2 ποσοστιαίες μονάδες. Κατά την ίδια περίοδο, το αντίστοιχο ποσοστό των γυναικών ανέβηκε κατά 4 μονάδες, μειώνοντας συνεπώς το χάσμα των δύο φύλων. Ωστόσο, το ποσοστό των ανδρών (72,5%) παραμένει σημαντικά υψηλότερο από εκείνο των γυναικών (54%). Τα υψηλότερα ποσοστά για τις γυναίκες απαντώνται στις τρεις Σκανδιναβικές χώρες, το Ηνωμένο Βασίλειο και τις Κάτω Χώρες.

Οι γυναίκες βρίσκονται ακόμα σε μειονεκτική θέση στην αγορά εργασίας

Παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί τα τελευταία χρόνια, οι γυναίκες εξακολουθούν να έχουν κάποια προβλήματα όσον αφορά την απόκτηση πρόσβασης στην αγορά εργασίας και ιδιαίτερα στις θέσεις λήψης αποφάσεων (βλέπε Οι γυναίκες στην πολιτική 3.17), στις αποδοχές και στο συνδυασμό της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής. Παρότι οι καθαρές πρόσθετες θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν κατά την τελευταία δεκαετία περίπου απευθύνονταν κυρίως σε γυναίκες, αυτή η αύξηση των θέσεων εργασίας δεν κατάφερε να συμβαδίσει με τον αυξανόμενο αριθμό των γυναικών που επιθυμούν να εργαστούν. Ως αποτέλεσμα, το ποσοστό της ανεργίας μεταξύ των γυναικών είναι πολύ υψηλότερο από ό,τι στους άνδρες. Ενώ οι γυναίκες αποτελούν περίπου το 43% του εργατικού δυναμικού της ΕΕ, αντιστοιχούν σε λίγο πάνω από τους μισούς ανέργους (51%). Τα ποσοστά απασχόλησης των γυναικών παραμένουν συστηματικά χαμηλότερα από εκείνα των ανδρών. Επίσης, πολλές γυναίκες εργάζονται σε θέσεις εργασίας μερικής απασχόλησης.

Το χάσμα μεταξύ των δύο φύλων μικραίνει, αλλά παραμένει σημαντικό.

Ο συνδυασμός του βελτιούμενου επιπέδου σπουδών και των μεταβαλλόμενων συμπεριφορών είχε ως αποτέλεσμα τα ποσοστά απασχόλησης των γυναικών να συγκλίνουν με εκείνα των ανδρών - από το 1995 έως το 2000, αυξήθηκαν κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες φθάνοντας το 54,0%, ενώ εκείνα των ανδρών αυξήθηκαν μόνο κατά 2 μονάδες φθάνοντας το 72,5%. Παρότι η διαφορά μειώνεται, παραμένει σημαντική στη μεγάλη πλειονότητα των χωρών. Στη Φινλανδία και τη Σουηδία, τό ποσοστό απασχόλησης των γυναικών παραμένει ακόμα στο 90% περίπου του αντίστοιχου των ανδρών παρόλο που υπάρχει μια σχετική μείωση των γυναικών που εργάζονται σε αυτές τις χώρες τα τελευταία χρόνια. Σχεδόν σε όλα τα κράτη μέλη, η ψαλίδα των ποσοστών απασχόλησης μεταξύ των δύο φύλων είναι μικρότερη στη νέα γενιά από ό,τι στην παλαιότερη.

Σε επίπεδο ΕΕ, οι γυναίκες εργάζονται κυρίως στον αναπτυσσόμενο τομέα των υπηρεσιών (82,5% του συνόλου των απασχολούμενων γυναικών σε σχέση με το 58,3% του συνόλου των απασχολούμενων ανδρών), γεγονός που συνεπάγεται για αυτές μικρότερο κίνδυνο να χάσουν τη δουλειά τους από ό,τι οι άνδρες, οι οποίοι απασχολούνται δυσανάλογα στη γεωργία και τη βιομηχανία όπου πραγματοποιείται μεγαλύτερη αναδιάρθρωση. Ο επαγγελματικός διαχωρισμός μπορεί να

περιορίσει την επιλογή των γυναικών που εισέρχονται ή επιθυμούν να εισέλθουν στην αγορά εργασίας. Οι γυναίκες εξακολουθούν να υποεκπροσωπούνται στις διοικητικές θέσεις εργασίας: μόνο το 6% του συνόλου των απασχολούμενων γυναικών καταλαμβάνουν τέτοιες θέσεις σε σύγκριση με το 11% του συνόλου των απασχολούμενων γυναικών.

Γενικά, οι γυναίκες ηλικίας 25-49 με ένα τουλάχιστον μικρό παιδί (ηλικίας 0-5) έχουν λιγότερες πιθανότητες (56%) να απασχολούνται από ό,τι οι γυναίκες της ίδιας ηλικίας χωρίς μικρό παιδί (70%). Η ψαλίδα μεταξύ αυτών των δύο ομάδων είναι μεγαλύτερη στη Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Αντίθετα, στο Βέλγιο και την Πορτογαλία, τα δύο ποσοστά είναι σχεδόν ίδια. Οι διαφορές μεταξύ των χωρών οφείλονται στο βαθμό της παιδικής μέριμνας, τη διαθεσιμότητα των θέσεων εργασίας μερικής απασχόλησης, τα ποικίλα επίπεδα διάκρισης, φορολογίας, πρόνοιας, συμπεριφοράς απέναντι στις γυναίκες στην εργασία κλπ.

Μία στις τρεις απασχολούμενες γυναίκες εργάζεται σε θέση μερικής απασχόλησης

Στο σύνολο της ΕΕ, το 33% των απασχολούμενων γυναικών εργάζεται σε θέσεις μερικής απασχόλησης έναντι του 6% των ανδρών. Το ποσοστό της εργασίας μερικής απασχόλησης των γυναικών είναι ιδιαίτερα μεγάλο στις Κάτω Χώρες (70,5%) και στο Ηνωμένο Βασίλειο (44,6%). Μεταξύ των υπαλλήλων πλήρους απασχόλησης, οι γυναίκες εργάζονται λιγότερες ώρες από τους άνδρες σε όλα τα κράτη μέλη, παρά το ότι στις Κάτω Χώρες, την Αυστρία και τη Σουηδία, η διαφορά είναι λιγότερη από μία ώρα. Αντίθετα, η διαφορά μεταξύ των δύο φύλων είναι πάνω από 4 ώρες στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Σε όλη την Ένωση, οι γυναίκες υπάλληλοι (πάνω από το 14%) έχουν περισσότερες πιθανότητες από τους άνδρες συναδέλφους τους (13%) να έχουν σύμβαση ορισμένου χρόνου. Η διαφορά είναι κατά 4 ή περισσότερες ποσοστιαίες μονάδες στο Βέλγιο, την Ισπανία (με 34%, το υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης γυναικών με σύμβαση ορισμένου χρόνου στην ΕΕ), τις Κάτω Χώρες, τη Φινλανδία και τη Σουηδία.

Οι άνεργες γυναίκες είναι σχετικά περισσότερες από τους άνδρες

Το ποσοστό ανεργίας το 2000 ήταν υψηλότερο για τις γυναίκες από ό,τι για τους άνδρες στα περισσότερα μέρη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με μέσο όρο 9,7% έναντι 7%. Βλέπε Ανεργία (3.9).

Πλαίσιο πολιτικής

Η Συνθήκη ΕΚ (άρθρο 137) αναφέρει ότι "η Κοινότητα υποστηρίζει και συμπληρώνει τη δράση των κρατών μελών ... (στην) ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών όσον αφορά τις ευκαιρίες στην αγορά εργασίας και τη μεταχείριση στην εργασία."

Οι κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση το 2000 (αριθ. 19): "Τα κράτη μέλη θα προσπαθήσουν να μειώσουν την ψαλίδα στα ποσοστά ανεργίας μεταξύ γυναικών και ανδρών με

την ενεργό υποστήριξη της αυξανόμενης απασχόλησης των γυναικών και θα λάβουν μέτρα για να επιτευχθεί η ισορροπημένη εκπροσώπηση γυναικών και ανδρών σε όλους τους τομείς και τα επαγγέλματα". Για να ενισχυθούν οι ίσες ευκαιρίες, τα κράτη μέλη και οι κοινωνικοί εταίροι θα "σχεδιάζουν, εφαρμόζουν και προωθούν πολιτικές φιλικές προς την οικογένεια, συμπεριλαμβάνοντας οικονομικά προσιτές, προοπλάσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες φροντίδας των παιδιών και άλλων εξαρτώμενων ατόμων καθώς και συστήματα γονικής και άλλων ειδών άδειας".

(Κατευθυντήρια γραμμή αριθ. 20). Οι κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση του 2001 ενίσχυσαν περαιτέρω τον τέταρτο πυλώνα ενθαρρύνοντας τα κράτη μέλη μεταξύ άλλων να θέσουν εθνικούς στόχους για να αυξήσουν την απασχόληση και να αυξήσουν τη διαθεσιμότητα των υπηρεσιών φροντίδας των παιδιών και άλλων εξαρτώμενων ατόμων.

Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών για ένα κοινοτικό πρόγραμμα πλαίσιο σχετικά με την ισότητα των φύλων (2001-2005).

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών "Πολιτική απασχόλησης και κοινωνική πολιτική: ένα πλαίσιο για την επένδυση στην ποιότητα" η οποία καθορίζει ένα σύνολο δεικτών για την ποιότητα στην εργασία και θεωρεί ότι "η ισότητα μεταξύ των φύλων αποτελεί μια βασική οριζόντια αρχή" (COM(2001) 313).

Επισκόπηση της εφαρμογής από τα κράτη μέλη και τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα του προγράμματος δράσης του Πεκίνου: Γυναίκες στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 11829/1/99.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας τον Μάρτιο του 2000 κατέληξε στο συμπέρασμα ότι "το ποσοστό απασχόλησης είναι πάρα πολύ χαμηλό και χαρακτηρίζεται από ανεπαρκή συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας..." (Συμπεράσματα της Προεδρίας αριθ. 4). Τέθηκε ένας στόχος ποσοστού απασχόλησης των γυναικών άνω του 60% έως το 2010. Το Συμβούλιο εντόπισε επίσης τέσσερις κύριους τομείς ως μέρος μιας ενεργούς πολιτικής απασχόλησης. Ένας από αυτούς τους τομείς ήταν η "προώθηση όλων των πτυχών των ίσων ευκαιριών, συμπεριλαμβανομένων και του περιορισμού του επαγγελματικού διαχωρισμού, και της διευκόλυνσης του συμβιβασμού της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή, ιδίως καθορίζοντας νέο σημείο αναφοράς για την παροχή καλύτερης παιδικής μέριμνας". Η σύνοδος κορυφής στη Στοκχόλμη τον Μάρτιο του 2001 έθεσε έναν ενδιάμεσο στόχο για την απασχόληση των γυναικών της τάξης του 57% έως το 2005 και κάλεσε το Συμβούλιο και την Επιτροπή να αναπτύξουν δείκτες για την παροχή υπηρεσιών σχετικών με την φροντίδα των παιδιών και άλλων εξαρτώμενων ατόμων.

Ένας από τους βασικούς στόχους της ατζέντας κοινωνικής πολιτικής (COM(2000) 379 τελικό), σημείο 4.1.1.1, είναι η "υλοποίηση του δυναμικού πλήρους απασχόλησης που διαθέτει η Ευρώπη ... με προσπάθειες αύξησης του ποσοστού των εργαζομένων γυναικών σε 60%, το 2010, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές αφετηρίες στα κράτη μέλη". Τονίζει επίσης την ανάγκη απόδοσης "μεγαλύτερης προτεραιότητας στο θέμα των ίσων ευκαιριών".

Μεθοδολογικές σημειώσεις

Πηγή: Eurostat - Τριμηνιαία στοιχεία εργατικού δυναμικού και Έρευνα εργατικού δυναμικού (ΕΕΔ) της ΕΕ.

Για τον ορισμό των ποσοστών δραστηριότητας, απασχόλησης και ανεργίας, καθώς και της πλήρους απασχόλησης/μερικής απασχόλησης, βλέπε Απασχόληση (3.7) και Ανεργία (3.9).

Σύνδεσμοι με άλλα σημεία της έκθεσης

Απασχόληση (3.7), Αποδοχές ανδρών και γυναικών (3.19), Αγορά εργασίας και ισότητα των δύο φύλων (παραρτήματα II και IV).

Διαβάστε επίσης

- European social statistics - Labour force survey results 2000" "Ευρωπαϊκές κοινωνικές στατιστικές - (Αποτελέσματα της έρευνας εργατικού δυναμικού 2000)", 2001. Eurostat.
- "Employment in Europe 2001" ("Απασχόληση στην Ευρώπη το 2001"). "Ισες ευκαιρίες γυναικών και ανδρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση - Ετήσια έκθεση 1999". "Equal opportunities magazine", Τριμηνιαίο ενημερωτικό δελτίο. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Απασχόληση και Κοινωνικές Υποθέσεις.
- Στατιστικές εν συντομία (Πληθυσμός και κοινωνικές συνθήκες): "Part-time work in the European Union" ("Εργασία μερικής απασχόλησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση"), αριθ.13/1997. "Labour Force Survey Principal Results 2000" ("Κύρια αποτελέσματα της έρευνας εργατικού δυναμικού 2000"), αριθ.10/2001. Eurostat.

Βασικός δείκτης

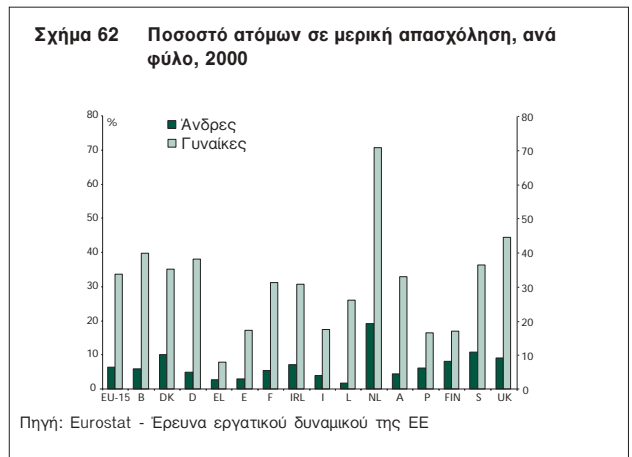
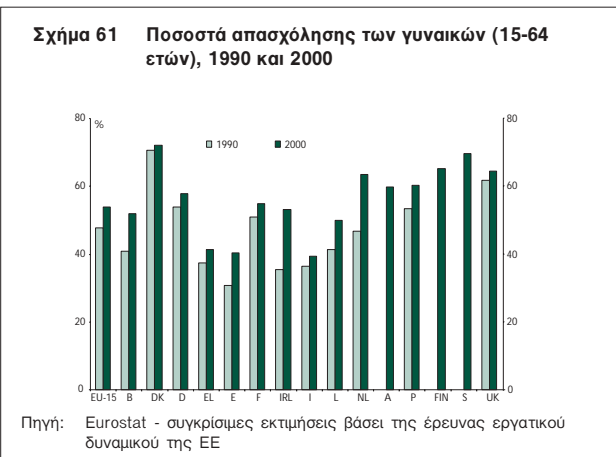
EU 15 B DK D EL E F IRL I L NL A P FIN S UK

Ποσοστό απασχόλησης, 15-64 ετών, 2000

Γυναίκες	54,0	51,5	71,6	57,1Γ	41,2	40,3	55,1	54,1	39,6	48,6*	63,6	59,5	60,3	64,3	69,3	64,8
Άνδρες	72,5	69,5	80,8	72,4Γ	71,1	69,7	69,1	76,2	67,9	74,5*	82,1	76,9	76,5	70,2	72,3	78,1

D, L: στοιχεία του 1999

Πηγή: Eurostat - συγκρίσιμες εκτιμήσεις βάσει της έρευνας εργατικού δυναμικού της ΕΕ



19

Αποδοχές ανδρών και γυναικών

Εκτιμήθηκε ότι το 1998 σε όλη την ΕΕ οι μέσες μικτές ωριαίες αποδοχές των γυναικών ήταν χαμηλότερες από τις αντίστοιχες των ανδρών κατά 16%. Οι μικρότερες διαφορές απαντώνται στην Πορτογαλία, το Βέλγιο, την Ιταλία και τη Δανία. Το χάσμα μεταξύ των φύλων μειώνεται αλλά με αργούς ρυθμούς. Το χάσμα αυτό μπορεί εν μέρει να εξηγηθεί - φαίνεται ότι εξακολουθούν να υφίστανται διακρίσεις ως προς τις αποδοχές που οφείλονται "αποκλειστικά" στο φύλο.

Οι μέσες ακαθάριστες ωριαίες αποδοχές των γυναικών αντιστοιχούν περίπου στο 84% εκείνων των ανδρών - ποσοστό που κυμαίνεται από 76% έως 94% μεταξύ των κρατών μελών

Από το 1994, οι μέσες ακαθάριστες ωριαίες αποδοχές των γυναικών έχουν αυξηθεί σε σχέση με εκείνες των ανδρών στα περισσότερα κράτη μέλη της Ένωσης, αλλά η αύξηση είναι μικρή και οι αποδοχές των γυναικών παραμένουν κατά μέσο όρο χαμηλότερες από εκείνες των ανδρών σε όλες τις χώρες της ΕΕ.

Σύμφωνα με το πάνελ νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ECHP), οι μέσες ακαθάριστες ωριαίες αποδοχές των γυναικών αντιστοιχούσαν στο 84% εκείνων των ανδρών το 1998. Ο πληθυσμός αποτελείται από όλους τους αμειβόμενους υπάλληλους ηλικίας 16-64 ετών που εργάζονται τουλάχιστον 15 ώρες την εβδομάδα. (Αντί για 15 ώρες το όριο είναι 12 ώρες στις Κάτω Χώρες και 10 ώρες στο Λουξεμβούργο.)

Υπάρχουν διακυμάνσεις μεταξύ των κρατών μελών: οι μέσες ακαθάριστες ωριαίες αποδοχές των γυναικών ως ποσοστό εκείνων των ανδρών κυμαίνονται από 76% στο Ηνωμένο Βασίλειο και 79% στην Αυστρία και τις Κάτω Χώρες έως 93% στο Βέλγιο και 94% στην Πορτογαλία.

πάρχουν επίσης διακυμάνσεις μεταξύ των διαφόρων τομέων δραστηριότητας. Το δεύτερο γράφημα στην επόμενη σελίδα δείχνει την εξέλιξη των μέσων μηνιαίων αποδοχών των γυναικών σε τρεις υποτομείς υπηρεσιών.

Η ψαλίδα αυτή μπορεί εν μέρει να εξηγηθεί - φαίνεται ότι εξακολουθούν να υφίστανται διακρίσεις ως προς τις αποδοχές που οφείλονται "αποκλειστικά" στο φύλο.

Στην ΕΕ, το 1995, οι ακαθάριστες ωριαίες αποδοχές (εκτός των πριμ) των γυναικών σε θέσεις εργασίας πλήρους απασχόλησης αντιστοιχούσαν κατά μέσο όρο στο 76,3% εκείνων των ανδρών στη NACE αναθ.1 κατηγορίες Γ έως Κ σύμφωνα με την έρευνα Δομή των αποδοχών της ΕΕ, (ESES). (Οι στατιστικές αποκλείουν τα αυτοαπασχολούμενα άτομα ή τα άτομα που εργάζονται σε τοπικές μονάδες οι οποίες απασχολούν λιγότερα από δέκα άτομα, καθώς και τα άτομα που απασχολούνται στους τομείς της γεωργίας και της αλιείας, της δημόσιας διοίκησης και άμυνας, της εκπαίδευσης, της υγείας και της κοινωνικής εργασίας και σε άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών

υπέρ του κοινωνικού συνόλου ή κοινωνικού και προσωπικού χαρακτήρα, δραστηριότητες νοικοκυριών ή σε ετερόδικους οργανισμούς. Η κάλυψη της έρευνας δεν είναι ιδανική για την εξέταση των αποδοχών των γυναικών επειδή οι τομείς στους οποίους απασχολούνται κυρίως γυναίκες δεν καλύπτονται: υγεία, εκπαίδευση και προσωπικές υπηρεσίες. Οι διαφορές αποδοχών μεταξύ των δύο φύλων είναι πιθανόν λιγότερο σημαντικές σε αυτές τις κατηγορίες, αλλά συγχρόνως οι μέσες αποδοχές είναι χαμηλότερες, γεγονός που με τη σειρά του θα μείωνε τις συνολικές αποδοχές των γυναικών.) Υπολογίζοντας ξανά τις αποδοχές των γυναικών σε αυτές τις κατηγορίες για να εξαλειφθούν οι τρεις βασικές διαρθρωτικές επιδράσεις: ηλικία, επάγγελμα και οικονομική δραστηριότητα του εργαζόμενου, εξακολουθούν να υπάρχουν διαφορές της τάξης περίπου του 15% στις μέσες ακαθάριστες ωριαίες αποδοχές των γυναικών και των ανδρών (αρχικά 23,7% κατά μέσο όρο). Αυτό δείχνει είτε ότι οι γυναίκες αμειβονται λιγότερο για ίση εργασία είτε ότι οι διαρθρωτικές διαφορές δεν έχουν διορθωθεί πλήρως, ή και τα δύο, όπως πιθανότατα συμβαίνει. Εάν τα αριθμητικά στοιχεία επέτρεπαν να προχωρήσουμε σε περαιτέρω ανάλυση, οι βασικές διαφορές που θα έπρεπε να ξεταστούν σχετίζονται με την αρχαιότητα και τις πραγματικές ευθύνες διαχείρισης προσωπικού ή χρηματοοικονομικής διαχείρισης που συνδέονται με τα διάφορα επαγγέλματα. Σε αυτές τις στατιστικές, η ηλικία αποτελεί μια πρόχειρη προσέγγιση της αρχαιότητας, ιδιαίτερα για τις γυναίκες που είχαν διακοπές στις καριέρες τους, ενώ οι κατηγορίες επαγγελματιών δεν ξετάζουν το ζήτημα του επιπέδου διευθυντικών ευθυνών. Είναι σαφές ότι και οι δύο πτυχές θα πρέπει να ξεταστούν προσεκτικά.

Ένα άλλο παράδειγμα που βασίζεται επίσης στην έρευνα Δομή των αποδοχών της ΕΕ: Η διαφορά των ακαθάριστων ωριαίων αποδοχών των υπαλλήλων ήταν 25,4% στο Βέλγιο το 1995. Σχεδόν το μισό της διαφοράς, 12,2 ποσοστιαίες μονάδες, μπορεί να εξηγηθεί χρησιμοποιώντας έντεκα επεξηγηματικές μεταβλητές: Τομέας δραστηριότητας (3,8 ποσοστιαίες μονάδες), ανθρώπινο κεφάλαιο (3,5 ποσοστιαίες μονάδες, τρεις μεταβλητές), επαγγελματική δραστηριότητα (1,9 ποσοστιαίες μονάδες) και οι υπόλοιπες έξι μεταβλητές (3,0 ποσοστιαίες μονάδες). Το ανθρώπινο κεφάλαιο αποτελείται από τις τρεις ακόλουθες μεταβλητές: έτη υπηρεσίας [2,0 ποσοστιαίες μονάδες], επαγγελματική εμπειρία [1,0 ποσοστιαία μονάδα] και μορφωτικό επίπεδο [0,5 ποσοστιαία μονάδα]. Λαμβάνοντας υπόψη αυτές τις έντεκα μεταβλητές εξακολουθεί να παραμένει μια διαφορά της τάξης του 13,2 %.

Πλαίσιο πολιτικής

Η Συνθήκη ΕΚ (άρθρο 141) αναφέρει ότι "Κάθε κράτος μέλος εξασφαλίζει την εφαρμογή της αρχής της ισότητας της αμοιβής μεταξύ ανδρών και γυναικών για όμοια εργασία ή για εργασία της αυτής αξίας. Για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου, ως "αμοιβή" νοούνται οι συνήθειες βασικοί ή κατώτατοι μισθοί ή αποδοχές και όλα τα άλλα οφέλη, που παρέχονται άμεσα ή έμμεσα, σε χρήματα ή σε είδος, από τον εργοδότη στον εργαζόμενο, λόγω της σχέσεως εργασίας. Η ισότητα αμοιβής, χωρίς διακρίσεις φύλου, συνεπάγεται: α) ότι η αμοιβή που παρέχεται για όμοια εργασία που αμειβεται κατ' αποκοπήν καθορίζεται με βάση την ίδια μονάδα μετρήσεως, β) ότι η

αμοιβή που παρέχεται για εργασία που αμειβεται με βάση τη χρονική διάρκεια είναι η ίδια για όμοια θέση εργασίας".

Κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση το 2000 (αριθ.19): "(Τα κράτη μέλη) θα αναλάβουν θετικές δράσεις για την προώθηση της ίσης αμοιβής ή για ίση εργασία ή εργασία ίσης αξίας για τη μείωση των διαφορών των εισοδημάτων ανδρών και γυναικών". Οι κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση το 2001 επεσήμαναν επίσης ότι μέτρα για την αντιμετώπιση της ψαλίδας αμοιβής μεταξύ των φύλων είναι αναγκαία τόσο στον ιδιωτικό όσο και στο δημόσιο τομέα και ότι ο αντίκτυπος των πολιτικών σχετικά με την ψαλίδα αμοιβής μεταξύ των φύλων πρέπει να εντοπιστεί και να εξεταστεί.

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών "Πολιτική απασχόλησης και κοινωνική πολιτική: ένα πλαίσιο για την επένδυση στην ποιότητα".

Η έκθεση της Επιτροπής Απασχόλησης όσον αφορά τους δείκτες τους σχετικούς με την ποιότητα της απασχόλησης περιλαμβάνει δείκτες για τις αποδοχές υπό τη μορφή πινάκων μετάβασης.

Μεθοδολογικές σημειώσεις

Πηγές: Eurostat - Πάνελ νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ECHP), έκδοση UDB, Δεκέμβριος 2001 (εκτός της Γαλλίας και της Σουηδίας)• Γαλλία: Εθνική έρευνα εργατικού δυναμικού, Σουηδία: Έρευνα Δομή των αποδοχών. Το αριθμητικό στοιχείο για την ΕΕ-15 είναι ένας σταθμισμένος μέσος όρος των εθνικών αξιών υπολογιζόμενων χωρίς τις χώρες που λείπουν. Τα στοιχεία του ECHP δεν είναι προσαρμοσμένα στην ηλικία, το επάγγελμα και τη NACE (Γενική Ονοματολογία των Οικονομικών Δραστηριοτήτων στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες).

Το 2002, η ομάδα εργασίας του ECHP θα μελετήσει τη δυνατότητα υπολογισμού μιας σταθμισμένης ψαλίδας αμοιβής μεταξύ των φύλων για τις ακαθάριστες ωριαίες αποδοχές. Το ECHP θα αντικατασταθεί το 2003 με ένα καινούριο όργανο, το EU-SILC (στατιστικές για το εισόδημα και τις συνθήκες διαβίωσης). Τόσο στο πλαίσιο της έκθεσης σύνθεσης για τη

σύνοδο κορυφής στη Βαρκελώνη την άνοιξη του 2002 όσο και της έκθεσης της Επιτροπής Απασχόλησης όσον αφορά τους δείκτες τους σχετικούς με την ποιότητα της απασχόλησης προβλέπεται η χρήση του ίδιου δείκτη ψαλίδας αμοιβής μεταξύ των φύλων με αυτόν που χρησιμοποιείται εδώ.

Σύνδεσμοι με άλλα σημεία της έκθεσης

Απασχόληση των γυναικών (3.18), Αγορά εργασίας και ισότητα των δύο φύλων (παραρτήματα II και IV)

Διαβάστε επίσης

- "Earnings in industry and services - Hours of work in industry, 1996-1998" ("Έσοδα στους κλάδους της βιομηχανίας και των υπηρεσιών - ώρες εργασίας στη βιομηχανία, 1996-1998"), έκδοση 2000. Eurostat.
- Στατιστικές εν συντομία (Πληθυσμός και κοινωνικές συνθήκες): "Earnings of men and women in the EU: the gap narrowing but only slowly" ("Έσοδα των ανδρών και των γυναικών στην ΕΕ: το χάσμα μικραίνει αλλά με αργούς ρυθμούς"), αριθ. 5/2001 και "Women's earnings in the E.U: 28% less than men's" ("Τα έσοδα των γυναικών στην ΕΕ: 28% λιγότερα από εκείνα των ανδρών"), αριθ. 6/1999. Eurostat.
- "Εργασιακές σχέσεις στην Ευρώπη", 2000. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Απασχόληση και Κοινωνικές Υποθέσεις.
- Δείκτες για την ισότητα αμοιβής μεταξύ των δύο φύλων: Έκθεση της βελγικής προεδρίας, 2001.

Βασικός δείκτης

Διαφορές των αποδοχών μεταξύ των φύλων (μέσος μiktές ωριαίες αποδοχές των γυναικών ως % των μέσων μiktών ωριαίων αποδοχών των ανδρών. Ο πληθυσμός αφορά όλους τους αμειβόμενους εργαζόμενους ηλικίας 16-64 ετών που εργάζονται τουλάχιστον 15+ ώρες την εβδομάδα.

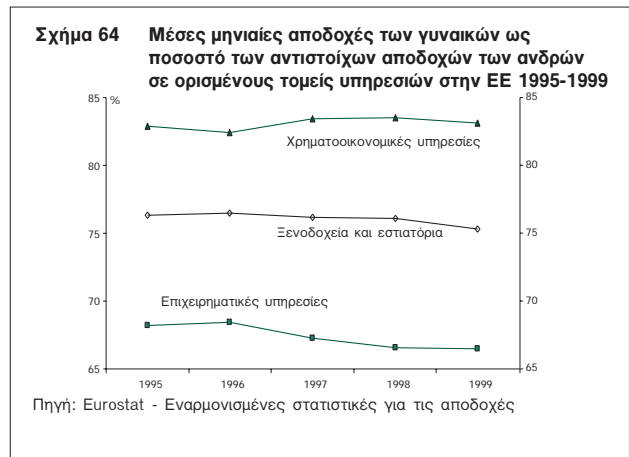
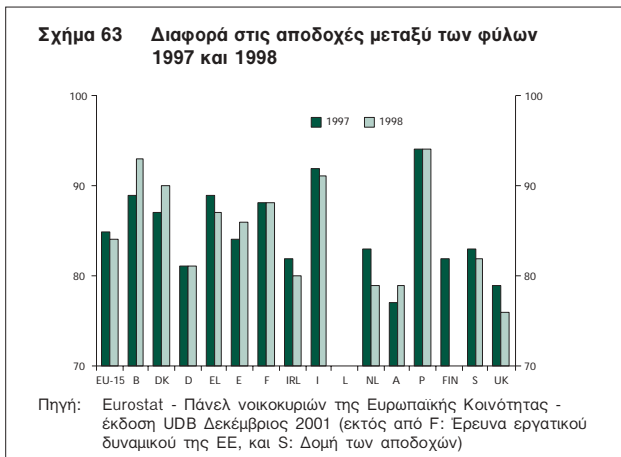
	EU 15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
1998	84	93	90	81	87	86	88	80	91	:	79	79	94	:	82	76
1997	85	89	87	81	89	84	88	82	92	:	83	77	94	82	83	79
1996	84	89	85	79	85	87	87	81	91	83	81	80	94	83	83	75
1995	83	88	85	79	83	86	87	81	92	82	79	78	95	:	85	74
1994	83	87	89	79	87	90	87	81	92	83	77	:	90	:	84	72

Πηγή: Eurostat - Πάνελ νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας - έκδοση UDB Δεκέμβριος 2001 (εκτός από F: Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ, και S: Δομή των αποδοχών)

Μέσες μηνιαίες αποδοχές των γυναικών ως ποσοστό των αμοιβών των ανδρών σε ορισμένους τομείς υπηρεσιών στην ΕΕ

	1995	1996	1997	1998	1999
Χρηματοοικονομικές υπηρεσίες	68,2	68,4	67,3	66,6	66,5
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	82,9	82,4	83,4	83,5	83,1
Επιχειρηματικές υπηρεσίες	75,4	76,2	75,1	75,6	75,5

Πηγές: Eurostat - 1) Εναρμονισμένες στατιστικές για τις αποδοχές 1999, 2) Στατιστικές για τη δομή των αποδοχών 1995. Η κάλυψη των στοιχείων μεταξύ υπηρεσιών διαφέρει από χώρα σε χώρα.



20

Προσδόκιμο επιβίωσης και Υγείας

Το προσδόκιμο επιβίωσης εξακολουθεί να αυξάνεται και τώρα φθάνει τα 81 έτη για τις γυναίκες και τα 75 για τους άνδρες. Σε όλα τα Κράτη μέλη οι γυναίκες ζουν περισσότερο από τους άνδρες. Συνολικά στην Ε.Ε. οι γυναίκες αναμένεται ότι θα ζήσουν έως τα 66 έτη και οι άνδρες έως τα 63 χωρίς καμιά αναπηρία. Το προσδόκιμο επιβίωσης με σοβαρή αναπηρία στην ηλικία των 16 ετών είναι 5 χρόνια για τις γυναίκες και 4 για τους άνδρες.

Ο μέσος όρος ζωής εξακολουθεί να αυξάνεται

Τα τελευταία 50 χρόνια, το προσδόκιμο ζωής των ανδρών και των γυναικών αυξάνεται με σταθερούς ρυθμούς: περίπου κατά 10 χρόνια συνολικά για κάθε φύλο. Σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση, οι γυναίκες ζουν περισσότερο από τους άνδρες. Το 1999, το προσδόκιμο ζωής των γυναικών στην ΕΕ-15 ήταν 81 έτη, ενώ για τους άνδρες ήταν 75 έτη. Η Eurostat εκτιμά ότι το προσδόκιμο ζωής των γυναικών και των ανδρών μπορεί να φτάσει τα 84 και τα 78 έτη αντίστοιχα μέχρι το 2020.

Οι γυναίκες αναμένεται ότι θα ζήσουν έως τα 66 έτη και οι άνδρες έως τα 63 έτη χωρίς καμιά αναπηρία.

Τα προσδόκιμα υγείας είναι μια ομάδα δεικτών υγείας που συνδυάζουν στοιχεία για τη θνησιμότητα και την αναπηρία/νοσηρότητα. Η παρούσα έκθεση χρησιμοποιεί το προσδόκιμο ζωής χωρίς (σοβαρή) αναπηρία. Σε επίπεδο ΕΕ, οι γυναίκες αναμένεται ότι θα ζήσουν έως τα 66 έτη χωρίς καμιά αναπηρία και οι άνδρες έως τα 63. Τα άτομα που πάσχουν από κάποια σοβαρή αναπηρία έχουν χαμηλό προσδόκιμο ζωής, π.χ. οι γυναίκες ηλικίας 16 ετών με σοβαρή αναπηρία έχουν προσδόκιμο επιβίωσης 5 χρόνια. Ο αντίστοιχος αριθμός για τους άνδρες είναι 4 έτη.

Μεγάλη μείωση στη θρεφική θνησιμότητα

Η πρόοδος στην ιατρική έρευνα και μέριμνα έχει οδηγήσει επίσης σε τεράστια βελτίωση του ποσοστού βρεφικής θνησιμότητας στην ΕΕ-15, το οποίο μειώθηκε από 23 θανάτους ανά 1.000 γεννήσεις ζώντων το 1970 σε 5 θανάτους ανά 1.000 γεννήσεις ζώντων το 1999. Οι διαφορές μεταξύ των κρατών μελών έχουν ουσιαστικά εκλείψει.

Οι δαπάνες για την υγεία αντιστοιχούν στο 8% του ΑΕγχΠ της ΕΕ

Το 1999, οι συνολικές δαπάνες της ΕΕ για την υγεία αντιστοιχούσαν στο 8,0% του ΑΕγχΠ της ΕΕ. Η Γερμανία (10,3%) και η Γαλλία (9,4%) έχουν τις μεγαλύτερες δαπάνες παρότι βρίσκονται ακόμα πολύ πίσω σε σχέση με τις ΗΠΑ (12,9%). Την τελευταία δεκαετία περίπου, οι δαπάνες για την υγεία ως ποσοστό του ΑΕγχΠ αυξήθηκαν στις περισσότερες χώρες. Οι πιο σημαντικές αυξήσεις παρατηρήθηκαν στο Βέλγιο, τη Γερμανία και την Πορτογαλία. Η μόνη χώρα που σημείωσε μείωση είναι η Σουηδία.

Σχεδόν ένας στους τέσσερις ηλικιωμένους χαρακτηρίζει την υγεία του ως "κακή"

Στην ΕΕ, περίπου το 10% των ενηλίκων (ηλικίας 16 ετών και άνω) πιστεύουν ότι η υγεία τους είναι "κακή" ή "πολύ κακή". Το 68% πιστεύει ότι η υγεία του είναι "καλή" ή "πολύ καλή", ενώ το υπόλοιπο 22% τη χαρακτηρίζει "μέτρια". Το ποσοστό των ατόμων στην κατηγορία "(πολύ) κακή" αυξάνεται με την ηλικία: τον χαρακτηρισμό αυτό έδωσε σχεδόν ένα στα

τέσσερα ηλικιωμένα άτομα. Σε όλες τις ηλικίες, οι γυναίκες έχουν περισσότερα χρόνια μπορεί να παρατηρηθεί σε κάθε κράτος μέλος με μία ή δύο μικρές εξαιρέσεις.

Τα άτομα με υψηλό μορφωτικό επίπεδο δηλώνουν ότι έχουν καλύτερη υγεία σε σύγκριση με αυτό που δηλώνουν τα άτομα με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο. Κατά μέσο όρο, μόνο το 6% των ατόμων με τίτλο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης χαρακτήρισαν την υγεία τους ως "(πολύ) κακή" σε σύγκριση με το 15% εκείνων με τίτλο, στην καλύτερη περίπτωση, υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Το 47% του πληθυσμού της ΕΕ ηλικίας 65 ετών και άνω αναφέρουν ότι δυσκολεύονται στις καθημερινές τους δραστηριότητες από ένα χρόνο, σωματικό ή διανοητικό πρόβλημα, ασθένεια ή αναπηρία (το 22% δυσκολεύεται "έντονα", το 25% "σε κάποιο βαθμό").

Οι παθήσεις του κυκλοφορικού και ο καρκίνος παραμένουν οι βασικές αιτίες θανάτου

Η θνησιμότητα διαφέρει σημαντικά ανάλογα με την ηλικία και το φύλο. Κατά κανόνα, η θνησιμότητα είναι υψηλότερη στους άνδρες από ό,τι στις γυναίκες σε όλες τις ηλικιακές ομάδες. Τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες, οι παθήσεις του κυκλοφορικού είναι η βασική αιτία θανάτου σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση (η μόνη εξαίρεση είναι η Γαλλία όπου οι άνδρες έχουν περισσότερες πιθανότητες να πεθάνουν από καρκίνο): 700.000 άνδρες και 850.000 γυναίκες πέθαναν από αυτές τις παθήσεις το 1998. Αυτό αντιστοιχεί σε 349 και 210 θανάτους ανά 100.000 κατοίκους. Οι εξωτερικές αιτίες τραυματισμού και δηλητηρίασης κυριαρχούν μεταξύ των νέων (ηλικίας 15-34) αλλά αποτελούν μόνο ένα μικρό ποσοστό των ατόμων ηλικίας 55 ετών και άνω. Ο καρκίνος αντιπροσωπεύει τη βασική αιτία θανάτου μεταξύ των ατόμων ηλικίας 45-64 ετών. Για τα άτομα ηλικίας 75 ετών και άνω, περίπου οι μισοί θάνατοι οφείλονται σε παθήσεις του κυκλοφορικού συστήματος.

Το 10% των Ευρωπαίων εισάγονται στο νοσοκομείο κάθε χρόνο

Γύρω στο 10% του ενήλικου πληθυσμού της ΕΕ πέρασε τουλάχιστον μία νύχτα στο νοσοκομείο το 1999. Το ποσοστό αυξάνεται σε πάνω από 20% μεταξύ των "πολύ ηλικιωμένων". Οι ηλικιωμένοι άνδρες έχουν περισσότερες πιθανότητες από τις γυναίκες να εισαχθούν στο νοσοκομείο. Σε ό,τι αφορά τη συχνότητα εισαγωγής, (εξιτήρια από νοσοκομεία) σύμφωνα με την ICD (Διεθνή Ταξινόμηση Ασθενειών) του ΠΟΥ, οι παθήσεις του κυκλοφορικού συστήματος (2.420 ανά 100.000) αποτελούν τη συχνότερη αιτία εισαγωγής και ακολουθεί ο καρκίνος (1.367), οι τραυματισμοί και οι δηλητηριάσεις (1.646) και οι αναπνευστικές παθήσεις (1.427). Η συχνότητα εμφάνισης δεν είναι τόσο μεγάλη για τις διανοητικές διαταραχές (655) και τις μολυσματικές νόσους (394).

Πλαίσιο πολιτικής

Η Συνθήκη ΕΚ (Τίτλος XIII Δημόσια Υγεία, άρθρο 152) αναφέρει ότι "Η δράση της Κοινότητας, η οποία συμπληρώνει τις εθνικές πολιτικές, αποβλέπει στη βελτίωση της δημόσιας υγείας καθώς και στην πρόληψη της ανθρώπινης ασθένειας σε όλες τις μορφές της και στην αποτροπή των πηγών κινδύνου για την ανθρώπινη υγεία. Η δράση αυτή καλύπτει την καταπολέμηση των μεγάλων πηγών της ανθρωπότητας στον τομέα της υγείας, ευνοώντας τη διερεύνηση των αιτιών τους, της μετάδοσης και της πρόληψής τους, καθώς και την ενημέρωση και τη διαπαιδαγώγηση στον τομέα της υγείας".

Το άρθρο 1 της κοινοτικής δράσης σχετικά με την παρακολούθηση της υγείας (απόφαση αριθ. 1400/97/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30ής Ιουνίου 1997) αναφέρει: "Το πρόγραμμα έχει ως στόχο τη συμβολή στην καθιέρωση ενός κοινοτικού συστήματος παρακολούθησης της υγείας το οποίο να επιτρέπει: τη μέτρηση της κατάστασης της υγείας, των τάσεων και των καθοριστικών παραγόντων της υγείας στο σύνολο της Κοινότητας...".

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Laeken (2001) ζήτησε την ανάπτυξη μιας προσέγγισης στον τομέα της υγειονομικής περιθαλψής και της μέριμνας για τους ηλικιωμένους παρόμοια με εκείνη που αναπτύσσεται για τις συντάξεις. Οι μακροπρόθεσμοι στόχοι που παρουσιάστηκαν στην ανακοίνωση της Επιτροπής (COM (2001) 723) είναι: εξασφάλιση της δυνατότητας πρόσβασης, της ποιότητας και της οικονομικής βιωσιμότητας των υγειονομικών συστημάτων. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην επίδραση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στα υγειονομικά συστήματα των κρατών μελών.

Μεθοδολογικές σημειώσεις

Πηγές: Eurostat - Δημογραφικές στατιστικές και πάνελ νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ECHP), έκδοση UDB, Σεπτέμβριος 2001. Στοιχεία του ΟΟΣΑ για την υγεία 1998.

Το ποσοστό βρεφικής θνησιμότητας ορίζεται ως ο αριθμός των βρεφών που πεθαίνουν μέσα στο πρώτο έτος ζωής διαιρούμενο με τον αριθμό των γεννήσεων ζώντων (ανά

1.000 γεννήσεις ζώντων). Το προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση είναι ο μέσος όρος των ετών που θα ζήσει ένα άτομο εάν διατηρούνταν τα ποσοστά θνησιμότητας κατά ηλικία που παρατηρήθηκαν για ένα ορισμένο ημερολογιακό έτος ή περίοδο. Το προσδόκιμο ζωής χωρίς αναπηρία υπολογίζεται με τη μέθοδο Sullivan και χρησιμοποιεί τα στοιχεία θνησιμότητας και τα ποσοστά εμφάνισης αναπηρίας του ECHP. Για να μπορέσει να πραγματοποιήσει υπολογισμούς κατά τη γέννηση, η Eurostat έχει εφαρμόσει, για όλες τις χώρες και για τα δύο φύλα, ένα ποσοστό μόνιμης αναπηρίας (της τάξης του 1%) μεταξύ των ηλικιών 0 και 16. Τα αριθμητικά στοιχεία για το προσδόκιμο ζωής χωρίς αναπηρία για το έτος 1994, τα οποία δημοσιεύθηκαν το προηγούμενο έτος σε αυτή την έκθεση, δεν είναι άμεσα συγκρίσιμα με τα αριθμητικά στοιχεία αυτής της έκθεσης (σχετικά με το έτος 1996). Τα στοιχεία για την κατάσταση της υγείας σύμφωνα με την αντίληψη των ίδιων των ατόμων βασίζονται σε μια υποκειμενική ερώτηση που απευθύνεται σε ιδιωτικά νοικοκυριά στο ECHP. Σε ό,τι αφορά το συνολικό πληθυσμό (κυρίως τα άτομα ηλικίας 65 ετών και άνω), τα ποσοστά για την (πολύ) κακή κατάσταση υγείας μπορεί να είναι κάπως υψηλότερα λόγω του γεγονότος ότι πολλά άτομα ζουν σε οικους ευγηρίας ή ιδρύματα για μακροχρόνια νοσοκομειακή φροντίδα.

Σύνδεσμοι με άλλα σημεία της έκθεσης

Γήρανση του πληθυσμού (3.3), Υγεία και ασφάλεια (παραρτήματα II και IV).

Διαβάστε επίσης

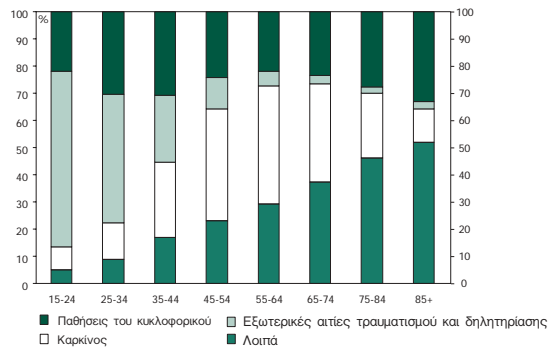
- "Βασικά αριθμητικά στοιχεία για την υγεία 2000", έκδοση 2000. Eurostat.
- "Ευρωπαϊκές κοινωνικές στατιστικές - Δημογραφία", έκδοση 2001. Eurostat.
- Το μέλλον της υγειονομικής περιθαλψής και της μέριμνας για τους ηλικιωμένους: εξασφάλιση της δυνατότητας πρόσβασης, της ποιότητας και της οικονομικής βιωσιμότητας - COM (2001) 723
- Προσαρμογή στις αλλαγές της εργασίας και της κοινωνίας: μια νέα κοινοτική στρατηγική υγείας και ασφάλειας 2002-2006 - COM(2002) 118

Βασικός δείκτης

	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Προσδόκιμο επιβίωσης κατά τη γέννηση, 1999																
Ανδρες	74,6	74,3	74,0	74,5	75,5	75,3	74,9	73,5	75,5	73,7	75,2	74,4	71,7	73,7	77,1	74,8
Γυναίκες	80,9	80,5	78,8	80,6	80,6	82,5	82,3	79,1	81,8	80,5	80,5	80,9	78,9	81,0	81,9	79,7
Προσδόκιμο επιβίωσης χωρίς αναπηρία, (κατά τη γέννηση), 1996																
Ανδρες	63	65	62	63	67	65	60	64	67	61	63	62	59	56	:	61
Γυναίκες	66	69	62	69	70	68	63	67	70	64	63	66	61	59	:	62

Πηγή: Eurostat - Στατιστικές θνησιμότητας και Πάνελ νοικοκυριών της ΕΚ

Σχήμα 65 Κύριες αιτίες θανάτου ανά ηλικιακή ομάδα, ΕΕ-15, 1998



Πηγή: Eurostat - Στατιστικές θνησιμότητας

Σχήμα 66 Ποσοστό του πληθυσμού με κακή ή πολύ κακή υγεία, σύμφωνα με τη δική του αντίληψη, ανά μορφωτικό επίπεδο, ΕΕ-15, 1997



Πηγή: Eurostat - Πάνελ νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας έκδοση UDB Δεκέμβριος 2001. Σημείωση: ΗΒ: Τα GCSE 'οι επίπεδα συμπεριλαμβάνονται στην ανώτερη δευτεροβάθμια (ISCED 3).

21 Ατυχήματα και προβλήματα υγείας που συνδέονται με την εργασία

Το 1998, το ποσοστό των εργαζομένων στην ΕΕ που υπέστησαν εργατικό ατύχημα (με αποτέλεσμα περισσότερες από τρεις ημέρες απουσίας από την εργασία) κυμαινόταν γύρω στο 4,1%, το 6,4% αφορούσαν ατυχήματα χωρίς απουσία από την εργασία ή απουσία μέχρι 3 ημέρες. Από το 1994, ο αριθμός των εργατικών ατυχημάτων που προκάλεσαν περισσότερο από τρεις ημέρες απουσία μειώθηκε κατά 10% (η τιμή του δείκτη ήταν το 1994=100, το 1998=90). Κατά την περίοδο 1998-1999, το 5,4% των εργαζομένων υπέφερε κάθε χρόνο, από προβλήματα υγείας που συνδέονται με την εργασία. Συνολικά, 500 εκατ. εργάσιμες ημέρες χάνονται κάθε χρόνο εξ αιτίας εργατικών ατυχημάτων (150 εκατ. απωλεσθείσες ημέρες) και για προβλήματα υγείας που συνδέονται με την εργασία (350 εκατ. απωλεσθείσες ημέρες). Τα τροχαία ατυχήματα μειώθηκαν κατά 44% από το 1970, αλλά καταγράφηκαν ακόμη πάνω από 40.000 θάνατοι στους δρόμους της ΕΕ το 2000.

Τα εργατικά ατυχήματα είναι συχνότερα μεταξύ των νέων και των εργαζομένων με μικρή προϋπηρεσία

Το 1998, στην Ευρωπαϊκή Ένωση καταγράφηκαν περίπου 4,7 εκατομμύρια εργατικά ατυχήματα - καθένα από τα οποία είχε ως αποτέλεσμα περισσότερες από τρεις ημέρες απουσίας από την εργασία. Συμπεριλαμβάνοντας τα ατυχήματα που δεν συνεπάγονταν απουσία από την εργασία ή συνεπάγονται απουσία μικρότερη των τριών ημερών, ο υπολογιζόμενος συνολικός αριθμός των ατυχημάτων στην εργασία ήταν 7,4 εκατομμύρια το 1998 στην ΕΕ. Αυτό αντιπροσωπεύει αντίστοιχα τα υπολογιζόμενα ποσοστά των 4.089 και 6.380 ατυχημάτων στην εργασία ανά 100.000 εργαζόμενους. Με άλλα λόγια, το 6,4% όλων των εργαζομένων ήταν θύματα ατυχήματος στην εργασία αυτό το χρόνο (4,1% για τα ατυχήματα που συνεπάγονται περισσότερες από τρεις ημέρες απουσίας από την εργασία). Υπήρχε ουσιαστική μείωση αυτού του ποσοστού του 9,9% (ατυχήματα που συνεπάγονταν περισσότερες από τρεις ημέρες απουσίας από την εργασία) μεταξύ 1994 και 1998 (δείκτης = 90 το 1998 και 100 το 1994), αλλά οι πρώτες εκτιμήσεις δείχνουν ότι θα αυξηθεί το 1999 (περίπου 4.200 ανά 100.000 εργαζόμενους, δείκτης = 93). Επιπλέον, 5.476 θανατηφόρα ατυχήματα στην εργασία καταγράφηκαν το 1998 στην ΕΕ-15, από τα οποία το 36% ήταν τροχαία ή μεταφορικά ατυχήματα κατά τη διάρκεια της εργασίας.

Αυτά τα ποσοστά διαφέρουν ασφαλώς ανάλογα με την οικονομική δραστηριότητα και το μέγεθος της επιχείρησης, καθώς και την ηλικία, το φύλο και τις συνθήκες εργασίας των εργαζομένων. Η κατασκευαστική βιομηχανία έχει το υψηλότερο ποσοστό κρουσμάτων: 8.008 ατυχήματα που συνεπάγονται περισσότερες από τρεις ημέρες απουσίας από την εργασία και περίπου 13 θανατηφόρα ατυχήματα ανά 100.000 εργαζόμενους. Όταν συμπεριλαμβάνονται τα ατυχήματα με λιγότερες από τρεις ημέρες απουσίας, το ποσοστό ατυχημάτων είναι ιδιαίτερα υψηλό στη βιομηχανία αλείας (όπου ο κίνδυνος ατυχήματος είναι 2,4 φορές υψηλότερος από τον μέσο όρο για όλους τους κλάδους στην ΕΕ), στη γεωργία, τις οικοδομές, την υγεία και την κοινωνική εργασία (1,3 έως 1,4 φορές). Στις τοπικές μονάδες των κλάδων μεταποίησης, κατασκευών και μεταφορών που απασχολούν από 10 έως 49 άτομα, ο κίνδυνος είναι 1,2 έως 1,4 φορές υψηλότερος από τον μέσο όρο για τους κλάδους αυτούς (περισσότερες από τρεις ημέρες απουσίας). Ο κίνδυνος είναι επίσης υψηλός στις τοπικές μονάδες που απασχολούν 1 έως 9 άτομα στον μεταποιητικό κλάδο (1,3 φορές τον μέσο όρο για τον κλάδο), και στις μεταφορές (1,2 φορές). Με εξαίρεση την Ελλάδα, την Ιρλανδία και την Πορτογαλία, η συχνότητα των ατυχημάτων μειώνεται με την ηλικία σε όλα τα κράτη μέλη. Αντίθετα, η συχνότητα των θανατηφόρων ατυχημάτων τείνει να αυξάνεται σημαντικά με την ηλικία. Οι άνδρες έχουν περίπου τρεις φορές περισσότερες πιθανότητες από τις γυναίκες να έχουν ατύχημα - που συνεπάγεται περισσότερες από τρεις ημέρες απουσίας - και περίπου εννέα φορές περισσότερες πιθανότητες να έχουν θανατηφόρο ατύχημα. Αυτό το αποτέλεσμα είναι συνάρτηση των θέσεων εργασίας και των τομέων δραστηριότητας των ανδρών που τείνουν να έχουν υψηλότερο κίνδυνο από εκείνων των γυναικών. Υπάρχουν επίσης σχετικά περισσότερες γυναίκες που εργάζονται σε θέσεις μερικής απασχόλησης, γεγονός που μπορεί να μειώσει

την έκθεσή τους στον κίνδυνο. Τέλος, τα άτομα που εργάζονται για λιγότερο από 2 χρόνια σε μια επιχείρηση, οι εργαζόμενοι σε βάρδιες, όσοι εργάζονται τη νύχτα ή τα άτομα που εργάζονται λιγότερο από 20 ώρες την εβδομάδα έχουν επίσης 20% έως 50% περισσότερες πιθανότητες να έχουν ατύχημα από τον μέσο όρο.

Τα ατυχήματα στην εργασία κοστίζουν στην οικονομία 148 εκατομμύρια χαμένες εργάσιμες ημέρες

Εκτός από την σημαντικότερη επίπτωση αυτών των ατυχημάτων σε ανθρώπινους όρους, έχουν επίσης υψηλό κοινωνικοοικονομικό κόστος: παρότι για το 37% των ατυχημάτων δεν υπήρχε απουσία από την εργασία ή η απουσία που προέκυψε ήταν λιγότερη από τρεις ημέρες, για το 30% η απουσία ήταν πάνω από τρεις ημέρες αλλά λιγότερο από δύο εβδομάδες και για το 29% η απουσία ήταν μεταξύ δύο εβδομάδων και τριών μηνών. Το υπόλοιπο 4% των ατυχημάτων είχε ως συνέπεια απουσία τριών μηνών ή περισσότερο, ή μόνιμη μερική ή ολική αναπηρία. Υπολογίζεται ότι 148 εκατομμύρια εργάσιμες ημέρες χάθηκαν το 1998 στην ΕΕ λόγω ατυχημάτων στην εργασία, δηλαδή, 20 ημέρες κατά μέσο όρο ανά ατύχημα (31 ημέρες ανά ατύχημα με περισσότερες από τρεις ημέρες απουσίας) και το ισοδύναμο μίας χαμένης εργάσιμης ημέρας το χρόνο για κάθε απασχολούμενο άτομο. Επιπλέον, το 5% των θυμάτων χρειάστηκε να αλλάξει το είδος της εργασίας ή την ίδια την εργασία ή να μειώσει τις ώρες εργασίας του. Τέλος, περίπου το 14% των θυμάτων ατυχημάτων στην εργασία έχουν περισσότερα από ένα ατυχήματα το χρόνο.

350 εκατομμύρια ημέρες εργασίας χάθηκαν λόγω των προβλημάτων υγείας που σχετίζονται με την εργασία

Βάσει των διαθέσιμων αποτελεσμάτων για 11 κράτη μέλη από την έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ (προσωπική εκτίμηση των ατόμων που απάντησαν στην έρευνα για την κατάσταση της υγείας τους που σχετίζεται με την εργασία), υπολογίζεται ότι για την περίοδο 1998 έως 1999 κάθε χρόνο σχεδόν οχτώ εκατομμύρια άτομα που εργάζονται ή έχουν εργαστεί στην ΕΕ έπασχαν από διαταραχές της υγείας τους, εκτός των τραυματισμών από τα ατυχήματα, οι οποίες προκλήθηκαν ή επιδεινώθηκαν από την τρέχουσα ή την παλαιότερη εργασία τους. Το ποσοστό εμφάνισης για τους υπαλλήλους είναι 5.372 περιπτώσεις ανά 100.000 άτομα το χρόνο (7.150 περιπτώσεις για τα άτομα ηλικίας 55-64 ετών) όσον αφορά τα ατυχήματα που σχετίζονται με την τρέχουσα εργασία. Το 53% των περιπτώσεων αφορούν μυοσκελετικές διαταραχές, οι οποίες είναι συχνότερες στους κλάδους των κατασκευών, των μεταφορών και της υγείας και κοινωνικής εργασίας (η συχνότητα εμφάνισης σε αυτούς τους τομείς είναι 1,2 έως 1,6 φορές υψηλότερη από τον μέσο όρο). Το στρες, η κατάθλιψη ή το άγχος αποτελούν το 18% των προβλημάτων και το 26% εκείνων που συνεπάγονται δύο ή περισσότερες εβδομάδες απουσίας από την εργασία (αυτό το ποσοστό είναι διπλάσιο στους τομείς της εκπαίδευσης, της υγείας και της κοινωνικής εργασίας). Τέλος, οι πνευμονικές διαταραχές επηρεάζουν ετησίως 0,6 εκατομμύρια άτομα (ο κίνδυνος είναι διπλάσιος στις εξορυκτικές βιομηχανίες). Από το 1998 έως το 1999,

περίπου 350 εκατομμύρια ημέρες εργασίας χάνονταν κάθε χρόνο στην ΕΕ λόγω προβλημάτων υγείας που σχετίζονται με την εργασία.

Τα πρώτα αποτελέσματα της τρίτης ευρωπαϊκής έρευνας για τις συνθήκες εργασίας (2000) του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας αποκαλύπτουν ότι τα προβλήματα που σχετίζονται με την υγεία, ο ρυθμός εργασίας και ο χρόνος εργασίας συνεχίζουν να αυξάνονται στους χώρους εργασίας στην Ευρώπη. Το ποσοστό των εργαζομένων που εκτίθενται σε έντονο θόρυβο, επίπονες/κουραστικές στάσεις και στο χειρισμό βαριών αντικειμένων συνεχίζει να αυξάνεται και ο ρυθμός εργασίας έχει επιταχυνθεί. Μεγάλος αριθμός εργαζομένων παραπονείται για στρες και εξάντληση.

Σχεδόν 600.000 ατυχήματα κατά τη μετακίνηση από και προς το χώρο εργασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Ο αριθμός των ατυχημάτων κατά τη μετακίνηση από και προς το χώρο εργασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση τα οποία συνεπάγονται περισσότερες από τρεις ημέρες απουσίας από την εργασία υπολογίστηκε ότι ήταν περίπου 580.000 το 1998 (εκτός από τα ατυχήματα στην εργασία). Το ποσοστό των κρουσμάτων ήταν 410 ανά 100.000. Ο αριθμός των θανατηφόρων ατυχημάτων κατά τη μετακίνηση από και προς το χώρο εργασίας, τα οποία ήταν κυρίως τροχαία και μεταφορικά ατυχήματα, ήταν περίπου 3.100 σε όλη την ΕΕ.

Στους δρόμους της ΕΕ έχασαν τη ζωή τους 41.000 άτομα το 2000

Τα τροχαία ατυχήματα μειώνονται διαρκώς στην ΕΕ συνολικά, σημειώνοντας μείωση 44% σε σύγκριση με το 1970, παρά το γεγονός ότι η οδική μεταφορά αυξήθηκε την ίδια περίοδο περισσότερο από το διπλάσιο. Οι μεγαλύτερες βελτιώσεις (μειώσεις 60% ή και περισσότερο) σημειώθηκαν στη Δανία, τη Γερμανία, τις Κάτω Χώρες, τη Φινλανδία και τη Σουηδία. Αυτή η γενική πτωτική τάση από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 δεν

παρατηρείται στην Ελλάδα, την Ισπανία και την Πορτογαλία όπου οι ιδιοκίνητες αυτοκινήτων αυξήθηκαν πολύ γρήγορα και τα τροχαία ατυχήματα παραμένουν σε πολύ υψηλό επίπεδο. Από το 1991 έως το 2000, οι θάνατοι από τροχαία ατυχήματα έχουν παρουσιάσει μείωση σε όλα τα κράτη μέλη, η οποία ανέρχεται συνολικά σε 27 % σε επίπεδο ΕΕ-15. Οι μεγαλύτερες μειώσεις έχουν σημειωθεί στη Φινλανδία και την Αυστρία (και οι δύο 37%), ενώ οι μικρότερες στην Ελλάδα (2%) και την Ιρλανδία (7%).

Παρά τη γενική βελτίωση της οδικής ασφάλειας, ο υπολογιζόμενος αριθμός των θανάτων λόγω των τροχαίων ατυχημάτων το 2000 ήταν περίπου 41.000 στην ΕΕ-15. Όποιος και να ήταν ο δείκτης που χρησιμοποιήθηκε (αριθμός θανάτων που σχετίζονται με τον πληθυσμό ή με το συνολικό αριθμό αυτοκινήτων), η Ελλάδα και η Πορτογαλία παρουσιάζουν τα χειρότερα επίπεδα οδικής ασφάλειας. Ενώ για την Ευρωπαϊκή Ένωση ως σύνολο περίπου 108 άτομα ανά εκατομμύριο κατοίκων έχασαν τη ζωή τους στους δρόμους, τα αντίστοιχα ποσοστά για την Ελλάδα και την Πορτογαλία ήταν 196 και 185 αντίστοιχα. Το Ηνωμένο Βασίλειο και η Σουηδία έχουν τα χαμηλότερα ποσοστά θανάτων (60 και 65 αντίστοιχα) και ακολουθούν οι Κάτω Χώρες (73) και η Φινλανδία (77). Οι θάνατοι από σιδηροδρομικά ατυχήματα ήταν σχετικά λίγοι, καθώς η σιδηροδρομική μεταφορά έχει καθαρό πλεονέκτημα, από άποψη ασφάλειας, έναντι της οδικής.

Οικιακά ατυχήματα και ατυχήματα κατά τις δραστηριότητες αναψυχής

Σημειώθηκαν περίπου 430.000 οικιακά ατυχήματα και ατυχήματα κατά τις δραστηριότητες αναψυχής στην ΕΕ το 1995 (οι άνδρες είχαν 240.000, οι γυναίκες 190.000). Υπάρχουν περισσότερες πιθανότητες να συμβούν ατυχήματα στο σπίτι (32% του συνολικού αριθμού των ατυχημάτων μεταξύ των ανδρών, 46% μεταξύ των γυναικών) και ακολουθούν τα ατυχήματα κατά τις αθλητικές δραστηριότητες (18% μεταξύ των ανδρών, 10% μεταξύ των γυναικών).

Πλαίσιο πολιτικής

Η Συνθήκη ΕΚ (άρθρο 137) αναφέρει ότι "η Κοινότητα υποστηρίζει και συμπληρώνει τη δράση των κρατών μελών στη ... βελτίωση, ιδιαιτέρως, του περιβάλλοντος εργασίας, με σκοπό την προστασία της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων." Το άρθρο 140 προσθέτει ότι "η Επιτροπή προωθεί τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών και διευκολύνει τον συντονισμό της δράσης τους σε όλους τους τομείς της κοινωνικής πολιτικής που υπάγονται στο παρόν κεφάλαιο, ιδίως επί θεμάτων που έχουν σχέση με ... την προστασία από τα επαγγελματικά ατυχήματα και ασθένειες".

Στις 29 Απριλίου 1999, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της ΕΕ εξέδωσε γνωμοδότηση με θέμα "η υγεία και η ασφάλεια στους χώρους εργασίας - Εφαρμογή των κοινοτικών μέτρων και νέοι κίνδυνοι" (ΕΕ C 51 της 23.02.2000, σ. 33). Εξετάζει τις μεταβολές που προκύπτουν στα συστήματα οργάνωσης της εργασίας και τους συνδεδεμένους κινδύνους για τους εργαζομένους όπως η αύξηση των ψυχολογικών συμπτωμάτων και της εξάντλησης.

Η Επιτροπή ενέκρινε στις 17 Μαρτίου 2000 μια ανακοίνωση (COM(2000)125 τελικό) με θέμα τις "Προτεραιότητες στην οδική ασφάλεια στην ΕΕ - Έκθεση προόδου και ιεράρχηση δράσεων". Ενθαρρύνει τα κράτη μέλη, τις περιφερειακές και τις τοπικές αρχές να "θεσπίσουν μια πρακτική υπολογισμού του κόστους και των αποτελεσμάτων των μέτρων οδικής ασφάλειας και, εφόσον χρειάζεται, μια πρακτική σύγκρισής τους με το κόστος των αποφευχθέντων ατυχημάτων" και τους καλεί "να αυξήσουν τις επενδύσεις σε έργα οδικής ασφάλειας...".

Στις 20.6.2001 η Επιτροπή εξέδωσε την ανακοίνωση "Πολιτική απασχόλησης και κοινωνική πολιτική: ένα πλαίσιο για την επένδυση στην ποιότητα". Βασίζεται και επεκτείνει τη δέσμευση στις υποχρεώσεις που αναλήφθηκαν στην ατζέντα κοινωνικής πολιτικής και στη στρατηγική της Λισσαβόνας που επικυρώθηκε στη Νίκαια και τη Στοκχόλμη, για την προώθηση της ποιότητας στην απασχόληση. Ιδίως, καθορίζει την προσέγγιση της βελτίωσης της ποιότητας εργασίας και διασφαλίζει την ενσωμάτωσή της στην πολιτική απασχόλησης και στην κοινωνική πολιτική. Για το σκοπό αυτό καταρτίζει ένα σύνολο δεικτών που αφορούν την ποιότητα στην εργασία οι οποίοι πρέπει να χρησιμοποιηθούν στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση.

Ο κατάλογος των δεικτών τόσο της έκθεσης σύνθεσης όσο και της έκθεσης της Επιτροπής Απασχόλησης όσον αφορά τους δείκτες τους σχετικούς με την ποιότητα της απασχόλησης περιλαμβάνουν την εξέλιξη του ποσοστού κρουσμάτων στην εργασία, όπως ορίζεται από τον αριθμό των ατυχημάτων στην εργασία ανά 100.000 απασχολούμενους. Στο μέλλον, η Επιτροπή θα αναπτύξει ένα σύνθετο δείκτη ο οποίος θα καλύπτει τα ατυχήματα και τις επαγγελματικές ασθένειες, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που οφείλονται στο άγχος.

Μεθοδολογικές σημειώσεις

Πηγές: Eurostat - Ευρωπαϊκές στατιστικές για τα εργατικά ατυχήματα (ESAW), ενότητα ad hoc σχετικά με τα ατυχήματα στην εργασία και τις επαγγελματικές νόσους στην έρευνα εργατικού δυναμικού του 1999 και στατιστικές των μεταφορών.

ΓΔ Μεταφορών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής - κοινοτική βάση για τα οδικά ατυχήματα (CARE). Κοινοτικό σύστημα πληροφόρησης σχετικά με τα οικιακά ατυχήματα και τα ατυχήματα κατά τις δραστηριότητες αναψυχής (EHLASS).

Σε ό,τι αφορά τα οδικά ατυχήματα, τα άτομα που χάνουν τη ζωή τους είναι το σύνολο των ατόμων που αποβιώνουν μέσα σε 30 ημέρες από το ατύχημα. Για τα κράτη μέλη που δεν χρησιμοποιούν αυτό τον ορισμό, εφαρμόστηκαν διορθωτικοί παράγοντες.

Τα στοιχεία για τα εργατικά ατυχήματα σχετίζονται σχεδόν με το 90% των εργαζομένων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Μόνο τα εργατικά ατυχήματα που οδηγούν σε περισσότερες από τρεις ημέρες απουσίας από την εργασία περιλαμβάνονται στην πηγή ετήσιων δεδομένων (ESAW) αλλά τα ατυχήματα που δεν συνεπάγονται απουσία από την εργασία ή συνεπάγονται απουσία από την εργασία από μία έως τρεις ημέρες καλύφθηκαν επίσης στην ενότητα ad hoc σχετικά με τα ατυχήματα στην εργασία και τις επαγγελματικές νόσους στην έρευνα εργατικού δυναμικού του 1999. Τα ποσοστά κρουσμάτων έχουν υπολογιστεί μόνο για τους εννέα σημαντικούς κλάδους της οικονομικής δραστηριότητας (τίτλοι NACE αναθ. 1).

Η τρίτη ευρωπαϊκή έρευνα για τις συνθήκες εργασίας διεξήχθη το 2000 από το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας. Οι προηγούμενες έρευνες διεξήχθησαν το 1990 και το 1996.

Το EHLASS (European Home and Leisure Accident Surveillance System : Κοινοτικό σύστημα πληροφόρησης σχετικά με τα οικιακά ατυχήματα και τα ατυχήματα κατά τις δραστηριότητες αναψυχής) δημιουργήθηκε από την απόφαση 93/683/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 29ης Οκτωβρίου 1992, περί δημιουργίας κοινοτικού συστήματος πληροφόρησης ως προς τα οικιακά ατυχήματα και τα ατυχήματα κατά τις δραστηριότητες αναψυχής. Από το 1999 το σύστημα EHLASS έχει ενταχθεί στο κοινοτικό πρόγραμμα πρόληψης των τραυματισμών.

Σύνδεσμοι με άλλα σημεία της έκθεσης

Υγεία και ασφάλεια (παράρτηματα II και IV)

Διαβάστε επίσης

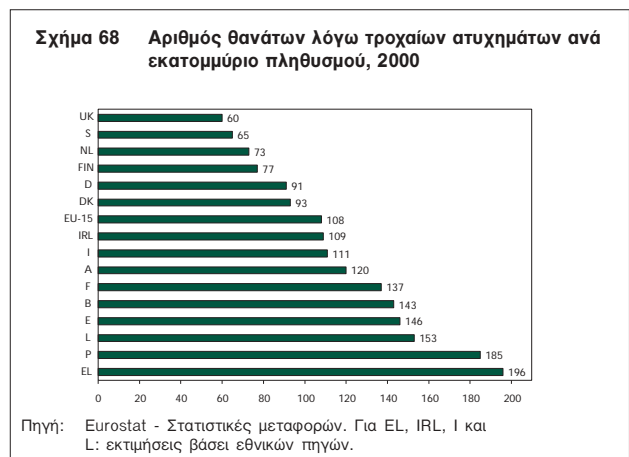
- Στατιστικές εν συντομία (Πληθυσμός και κοινωνικές συνθήκες): "Τα εργατικά ατυχήματα στην ΕΕ 1998-1999", αριθ.16/2001 και "Τα προβλήματα υγείας που συνδέονται με την εργασία στην ΕΕ 1998-99", αριθ.17/2001 Eurostat. Στατιστικές εν συντομία (Μεταφορές): "Transport Safety" ("Ασφάλεια των μεταφορών"), αριθ.3/2000? Eurostat. Στατιστικές εν συντομία (Γενικές στατιστικές): "Road-traffic deaths in the regions of Europe" ("Θάνατοι από τροχαία στις περιφέρειες της Ευρώπης"), αριθ. 5/2001, Eurostat.
- "Ευρωπαϊκές Στατιστικές για τα εργατικά ατυχήματα - Μεθοδολογία", Έκδοση 2001. Eurostat και ΓΔ Απασχόληση και Κοινωνικές Υποθέσεις, σειρά "Υγεία και ασφάλεια στην εργασία".
- "Βασικά αριθμητικά στοιχεία για την υγεία 2000", έκδοση 2000. Eurostat.
- "Τρίτη ευρωπαϊκή έρευνα για τις συνθήκες εργασίας", 2000. "Precarious Employment and Health-Related Outcomes in the European Union" ("Επισφαλής απασχόληση και οι επιπτώσεις στην υγεία στην Ευρωπαϊκή Ένωση"), 1999. "For a better quality of work" ("Για καλύτερη ποιότητα εργασίας"), Σεπτέμβριος 2001. Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας.
- "Guidance on work-related stress - Spice of life or kiss of death?" ("Οδηγίες για το στρες που σχετίζεται με την εργασία - το αλατοπίπερο της ζωής ή το φιλί του θανάτου;"), Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000-12-16.
- Προσαρμογή στις αλλαγές της εργασίας και της κοινωνίας: μια νέα κοινοτική στρατηγική υγείας και ασφάλειας 2002-2006 - COM(2002) 118

Βασικός δείκτης

	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Ποιότητα της εργασίας (σοβαρά εργατικά ατυχήματα) Ποσοστό κρουσμάτων (αριθμός ανά 100 000 εργαζόμενους) με βάση το δείκτη των εργατικών ατυχημάτων που είχαν σαν αποτέλεσμα περισσότερες από 3 ημέρες απουσία από την εργασία, 1998 - Δείκτης 1994 = 100 (1)																
Σύνολο	90	116	121	89	79	115	89	96	88	105	91	93	93	88	118	79
Ηλικιακή ομάδα 18-24	74	137	111	97	64	118	97	100	94	110	96	115	:	94	111	74
Ηλικιακή ομάδα 45-54	97	132	130	98	78	111	88	90	82	107	92	92	:	95	108	73

(1) Εκτός από την IRL και την A : 1996 = 100.

Πηγή: Eurostat - Ευρωπαϊκές στατιστικές εργατικών ατυχημάτων (ESAW)



Παραρτήματα

Παράρτημα I: Βασικοί κοινωνικοί δείκτες ανά κράτος μέλος

Παράρτημα II: Στατιστικά στοιχεία - Κράτη Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- 1 Οικονομία
- 2 Πληθυσμός
- 3 Εκπαίδευση και κατάρτιση
- 4 Αγορά εργασίας
- 5 Κοινωνική προστασία
- 6 Εισόδημα, φτώχεια και περιφερειακή συνοχή
- 7 Ισότητα των δύο φύλων
- 8 Υγεία και ασφάλεια
- 9 Κατανάλωση

Παράρτημα III: Βασικοί κοινωνικοί δείκτες ανά κράτος μέλος

Παράρτημα IV: Στατιστικά στοιχεία - Υποψήφιος προς ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση Χώρες

- 1 Οικονομία
- 2 Πληθυσμός
- 3 Εκπαίδευση και κατάρτιση
- 4 Αγορά εργασίας
- 5 Κοινωνική προστασία
- 6 Εισόδημα, φτώχεια και περιφερειακή συνοχή
- 7 Ισότητα των δύο φύλων
- 8 Υγεία και ασφάλεια
- 9 Κατανάλωση

Παράρτημα V: Κατάλογος Κέντρων διάθεσης εκδόσεων της Eurostat (Data Shops)

Παράρτημα Ι: Βασικοί κοινωνικοί δείκτες ανά Κράτος

No	Βασικός δείκτης	Μονάδα	Έτος	EU-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
3	Λόγος εξάρτησης της τρίτης ηλικίας	%	2000	24	26	22	24	26	25	24	17	27	21	20	23	23	22	27	24
4	Ποσοστό καθαρής μετανάστευσης	ανά 1000 κατ.	2000	2,0	1,6	1,8	2,5	2,1	1,0	0,8	5,3	2,0	10,9	2,8	2,4	1,0	0,7	1,5	2,8
5	Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο και δεν συμμετέχουν σε περαιτέρω εκπαίδευση ή κατάρτιση	%	2000	20*	12	12	15	17	28	13	19*	29	17	17	11*	43	10	8	:
6	Διά βίου μάθηση (συμμετοχή των ενηλίκων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση)	%	2000	8	7	21	5	1	5	3*	5*	5	5	16	8*	3*	20	22	21
7	Ποσοστό απασχόλησης	%	2000	63,2	60,5	76,3	64,8*	55,7	54,8	62,0	65,2	53,7	61,7*	72,9	68,2	68,3	67,3	70,8	71,5
8	Ποσοστό απασχόλησης μεγαλύτερης ηλικίας εργαζομένων	%	2000	37,5	25,0	54,6	37,4	39,0	36,6	29,3	45,1	27,3	27,2	37,9	29,2	51,7	41,2	64,3	50,5
9	Ποσοστό ανεργίας	%	2000	8,2	7,0	4,7	7,9	11,1	14,1	9,5	4,2	10,5	2,4	3,0	3,7	4,1	9,8	5,9	5,5
10	Λόγος νέων ανέργων/πληθυσμού	%	2000	7,8	6,5	5,3	4,6	11,3	11,4	7,1	3,3	11,8	2,5	4,0	2,9	4,2	11,1	5,5	8,3
11	Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας	%	2000	3,6	3,8	1,0	4,4	6,1	5,9	3,7	1,6	6,3	0,7	0,8	1,0	1,6	2,8	1,7	1,5
12	Δαπάνες για την κοινωνική προστασία ως ποσοστό του ΑΕγχΠ.	%	1999	27,6	28,2	29,4	29,6	25,5	20,0	30,3	14,7	25,3	21,9	28,1	28,6	22,9	26,7	32,9	26,9
13	Παροχές γήρατος και επιζώντων ως ποσοστό των συνολικών κοινωνικών παροχών	%	1999	46,0	43,0	38,0	42,1	50,7	46,2	44,2	25,2	64,0	41,4	41,5	47,4	43,7	35,1	39,5	46,1
14	Κατανομή των εισοδημάτων (λόγος μερώνS80/S20)	Λόγος	1998	5,4	5,8	2,7	4,8	6,5	6,8	4,7	5,3	5,9	4,6	4,4	3,8	7,2	3,0	3,4	5,7
15α	Κίνδυνος φτώχειας πριν από τις κοινωνικές παροχές	%	1998	26	28	26	24	23	25	28	33	23	26	21	25	27	37	30	33
15β	Κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές παροχές	%	1998	18	16	9	16	22	19	18	17	20	12	12	13	20	8	10	21
16	Άτομα σε νοικοκυριά ανέργων	%	2000	4,5	4,5	:	4,7	4,2	5,1	5,5	6,6	5,0	0,9	1,1	2,4	1,2	:	:	3,9
17	Ποσοστά γυναικών στα εθνικά κοινοβούλια	%	2001	23	23	38	32	9	28	10	13	11	17	35	28	20	37	44	18
18	Ποσοστό απασχόλησης γυναικών	%	2000	54,0	51,5	71,6	57,1*	41,2	40,3	55,1	54,1	39,6	48,6*	63,6	59,5	60,3	64,3	69,3	64,8
19	Διαφορές στις αποδοχές	%	1998	84	93	90	81	87	86	88	80	91	83*	79	79	94	82*	82	76
20α	Προσδόκιμο επιβίωσης κατά τη γέννηση - άνδρες	Έτος	1999	74,6	74,3	74,0	74,5	75,5	75,3	74,9	73,5	75,5	73,7	75,2	74,4	71,7	73,7	77,1	74,8
20β	Προσδόκιμο επιβίωσης κατά τη γέννηση - γυναίκες	Έτος	1999	80,9	80,5	78,8	80,6	80,6	82,5	82,3	79,1	81,8	80,5	80,5	80,9	78,9	81,0	81,9	79,7
20γ	Έτος Προσδόκιμο επιβίωσης κατά τη γέννηση χωρίς αναπηρία - άνδρες	Έτος	1996	63	65	62	63	67	65	60	64	67	61	63	62	59	56	:	61
20δ	Προσδόκιμο επιβίωσης κατά τη γέννηση χωρίς αναπηρία - γυναίκες	Έτος	1996	66	69	62	69	70	68	63	67	70	64	63	66	61	59	:	62
21	Ποιότητα εργασίας (σοβαρά ατυχ. στην εργασία)	Μονάδες δείκτη (94 = 100)	1998	90	116	121	89	79	115	89	96*	88	105	91	93*	93	88	118	79

* = Βλέπετε:σχόλιο στον αντίστοιχο δείκτη. Τα στοιχεία μπορεί να είναι άλλου έτους ή μπορεί να έχουν ορισμένους περιορισμούς.

Επεξηγηματικό σημείωμα για κάθε δείκτη

- 3 Το 2000 σε όλη την ΕΕ ο αριθμός των ατόμων 65 ετών και άνω αντιστοιχούσε στο 24% αυτού που θεωρείται ως πληθυσμός σε ηλικία εργασίας (15-64 έτη).
- 4 Το 2000 το ποσοστό καθαρής μετανάστευσης για την ΕΕ ήταν 2,0% ανά 1000 κατοίκους.
- 5 Το 2000 το 20% των ατόμων 18-24 ετών στην ΕΕ είχε εγκαταλείψει το εκπαιδευτικό σύστημα χωρίς να υπερβεί την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
- 6 Σε όλη την ΕΕ το 8% των ατόμων 25-64 ετών συμμετείχε σε πρόγραμμα εκπαίδευσης/κατάρτισης (τις τελευταίες τέσσερις εβδομάδες) το 2000.
- 7 Το 2000 το 63,2% των ατόμων 15-64 ετών στην ΕΕ εργαζόταν.
- 8 Το 2000 το 37,5% των ατόμων 55-64 ετών εργαζόταν.
- 9 Το 8,2% του εργατικού δυναμικού της ΕΕ (εργαζόμενοι και άτομα που αναζητούν εργασία) ήταν άνεργο το 2000.
- 10 Το 7,8% των ατόμων 15-24 ετών στην ΕΕ ήταν άνεργο το 2000.
- 11 Το 3,6% του εργατικού δυναμικού της ΕΕ (εργαζόμενοι και άτομα που αναζητούν εργασία) υπήρξε άνεργο για τουλάχιστον 1 έτος το 2000.
- 12 Το 1999 οι δαπάνες για την κοινωνική προστασία στην ΕΕ αντιπροσώπευαν το 27,6% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕγχΠ).
- 13 Σε όλη την ΕΕ, οι παροχές γήρατος και επιζώντων αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών για κοινωνική προστασία (46,0% των συνολικών παροχών το 1999).
- 14 Σε επίπεδο ΕΕ το φτωχότερο 20% του πληθυσμού έλαβε μόνο το 8% των συνολικών εισοδημάτων το 1998, ενώ το αντίστοιχο πλουσιότερο 20% έλαβε περίπου το 39% δηλαδή 5,4 φορές περισσότερο.
- 15α Σε όλη την ΕΕ πριν τις κοινωνικές μεταβιβάσεις το 26% του πληθυσμού ζούσε κάτω από το όριο της φτώχειας.
- 15β Σε όλη την ΕΕ μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις το 18% του πληθυσμού ζούσε κάτω από το όριο της φτώχειας.
- 16 Το 2000, σε όλη την Ένωση το 4,5% του πληθυσμού που ζει σε νοικοκυριά σε ηλικία εργασίας (δηλαδή όπου τουλάχιστον ένα άτομο ανήκει στο εργατικό δυναμικό είναι μέλη νοικοκυριών ανέργων).
- 17 Σε όλη την ΕΕ, το 2001, το 23% των εδρών σε εθνικά Κοινοβούλια (ή σε Κάτω Βουλή) καταλαμβάνεται από γυναίκες.
- 18 Το 2000 το 54% των γυναικών της ΕΕ ηλικίας 15-64 ετών εργαζόταν.
- 19 Σε όλη την ΕΕ το 1998 οι μέσες μικτές ωριαίες αποδοχές των γυναικών ήταν το 84% των μέσων μικτών ωριαίων αποδοχών των ανδρών. Το 1998 ο πληθυσμός αποτελείται από υπαλλήλους ηλικίας 16-64 ετών που εργάζονται 15+ ωρες εβδομαδιαίως.
- 20α Το μέσο προσδόκιμο επιβίωσης ενός άνδρα κατά τη γέννηση στην ΕΕ ήταν 74,6% έτη το 1999.
- 20β Το μέσο προσδόκιμο επιβίωσης μιας γυναίκας κατά τη γέννηση στην ΕΕ ήταν 80,9% έτη το 1999.
- 20γ Κατά μέσο όρο, ένας άνδρας στην ΕΕ αναμένεται να ζήσει ως τα 63 έτη χωρίς αναπηρία (στοιχεία του 1996).
- 20δ Κατά μέσο όρο, μια γυναίκα στην ΕΕ αναμένεται να ζήσει έως τα 66 έτη χωρίς αναπηρία (στοιχεία του 1996).
- 21 Σε όλη την ΕΕ σημειώθηκαν 10% (100-10=90) λιγότερα εργατικά ατυχήματα (με αποτέλεσμα περισσότερες από 3 ημέρες απουσίας) ανά 100.000 εργαζομένους το 1998 σε σχέση με το 1994.

Παράρτημα II: Στατιστικά στοιχεία - Κράτη Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1 Οικονομία	EE-15	EYP*	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
*Το EYP δηλώνει τη ζώνη του ευρώ στην ιστορική της σύνθεση, επομένως τα ετήσια στοιχεία αφορούν την EYP11, ενώ τα τριμηνιαία και μηνιαία αριθμητικά στοιχεία αφορούν την EYP11 εάν αναφέρονται στο 2000 και την EYP12 εάν αναφέρονται στο 2001. Οι ρυθμοί ανάπτυξης διορθώνονται ώστε να αντιστοιχούν στον ορθό αριθμό βάσης.																	
Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν σε τρέχουσες αγοραίες τιμές																	
2000, δισ. ευρώ	8 526	6 430	248	1762	026	123	609	1 405	103	166	21	401	205	115	132	248	1 548
Ρυθμοί αύξησης του ΑΕγχΠ, σε σταθερές τιμές (1995)																	
Ετήσιος ρυθμός αύξησης, 1999	2,6	2,6	3,0	2,1	1,8	3,4	4,1	2,9	10,8	1,6	6,0	3,7	2,8	3,4	4,0	4,5	2,1
Ετήσιος ρυθμός αύξησης, 2000	3,3	3,4	4,0	3,2	3,0	4,3	4,1	3,1	11,5	2,9	7,5	3,5	3,0	3,4	5,7	3,6	2,9
Σε σύγκριση με το ίδιο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, 2001Τ1	2,5	2,4	3,1	1,8	1,8	:	3,4	2,8	:	2,5	:	1,6	2,1	2,2	3,3	2,7	2,7
Σε σύγκριση με το ίδιο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, 2001Τ2	1,7	1,7	1,6	1,3	0,6	:	2,9	2,3	:	2,1	:	1,4	1,2	2,5	0,4	1,9	2,3
Κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ (Δείκτης EE-15=100, σε ΜΑΔ)																	
1995	100	102	113	118	110	66	78	104	93	103	171	109	110	71	97	103	96
2000	100	100	112	120	104	69	80	99	119	102	194	117	109	74	103	102	105
Κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ σε ΜΑΔ																	
2000	22 500	22 500	25 100	27 100	23 500	15 500	18 100	22 200	26 800	22 900	43 700	26 300	24 600	16 800	23 200	23 000	23 600
Πηγή: Eurostat - Εθνικοί λογαριασμοί.																	
Γενικό δημόσιο χρέος (% του ΑΕγχΠ)																	
1998	68,9	73,5	119,7	55,6	60,9	105,0	64,7	59,5	54,8	116,4	6,4	66,8	63,9	54,7	48,8	70,5	48,1
1999	68,0	72,1	115,9	52,0	61,3	103,9	63,4	58,5	49,3	114,6	6,0	63,1	64,7	54,5	47,3	65,3	45,7
2000	64,1	69,6	110,3	46,1	60,3	102,7	60,7	57,6	38,6	110,5	5,3	56,1	63,1	53,7	44,0	55,7	42,8
Γενικό δημοσιονομικό έλλειμμα (-) (% του ΑΕγχΠ)																	
1998	-1,6	-2,2	-0,8	1,1	-2,2	-2,4	-2,6	-2,7	2,3	-2,8	3,5	-0,8	-2,4	-2,4	1,3	1,9	0,4
1999	-0,7	-1,3	-0,6	3,1	-1,6	-1,8	-1,1	-1,6	2,3	-1,8	3,7	0,4	-2,2	-2,1	1,9	1,8	1,3
2000	1,2	0,3	0,1	2,8	1,2	-1,1	-0,3	-1,3	4,5	-0,3	6,1	2,2	-1,1	-1,5	6,9	4,1	4,3
Πηγή: Eurostat - Εθνικοί και Χρηματοοικονομικοί Λογαριασμοί.																	
Ποσοστό ετήσιου πληθωρισμού σε σύγκριση με τον ίδιο μήνα του προηγούμενου έτους																	
Οκτώβριος 2000	2,4	2,7	3,7	2,8	2,4	3,8	4,0	2,1	6,0	2,7	4,3	3,2	2,2	3,7	3,4	1,3	1,0
Αύγουστος 2001	2,6	2,7	2,5	2,5	2,6	4,0	3,8	2,0	3,7	2,8	2,5	5,2	2,5	4,0	2,7	3,0	1,8
Σεπτέμβριος 2001	2,4	2,5	1,9	2,1	2,1	4,0	3,4	1,6	3,8	2,6	1,9	5,3	2,5	4,1	2,6	3,3	1,3
Οκτώβριος 2001	2,2	2,4	1,9	2,0	2,0	3,2	3,2	1,8	3,8	2,5	1,7	5,0	2,5	4,2	2,4	2,9	1,2
12μηνο μέσο ποσοστό ετήσιου πληθωρισμού. 12μηνο μέσο ποσοστό																	
Οκτώβριος 2001	2,5	2,7	2,7	2,4	2,6	3,8	3,9	1,9	4,2	2,7	2,9	4,8	2,4	4,4	2,8	2,4	1,2
ο ποσοστό του ετήσιου πληθωρισμού μετρά την μεταβολή των τιμών μεταξύ του τρέχοντος μήνα και του ίδιου μήνα του προηγούμενου έτους. Το μέτρο αυτό αντανακλά πρόσφατες μεταβολές των επιπέδων των τιμών, αλλά μπορεί να επηρεαστεί από μεμονωμένα φαινόμενα που ενδεχομένως να έχουν λάβει χώρα κατά τη διάρκεια των δύο μηνών σύγκρισης. Το 12μηνο μέσο ποσοστό αντιμετωπίζει την αστάθεια αυτή συγκρίνοντας τους μέσους εναρμονισμένους δείκτες των τιμών καταναλωτή (ΕΔΤΚ) κατά τους τελευταίους 12 μήνες με τον μέσο όρο των προηγούμενων 12 μηνών. Το μέτρο αυτό αντανακλά λιγότερο τις παροδικές μεταβολές των τιμών.																	
Πηγή: Eurostat - Στατιστικές τιμών.																	
Επιτόκια των 10ετών κρατικών ομολόγων (μακροπρόθεσμη απόδοση σύμφωνα με τη Συνθήκη του Μάαστριχ), μέσο μηνιαίο επιτόκιο																	
Σεπτέμβριος 2000	5,5	5,5	5,6	5,7	5,3	6,1	5,6	5,4	5,5	5,6	5,6	5,4	5,6	5,6	5,5	5,3	5,4
Ιούλιος 2001	5,2	5,3	5,4	5,3	5,0	5,5	5,4	5,2	5,2	5,4	5,1	5,2	5,3	5,4	5,3	5,4	5,3
Αύγουστος 2001	5,0	5,1	5,2	5,1	4,8	5,3	5,2	5,0	5,0	5,2	4,8	5,0	5,1	5,2	5,1	5,2	5,1
Σεπτέμβριος 2001	5,0	5,0	5,1	5,1	4,8	5,3	5,1	4,9	5,0	5,2	4,7	5,0	5,1	5,2	5,1	5,3	5,0
Επιτόκια των 10ετών κρατικών ομολόγων (μακροπρόθεσμη απόδοση σύμφωνα με τη Συνθήκη του Μάαστριχ), μέσο ετήσιο επιτόκιο																	
1995	8,8	8,7	7,5	8,3	6,9	17,3	11,3	7,5	8,3	12,2	7,2	6,9	7,1	11,5	8,8	10,2	8,3
1998	4,9	4,7	4,8	4,9	4,6	8,5	4,8	4,6	4,8	4,9	4,7	4,6	4,7	4,9	4,8	5,0	5,6
1999	4,7	4,7	4,8	4,9	4,5	6,3	4,7	4,6	4,7	4,7	4,7	4,6	4,7	4,8	4,7	5,0	5,0
2000	5,4	5,4	5,6	5,6	5,3	6,1	5,5	5,4	5,5	5,6	5,5	5,4	5,6	5,6	5,5	5,4	5,3
Πηγή: Eurostat - Χρηματοοικονομικοί δείκτες.																	
Καθαρό εθνικό κατά κεφαλήν εισόδημα																	
2000. EE-15 = 100	100,0	96,4	107,5	137,6	107,4	57,5	67,6	103,9	107,3	90,3	:	111,1	110,1	51,1	108,5	120,7	118,7
Κατά κεφαλή κατανάλωση νοικοκυριών																	
2000. EE-15 = 100	100,0	94,8	99,7	120,2	109,6	61,9	68,7	96,9	99,4	92,9	139,2	95,6	109,7	54,2	95,9	106,8	129,3
Η κατανάλωση των νοικοκυριών περιλαμβάνει τις καταναλωτικές δαπάνες μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων που εξυπηρετούν νοικοκυριά.																	
Καθαρή κατά κεφαλή αποταμίευση																	
2000. EE-15 = 100	100,0	104,6	147,8	150,1	95,2	82,8	80,1	110,7	237,6	92,5	:	187,4	113,2	23,7	180,8	112,6	73,8
Ακαθάριστο εισόδημα ανά μισθωτό																	
2000. EE-15 = 100	100,0	97,0	125,4	116,7	101,5	57,3	75,2	109,3	95,5	92,0	193,9	95,5	105,2	:	98,9	115,5	112,9
Το ακαθάριστο εισόδημα ανά μισθωτό περιλαμβάνει τους μισθούς και τα ημερομίσθια συν τις κοινωνικές εισφορές των εργοδοτών. Το ακαθάριστο εισόδημα των μισθωτών υπολογίζεται σύμφωνα με την εγχώρια έννοια, ενώ οι αριθμοί των μισθωτών υπολογίζονται σύμφωνα με την εθνική έννοια. Αυτό έχει σημαντική επίπτωση στο λόγο για χώρες όπως το Λουξεμβούργο, το οποίο έχει σχετικά υψηλό ποσοστό εργαζομένων που ζουν σε γειτονικές χώρες.																	
Πηγή: Eurostat - Εθνικοί Λογαριασμοί.																	

2 ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	EE-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Ποσοστό ατόμων που είχαν μετακομίσει τουλάχιστον μια φορά εντός της ίδιας πόλης, κωμόπολης ή χωριού μεταξύ των ατόμων που είχαν μετακομίσει κατά την προηγούμενη δεκαετία																
Είχαν μετακομίσει εντός της ίδιας πόλης...	68,2	69,6	68,8	66,3	63,1	73,6	59,6	68,5	60,8	51,2	70,3	63,2	73,1	76,1	81,9	74,6
Δεν είχαν μετακομίσει εντός της ίδιας πόλης	30,7	28,8	30,3	31,3	36,9	25,5	39,8	27,7	39,2	45,9	28,6	35,3	26,9	21,9	17,8	24,5
Δεν γνώριζαν	1,1	1,6	0,9	2,4	0,0	0,9	0,6	3,7	0,0	2,9	1,1	1,5	0,0	2,0	0,3	1,0
Ποσοστό ατόμων που είχαν μετακομίσει τουλάχιστον μια φορά σε άλλη πόλη, κωμόπολη ή χωριό στην ίδια περιφέρεια μεταξύ των ατόμων που είχαν μετακομίσει κατά την προηγούμενη δεκαετία																
Είχαν μετακομίσει σε άλλη πόλη... εντός της περιφέρειας	36,3	42,3	40,1	38,4	13,8	32,5	48,9	28,2	29,8	53,7	36,5	38,4	24,9	36,6	37,6	30,1
Δεν είχαν μετακομίσει σε άλλη πόλη ... εντός της περιφέρειας	61,2	53,0	58,8	56,3	86,2	66,3	50,5	65,9	70,2	43,7	61,8	60,0	74,6	57,1	61,8	66,7
Δεν γνώριζαν	2,5	4,6	1,1	5,3	0,0	1,2	0,6	5,9	0,0	2,7	1,7	1,6	0,5	6,3	0,6	3,2
Ποσοστό ατόμων που είχαν μετακομίσει τουλάχιστον μια φορά σε άλλη περιφέρεια εντός της ίδιας χώρας μεταξύ των ατόμων που είχαν μετακομίσει κατά την τελευταία δεκαετία																
Είχαν μετακομίσει σε άλλη περιφέρεια ... εντός της χώρας	21,2	19,2	29,8	18,2	26,8	11,7	29,2	19,1	17,6	39,4	26,9	37,9	10,6	23,5	25,8	18,9
Δεν είχαν μετακομίσει σε άλλη περιφέρεια ... εντός της χώρας	75,4	74,8	68,9	74,2	73,2	87,0	68,9	75,2	82,4	57,3	71,5	60,5	89,1	68,7	73,7	77,6
Δεν γνώριζαν	3,4	6,0	1,3	7,6	0,0	1,2	1,9	5,8	0,0	3,3	1,6	1,6	0,2	7,9	0,5	3,5
Ποσοστό ατόμων που είχαν μετακομίσει τουλάχιστον μια φορά σε άλλη χώρα εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης μεταξύ των ατόμων που είχαν μετακομίσει κατά την προηγούμενη δεκαετία																
Είχαν μετακομίσει σε άλλη χώρα ... εντός της ΕΕ	4,4	6,4	5,2	3,4	2,4	2,8	5,6	13,4	2,1	20,4	6,6	13,0	4,2	5,8	4,6	4,2
Δεν είχαν μετακομίσει σε άλλη χώρα ... εντός της ΕΕ	91,9	86,4	93,3	89,7	97,6	95,7	91,7	80,4	97,9	73,4	91,3	86,6	95,6	85,5	94,8	91,1
Δεν γνώριζαν	3,7	7,2	1,5	6,8	0,0	1,5	2,7	6,3	0,0	6,2	2,1	0,4	0,2	8,7	0,6	4,6
Ποσοστό ατόμων που είχαν ζήσει σε χώρα εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης μεταξύ των ατόμων που είχαν μετακομίσει κατά την προηγούμενη δεκαετία																
Είχαν ζήσει εκτός της ΕΕ	4,6	3,5	7,5	5,0	4,7	4,5	4,4	6,9	2,1	6,7	4,3	8,7	3,6	5,1	9,3	4,0
Δεν είχαν ζήσει εκτός της ΕΕ	92,6	93,2	91,0	88,4	95,0	94,0	92,3	86,0	97,9	86,6	93,2	91,1	95,6	90,9	90,1	95,0
Δεν γνώριζαν	2,8	3,3	1,5	6,6	0,3	1,5	3,3	7,1	0,0	6,7	2,5	0,2	0,8	4,1	0,6	1,0

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Ευρωβαρόμετρο 54.2. χειμώνας 2000, ερωτήσεις 35, 36 και 37α)-ε).

Μεταναστευτικές εισροές ανά κύρια ομάδα υπηκοότητας, 1999

Σύνολο	2 062 982	68 466	51 372	874 023	12 630	127 365	57 846	47 522	171 967	12 794	119 151	86 710	14 476	14 744	49 839	354 077
Υπήκοοι του ίδιου κράτους μέλους	510 137	10 682	22 542	200 150		28 243		25 922	28 816	1 018	40 786	14 331		6 807	15 266	115 574
Υπήκοοι άλλου κράτους μέλους της ΕΕ	354 588	28 022	7 983	135 268	2 888	32 104	5 551	14 695	9 240	8 204	20 439	13 326	4 568	1 521	8 836	61 943
Υπήκοοι τρίτων χωρών	198 257	29 762	20 847	538 605	9 742	67 018	52 295	6 905	133 911	3 572	57 926	59 053	9 908	6 416	25 737	176 560

DK και EL: 1998, I: 1996.

Μεταναστευτικές εκροές ανά κύρια ομάδα υπηκοότητας, 1999

Σύνολο	1 256 000	41 307	40 340	672 048	:	:	:	29 000	46 273	8 075	59 023	66 923	:	11 966	35 705	245 340
Υπήκοοι του ίδιου κράτους μέλους	403 139	16 927	24 693	116 410	:	:	:	:	38 984	1 172	38 358	19 644	:	9 966	22 123	114 862
Υπήκοοι άλλου κράτους μέλους της ΕΕ	244 527	15 997	5 807	141 205	:	:	:	:	2 173	5 560	10 127	7 653	:	947	6 365	48 693
Υπήκοοι τρίτων χωρών	579 334	8 383	9 840	414 433	:	:	:	:	5 116	1 343	10 538	39 626	:	1 053	7 217	81 785

DK: 1998. IRL και I: 1997.

Καθαρή μετανάστευση ανά κύρια ομάδα υπηκοότητας, 1999

Σύνολο	:	27 159	11 032	201 975	:	:	:	:	:	4 719	60 128	19 787	:	2 778	14 134	108 737
Υπήκοοι του ίδιου κράτους μέλους	:	- 6 245	- 2 151	83 740	:	:	:	:	:	- 154	2 428	- 5 313	:	- 3 159	- 6 857	712
Υπήκοοι άλλου κράτους μέλους της ΕΕ	:	12 025	2 176	- 5 937	:	:	:	:	:	2 644	10 312	5 673	:	574	2 471	13 250
Υπήκοοι τρίτων χωρών	:	21 379	11 007	124 172	:	:	:	:	:	2 229	47 388	19 427	:	5 363	18 520	94 775

DK: 1998.

Πληθυσμός ανά κύρια ομάδα υπηκοότητας, σε χιλιάδες, 2000 (ή σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία)

Σύνολο	374 667	10 239	5 314	82 163	10 487	39 442	58 521	3 787	57 680	424	15 864	8 103	9 998	5 171	8 861	58 614
Υπήκοοι του ίδιου κράτους μέλους	355 974	9 386	5 057	74 820	10 325	38 640	55 258	3 660	56 409	276	15 212	7 349	9 807	5 084	8 374	56 317
Αλλοδαποί	18 692	853	256	7 344	161	801	3 263	127	1 271	148	652	754	191	88	487	2 298
Υπήκοοι άλλου κράτους μέλους της ΕΕ	5 801	564	53	1 859	45	312	1 195	92	149	131	196	99	52	16	177	859
Υπήκοοι τρίτων χωρών	12 892	290	203	5 485	116	489	2 068	34	1 122	16	456	654	138	71	310	1 439

DK: 1999, EL: 1997, F: 1999, L: 1998, UK: 1999, A: Η ανάλυση που αφορά τους αλλοδαπούς υπολογίστηκε με τη χρήση του λόγου των υπηκόων άλλου κράτους μέλους της ΕΕ προς τους υπηκόους τρίτων χωρών το 1998. Τα αριθμητικά στοιχεία για την ΕΕ-15 είναι απλώς τα αθροίσματα των άλλων αριθμών στην ίδια σειρά. Καθώς τα στοιχεία από πέντε χώρες προέρχονται από έτη πριν από το 2000, ο αριθμός του συνολικού πληθυσμού της ΕΕ-15 που δίνεται στον πίνακα είναι πολύ μικρός. Η σημερινή εκτίμηση είναι 375.974.000. Ο αριθμός θα αναθεωρηθεί την άνοιξη του 2002, βάσει της αναθεώρησης τουλάχιστον των γαλλικών και ισπανικών στοιχείων.

2 ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	EE-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Πληθυσμός ανά κύρια ομάδα υπηκοότητας, σε ποσοστά, 2000 (ή σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία)																
Σύνολο																
Υπήκοοι του ίδιου κράτους μέλους	95,0	91,7	95,2	91,1	98,5	98,0	94,4	96,7	97,8	65,1	95,9	90,7	98,1	98,3	94,5	96,1
Αλλοδαποί	5,0	8,3	4,8	8,9	1,5	2,0	5,6	3,3	2,2	34,9	4,1	9,3	1,9	1,7	5,5	3,9
Υπήκοοι άλλου κράτους μέλους της ΕΕ	1,5	5,5	1,0	2,3	0,4	0,8	2,0	2,4	0,3	31,0	1,2	1,2	0,5	0,3	2,0	1,5
Υπήκοοι τρίτων χωρών	3,4	2,8	3,8	6,7	1,1	1,2	3,5	0,9	1,9	3,8	2,9	7,9	1,4	1,4	3,5	2,5

DK: 1999, EL: 1997, F: 1999, L: 1998, UK: 1999, A: ανάλυση για τους αλλοδαπούς: 1998.

Αιτήσεις ασύλου, χιλιάδες

1990	397,0	12,9	5,3	193,1	4,1	8,6	54,8	0,1	3,6	0,1	21,2	22,8	0,1	2,7	29,4	38,2
1991	511,2	15,4	4,6	256,1	2,7	8,1	47,4	0,0	24,5	0,2	21,6	27,3	0,2	2,1	27,4	73,4
1992	672,4	17,7	13,9	438,2	2,1	11,7	28,9	0,0	2,6	0,1	20,3	16,2	0,7	3,6	84,0	32,3
1993	516,7	26,7	14,3	322,6	0,9	12,6	27,6	0,1	1,3	0,2	35,4	4,7	2,1	2,0	37,6	28,5
1994	300,3	14,3	6,7	127,2	1,1	12,0	26,0	0,4	1,8	0,3	52,6	5,1	0,6	0,8	18,6	32,8
1995	263,7	11,4	5,1	127,9	1,3	5,7	20,4	0,4	1,8	0,3	29,3	5,9	0,3	0,8	9,0	44,0
1996	227,8	12,4	5,9	117,3	1,6	4,7	17,4	1,2	0,7	0,3	22,9	7,0	0,3	0,7	5,8	29,6
1997	242,8	11,8	5,1	104,4	4,4	5,0	21,4	3,9	1,9	0,4	34,4	6,7	0,3	1,0	9,7	32,5
1998	295,5	22,0	5,7	98,6	3,0	4,9	22,4	4,6	13,1	1,7	45,2	13,8	0,4	1,3	12,8	46,0
1999	352,5	35,7	6,5	95,1	1,5	8,4	30,9	7,7	18,5	2,9	39,3	20,1	0,3	3,1	11,2	71,2

Ποσοστό ανά 1.000 κατοίκους, 1999

1999	0,9	3,5	1,2	1,2	0,1	0,2	0,5	2,1	0,3	6,8	2,5	2,5	0,0	0,6	1,3	1,2
------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

B: εκτός εξαρτώμενων παιδιών. Ο αριθμός για το 1999 υπολογίζεται ως το σύνολο των μηνιαίων στοιχείων που παρασχεθήκαν στην Eurostat, I: εκτός εξαρτώμενων παιδιών, DK: εκτός αιτήσεων που έγιναν εκτός Δανίας και αιτήσεων που απορρίφθηκαν στα σύνορα, D: εκτός επαναληπτικών αιτήσεων. Περιλαμβάνει εξαρτώμενα παιδιά εάν οι γονείς ζήτησαν άσυλο για αυτά, EL: ο αριθμός για τα έτη 1989-92 είναι το άθροισμα των αιτήσεων που υποβλήθηκαν στις ελληνικές αρχές και εκείνων που υποβλήθηκαν στην UNHCR (Υπατη Αρχαιότητα των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες). E: έως το 1998 - εκτός εξαρτώμενων• 1999 - συμπεριλαμβανομένων των εξαρτωμένων, F: εκτός παιδιών και κάποιων ενήλικων συνοδών τους, NL, A: εκτός εκτοπισμένων ατόμων από την πρώην Γιουγκοσλαβία στους οποίους χορηγήθηκε ειδική άδεια παραμονής, S: εκτός επαναληπτικών αιτήσεων, UK: εκτός εξαρτώμενων.
Πηγή: Eurostat - Στατιστικές μετανάστευσης.

Αριθμός νοικοκυριών (χιλιάδες), 2000

2000	154 332	4 314	2 434	37 478	3 886	12 982	24 411	1 192	21 660	164	6 822	3 264	3 389	2 373	4 369	25 597
------	---------	-------	-------	--------	-------	--------	--------	-------	--------	-----	-------	-------	-------	-------	-------	--------

Μέσος αριθμός ατόμων ανά νοικοκυριό

1981/82	2,8	2,7	2,4	2,5	3,1	3,6	2,7	3,6	3,0	2,8	2,8	2,7	3,3	2,6	2,3	2,7
2000	2,4	2,4	2,2	2,2	2,7	3,0	2,4	3,0	2,6	2,6	2,3	2,4	2,9	2,2	2,0	2,3

IRL: 1997, DK, FIN, S: στοιχεία από εθνικές πηγές. Πηγή: Eurostat - Απογραφές πληθυσμού (1981/82).000).

Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ (2000).

Συνολικός πληθυσμός	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1 ενήλικος χωρίς εξαρτώμενα παιδιά	12	12	17	16	8	5	13	7	9	10	14	12	5	17	20	13
... ηλικίας κάτω των 30	2	1	4	3	1	0	2	1	0	2	3	2	0	4	5	2
... ηλικίας 30-64	5	5	7	7	3	2	5	3	3	5	6	6	1	8	9	6
... ηλικίας 65 και άνω	5	6	6	6	4	3	5	3	5	4	5	5	3	6	6	6
... Ανδρας	5	5	8	7	3	2	5	4	3	4	6	5	1	7	10	6
... de moins de 30 ans	1	1	2	1	1	0	1	0	0	1	2	1	0	2	3	1
... ηλικίας 30-64	3	3	4	4	1	1	3	2	2	3	4	3	1	4	5	3
... ηλικίας 65 και άνω	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2
... Γυναίκα	7	8	9	9	5	3	8	4	6	5	8	8	3	10	10	7
... ηλικίας κάτω των 30	1	1	1	1	0	1	0	0	1	1	1	1	0	2	2	1
... ηλικίας 30-64	2	2	2	3	1	1	3	1	2	2	3	3	1	4	3	3
... ηλικίας 65 και άνω	4	5	5	5	3	2	4	2	4	3	4	4	2	4	5	4
2 ενήλικοι χωρίς εξαρτώμενα παιδιά	24	25	28	29	22	17	25	14	18	19	29	23	16	26	25	27
... και οι δύο νεότεροι από 65	14	14	19	18	9	7	15	8	8	12	20	14	8	16	15	17
... τουλάχιστον ένας ηλικίας 65 και άνω	10	11	9	11	13	10	10	6	10	7	9	9	9	9	10	10
3 ή περισσότεροι ενήλικοι χωρίς εξαρτώμενα παιδιά	14	11	8	10	21	23	8	13	21	12	10	15	18	5	1	11
1 ενήλικος με εξαρτώμενα παιδιά	4	5	3	4	2	2	5	3	2	3	3	3	3	5	7	8
2 ενήλικοι με εξαρτώμενα παιδιά	35	40	35	33	34	34	42	39	36	44	35	33	38	41	45	32
... 1 παιδί	11	12	11	12	10	11	12	8	13	14	9	11	16	13	12	9
... 2 παιδιά	17	17	15	15	18	18	18	15	18	19	17	16	17	17	20	15
... 3 ή περισσότερα παιδιά	8	11	9	6	5	5	12	17	5	11	8	6	5	11	13	9
3 ή περισσότεροι ενήλικοι με εξαρτώμενα παιδιά	11	7	10	7	13	20	8	24	13	12	9	14	20	6	1	8

Σημείωση: Στα εξαρτώμενα παιδιά περιλαμβάνονται όλα τα παιδιά ηλικίας έως 15 ετών και όλα τα άτομα ηλικίας 15-24 ετών που είναι οικονομικά ανενεργά (κυρίως μαθητές/φοιτητές) και ζουν με τουλάχιστον έναν από τους γονείς τους.
Πηγή: Eurostat - Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ 2000. DK, IRL, FIN, S: 1997. Πάνελ νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Έκδοση UDB Σεπτέμβριος 2001.

Πληθυσμός που ζει σε ιδιωτικά νοικοκυριά ανά είδος νοικοκυριού, 1988

Συνολικός πληθυσμός	100	100	:	100	100	100	100	100	100	100	:	100	:	:	:	100
1 ενήλικος χωρίς εξαρτώμενα παιδιά	10	11	:	15	6	3	11	6	8	9	11	:	4	:	:	10
2 ενήλικοι χωρίς εξαρτώμενα παιδιά	21	21	:	25	18	13	22	13	18	21	23	:	15	:	:	25
3 ή περισσότεροι ενήλικοι χωρίς εξαρτώμενα παιδιά	14	10	:	14	15	17	9	12	18	16	11	:	15	:	:	16

2 ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	EE-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
1 ενήλικος με εξαρτώμενα παιδιά	3	3	:	3	2	1	3	3	2	2	3	:	2	:	:	4
2 ενήλικος με εξαρτώμενα παιδιά 3 η περισσότερο ενήλικος με εξαρτώμενα παιδιά	38 14	46 8	:	33 10	42 18	37 29	46 9	46 21	40 14	38 15	41 10	:	34 29	:	:	35 11

Πηγή: Eurostat - Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ 1988.

Ηλικιωμένα άτομα ανά οικιακή κατάσταση και ηλικιακή ομάδα, 2010

Άτομα ηλικίας 65 και άνω																
Άτομα που ζουν μόνα	32	35	42	35	27	22	34	32	27	28	33	31	23	38	42	35
Άτομα που ζουν με έναν σύντροφο	54	48	52	56	57	58	54	42	52	52	55	52	57	48	54	52
Άλλες οικιακές καταστάσεις	9	13	2	5	10	18	6	17	14	16	3	13	18	9	2	8
Συλλογικά νοικοκυριά	4	4	5	3	6	2	5	9	7	4	9	4	2	5	2	4
Άτομα ηλικίας 65-79 ετών																
Άτομα που ζουν μόνα	27	29	36	30	23	18	29	30	23	24	30	26	20	34	33	30
Άτομα που ζουν με έναν σύντροφο	63	56	60	64	65	67	64	49	61	61	65	60	64	56	64	61
Άλλες οικιακές καταστάσεις	8	13	2	4	8	13	5	15	12	12	2	12	15	8	2	7
Συλλογικά νοικοκυριά	2	2	3	1	4	1	2	6	4	3	3	2	1	2	1	2
Άτομα ηλικίας 80+																
Άτομα που ζουν μόνα	45	51	62	52	36	30	46	39	39	38	44	43	32	49	62	50
Άτομα που ζουν με έναν σύντροφο	31	28	26	29	35	34	34	19	30	28	27	29	35	23	30	31
Άλλες οικιακές καταστάσεις	14	14	2	9	16	32	10	23	17	25	5	17	30	14	3	11
Συλλογικά νοικοκυριά	10	8	10	10	12	4	10	19	13	9	24	11	4	14	4	8

Η κατηγορία "άτομα που ζουν με έναν σύντροφο" περιλαμβάνει τους ηλικιωμένους που ζουν με τον/την σύντροφο τους και άλλους ενήλικες ή παιδιά.
Πηγή: Eurostat - σενάρια για νοικοκυριά με βάση (έτος αναφοράς) το 1995.

Παιδιά (0-14 ετών) που ζουν σε οικογένειες με μόνο έναν ενήλικο (άτομο ηλικίας τουλάχιστον 15 ετών) ως % του συνόλου των παιδιών (0-14 ετών) που ζουν σε οικογένειες

1990	6,0	5,6	:	6,7	2,4	1,6	6,5	4,1	3,3	4,0	5,3	:	4,4	:	:	11,9
2000	9,7	10,9	:	10,3	3,0	2,8	8,7	8,6	4,1	5,4	8,1	8,3	4,7	:	:	19,8

Μικρότερη ηλικία στην οποία τουλάχιστον το 50% των νέων ίδιας ηλικίας δεν ζει με τους γονείς του, ανά φύλο

Άνδρες																
1992	:	24	:	24	29	28	23	26	28	25	23	:	26	:	:	23
2000	:	24	:	24	31	30	24	:	31	24	24	26	28	:	:	23
Γυναίκες																
1992	:	22	:	22	24	26	21	24	25	23	21	:	25	:	:	21
2000	:	23	:	22	27	29	22	:	28	21	21	24	26	:	:	20

Πηγή: Eurostat - Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ

Ακαθάριστο ποσοστό γαμλιότητας (ανά 1.000 άτομα)

1960	8,0	7,2	7,8	9,5	7,0	7,7	7,0	5,5	7,7	7,1	7,8	8,3	7,8	7,4	6,7	7,5
1970	7,7	7,6	7,4	7,4	7,7	7,3	7,8	7,0	7,3	6,4	9,5	7,1	9,4	8,8	5,4	8,5
1980	6,3	6,7	5,2	6,3	6,5	5,9	6,2	6,4	5,7	5,9	6,4	6,2	7,4	6,1	4,5	7,4
1990	6,0	6,5	6,1	6,5	5,8	5,7	5,1	5,1	5,6	6,1	6,4	5,8	7,2	5,0	4,7	6,5
1999	5,1	4,3	6,7	5,2	5,9	5,2	4,8	4,9	4,8	4,8	5,7	4,9	6,9	4,7	4,0	5,1
2000	:	4,4	:	5,1	5,9	:	5,1	5,0	:	4,9	5,5	4,8	6,4	5,1	4,5	:

Το ακαθάριστο ποσοστό γαμλιότητας είναι ο λόγος του αριθμού των γάμων προς το μέσο πληθυσμό σε ένα δεδομένο έτος.

Συνολικό ποσοστό γονιμότητας

1960	2,59	2,56	2,57	2,37	2,28	2,86	2,73	3,76	2,41	2,28	3,12	2,69	3,1	2,72	2,2	2,72
1970	2,38	2,25	1,95	2,03	2,39	2,90	2,47	3,93	2,42	1,98	2,57	2,29	2,83	1,82	1,92	2,43
1980	1,82	1,68	1,55	1,56	2,21	2,20	1,95	3,23	1,64	1,49	1,60	1,65	2,18	1,63	1,68	1,90
1990	1,57	1,62	1,67	1,45	1,39	1,36	1,78	2,11	1,33	1,61	1,62	1,45	1,57	1,78	2,13	1,83
2000	1,53	1,65	1,76	1,34	1,30	1,22	1,89	1,89	1,25	1,78	1,72	1,32	1,54	1,73	1,54	1,64

Το συνολικό ποσοστό γονιμότητας είναι ο μέσος αριθμός ζώντων κατά τη γέννηση παιδιών ανά γυναίκα κατά τη διάρκεια της ζωής της, εάν διατηρούνταν τα τρέχοντα ποσοστά γονιμότητας.

Ποσοστό γεννήσεων ζώντων εκτός γάμου

1960	5,1	2,1	7,8	7,6	1,2	2,3	6,1	1,6	2,4	3,2	1,4	13,0	9,5	4,0	11,3	5,2
1970	5,6	2,8	11,0	7,2	1,1	1,4	6,9	2,7	2,2	4,0	2,1	12,8	7,3	5,8	18,6	8,0
1980	9,6	4,1	33,2	11,9	1,5	3,9	11,4	5,0	4,3	6,0	4,1	17,8	9,2	13,1	39,7	11,5
1990	19,6	11,6	46,4	15,3	2,2	9,6	30,1	14,6	6,5	12,8	11,4	23,6	14,7	25,2	47,0	27,9
1999	27,2	20,1	44,9	21,6	4,0	14,1	40,7	30,9	9,2	18,6	22,8	30,5	20,8	38,7	55,3	38,8
2000	:	:	:	23,0	4,0	:	:	31,8	:	21,9	25,1	31,3	22,2	39,2	55,3	39,5

Ακαθάριστο ποσοστό διαζυγίων (ανά 1.000 άτομα)

1960	0,5	0,5	1,5	1,0	0,3	-	0,7	-	-	0,5	0,5	1,1	0,1	0,8	1,2	0,5
1970	0,8	0,7	1,9	1,3	0,4	-	0,8	-	-	0,6	0,8	1,4	0,1	1,3	1,6	1,1
1980	1,4	1,5	2,7	1,8	0,7	-	1,5	-	0,2	1,6	1,8	1,8	0,6	2,0	2,4	2,8
1990	1,7	2,0	2,7	2,0	0,6	0,6	1,9	-	0,5	2,0	1,9	2,1	0,9	2,6	2,3	2,9
1999	1,8	2,6	2,5	2,3	0,9	0,9	2,0	:	0,6	2,4	2,1	2,3	1,8	2,7	2,4	2,7
2000	:	2,6	:	:	0,9	:	:	:	0,6	2,3	2,1	2,4	1,9	2,7	2,4	:

Το ακαθάριστο ποσοστό διαζυγίων είναι ο λόγος του αριθμού των διαζυγίων προς το μέσο πληθυσμό σε ένα δεδομένο έτος.

2 ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	EE-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Ποσοστό γάμων που λύθηκαν με διαζύγιο, ανά κοόρτη με βάση το γάμο (%)																
1950	:	:	:	:	:	:	:	-	2	:	10	:	:	:	:	:
1960	15	15	29	18	6	5	17	-	3	14	17	18	4	22	32	23
1970	22	26	40	28	8	8	28	:	5	26	25	27	9	33	38	34
1980	28	35	44	36	12	12	35	:	8	40	33	34	16	41	46	42
1983	29	37	43	36	13	14	35	:	9	40	33	36	17	45	47	43

Το άθροισμα των ποσοστών διαζυγίων ανά διάρκεια γάμου υπολογιζόμενων για ημερολογιακά έτη για μια κοόρτη με βάση το γάμο δίνει την αναλογία των γάμων που λύθηκαν με διαζύγιο για αυτή τη γενιά μετά από ν χρόνια. Στην πράξη, τα ποσοστά διαζυγίου για γάμους μεγάλης διάρκειας μπορούν να εκτιμηθούν με χρήση των ποσοστών για προηγούμενες γενιές, χωρίς να είναι απαραίτητο να τερματιστεί ο έγγαμος βίος της κοόρτης. Αυτό δίνει μια εκτίμηση του οριστικού ποσοστού γάμων που θα καταλήξουν σε διαζύγιο για τη γενιά αυτή.

EE-15, UK: Δεν περιλαμβάνονται η Σκωτία και η Βόρεια Ιρλανδία.

Μέση διάρκεια γάμου μέχρι το διαζύγιο ανά κοόρτη με βάση το γάμο,

1950	:	:	:	:	:	:	:	-	21,4	:	16,9	:	:	:	:	:
1960	14,4	17,5	14,4	12,5	14,6	19,0	15,5	-	21,0	17,5	17,2	11,2	22,7	15,5	14,9	16,3
1970	14,0	16,6	11,9	12,0	14,3	19,8	15,5	:	20,5	15,6	14,8	11,9	19,0	14,6	13,3	13,3
1980	12,7	15,0	10,7	11,5	12,3	16,6	14,2	:	17,4	13,6	12,7	11,4	16,1	14,2	12,1	12,0
1983	12,5	14,9	10,8	11,8	12,1	15,6	14,0	:	17,1	13,2	12,7	11,3	15,7	13,7	12,1	11,6

EE-15, UK: Δεν περιλαμβάνονται η Σκωτία και η Βόρεια Ιρλανδία.

Πηγή: Eurostat - Δημογραφικές στατιστικές.

Ποσοστό των ζευγαριών που ζουν σε ελεύθερη ένωση, 1998

Ηλικιακή ομάδα 16-29	33	35	57	35	8	12	41	29	11	27	56	30	15	61	70	53
Συνολικός πληθυσμός	9	9	17	9	1	3	10	4	2	7	15	9	5	21	23	13

L: 1996, FIN: 1997, S: 1997 δεδομένα από την εθνική έρευνα κατανομής εισοδημάτων.

Πηγή: βάση χρηστών ECHP. έκδοση Δεκεμβρίου 2001.

Ποσοστό του πληθυσμού ατόμων ηλικίας τουλάχιστον 16 ετών των οποίων οι καθημερινές δραστηριότητες περιλαμβάνουν την φροντίδα παιδιών ή άλλων ατόμων (1) χωρίς αμοιβή, ανά φύλο, 1998

Άνδρες	18	23	26	19	11	12	13	16	20	21	32	14	7	22	:	20
Γυναίκες	33	41	34	28	35	32	24	40	43	36	43	36	31	31	:	31

Ποσοστό του πληθυσμού ατόμων ηλικίας τουλάχιστον 16 ετών των οποίων οι καθημερινές δραστηριότητες περιλαμβάνουν την φροντίδα παιδιών χωρίς αμοιβή, ανά φύλο, 1998

Άνδρες	14	19	23	17	10	10	11	14	18	19	28	12	6	18	:	8
Γυναίκες	27	36	28	26	32	26	21	36	39	32	39	32	26	26	:	18

Ποσοστό του πληθυσμού ατόμων ηλικίας τουλάχιστον 16 ετών των οποίων οι καθημερινές δραστηριότητες περιλαμβάνουν την φροντίδα ατόμων εκτός παιδιών (1) χωρίς αμοιβή, ανά φύλο, 1998

Άνδρες		5	5	3	2	3	3	3	4	4	5	2	1	4	:	13
Γυναίκες		8	8	2	6	7	5	6	8	7	9	7	8	6	:	16

1) Παροχή φροντίδας σε ασθενείς, ανάπηρους ή αδύναμους ενήλικους.

Πηγή: Eurostat - Πάnel νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ECHP). έκδοση UDB Δεκέμβριος 2001. L: 1996, FIN: 1997.

3 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

	EE-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Άτομα ηλικίας 25-64 ετών ανά ηλικιακή ομάδα, φύλο και μορφωτικό επίπεδο (%), 2000																
<i>25-64 ετών</i>																
<i>...Άνδρες και Γυναίκες</i>																
....Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	36,4	41,7	20,2	18,7	48,8	62,9	37,7	50,7	54,8	39,1	33,9	23,8	78,4	26,8	22,8	19,3
....Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	42,4	31,2	54,0	57,4	34,3	15,3	40,7	27,1	35,6	42,6	42,0	61,9	11,7	40,5	47,5	52,5
....Τριτοβάθμια εκπαίδευση	21,2	27,1	25,8	23,8	16,9	21,8	21,6	22,2	9,6	18,3	24,1	14,2	9,8	32,6	29,7	28,1
<i>...Άνδρες</i>																
....Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	33,7	42,3	18,5	14,2	46,7	61,4	34,8	54,3	54,1	34,8	30,2	17,0	80,1	28,4	24,3	16,3
....Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	43,5	31,1	57,1	56,8	34,4	15,8	44,0	23,2	36,0	44,4	43,1	65,9	11,7	42,2	48,3	54,0
....Τριτοβάθμια εκπαίδευση	22,8	26,6	24,4	28,9	18,8	22,8	21,1	22,5	9,9	20,8	26,7	17,1	8,2	29,4	27,4	29,6
<i>...Γυναίκες</i>																
....Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	39,1	41,1	22,0	23,3	50,8	64,2	40,6	47,1	55,5	43,5	37,8	30,6	76,7	25,3	21,2	22,6
....Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	41,3	31,2	50,8	58,0	34,1	14,9	37,4	30,9	35,1	40,8	40,8	58,0	11,8	38,8	46,7	50,9
....Τριτοβάθμια εκπαίδευση	19,6	27,7	27,2	18,6	15,1	20,9	22,0	22,0	9,4	15,7	21,4	11,4	11,5	35,9	32,1	26,5
<i>25-29 ετών</i>																
<i>...Άνδρες και Γυναίκες</i>																
....Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	24,3	19,8	13,5	16,3	25,3	38,6	21,1	:	36,7	29,9	24,2	16,1	62,4	13,2	13,2	9,9
....Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	50,0	42,5	61,2	65,7	53,8	22,0	43,4	:	54,0	45,3	48,0	70,7	23,3	50,5	52,3	57,5
....Τριτοβάθμια εκπαίδευση	25,7	37,7	25,3	18,0	20,9	39,5	35,5	:	9,2	24,8	27,8	13,3	14,3	36,3	34,5	32,6
<i>...Άνδρες</i>																
....Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	25,4	22,4	15,6	14,7	29,4	43,1	21,3	:	39,8	32,4	26,1	12,0	65,7	15,7	12,8	9,6
....Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	50,8	43,6	63,4	67,8	52,6	23,0	46,5	:	52,4	45,1	48,0	73,7	22,8	55,8	56,7	56,2
....Τριτοβάθμια εκπαίδευση	23,8	34,1	21,0	17,5	18,0	33,9	32,2	:	7,8	22,6	25,9	14,3	11,6	28,5	30,5	34,2
<i>...Γυναίκες</i>																
....Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	23,3	17,2	11,5	17,9	21,1	34,0	20,8	:	33,7	27,3	22,3	20,0	59,2	10,5	13,6	10,3
....Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	49,2	41,3	59,0	63,6	55,0	20,9	40,4	:	55,6	45,5	47,9	67,8	23,8	44,9	47,7	58,9
....Τριτοβάθμια εκπαίδευση	27,6	41,5	29,5	18,5	23,9	45,0	38,8	:	10,7	27,2	29,8	12,3	16,9	44,7	38,7	30,8
<i>30-49 ετών</i>																
<i>...Άνδρες και Γυναίκες</i>																
....Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	31,9	37,2	17,3	15,7	40,7	57,7	33,9	:	49,1	36,3	30,7	19,8	78,9	18,6	18,0	15,4
....Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	45,1	33,2	53,4	58,0	38,7	18,7	44,0	:	39,7	45,3	44,0	64,4	11,2	45,0	50,2	55,3
....Τριτοβάθμια εκπαίδευση	22,9	29,6	29,3	26,3	20,7	23,6	22,1	:	11,2	18,4	25,3	15,9	9,9	36,3	31,8	29,2
<i>...Άνδρες</i>																
....Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	30,4	39,7	16,6	13,1	39,4	56,9	31,9	:	49,4	32,3	28,9	14,5	80,6	21,2	19,8	12,9
....Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	45,5	31,9	57,1	56,3	38,1	18,6	46,8	:	39,3	46,6	43,5	67,8	11,1	47,7	51,0	56,4
....Τριτοβάθμια εκπαίδευση	24,1	28,4	26,4	30,6	22,5	24,5	21,3	:	11,3	21,0	27,7	17,7	8,3	31,2	29,3	30,8
<i>...Γυναίκες</i>																
....Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	33,5	34,7	18,2	18,5	41,8	58,4	35,9	:	48,8	40,4	32,6	25,1	77,2	16,0	16,1	18,0
....Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	44,7	34,5	49,4	59,7	39,2	18,8	41,3	:	40,1	43,8	44,5	60,8	11,3	42,3	49,5	54,3
....Τριτοβάθμια εκπαίδευση	21,8	30,8	32,4	21,8	18,9	22,8	22,8	:	11,1	15,7	22,9	14,0	11,5	41,7	34,4	27,7
<i>50-64 ετών</i>																
<i>...Άνδρες και Γυναίκες</i>																
....Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	48,9	58,6	27,2	24,3	69,2	82,0	51,9	:	72,4	48,6	43,8	34,4	87,5	44,0	33,3	31,8
....Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	34,6	23,0	52,3	54,0	20,8	6,9	33,5	:	20,4	36,3	35,9	53,9	5,6	30,4	41,8	44,4
....Τριτοβάθμια εκπαίδευση	16,4	18,4	20,5	21,7	10,0	11,1	14,7	:	7,2	15,1	20,3	11,7	6,9	25,6	24,9	23,7
<i>...Άνδρες</i>																
....Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	42,8	55,3	22,5	15,9	63,9	77,3	46,1	:	68,4	40,6	34,2	23,8	87,6	44,2	35,3	25,6
....Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	37,2	24,5	54,9	54,3	22,2	7,9	37,9	:	23,2	39,8	40,4	59,1	6,3	29,0	41,3	48,8
....Τριτοβάθμια εκπαίδευση	20,1	20,2	22,6	29,8	13,8	14,9	16,0	:	8,4	19,6	25,4	17,1	6,1	26,8	23,4	25,6
<i>...Γυναίκες</i>																
....Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	55,2	61,8	32,2	32,8	74,0	86,4	57,4	:	76,3	56,7	53,6	44,6	87,4	43,8	31,3	39,6
....Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	32,0	21,5	49,6	53,7	19,5	6,0	29,2	:	17,7	32,7	31,3	48,9	4,7	31,8	42,3	39,0
....Τριτοβάθμια εκπαίδευση	12,7	16,7	18,2	13,5	6,4	7,5	13,4	:	6,0	10,6	15,1	6,5	7,9	24,5	26,4	21,4

Το μορφωτικό επίπεδο ορίζεται σύμφωνα με τη ISCED (διεθνής πρότυπη ταξινόμηση της εκπαίδευσης). Το χαμηλότερο της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης επίπεδο αντιστοιχεί στο ISCED 0-2, το επίπεδο της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αντιστοιχεί στο ISCED 3-4 (συμπεριλαμβανομένης της μετα-δευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης) και η τριτοβάθμια εκπαίδευση αντιστοιχεί στο ISCED 5-6. IRL - στοιχεία 1997. UK - τα GCSE 'O' levels περιλαμβάνονται στο ISCED 3.

3 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

	EE-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Ποσοστά ανεργίας του πληθυσμού ηλικίας 25-29 ετών ανά φύλο και μορφωτικό επίπεδο, 2000																
<i>Άνδρες και Γυναίκες</i>																
....Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	11	9	7	14	9	14	14	:	10	3	3	8	4	12	8	9
....Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	7	5	4	8	11	11	8	:	7	2	2	2	4	9	5	4
....Τριτοβάθμια εκπαίδευση	4	2	3	4	7	9	5	:	6	1	2	2	2	5	3	2
<i>..Άνδρες</i>																
....Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	9	7	5	15	6	10	12	:	8	3	3	10	3	11	8	12
....Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	6	4	3	8	7	7	6	:	5	1	1	2	2	8	5	5
....Τριτοβάθμια εκπαίδευση	4	2	3	4	5	6	5	:	4	1	1	2	2	4	4	2
<i>..Γυναίκες</i>																
....Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	14	13	8	13	14	22	16	:	15	4	4	7	4	13	8	6
....Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	8	7	5	9	17	18	11	:	11	3	2	2	5	10	5	4
....Τριτοβάθμια εκπαίδευση	5	3	3	5	10	13	6	:	8	1	2	2	3	6	2	2

Συμμετοχή (%) σε δραστηριότητες εκπαίδευσης και κατάρτισης τις τέσσερις τελευταίες εβδομάδες για τα άτομα ηλικίας 25-64 ετών ανά φύλο και μορφωτικό επίπεδο, 2000

<i>Άνδρες και Γυναίκες</i>																
....Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	8	7	21	5	1	5	3	5	5	5	16	8	3	20	22	21
....Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	2	2	11	2	0	1	1	2	2	1	9	4	1	9	14	7
....Τριτοβάθμια εκπαίδευση	10	7	20	6	2	9	2	5	10	6	18	9	14	19	19	20
....Τριτοβάθμια εκπαίδευση	16	14	31	7	2	13	7	12	10	11	21	15	11	30	31	35
<i>..Άνδρες</i>																
....Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	8	8	18	6	1	4	3	5	5	6	16	9	3	18	19	18
....Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	2	3	9	2	0	1	1	:	2	1	11	:	1	8	12	6
....Τριτοβάθμια εκπαίδευση	9	8	16	6	2	9	2	:	10	7	19	:	16	17	17	16
....Τριτοβάθμια εκπαίδευση	14	15	29	6	2	11	7	:	9	12	19	:	11	28	28	29
<i>..Γυναίκες</i>																
....Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	3	2	13	1	0	1	1	:	2	1	8	:	1	9	17	8
....Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	10	6	24	5	2	9	3	:	10	4	16	:	13	21	20	24
....Τριτοβάθμια εκπαίδευση	18	12	33	9	2	15	7	:	11	11	23	:	10	32	34	41

F, NL, P - Οι πληροφορίες για την κατάρτιση συλλέγονται μόνον εάν η δραστηριότητα κατάρτισης λαμβάνει χώρα κατά την ημέρα της έρευνας. Συνεπώς, η έκταση της κατάρτισης μπορεί να έχει υποτιμηθεί. IRL, A - στοιχεία 1997, UK - τα GCSE 'O' levels περιλαμβάνονται στο ISCED 3.
 Πηγή: Eurostat - Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ

Ποσοστά συμμετοχής (άτομα 16-18 ετών) ανά φύλο, 1998/99

Άνδρες	81	91	82	92	80	75	89	76	71	75	94	84	72	91	93	68
Γυναίκες	84	95	84	91	70	80	90	90	77	81	94	80	85	93	100	73

D: δεν υπάρχουν στοιχεία για το ISCED 6. L: δεν διαθέτει πλήρες πανεπιστημιακό σύστημα. Δεν υπάρχουν στοιχεία για το ISCED 6.

Γυναίκες ανά 100 άνδρες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση 1981/82

1981/82	80	76	98	72	74	83	105	67	77	:	70	76	102	89	108	59
1997	107	102	120	84	92	112	122	107	117	:	93	95	134	112	126	107
1998/99	111	109	129	90	101	113	119	115	123	107	97	100	127	117	136	114

D: δεν υπάρχουν στοιχεία για το ISCED 6. L: δεν διαθέτει πλήρες πανεπιστημιακό σύστημα. Δεν υπάρχουν στοιχεία για το ISCED 6.

Διάμεση ηλικία ατόμων που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, 1998/99

Άνδρες και Γυναίκες	23	21	26	26	20	22	22	21	23	23	23	25	23	25	26	24
Άνδρες	24	22	26	27	20	23	22	21	24	:	23	26	23	25	25	24
Γυναίκες	23	21	26	25	20	22	22	21	23	:	22	25	23	25	26	24

D: δεν υπάρχουν στοιχεία για το ISCED 6. L: 1997.

Συνολικές δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕγχΠ (σε ΜΑΔ)

1998	5,0	5,2	8,2	4,7	3,5	4,5	5,9	5,3	4,6	:	4,9	6,3	5,6	6,2	8,0	4,6
1999	5,0	5,5	8,0	4,7	3,7	4,5	5,9	5,0	4,5	:	4,8	6,3	5,7	6,2	7,7	4,6
2000	5,1	:	:	:	3,5	4,5	5,8	4,8	4,6	:	4,9	:	:	6,0	8,4	4,9
2001	:	:	:	:	3,5	4,4	5,7	:	4,5	:	4,9	:	:	:	8,3	:

Πηγή: Eurostat - ερωτηματολόγια των UOE (Ουνέσκο, ΟΟΣΑ και Eurostat) για τις στατιστικές εκπαίδευσης.

4 ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	EE-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Απασχολούμενοι ανά τομέα (ποσοστιαίο μερίδιο επί του συνόλου), 2000																
Σύνολο	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Γεωργία	:	2,0	3,6	2,5	16,7	6,6	4,4	7,5	4,8	:	3,5	13,4	10,8	6,2	2,7	1,5
Βιομηχανία	:	23,4	22,9	29,2	24,1	29,7	23,6	28,9	29,7	:	20,1	25,0	31,2	28,1	23,8	25,3
Υπηρεσίες	:	74,6	73,5	68,4	59,1	63,7	72,0	63,6	65,5	:	76,4	61,5	58,0	65,7	73,5	73,2
Ποσοστό μη μισθωτών εργαζομένων, 2000																
Σύνολο	14,7	17,5	7,1	10,3	44,3	16,5	7,4	18,1	26,2	6,4	14,1	18,9	27,4	11,6	5,3	11,8
Μερική απασχόληση ως ποσοστό επί της συνολικής απασχόλησης, ανά φύλο, 2000																
Σύνολο	17,7	20,8	21,3	19,4	4,5	8,0	16,7	16,4	8,4	10,4	41,0	14,3	10,8	12,3	22,6	25,0
Άνδρες	6,2	5,8	10,2	5,0	2,5	2,8	5,3	6,9	3,7	1,9	19,3	3,9	6,2	8,0	10,6	9,1
Γυναίκες	33,2	40,5	34,1	37,9	7,8	16,9	30,8	30,1	16,5	24,9	70,4	28,3	16,3	17,0	36,0	44,6
Ποσοστά απασχόλησης ανά ηλικιακή ομάδα, 2000																
50-54	70,0	61,0	80,8	74,3	61,8	58,4	74,9	64,4	58,1	66,4	71,4	72,1	71,9	80,1	83,8	76,1
55-59	51,9	37,9	72,6	56,4	48,2	46,0	48,1	53,1	36,5	38,9	54,1	42,4	58,3	58,5	78,6	63,2
60-64	22,6	12,4	30,9	19,6	31,3	26,4	10,2	35,8	18,0	14,5	18,5	12,1	45,2	22,8	46,0	36,1
65-69	6,5	2,3	8,1	4,9	11,2	3,9	2,1	14,7	6,0	3,4*	5,1	5,5	27,1	5,0	14,2	11,3
70-74	2,9	1,8	:	2,3	3,7	1,0	0,9	7,7	2,7	:	2,9	2,8	18,8	2,9	5,6	4,8
Ποσοστό μισθωτών με σύμβαση ορισμένου χρόνου																
1990	10,2	5,3	10,8	10,3	16,5	29,8	10,4	8,5	5,2	3,4	7,6	:	18,3	:	:	5,2
2000	13,6	9,1	9,7	12,8	12,8	32,0	14,9	4,6	10,1	5,3	13,8	8,1	20,4	16,3	13,9	7,0
Ποσοστό μισθωτών με σύμβαση ορισμένου χρόνου, ανά φύλο, 2000																
Άνδρες	12,7	6,7	8,5	12,5	11,1	30,6	14,1	3,6	8,7	4,5	11,4	7,4	18,8	12,8	11,5	6,2
Γυναίκες	14,7	12,3	11,1	13,1	15,5	34,2	16,0	5,9	12,2	6,6	16,9	9,0	22,3	19,7	16,2	8,0
Μέσος αριθμός ωρών που συνήθως εργάζονται εβδομαδιαίως οι μισθωτοί πλήρους απασχόλησης, ανά φύλο, 2000																
Σύνολο	40,3	38,5	39,3	40,1	40,9	40,6	38,9	39,9	38,6	39,8	39,0	40,1	40,3	39,3	40,0	43,6
Άνδρες	41,1	39,2	40,2	40,5	41,7	41,1	39,5	41,1	39,8	40,7	39,2	40,2	41,1	40,1	40,2	45,2
Γυναίκες	38,9	37,1	37,9	39,3	39,5	39,6	38,0	38,1	36,5	38,0	38,2	39,8	39,3	38,4	39,7	40,6
Ποσοστά ανεργίας, άνδρες																
2000	7,0	5,7	4,2	7,6	7,3	9,8	7,8	4,3	8,0	1,9	2,3	3,2	3,3	9,0	6,0	6,0
1999	7,9	7,5	4,5	8,2	7,5	11,2	9,4	5,7	8,7	1,8	2,4	3,4	3,9	9,7	7,2	6,7
1994	9,9	7,9	7,3	7,2	6,0	19,8	10,5	14,2	8,6	2,7	6,3	3,0	6,1	18,1	10,7	11,2
Άνεργοι άνδρες (1000), 2000																
2000	6894,8	143	64,4	1686,1	193,8	984,7	1097,2	43,9	1161,4	2,1	106,5	68,3	92,1	122,1	142,2	982,1
Ποσοστά ανεργίας, γυναίκες																
2000	9,7	8,8	5,3	8,3	16,7	20,6	11,5	4,2	14,4	3,3	3,8	4,4	5,1	10,6	5,8	4,9
1999	10,8	10,5	6,0	9,1	17,6	23,0	13,2	5,5	15,6	3,4	4,6	4,7	5,2	10,7	7,1	5,3
1994	12,7	12,9	9,3	10,1	13,7	31,4	14,5	14,6	15,6	4,1	8,3	4,9	8,0	14,9	7,8	7,5
Άνεργες γυναίκες (1000), 2000																
2000	7298,5	168,3	70,3	1446,4	298,9	1395,2	1357,9	29,7	1304,3	2,4	132,2	74,1	118,6	130,8	122,2	648,2
Λόγος ανεργίας των νέων/πληθυσμού (ηλικίας 15-24 ετών), άνδρες																
2000	7,7	5,9	5,0	5,3		9,8	7,0	3,4	11,5	2,4	3,5	2,8	3,5	10,9	5,4	9,4
1999	8,5	8,7	6,7	5,3		10,8	8,7	4,5	12,4	2,4	3,5	2,6	3,7	10,9	6,5	10,2
1994	11,1	8,7	7,8	5,0		19,3	10,2	12,3	12,7	3,5	7,6	2,9	6,5	17,7	13,3	13,8
Λόγος ανεργίας των νέων/πληθυσμού (ηλικίας 15-24 ετών), γυναίκες																
2000	7,9	7,0	5,5	3,9		13,1	7,3	3,3	12,0	2,6	4,6	3,0	4,8	11,4	5,7	7,2
1999	8,6	7,8	7,2	4,0		14,2	8,5	4,0	12,6	2,5	6,2	3,5	4,9	10,8	6,6	7,1
1994	10,3	8,9	7,8	4,5		19,4	11,4	9,0	12,4	3,2	6,4	4,2	7,0	13,3	10,0	8,4
Ποσοστό ανεργίας των νέων (ηλικίας 15-24 ετών), άνδρες																
2000	14,9	15,1	7,0	9,8	22,2	20,6	18,1	6,1	27,2	6,5	4,6	4,8	6,8	21,1	10,7	13,8
1999	16,6	23,1	9,1	9,8	22,8	23,2	22,1	8,2	29,1	6,5	5,4	4,3	7,2	20,8	13,1	14,7
1994	21,4	22,6	10,6	8,9	19,7	41,0	26,4	24,8	29,0	7,5	12,1	4,6	13,4	37,2	24,9	19,6
Ποσοστό ανεργίας των νέων (ηλικίας 15-24 ετών), γυναίκες																
2000	17,6	20,8	7,5	8,2	37,9	33,2	22,3	7,0	35,1	8,3	6,6	5,8	11,6	21,6	11,9	11,5
1999	19,3	24,4	10,1	8,4	40,4	37,2	26,2	8,6	37,1	7,9	8,9	6,6	11,1	22,1	14,1	11,5
1994	22,8	26,1	11,6	8,7	37,0	50,0	32,3	20,7	36,6	7,1	10,7	7,0	17,0	30,5	19,0	13,8

4 ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	EE-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας (12 μήνες ή περισσότερο), άνδρες																
2000	3,1	3,2	0,8	3,8	3,6	3,6	3,0	:	4,9	0,5	0,7	0,9	1,5	2,4	2,0	2,0
1999	3,5	4,5	0,9	4,1	3,6	4,5	3,5	:	5,4	0,7	1,1	0,9	1,5	2,3	2,4	2,3
1994	4,6	4,2	2,3	3,0	2,5	9,2	3,9	9,7	5,1	0,9	3,2	:	2,6	:	:	5,7
Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας (12 μήνες ή περισσότερο), γυναίκες																
2000	4,5	5,0	1,1	4,4	10,2	9,6	4,7	:	8,8	0,6	1,3	1,2	2,0	2,4	1,6	0,9
1999	5,1	6,4	1,2	4,9	10,5	11,7	5,2	:	9,5	0,9	1,9	1,7	2,2	2,3	1,7	1,1
1994	6,3	8,1	3,0	4,8	7,8	18,7	5,5	8,4	9,9	1,0	4,0	:	3,5	:	:	2,5
Άτομα που είναι άνεργα για 12 μήνες ή περισσότερο ως ποσοστό του συνόλου των ανέργων, 2000																
Άνδρες	44	56	20	50	49,4	37	38	:	61	26	32	29	47	27	33	34
Γυναίκες	46	57	20	53	61,0	47	41	:	61	19	34	27	40	22	28	19
Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας των νέων (ηλικίας 15-24 ετών, 6 μήνες ή περισσότερο), άνδρες																
2000	7,4	8,1	0,3	4,6	14,2	10,3	7,4	:	21,1	2,0	0,9	1,1	2,0	3,6	3,2	4,5
1999	8,8	14,2	1,1	4,9	15,0	12,3	7,6	:	22,7	3,6	4,0	0,9	4,2	3,1	4,2	5,2
1994	13,8	15,5	3,5	3,9	12,9	27,3	12,1	19,3	23,2	3,9	9,8	:	5,4	:	:	11,7
Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας των νέων (ηλικίας 15-24 ετών, 6 μήνες ή περισσότερο), γυναίκες																
2000	9,5	11,4	0,6	4,1	28,7	18,8	9,7	:	28,0	1,5	1,8	2,3	5,7	2,5	3,1	3,1
1999	10,3	13,7	2,1	4,7	31,0	23,7	10,1	:	29,2	2,5	8,1	2,8	5,5	2,2	3,0	3,1
1994	14,7	17,7	3,7	4,9	28,5	38,2	16,4	14,9	30,8	3,4	8,8	:	8,1	:	:	6,4
Νέοι που είναι άνεργοι για 6 μήνες ή περισσότερο ως ποσοστό του συνόλου των νέων ανέργων (ηλικίας 15-24 ετών), 2000																
Άνδρες	49	53	4	47	64	50	41	:	78	30,0	19	23	29	17	30	32
Γυναίκες	54	55	8	50	76	57	44	:	80	18,5	27	39	49	12	26	27

Τα ποσοστά απασχόλησης παρουσιάζουν τους απασχολούμενους ηλικίας 15-64 ετών ως ποσοστό του πληθυσμού της ίδιας ηλικίας. Απασχολούμενοι είναι τα άτομα τα οποία κατά τη διάρκεια της εβδομάδας αναφοράς (της έρευνας εργατικού δυναμικού) δεν ασκούσαν καμία εργασία επί αμοιβή ή για κέρδος για τουλάχιστον μία ώρα ή δεν εργάζονταν αλλά είχαν εργασίες από τις οποίες απουσίαζαν προσωρινά. Άνεργοι - σύμφωνα με τα κριτήρια της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ) - είναι τα άτομα ηλικίας 15 ετών και άνω που i) δεν έχουν εργασία, ii) μπορούν να αρχίσουν να εργάζονται εντός των επόμενων δύο εβδομάδων και iii) έχουν αναζητήσει ενεργά εργασία κάποια στιγμή. Τα ποσοστά ανεργίας παρουσιάζουν τους άνεργους ως ποσοστό του ενεργού πληθυσμού της ίδιας ηλικίας. Ο ενεργός πληθυσμός ορίζεται ως το σύνολο των απασχολούμενων και των ανέργων.

Πηγή: Eurostat - Συγκρίσιμες εκτιμήσεις που βασίζονται στην έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ.

5 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	EE-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Δαπάνες για την κοινωνική προστασία ως ποσοστό του ΑΕγχΠ																
1990	25,5	26,4	28,7	25,4	22,9	19,9	27,9	18,4	24,7	22,1	32,5	26,7	15,2	25,1	33,1	23,0
1993	28,8	29,5	31,9	28,4	22,0	24,0	30,7	20,2	26,4	23,9	33,6	28,9	20,7	34,6	38,6	29,1
1998	27,6	28,2	29,9	29,3	24,3	20,6	30,5	15,5	25,0	22,4	28,5	28,3	22,4	27,3	33,2	27,2
1999	27,6	28,2	29,4	29,6	25,5	20,0	30,3	14,7	25,3	21,9	28,1	28,6	22,9	26,7	32,9	26,9
Δαπάνες για την κοινωνική προστασία σε κατά κεφαλήν ΜΑΔ του πληθυσμού, 1999																
Σύνολο	5 793	6 573	7 440	6 633	3 648	3 416	6 385	3 512	5 507	8 479	6 902	6 716	3 588	5 722	7 116	5 872
Κατά κεφαλή δαπάνες για την κοινωνική προστασία σε σταθερές τιμές (Δείκτης 1990 = 100)																
1990	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1991	104	104	105	95	96	110	102	106	104	109	101	104	112	108	100	111
1992	110	107	108	103	94	117	106	112	109	112	103	107	129	115	105	121
1993	113	115	113	104	96	124	110	119	108	120	104	110	144	116	108	129
1994	114	115	122	106	97	119	111	121	108	125	101	115	149	119	108	132
1995	116	115	122	110	101	120	113	128	105	130	103	117	153	119	106	132
1996	118	117	122	114	104	122	114	130	108	135	102	118	163	122	106	136
1997	119	118	121	112	111	123	115	137	113	138	103	118	174	120	106	136
1998	121	122	122	114	120	125	118	142	113	141	103	120	189	120	110	136
1999	124	125	123	117	130	127	120	150	116	149	105	125	201	120	113	139
Κοινωνικές παροχές κατά ομάδα παροχών (ως ποσοστό των συνολικών κοινωνικών παροχών)																
Παροχές γήρατος και επιζώντων																
1990	45,9	41,8	36,7	45,8	51,7	42,9	42,7	30,4	57,6	46,7	37,4	50,1	41,9	33,8	:	45,3
1999	46,0	43,0	38,0	42,1	50,7	46,2	44,2	25,2	64,0	41,4	41,5	47,4	43,7	35,1	39,5	46,1
Ασθένεια, ιατρική περίθαλψη και αναπηρία																
1990	36,1	33,6	30,1	38,0	33,2	36,6	34,6	38,4	35,2	38,4	44,7	33,1	47,4	44,0	:	33,2
1999	34,9	33,6	31,7	36,0	31,0	37,0	34,0	45,3	30,0	39,5	40,7	35,4	45,6	37,2	36,9	34,8
Ανεργία																
1990	7,3	13,4	15,4	6,0	4,1	18,0	8,7	14,8	2,7	2,8	8,3	4,6	3,4	6,1	:	5,9
1999	6,8	12,1	11,2	8,8	5,7	12,9	7,4	11,1	2,2	2,5	6,2	5,4	3,7	11,3	8,1	3,2
Οικογένεια και παιδιά																
1990	7,7	9,2	11,9	7,6	7,5	1,7	10,2	11,3	4,4	10,8	5,6	10,5	7,0	13,5	:	9,0
1999	8,5	9,1	13,0	10,5	7,6	2,1	9,8	13,0	3,7	15,5	4,3	10,3	5,2	12,8	10,5	8,8
Στέγαση και κοινωνικός αποκλεισμός π.δ.τ.α.																
1990	3,0	2,0	6,0	2,7	3,4	0,9	3,7	5,1	0,1	1,3	3,9	1,8	0,4	2,6	:	6,7
1999	3,8	2,2	6,1	2,6	5,0	1,9	4,6	5,4	0,2	1,1	7,4	1,6	1,8	3,7	4,9	7,0
Κατά κεφαλή κοινωνικές παροχές κατά ομάδα παροχών σε σταθερές τιμές (Δείκτης 1990 = 100)																
Συνολικές παροχές																
1993	113	113	114	104	98	123	109	119	107	121	103	110	143	117	:	129
1996	119	116	122	114	107	122	114	130	108	135	102	118	167	122	:	136
1999	124	122	123	117	134	127	120	150	117	150	103	126	200	121	:	139
Παροχές γήρατος και επιζώντων																
1993	109	116	107	95	97	116	109	109	114	118	103	107	137	112	:	121
1996	118	119	129	103	107	128	116	110	119	126	107	115	173	122	:	132
1999	125	126	127	105	125	134	121	120	127	133	115	119	209	126	:	141
Ασθένεια, ιατρική περίθαλψη και αναπηρία																
1993	111	112	110	101	97	102	107	121	99	120	104	109	145	97	:	134
1996	115	116	116	110	101	122	112	136	94	136	90	119	158	100	:	141
1999	120	123	130	111	125	128	118	176	100	154	94	134	193	102	:	146
Ανεργία																
1993	148	113	133	185	89	150	116	135	132	124	115	136	230	309	:	155
1996	130	112	110	175	109	99	104	137	113	163	122	149	285	281	:	112
1999	119	111	89	173	187	91	101	113	95	135	76	147	222	224	:	76
Οικογένεια και παιδιά																
1993	111	107	113	111	102	119	106	118	77	137	90	119	122	105	:	125
1996	126	109	128	143	123	137	110	150	87	163	80	124	125	113	:	135
1999	135	120	135	162	136	156	116	171	98	215	78	124	148	115	:	137
Logement et exclusion sociale n.c.a.																
1993	121	117	126	103	130	126	122	113	115	116	92	111	193	144	:	142
1996	144	150	132	122	128	264	136	138	100	126	164	101	270	168	:	156
1999	146	135	125	115	198	255	150	159	139	134	196	114	896	168	:	146
Στέγαση και κοινωνικός αποκλεισμός π.δ.τ.α.																
Γενικές κρατικές εισφορές																
1990	28,8	23,8	80,1	25,2	33,0	26,2	17,0	58,9	27,2	41,5	25,0	35,9	33,8	40,6	:	42,6
1999	35,7	25,7	65,2	32,8	28,6	26,8	30,4	59,8	38,9	46,9	15,3	35,0	40,9	43,4	48,9	47,3
Κοινωνικές εισφορές των εργοδοτών																
1990	42,5	41,5	7,8	43,7	39,4	54,4	51,0	24,5	54,9	29,5	20,0	38,1	36,9	44,1	:	28,1
1999	37,9	49,4	9,2	36,9	37,7	52,2	46,5	24,2	43,6	24,7	28,4	37,4	27,6	37,2	36,3	27,7
Κοινωνικές εισφορές που καταβάλλονται από τα προστατευόμενα άτομα																
1990	24,6	25,5	5,3	28,4	19,6	16,9	28,5	15,6	15,5	21,0	39,1	25,1	20,1	8,0	:	26,9
1999	22,7	22,4	19,2	28,1	23,4	17,0	20,3	14,8	14,4	24,4	37,4	26,9	16,8	12,8	9,6	24,0
Άλλα έσοδα																
1990	4,1	9,2	6,8	2,7	8,0	2,5	3,5	1,0	2,5	8,1	15,9	0,9	9,2	7,3	:	2,4
1999	3,7	2,5	6,4	2,3	10,3	4,0	2,8	1,2	3,1	4,0	18,9	0,7	14,7	6,6	5,2	0,9

5 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	EE-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Κατά κεφαλήν έσοδα της κοινωνικής προστασίας ανά είδος σε σταθερές τιμές (Δείκτης 1990 = 100)																
Συνολικά έσοδα																
1993	113	115	113	104	96	124	110	119	108	120	104	110	144	116	108	129
1996	119	117	122	114	104	122	114	130	108	135	102	118	163	122	106	136
1999	124	125	123	117	130	127	120	150	116	149	105	125	201	120	113	139
Γενικές κρατικές εισφορές																
1993	124	99	114	117	89	148	124	124	120	115	89	110	152	123	:	145
1996	130	125	103	130	93	131	144	143	120	143	69	118	199	128	:	146
1999	149	133	101	147	115	137	215	162	172	158	68	122	234	123	:	139
Κοινωνικές εισφορές των εργοδοτών																
1993	103	115	98	92	96	117	101	116	101	112	106	107	111	86	:	109
1996	106	139	159	94	107	114	102	121	103	111	109	117	119	92	:	115
1999	111	146	146	96	127	128	110	158	96	117	157	124	145	97	:	124
Κοινωνικές εισφορές που καταβάλλονται από τα προστατευόμενα άτομα																
1993	107	120	101	100	107	122	103	115	120	118	111	112	112	168	:	89
1996	118	102	356	110	127	125	110	122	124	126	112	125	134	196	:	112
1999	114	108	452	112	158	135	86	151	112	163	106	135	162	184	:	112
Άλλα έσοδα																
1993	103	102	115	93	136	126	111	148	112	96	102	114	174	114	:	54
1996	107	35	115	113	128	138	101	118	115	73	125	73	247	115	:	45
1999	110	33	117	95	170	211	95	179	152	69	131	98	310	104	:	49

Τα στοιχεία του 1999 είναι προσωρινά για τα B, D, EL, E, F, I, NL, P, FIN, S και το UK. Δεν υπάρχουν στοιχεία για τις παροχές και τα έσοδα για το S για την περίοδο 1990-1992. Ως εκ τούτου, τα στοιχεία της EE-15 για το 1990 είναι κατ' εκτίμηση. Η συντομογραφία "π.δ.τ.α." σημαίνει "που δεν ταξινομούνται αλλού".

Πηγή: Eurostat - Ευρωπαϊκό σύστημα ενοποιημένων στατιστικών κοινωνικής προστασίας (ESSPROS).

Ποσοστό ατόμων που ζουν σε νοικοκυριό το οποίο λαμβάνει 1998

Κοινωνικές μεταβιβάσεις	73	87	84	81	49	55	78	88	54	:	77	85	85	93	85	80
παροχές ανεργίας	12	22	21	17	5	14	18	30	5	:	6	16	5	37	22	5
σύνταξη γήρατος / επιζώντων	31	30	19	28	38	33	27	22	41	:	18	37	34	32	29	28
οικονομικές παροχές	35	53	47	49	12	4	36	63	7	:	48	59	55	49	46	49
παροχές ασθένειας / αναπηρίας	10	13	11	4	5	13	11	12	10	:	10	8	13	26	16	12
παροχές εκπαίδευσης	4	12	14	2	0	1	6	5	1	:	6	3	3	17	16	5
άλλες παροχές	3	3	2	0	1	3	3	12	0	:	0	3	1	3	0	11
κοινωνική βοήθεια	2	1	7	3	4	1	2	22	0	:	4	1	2	14	7	0
επίδομα στέγασης	8	2	15	8	0	1	25	1	0	:	4	6	0	25	27	6

Μέσο ποσό που λαμβάνουν οι δικαιούχοι (σε ΜΑΔ), 1998

Κοινωνικές μεταβιβάσεις	6870	8610	6509	7332	4991	6478	6684	4437	7873	:	8149	6797	3236	5759	5488	6330
παροχές ανεργίας	464	925	877	701	28	594	575	966	200	:	411	366	171	1217	572	173
σύνταξη γήρατος / επιζώντων	4939	5641	2972	5315	4510	4798	4784	2065	6964	:	4834	4572	2431	2110	3084	3616
οικονομικές παροχές	568	1205	700	800	155	50	629	771	104	:	1351	1134	195	739	543	732
παροχές ασθένειας / αναπηρίας	601	671	897	316	188	962	312	450	559	:	981	587	361	1160	261	1152
παροχές εκπαίδευσης	58	43	317	44	23	2	51	72	21	:	159	43	41	147	308	92
άλλες παροχές	72	58	68	0	30	43	11	39	6	:	0	14	17	23	9	394
κοινωνική βοήθεια	55	53	339	70	49	6	63	42	7	:	331	8	19	131	206	0
επίδομα στέγασης	113	14	339	87	8	25	260	31	12	:	81	74	1	232	506	170

FIN: 1997. Πηγή: Eurostat - Πάνελ νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Έκδοση UDB Δεκέμβριος 2001.

6 ΕΙΣΟΔΗΜΑ, ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΣΥΝΟΧΗ

	EE-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Μέσο καθαρό ετήσιο εισόδημα εισόδημα, 1998																
ΜΑΔ	13420*	17235	15197	15150	9238	9822	14092	13025	10688	22084	15235	14865	8529	11656	12324	15701

Ποσοστό εισοδήματος ανά πεμπτημόριο, 1998

Σύνολο	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Κατώτατο πεμπτημόριο	8	8	12	8	6	6	8	8	7	9	9	10	6	11	10	7
2ο πεμπτημόριο	13	12	14	14	12	12	13	11	13	13	13	14	11	15	15	12
3ο πεμπτημόριο	17	16	19	18	16	17	18	15	18	17	17	18	16	17	18	17
4ο πεμπτημόριο	23	21	22	22	23	23	23	22	24	23	22	22	22	22	23	23
Ανώτατο πεμπτημόριο	39	43	33	39	42	41	38	43	39	38	39	36	45	34	35	41

Διάμεσο εισόδημα όλων των ατόμων ανά φύλο (με δείκτη, σύνολο = 100), 1998

Άνδρες	102*	102	103	102	102	101	102	103	102	101	101	104	103	103	102	104
Γυναίκες	98*	99	97	98	98	99	99	97	98	99	98	97	99	97	99	96

Διάμεσο εισόδημα όλων των ατόμων ανά ηλικία (με δείκτη, σύνολο = 100), 1998

Παιδιά ηλικίας κάτω των 16	88*	95	95	83	100	91	94	91	86	86	87	88	88	95	92	85
16-24	90*	85	86	89	97	92	79	96	90	91	84	103	100	91	90	98
25-49	109*	111	110	107	116	110	108	114	108	110	107	106	114	107	101	114
50-64	114*	108	116	111	102	107	113	116	111	104	119	110	113	111	129	127
65 +	90*	84	74	97	76	96	94	77	100	97	92	87	76	89	91	69

Διάμεσο εισόδημα όλων των ατόμων ανά τύπο νοικοκυριού (με δείκτη, σύνολο = 100), 1998

1 ενήλικας που ζει μόνος	88*	86	80	93	89	83	93	64	100	111	91	90	66	77	83	70
... 1 άνδρας ενήλικας	106*	98	91	101	116	119	98	83	127	129	107	115	91	82	89	95
... 1 γυναίκα ενήλικη	80*	77	71	88	75	76	87	57	90	96	83	79	64	77	77	62
Μόνος γονέας με εξαρτώμενα παιδιά	73*	68	89	61	110	77	77	64	89	79	66	74	77	87	78	62
2 ενήλικοι ηλικίας 15-64 χωρίς εξαρτώμενα παιδιά	132*	122	123	127	119	131	124	162	135	120	135	129	132	118	137	145
2 ενήλικοι, τουλάχιστον ένας ηλικίας 65 και άνω, χωρίς εξαρτώμενα παιδιά	96*	86	78	104	81	98	101	85	102	98	99	94	73	97	109	80
2 ενήλικοι με ένα εξαρτώμενο παιδί	112*	117	122	105	120	112	114	128	115	104	109	103	120	116	117	116
2 ενήλικοι με δύο εξαρτώμενα0 παιδιά	100*	104	108	93	113	98	112	112	95	100	90	90	106	108	104	99
2 ενήλικοι με τρία ή περισσότερα εξαρτώμενα παιδιά	70*	74	86	55	86	106	69	82	52	87	79	74	53	90	87	75

Διάμεσο εισόδημα όλων των ατόμων ηλικίας 16 και άνω ανά μορφωτικό επίπεδο (με δείκτη, σύνολο = 100), 1998

Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	89*	80	84	88	82	90	90	84	93	90	102	85	93	92	91*	83
Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	108*	102	108	106	121	116	91	123	125	120	96	108	134	100	103	100
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	140*	132	123	127	182	163	115	164	162	163	127	143	260	131	120	125

Ποσοστό που βρίσκεται στο όριο της φτώχειας (60% του διάμεσου εισοδήματος), ανά φύλο, 1998

Σύνολο	18*	16	9	16	22	19	18	17	20	12	12	13	20	8	10	21
Άνδρες	17*	14	7	15	21	19	18	16	19	12	11	11	19	8	10	19
Γυναίκες	19*	17	10	16	22	19	17	19	20	12	12	15	22	8	10	24

Ποσοστό ατόμων που βρίσκονται στο όριο της φτώχειας (60% του διάμεσου εισοδήματος), ανά ηλικία, 1998

Παιδιά κάτω των 16	24*	18	3	26	21	25	22	23	28	17	17	16	27	6	11	26
16 - 24	23*	22	15	23	21	24	28	16	25	18	24	12	16	19	25	22
25 - 49	14*	11	5	11	16	17	13	14	18	9	10	10	15	7	10	14
50 - 64	14*	16	4	13	22	17	15	12	17	10	6	10	17	6	4	13
65 +	20*	20	27	13	36	14	18	24	16	9	6	21	34	8	7	40

Ποσοστό ατόμων που βρίσκονται στο όριο της φτώχειας (60% του διάμεσου εισοδήματος) για άτομα ηλικίας 16 και άνω, ανά συχνότερη κατάσταση δραστηριότητας, 1998

Απασχολούμενοι, εκτός των αυτοαπασχολούμενων	7*	2	3	6	10	7	8	4	7	5	6	5	9	2	:	7
Αυτοαπασχολούμενοι	16*	10	7	6	23	28	20	8	18	12	17	22	31	13	:	13
Άνεργοι	38*	34	5	38	36	38	40	41	48	:	21	32	31	17	:	38
Συνταξιούχοι	18*	17	23	14	36	12	16	20	13	11	3	14	28	7	:	38
Άλλοι οικονομικά ανενεργοί	27*	29	20	27	24	22	31	25	25	15	14	22	22	17	:	33

6 ΕΙΣΟΔΗΜΑ, ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΣΥΝΟΧΗ

	EE-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Ποσοστό ατόμων που βρίσκονται στο όριο της φτώχειας (60% του διάμεσου ισοδύναμου εισοδήματος), ανά τύπο νοικοκυριού, 1998																
1 ενήλικας χωρίς εξαρτώμενα παιδιά	25*	20	27	23	30	11	22	45	21	12	15	24	44	20	20	40
... άνδρας	20*	13	18	22	19	10	22	33	15	5	16	12	36	20	19	27
... γυναίκα	27*	24	36	24	36	12	22	57	24	17	14	30	48	19	20	48
2 ενήλικι χωρίς εξαρτώμενα παιδιά ... και οι δύο νεότεροι από 65	9*	9	5	8	15	13	11	10	11	10	5	7	17	8	4	7
... τουλάχιστον ένας ηλικίας 65 και άνω	16*	21	18	8	34	17	13	8	13	9	6	17	35	3	3	29
3 ή περισσότεροι ενήλικι χωρίς εξαρτώμενα παιδιά	9*	6	3	8	16	11	9	4	13	2	7	6	10	6	:	8
Μόνος γονέας με εξαρτώμενα παιδιά	35*	25	15	47	13	38	31	48	18	27*	43	32	40	9	19	45
2 ενήλικι με εξαρτώμενα παιδιά ... 1 παιδί	11*	7	6	8	10	16	11	15	12	8	9	11	11	5	5	15
... 2 παιδιά	13*	12	3	12	13	22	8	11	15	9	9	11	13	4	6	14
... 3 ή περισσότερα παιδιά	41*	34	0	56	20	29	40	32	54	22	23	32	53	8	14	34
3 ή περισσότεροι ενήλικι με εξαρτώμενα παιδιά	22*	13	0	11	37	25	33	13	36	17	15	10	21	4	:	17
Ποσοστό του πληθυσμού σε νοικοκυριά με δυσκολίες απόκτησης των προς το ζην, 1998																
	82*	77	87	:	87	85	78	82	86	70	75	88	89	89	:	78

Βλέπε μεθοδολογικές σημειώσεις στο σημείο Κατανομή των εισοδημάτων και περιφερειακή συνοχή (3.14).

Πηγή: Eurostat - Πάνελ νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ECHP). Έκδοση UDB Δεκέμβριος 2001. L: 1996. FIN: 1997.

7 ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ ΕΕ-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK	
Γυναίκες στα περιφερειακά κοινοβούλια, 2000																
Αριθμός περιφερειών	143	5	14	16	.	19	22	.	20	.	10	9	2	.	23	3
Αριθμός μελών	9840	393	374	1970	.	1180	1693	.	933	.	761	448	111	.	1717	260
Αριθμός γυναικών μελών	2896	85	113	605	.	359	437	.	78	.	208	117	13	.	810	71
Ποσοστό γυναικών μελών	29,4	21,6	30,2	30,7	.	30,4	25,8	.	8,4	.	27,3	26,1	11,7	.	47,2	27,3

EL, IRL, L, FIN: Δεν υπάρχουν εκλεγμένα περιφερειακά κοινοβούλια. F: στοιχεία 1999 με την "Assemblee territoriale de Corse" (τοπική Συνέλευση της Κορσικής). I: Από ορισμένες περιφέρειες δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. P: Μόνο οι αυτόνομες περιφέρειες Αζόρες και Μαδέρα έχουν περιφερειακά κοινοβούλια.

Γυναίκες σε περιφερειακές κυβερνήσεις (συμπεριλαμβανομένων των υφυπουργών), 2000

Αριθμός περιφερειών	97	5	.	16	.	19	.	.	20	.	.	9	2	.	23	3
Αριθμός μελών	940	37	.	183	.	177	.	.	194	.	.	76	16	.	224	33
Αριθμός γυναικών μελών	206	8	.	44	.	31	.	.	15	.	.	17	0	.	81	10
Ποσοστό γυναικών μελών	21,9	21,6	.	24,0	.	17,5	.	.	7,7	.	.	22,4	0,0	.	36,2	30,3

DK, EL, F, IRL, L, FIN: Δεν υπάρχουν εκλεγμένες περιφερειακές κυβερνήσεις. D: Σε ορισμένες περιφέρειες οι υφυπουργοί δεν ανήκουν πλέον στην κυβέρνηση και δεν συμπεριλαμβάνονται πια. F: στοιχεία 1999. I: Από ορισμένες περιφέρειες δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. NL: Οι περιφερειακές κυβερνήσεις διορίζονται. P: Μόνο οι αυτόνομες περιφέρειες Αζόρες και Μαδέρα έχουν περιφερειακές κυβερνήσεις. S: Κάποιες περιφέρειες δεν έχουν κυβερνήσεις.

Γυναίκες σε τοπικά συμβούλια, 1997

Αριθμός εδρών	364 367	12 912	4 658	177 193	:	:	:	883 94 886	1 105	11 072	7 508	7 337	12 482	11 006	23 325	
Αριθμός εδρών που καταλαμβάνονται από γυναίκες	72 343	2 565	1 261	30 973	:	:	:	103 18 237	114	2 475	929	1 057	3 932	4 533	6 164	
Ποσοστό εδρών που καταλαμβάνονται από γυναίκες	19,9	19,9	27,1	17,5	:	:	:	11,7	19,2	10,3	22,4	12,4	14,4	31,5	41,2	26,4

Τα τοπικά στοιχεία δεν είναι πλήρη. Λόγω των τεράστιων διαφορών στη λήψη πολιτικών αποφάσεων σε τοπικό επίπεδο, τα στοιχεία που δίδονται δεν είναι πάντα συγκρίσιμα. D: Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τις περιφέρειες Sachsen-Anhalt και Mecklenburg-Vorpommern. A: Διαθέσιμα στοιχεία μόνο από την περιφέρεια Styria.

Πηγή: Ευρωπαϊκή βάση δεδομένων - Γυναίκες σε θέσεις λήψης αποφάσεων (www.db-decision.de).

8 ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ	EE-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Ποσοστό θρεφικής θνησιμότητας, ανά 1.000 γεννήσεις ζώντων																
1970	23,4	21,1	14,2	22,5	29,6	28,1	18,2	19,5	29,6	24,9	12,7	25,9	55,5	13,2	11,0	18,5
2000	4,9*	5,2*	4,2	4,4*	6,1	4,6*	4,6*	5,9	5,1*	5,1	4,8*	4,8	5,5*	3,8	3,0	5,6*
Προσδόκιμο επιβίωσης κατά τη γέννηση, άνδρες																
1980	70,5	70,0	71,2	69,6	72,2	72,5	70,2	70,1	70,6	69,1	72,7	69,0	67,7	69,2	72,8	70,2
1999	74,6	74,3	74,0	74,5	75,5	75,3	74,9	73,5	75,5	73,7	75,2	74,4	71,7	73,7	77,1	74,8
Προσδόκιμο επιβίωσης κατά τη γέννηση, γυναίκες																
1980	77,2	76,8	77,3	76,1	76,8	78,6	78,4	75,6	77,4	75,9	79,3	76,1	75,2	77,6	78,8	76,2
1999	80,9	80,5	78,8	80,6	80,6	82,5	82,3	79,1	81,8	80,5	80,5	80,9	78,9	81,0	81,9	79,7
Πηγή: Eurostat - Δημογραφικές στατιστικές.																
Προσδόκιμο επιβίωσης με σοβαρή αναπηρία σε ηλικία 16 ετών, ανά φύλο, 1996																
Άνδρες	4	4	3	3	4	4	6	2	3	4	4	6	4	7	:	5
Γυναίκες	5	5	5	3	5	5	8	3	5	5	6	7	5	9	:	6
Προσδόκιμο επιβίωσης χωρίς αναπηρία (κατά τη γέννηση), ανά φύλο, 1996																
Άνδρες	63	65	62	63	67	65	60	64	67	61	63	62	59	56	:	61
Γυναίκες	66	69	62	69	70	68	63	67	70	64	63	66	61	59	:	62
Ποσοστό ατόμων ηλικίας 16 και άνω που αναφέρουν ότι παρεμποδίζονται στις καθημερινές τους δραστηριότητες από κάποιο σωματικό ή διανοητικό πρόβλημα, ασθένεια ή αναπηρία, ανά φύλο, 1997																
Σύνολο	22	15	24	39	16	16	23	16	12	:	22	18	24	29	:	15
Άνδρες	20	13	20	36	15	14	21	15	11	:	19	17	21	28	:	13
Γυναίκες	24	17	27	42	17	18	25	17	14	:	25	19	27	31	:	16
Ποσοστό ατόμων ηλικίας 65 και άνω οι οποίοι παρεμποδίζονται στις καθημερινές τους δραστηριότητες από κάποιο σωματικό ή διανοητικό πρόβλημα, ασθένεια ή αναπηρία, ανά φύλο, 1997																
Σύνολο	47	32	48	72	42	38	54	37	33	:	41	44	51	62	:	30
Άνδρες	44	29	42	69	41	33	51	32	31	:	38	41	45	61	:	26
Γυναίκες	49	35	53	73	42	42	55	41	34	:	43	46	56	62	:	32
Ποσοστό ατόμων ηλικίας 16 και άνω με κάποιο από τα προαναφερθέντα προβλήματα / ασθένειες οι οποίοι παρεμποδίζονται στις καθημερινές τους δραστηριότητες, 1997																
Ναι, σοβαρά	9	6	7	9	7	6	10	4	5	:	8	6	11	9	:	15
Ναι, σε κάποιο βαθμό	14	9	17	30	9	10	13	12	7	:	14	12	14	20	:	:
Όχι	78	85	77	61	84	84	77	84	88	:	78	82	76	71	:	85
Ποσοστό ατόμων ηλικίας 65 και άνω με κάποιο από τα προαναφερθέντα προβλήματα / ασθένειες οι οποίοι παρεμποδίζονται στις καθημερινές τους δραστηριότητες, 1997																
Ναι, σοβαρά	22	15	21	22	18	15	28	11	16	:	17	19	25	28	:	30
Ναι, σε κάποιο βαθμό	25	18	28	49	24	23	26	26	17	:	24	25	26	34	:	:
Όχι	53	68	52	29	58	62	47	63	67	:	59	56	49	38	:	70
Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 16 και άνω οι οποίοι πιστεύουν ότι η υγεία τους είναι κακή ή πολύ κακή, ανά επίπεδο σπουδών. 1997																
Προσχολική, πρωτοβάθμια και κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	15	9	12	21	14	16	13	6	13	:	7	12	27	:	:	13
Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	8	4	4	19	4	2	6	2	4	:	4	5	7	7	:	7
Συνολική τριτοβάθμια εκπαίδευση	6	3	4	15	1	3	4	:	:	:	2	4	3	3	:	7
Πηγή: Eurostat - Πάνελ νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ECHP). Έκδοση UDB Σεπτέμβριος 2001.																
Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 16 και άνω οι οποίοι πιστεύουν ότι η υγεία τους είναι κακή ή πολύ κακή, ανά φύλο, 1997																
Σύνολο	12	5	7	18	9	11	8	4	12	:	5	7	23	8	:	10
Άνδρες	10	4	5	15	8	9	7	3	10	:	4	6	19	7	:	9
Γυναίκες	13	6	8	20	10	13	9	5	14	:	6	8	28	10	:	10
Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 65 και άνω οι οποίοι πιστεύουν ότι η υγεία τους είναι κακή ή πολύ κακή, ανά φύλο, 1997																
Σύνολο	27	13	18	35	28	32	19	12	36	:	10	21	59	24	:	16
Άνδρες	24	10	14	30	26	26	18	6	34	:	8	19	50	19	:	14
Γυναίκες	29	15	21	39	30	35	20	16	37	:	11	22	64	27	:	17
Πηγή: Eurostat - Πάνελ νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ECHP). Έκδοση UDB Δεκέμβριος 2001.																
Συγκρίσιμα ποσοστά θνησιμότητας ανά 100.000 κατοίκους, ανά φύλο, 1998																
Άνδρες																
Παθήσεις του κυκλοφορικού συστήματος	349	328	374	401	368	277	234	430	318	348	324	435	403	419	358	367
Καρκίνος	258	301	268	250	217	259	279	251	258	271	270	238	243	212	193	244
Παθήσεις του αναπνευστικού συστήματος	87	114	90	62	44	103	66	153	61	91	102	45	113	92	51	134
Εξωτερικές αιτίες τραυματισμού και δηλητηριάσεις	61	82	72	53	60	58	87	62	54	78	37	71	76	116	56	40
Γυναίκες																
Παθήσεις του κυκλοφορικού συστήματος	210	207	220	258	285	188	136	257	206	222	188	284	284	226	207	223
Καρκίνος	141	155	201	151	115	113	126	174	132	143	159	140	123	126	138	167
Παθήσεις του αναπνευστικού συστήματος	40	40	65	26	29	39	32	94	22	35	47	20	51	38	30	88

8 ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ	EE-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Εξωτερικές αιτίες τραυματισμού και δηλητηριάσεις	23	34	34	20	18	18	38	21	22	28	19	23	23	36	23	16

Στοιχεία 1998 εκτός του B 1995. DK 1996. EL και I 1997.
 Πηγή: Eurostat - Στατιστικές υγείας και ασφάλειας.

Αριθμός ατόμων ανά 100.000 εξιτήριο από νοσοκομεία σύμφωνα με την ICD (Διεθνή Ταξινόμηση Ασθενειών), 1999

Μολυσματικές και παρασιτικές ασθένειες	394	389	490	365	374	186	428	538	310	347	118	673	200	741	458	290
Καρκίνος	1367	976	1613	1815	1229	624	1169	1150	1042	1485	791	2671	507	1838	1441	2147
Παθήσεις του αναπνευστικού συστήματος	1427	1440	1625	1266	1073	1034	1447	1629	1237	2135	673	2010	718	2430	1193	1500
Παθήσεις του κυκλοφορικού συστήματος	2420	2351	2594	3369	1952	1291	2268	1798	2589	2447	1474	4010	1046	3983	2983	2138
Διανοητικές διαταραχές και διαταραχές της συμπεριφοράς	655	:	256	1037	330	262	482	207	463	1102	138	1484	112	1778	1051	467
Εξωτερικές αιτίες τραυματισμού και δηλητηριάσεις	1646	1678	1874	1995	1273	849	2134	1706	1622	1752	762	3040	696	2139	1631	1534

Στοιχεία 1999 εκτός των B, EL, E, F, L, A, FIN 1997. Το UK περιλαμβάνει μόνο την Αγγλία.
 Πηγή: Eurostat - Στατιστικές υγείας και ασφάλειας.

Συνολικές δαπάνες για την υγεία (ποσοστό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος)

1990	7,5	7,4	8,5	8,7	7,5	6,6	8,6	6,7	8,1	6,1	8,5	7,1	6,2	7,9	8,5	6,0
1999	8,0	8,8	8,4	10,3	8,4	7,0	9,4	6,8	8,2	6,1	8,7	8,2	7,7	6,8	7,9	6,9

Στοιχεία 1999 εκτός των D, EL, IRL, P και S 1998
 Πηγή: στοιχεία του ΟΟΣΑ για την υγεία 2001.

Εργατικά ατυχήματα ανά 100.000 απασχολούμενα άτομα ανά επιλεγμένο τύπο δραστηριότητας, 1998, Δείκτης (1994 = 100)

Σύνολο	90	116	121	89	79	115	89	96	88	105	91	93	93	88	118	79
Κατασκευαστικός κλάδος	89	96	104	78	77	126	106	118	95	112	92	82	111	94	164	84
Γεωργία, κτηνίγι και δασοκομία	105	119	47	100	128	149	50	113	125	91	93	141	53	103	75	69
Μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες	95	188	128	111	88	111	95	55	67	113	96	99	154	74	72	81
Μεταποιητικός κλάδος	89	108	143	94	75	103	99	93	86	105	98	90	62	89	141	86
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	87	105	65	77	70	122	76	192	121	138	93	71	:	79	106	74
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευές	96	117	84	92	85	118	85	115	98	101	90	82	172	86	129	82

Εργατικά ατυχήματα ανά 100.000 απασχολούμενα άτομα ανά επιλεγμένους τύπους δραστηριότητας, 1998

Σύνολο	4 089	5 112	3 203	4 958	2 936	7 073	4 920	1 433	4 105	4 719	3 909	3 321	5 505	3 435	1 329	1 512
Κατασκευαστικός κλάδος	8 008	8 658	3 902	9 810	6 803	15 486	12 205	1 901	6 445	10 027	2 499	6 439	10 093	7 538	2 247	2 439
Γεωργία, κτηνίγι και δασοκομία	6 790	6 867	1 203	11 852	3 094	3 466	4 839	5 816	9 381	7 666	7 079	11 856	5 682	774	1 451	2 114
Μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες	5 862	5 728	3 399	11 691	2 016	6 688	6 128	1 923	5 482	3 648	3 055	2 761	4 221	3 646	1 549	1 746
Μεταποιητικός κλάδος	4 492	4 733	5 910	4 761	3 831	8 383	4 458	1 638	5 006	5 174	5 628	3 770	5 909	4 600	1 676	1 678
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	3 590	4 044	1 388	5 516	1 077	6 220	5 306	435	3 249	3 891	1 615	1 194	3 372	2 577	1 009	1 556
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευές	2 451	4 076	1 189	2 380	2 144	4 918	3 692	380	1 961	3 219	2 222	1 473	4 784	2 230	969	1 298

Εργατικά ατυχήματα ανά 100.000 απασχολούμενα άτομα ανά φύλο, 1998, Δείκτης (1994=100)

Άνδρες	88	115	119	88	81	114	90	100	87	102	:	96	91	83	116	77
Γυναίκες	98	128	128	98	73	130	90	89	94	126	:	81	108	92	126	77

F και UK: Ο συνολικός δείκτης του 1998 δεν είναι μεταξύ του δείκτη των ανδρών και των γυναικών. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι παρότι υπάρχουν μόνο λίγες περιπτώσεις, για κάποια ατυχήματα είναι άγνωστο το φύλο του θύματος* αυτές οι περιπτώσεις συμπεριλαμβάνονται στη συνολική εξέλιξη και όχι στην εξέλιξη ανά φύλο.

Εργατικά ατυχήματα ανά 100.000 απασχολούμενα άτομα ανά φύλο, 1998

Άνδρες	5 268	6 455	3 956	6 578	3 826	8 609	6 532	1 961	4 987	5 969	:	4 408	7 343	4 418	1 543	1 867
Γυναίκες	1 890	2 201	1 745	2 123	1 110	3 476	2 146	594	2 047	1 967	:	1 512	2 477	1 586	882	873

Συμπεριλαμβάνονται μόνο τα εργατικά ατυχήματα που συνεπάγονται περισσότερες από 3 ημέρες απουσίας.

Πηγή: Eurostat - Στατιστικές υγείας και ασφάλειας.

Αριθμός ατόμων που χάνουν τη ζωή τους σε οδικά ατυχήματα

1970	73 229	2 950	1 208	21 332	931	4 197	15 034	540	10 208	132	3 181	2 238	1 417	1 055	1 307	7 499
1980	59 600	2 396	690	15 050	1 225	5 017	12 384	564	8 537	98	1 997	1 742	2 262	551	848	6 239
1990	51 711	1 976	634	11 046	1 737	6 948	10 289	478	6 621	71	1 376	1 391	2 321	649	772	5 402
1998	42 416	1 500	499	7 792	2 226	5 957	8 918	458	6 342	57	1 066	963	2 126	400	531	3 581
1999	42 122	1 397	514	7 772	2 131	5 738	8 487	417*	6 633	58*	1 090	1 079	1 955	431	580	3 564
2000	40 803	1 470	494	7 487	2067*	5 776	8 079	415*	6047*	67*	1 160	976	1 855	396	573	3 580

Αριθμός ατόμων που χάνουν τη ζωή τους σε οδικά ατυχήματα ανά εκατομμύριο κατοίκων

2000	108	143	93	93	196	146	137	109	111	153	73	120	185	77	65	60
------	-----	-----	----	----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	----	-----	-----	----	----	----

Σε ό,τι αφορά τα οδικά ατυχήματα, τα άτομα που χάνουν τη ζωή τους είναι το σύνολο των ατόμων που αποβιώνουν εντός 30 ημερών από το ατύχημα. Για τα κράτη μέλη που δεν χρησιμοποιούν αυτό τον ορισμό, εφαρμόστηκαν διορθωτικοί παράγοντες. Πηγή: Eurostat - Στατιστικές των μεταφορών.

9 ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ EE-15 B DK D EL E F IRL I L NL A P FIN S UK

Περισσότερα στατιστικά στοιχεία για την κατανάλωση διατίθενται στο "Consumers in Europe - Facts and figures 1996-2000" ("Καταναλωτές στην Ευρώπη - Γεγονότα και αριθμητικά στοιχεία 1996-2000"). Eurostat, 2001. ISBN 92-894-1400-6.

Τελικές καταναλωτικές δαπάνες των νοικοκυριών, 2000, τρέχουσες τιμές

Δισ. ευρώ	4561	131	83	1144	83	356	760	47	699	8	197	113	69	62	121	976
Ευρώ ανά κάτοικο	12 090	12 790	15 510	13 920	7 870	8 920	12 580	12 490	12 110	17 700	12 380	13 950	6 930	12 050	13 610	16 350
Δισ. ΜΑΔ	4561	134	68	1092	106	423	728	46	792	7	206	110	102	57	99	886
ΜΑΔ ανά κάτοικο	12 090	13 070	12 730	13 290	10 080	10 710	12 040	12 240	13 730	16 329	12 930	13 570	10 220	10 990	11 140	14 850
Ποσοστό του ΑΕγχΠ	56,9	52,8	46,9	56,5	70,8	58,5	54,1	45,7	60,0	38,0	49,1	55,2	60,2	47,4	48,6	63,0

EE-15, EL: 1999. Τα αριθμητικά στοιχεία "ανά κάτοικο" είναι προβλέψεις για τους EE-15, D, EL, IRL, P και UK.

Πηγή: Eurostat. Εθνικοί λογαριασμοί - ΕΣΟΛ 95 - μακροοικονομικά μεγέθη (θέμα 2 μακροοικονομικά μεγέθη)

Διάρθρωση των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών, 1999 (%)

Σύνολο	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Τρόφιμα και μη αλκοολούχα ποτά	:	13,3	13,1	11,1	16,6	18,3	16,2	15,4	19,0	10,1	10,5	13,4	21,2	14,2	15,4	10,5
Αλκοολούχα ποτά και καπνός	:	2,3	4,2	2,8	3,5	2,7	2,7	7,7	1,9	2,0	2,1	2,6	2,8	2,9	2,9	3,0
Είδη ένδυσης και υπόδησης	:	5,4	5,5	5,7	8,6	7,4	5,6	6,2	7,5	5,9	6,0	6,6	6,3	4,6	5,2	5,5
Στέγαση, ύδρευση, ηλεκτρικό ρεύμα, φυσικό αέριο και άλλα καύσιμα	:	26,2	28,4	31,2	21,9	27,5	23,2	17,4	24,7	27,4	26,7	23,9	19,9	28,1	26,8	28,3
Επιπλώση και διακόσμηση, οικιακός εξοπλισμός & συνήθης συντήρηση κατοικιών	:	6,5	6,4	7,4	7,5	5,0	7,6	4,5	7,6	8,2	7,2	7,2	6,7	4,5	5,0	7,3
Υγεία	:	4,7	2,4	3,6	6,3	2,5	5,2	1,6	4,4	2,4	1,1	2,4	4,6	3,7	3,0	1,1
Μεταφορές	:	12,5	14,1	13,3	11,2	12,5	14,5	13,0	13,7	15,4	10,3	14,4	15,7	17,0	13,4	13,6
Επικοινωνία	:	2,2	2,1	2,5	3,3	2,0	2,0	2,5	2,5	2,1	2,2	2,6	2,0	2,8	2,6	2,3
Αναψυχή και πολιτισμός	:	10,7	11,2	11,9	4,5	6,2	7,6	9,1	6,3	8,7	10,4	12,3	3,7	10,7	14,6	13,4
Εκπαίδευση	:	0,5	0,4	0,5	2,4	1,4	0,5	1,4	0,8	0,1	1,2	0,3	1,3	0,2	0,1	1,3
Εσπαστόρια και ξενοδοχεία	:	5,7	4,1	4,9	8,8	9,2	6,9	5,1	4,6	9,6	7,0	5,4	9,2	4,1	3,8	7,9
Διάφορα αγαθά και υπηρεσίες	:	10,0	8,1	5,0	5,5	5,1	8,1	8,1	7,1	8,0	15,3	8,9	6,5	7,1	7,2	5,8

F, P: 1994.

Πηγή: Eurostat - Έρευνα οικιακού προϋπολογισμού (θέμα 3/ ΕΟΠ)

Μέσος αριθμός δωματίων ανά άτομο

1981/82	1,6	1,8	1,6	1,7	1,2	1,3	1,6	1,3	1,3	1,9	1,8	:	1,0	1,3	1,7	1,8
1998	1,9	2,1	2,0	1,9	1,4	1,8	2,0	2,1	1,6	2,2	2,6	2,0	1,6	1,7	2,0	2,3

Νοικοκυριά με ιδιόκτητη κατοικία (%)

1981/82	54	58	55	40	70	73	51	74	59	60	42	48	57	61	59	56
1990/91	59	65	54	39	76	78	54	79	68	65	45	50	65	67	56	66
1998	59	71	56	41	74	82	53	75	71	70	51	51	66	64	59	69

Πηγή: Eurostat - Απογραφές πληθυσμού (1981/82, 1990/91). Πάνελ νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (1998). L: 1996. FIN: 1997. S: Εθνικές πηγές για 1981/82 και 1990/91.

Ποσοστό νοικοκυριών που διαθέτουν επιλεγμένα διαρκή καταναλωτικά αγαθά, 1998

Εγχρωμή τηλεόραση	97	96	97	97	96	99	94	98	97	98	98	97	93	94	98	98
Βίντεο	67	68	72	64	47	67	65	76	59	68	73	65	57	61	68	83
Φούρνος μικροκυμάτων	51	60	41	52	12	46	55	66	18	33	67	56	27	74	66	77
Πλυντήριο πιάτων	33	32	39	45	23	22	36	26	25	56	29	49	23	42	41	23

Ποσοστό νοικοκυριών που διαθέτουν τηλέφωνο, ανά ομάδα εισοδήματος, 1998

Σύνολο	95	95	98	96	95	89	97	87	91	98	99	97	81	95	:	96
Ανώτατη ομάδα εισοδήματος	98	99	100	97	99	97	100	93	96	99	100	99	95	100	:	99
Κατώτατη ομάδα εισοδήματος	86	85	95	86	85	77	90	83	81	94	95	92	59	85	:	92

Ποσοστό νοικοκυριών που διαθέτουν αυτοκίνητο ή φορτηγάκι (διαθέσιμο για ιδιωτική χρήση), 1998

Έχουν αυτοκίνητο	73	76	63	73	57	67	80	70	76	83	68	74	63	65	72	70
Δεν έχουν τα χρήματα	4	6	14	:	19	12	7	14	3	4	5	5	20	9	:	:
Δεν θέλουν	23	18	24	:	24	21	13	16	21	14	27	21	17	26	:	:

L: 1996, FIN: 1997. Δεν έχει σημασία εάν το αγαθό (στους τρεις πίνακες ανωτέρω) είναι ιδιοκτησία του ερωτώμενου, ενοικιάζεται από αυτόν ή παρέχεται για χρήση με άλλο τρόπο. Η ανώτατη ομάδα εισοδήματος αναφέρεται στο εισόδημα του νοικοκυριού που είναι 140% ή άνω του εθνικού διάμεσου εισοδήματος. Η κατώτατη ομάδα εισοδήματος αναφέρεται στο εισόδημα του νοικοκυριού που είναι κάτω από 60% του εθνικού ενδιάμεσου εισοδήματος.

Πηγή: Eurostat - Πάνελ νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ECHP). Έκδοση UDB Δεκεμβρίου 2001.

9 ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ	EE-15	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Επίπεδο πρόσβασης των νοικοκυριών διαδίκτυο (%)																
1998	8,3	:	8,2	24,6	7,1	5,0	3,9	8,4	6,1	14,0	19,6	6,8	3,4	17,2	39,6	10,7
1999	12	12	35	11	3	6	8	6	7	17	21	12	4	21	51	17
2000	28,4	29,2	51,6	27,1	11,7	15,7	19,0	35,5	23,7	36,3	54,8	38,0	18,1	43,5	53,8	40,9
2001	37,7	36,4	58,6	38,4	9,9	24,7	30,1	47,6	33,5	43,0	63,8	47,2	26,1	50,2	60,7	49,3
Χρήστες διαδικτύου ανά 100 κατοίκους																
1998	9,7	7,8	18,9	12,8	3,3	4,4	6,0	8,1	5,2	11,8	10,2	7,4	6,0	25,5	33,5	13,5
1999	14,9	13,7	28,2	19,4	7,1	7,2	9,6	11,9	8,7	17,5	19,0	10,5	7,0	32,3	41,4	21,1
2000	26,3	29,3	48,4	29,5	9,4	13,7	16,9	27,4	23,4	27,8	45,8	31,9	10,1	44,5	56,1	33,6
2001	32,7	26,3	66,8	38,9	12,1	17,7	18,4	29,4	25,2	34,8	65,4	35,8	12,5	60,9	69,0	42,4
Δαπάνες πληροφορικής ως ποσοστό του ΑΕγχΠ (υλικό, λογισμικό και υπηρεσίες)																
1992	3,03	3,38	3,94	2,94	0,71	1,62	3,59	2,35	1,80	:	3,96	2,73	1,24	2,93	4,37	4,43
1998	3,57	3,97	4,77	3,62	1,00	1,78	4,09	2,38	2,01	4,30	4,83	3,30	1,73	3,89	6,24	4,82
1999	3,90	4,33	5,04	3,95	1,09	1,85	4,33	2,47	2,21	4,90	5,20	3,52	1,86	4,34	6,48	5,15
2000	4,15	4,55	5,35	4,22	1,20	1,96	4,67	2,37	2,36	:	5,37	3,73	1,99	4,46	6,87	5,53
Δαπάνες για τις επικοινωνίες ως ποσοστό του ΑΕγχΠ (τηλεπικοινωνιακός εξοπλισμός και υπηρεσίες)																
1992	2,1	1,8	2,1	2,2	1,5	2,0	2,0	2,7	1,7	:	2,2	2,1	1,2	1,6	2,9	2,5
1998	2,4	2,4	2,3	2,2	3,2	2,2	2,2	3,0	2,4	2,3	2,7	2,0	3,2	2,3	2,6	2,6
1999	2,5	2,5	2,4	2,3	3,5	2,3	2,3	3,0	2,5	2,7	2,8	2,1	3,3	2,4	2,7	2,7
2000	2,7	2,7	2,4	2,5	3,8	2,5	2,6	3,0	2,7	:	3,1	2,3	3,6	2,3	2,8	2,9

Πηγή: Eurostat - Στατιστικές για την κοινωνία των πληροφοριών

Παράρτημα III: Βασικοί κοινωνικοί δείκτες ανά υποψήφια χώρα

Για να καλυφθούν οι περισσότερες υποψήφιες χώρες, παρουσιάζονται τα στοιχεία του 2ου τριμήνου του 2000 (αντί των ετησίων) για τους δείκτες απασχόλησης και ανεργίας 7-11 και 18. Σε αυτές τις περιπτώσεις, τα στοιχεία της ΕΕ-15 είναι επίσης από το 2ο τρίμηνο του 2000 και μπορεί, ως εκ τούτου, να είναι διαφορετικά από τα ετήσια στοιχεία της ΕΕ-15 που παρουσιάζονται στο παράρτημα I.

I αριθ.	Βασικός δείκτης Μονάδα Έτος (και τρίμηνο)	EU-15	BG	CY	CZ	EE	HU	LV	LT	MT	PL	RO	SK	SI	TR
3	Λόγος εξάρτησης της τρίτης ηλικίας % 2000	24	24	17°	20	21	21	22	20	18°	18	19	17	20	:
4	Ποσοστό καθαρής μετανάστευσης ανά 1.000 κατοίκ.	2,0	0,0	1,5	0,6	0,2	0,0	-0,8	0,0	3,5	-0,5	-0,2	0,3	1,4	:
5	Άτομα που εγκατέλειψαν πρόωρα το σχολείο και δεν συμμετέχουν σε περαιτέρω εκπαίδευση ή κατάρτιση % 2000	18	:	15	:	14	14	:	17	:	:	22	:	7	:
6	Δια βίου μάθηση (συμμετοχή των ενηλίκων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση) % 2000	8	:	3	:	6	3	:	3	:	:	1	:	4	:
7	Ποσοστό απασχόλησης %2000 Q2	63,1	51,5	65,5	64,9	60,6	55,9	58,2	60,1	:	55,1	64,2	56,3	62,7	:
8	Ποσοστό απασχόλησης των μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων %2000 Q2	37,7	22,1	49,0	36,1	43,0	21,9	35,4	42,2	:	29,0	52,0	21,5	22,3	:
9	Ποσοστό ανεργίας %2000 Q2	8,2	16,2	4,9	8,8	13,2	6,6	14,2	15,6	:	16,3	7,0	19,1	6,9	:
10	Λόγος ανεργίας των νέων / πληθυσμού %2000 Q2	7,6	10,2	4,0	7,5	8,5	4,6	8,2	10,1	:	13,4	7,4	16,5	6,1	:
11	Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας %2000 Q2	3,7	10,2	1,3	4,5	6,7	3,2	8,4	8,8	:	8,0	3,6	11,3	4,5	:
12	Δαπάνες για την κοινωνική προστασία ως ποσοστό του ΑΕγχΠ % 1999	27,6	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	21,2	26,5	:
13	Παροχές γήρατος και επιζώντων ως ποσοστό των συνολικών κοινωνικών παροχών % 1999	46,0	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	36,6	45,4	:
14	Κατανομή των εισοδημάτων (λόγος μερών S80/S20) Λόγος 1997	5,7	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
15a	Ποσοστό κινδύνου φτώχειας πριν από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις % 1998	26	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
15b	Ποσοστό κινδύνου φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις % 1997	18	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
16	Άτομα σε νοικοκυριά ανέργων % 2000	4,5	:	1,5	4,2	5,7	4,0	:	:	:	:	3,8	8,9	2,6	:
17	Ποσοστό γυναικών στα εθνικά κοινοβούλια % 1998	23°	:	:	15	18	8	:	:	9	13	:	:	12	:
18	Ποσοστό απασχόλησης γυναικών %2000Q2	53,8	47,2	52,5	56,8	57,1	49,4	54,3	58,5	:	49,3	59,0	51,1	58,5	:
19	Ψαλίδα αμοιβής μεταξύ των δύο φύλων % 1998	84	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
20a	Προσδόκιμο επιβίωσης κατά τη γέννηση - άνδρες Ετη 1999	74,6	67,6	75,3	71,4	65,5	66,4	64,9	67,1	75,1	68,8	66,1	69,0	71,3	66,5°
20b	Προσδόκιμο επιβίωσης κατά τη γέννηση - γυναίκες Ετη 1999	80,9	74,6	80,4	78,1	76,3	75,2	76,2	77,4	79,3	77,5	73,7	77,0	78,8	71,2°
20γ	Προσδόκιμο επιβίωσης χωρίς αναπηρία (κατά τη γέννηση) - άνδρες Ετη 1996	63	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
20δ	Προσδόκιμο επιβίωσης χωρίς αναπηρία (κατά τη γέννηση) - γυναίκες Ετη 1996	66	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
21	Ποιότητα εργασίας Μονάδες δείκτη (σοβαρά ατυχήματα στην εργασία) (1994 = 100) 1998	90	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:

° = Ο αριθμός μπορεί να προέρχεται από άλλο έτος (το πλέον πρόσφατο) ή μπορεί να έχει κάποιον άλλο περιορισμό.

Επεξηγηματικό σημείωμα για κάθε δείκτη

- Το 2000 σε όλη την ΕΕ ο αριθμός των ατόμων 65 ετών και άνω αντιστοιχούσε στο 24% αυτού που θεωρείται ως πληθυσμός σε ηλικία εργασίας (15-64 έτη).
- Το 2000 το ποσοστό καθαρής μετανάστευσης για την ΕΕ ήταν 2,0% ανά 1000 κατοίκους.
- Το 2000 το 18% των ατόμων 18-24 ετών στην ΕΕ είχε εγκαταλείψει το εκπαιδευτικό σύστημα χωρίς να υπερβεί την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευσης.
- Σε όλη την ΕΕ το 8% των ατόμων 25-64 ετών συμμετείχε σε πρόγραμμα εκπαίδευσης/κατάρτισης (πες τελευταίες τέσσερις εβδομάδες) το 2000.
- Στο δεύτερο τρίμηνο του 2000 το 63,1% των ατόμων 15-64 ετών στην ΕΕ εργαζόταν.
- Στο δεύτερο τρίμηνο του 2000 το 37,7% των ατόμων 55-64 ετών εργαζόταν. 9. Στο δεύτερο τρίμηνο του 2000 το 8,2% του εργατικού δυναμικού της ΕΕ (εργαζόμενοι και άτομα που αναζητούν εργασία) ήταν άνεργο.
- Το 7,6 των ατόμων 15-24 ετών στην ΕΕ ήταν άνεργο στο δεύτερο τρίμηνο του 2000.
- Το 3,7% του εργατικού δυναμικού της ΕΕ (εργαζόμενοι και άτομα που αναζητούν εργασία) υπήρξε άνεργο για τουλάχιστον 1 έτος το δεύτερο τρίμηνο του 2000.
- Το 1999 οι δαπάνες για την κοινωνική προστασία στην ΕΕ αντιπροσώπευαν το 27,6% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕγχΠ).
- Σε όλη την ΕΕ, οι παροχές γήρατος και επιζώντων αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών για κοινωνική προστασία (46,0% των συνολικών παροχών το 1999).
- Σε επίπεδο ΕΕ το φτωχότερο 20% του πληθυσμού έλαβε μόνο το 8% των συνολικών εισοδημάτων το 1997, ενώ το αντίστοιχο πλουσιότερο 20% έλαβε περίπου το 39% δηλαδή 5,4 φορές περισσότερο.
- Το 1998 σε όλη την ΕΕ πριν από τις κοινωνικές παροχές το 26% του πληθυσμού θα ζούσε κάτω από το όριο της φτώχειας.
- Το 1998 σε όλη την ΕΕ μετά τις κοινωνικές παροχές το 18% του πληθυσμού ζούσε όντως κάτω από το όριο της φτώχειας.
- Το 2000, σε όλη την Ένωση το 4,5% του πληθυσμού που ζει σε νοικοκυριά σε ηλικία εργασίας (δηλαδή όπου τουλάχιστον ένα άτομο ανήκει στο εργατικό δυναμικό) είναι μέλη νοικοκυριών ανέργων.
- Σε όλη την ΕΕ, το 2001, το 23% των εδρών σε εθνικά Κοινοβούλια (ή σε Κάτω Βουλή) καταλαμβάνεται από γυναίκες.
- Το δεύτερο τρίμηνο του 2000 το 53,8% των γυναικών της ΕΕ ηλικίας 15-64 ετών εργαζόταν.
- Σε όλη την ΕΕ το 1998 οι μέσες ακαθάριστες ωριαίες αποδοχές των γυναικών ήταν το 84% των μέσων ακαθάριστων ωριαίων αποδοχών των ανδρών. Ο πληθυσμός αποτελείται από όλους τους αμειβόμενους εργαζόμενους ηλικίας 16-64 ετών που εργαζόταν 15+ ώρες την εβδομάδα.
- Το μέσο προσδόκιμο επιβίωσης ενός άνδρα στην ΕΕ ήταν 74,6 έτη το 1999.
- Το μέσο προσδόκιμο επιβίωσης μιας γυναίκας στην ΕΕ ήταν 80,9 έτη το 1999.
- Κατά μέσο όρο, ένας άνδρας στην ΕΕ αναμένεται να ζήσει ως τα 63 έτη χωρίς αναπηρία (στοιχεία του 1996).
- Κατά μέσο όρο, μια γυναίκα στην ΕΕ αναμένεται να ζήσει έως τα 66 έτη χωρίς αναπηρία (στοιχεία του 1996).
- Σε όλη την ΕΕ σημειώθηκαν 10% (100-10=90) λιγότερα εργατικά ατυχήματα (με αποτέλεσμα περισσότερες από 3 ημέρες απουσίας) ανά 100.000 εργαζομένους το 1998 σε σχέση με το 1994.

Παράρτημα IV: Στατιστικά στοιχεία - Υποψήφιος προς ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Χώρες Περισσότερα στατιστικά στοιχεία για τις υποψήφιες χώρες διατίθενται στο "Statistical yearbook on candidate and South-East European countries" ("Στατιστική επετηρίδα για τις υποψήφιες και τις νοτιοανατολικές ευρωπαϊκές χώρες"), Eurostat, 2001, ISBN 92-894-1038-8.

1 ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	Βουλγαρία	Κύπρος	Τσεχική Δημοκρατία	Εσθονία	Ουγγαρία	Λεττονία	Λιθουανία	Μάλτα	Πολωνία	Ρουμανία	Σλοβακική Δημοκρατία	Σλοβενία	Τουρκία
	BG	CY	CZ	EE	HU	LV	LT	MT	PL	RO	SK	SI	TR
Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν σε τρέχουσες αγοραίες τιμές 2000, δισ. ευρώ	13	10	55	5	50	8	12	4	171	40	21	20	217
Ρυθμοί αύξησης του ΑΕγχΠ, σε σταθερές τιμές (1995)													
Ετήσιος ρυθμός αύξησης,	2,4	4,5	-0,4	-7,0	4,2	1,1	-3,9	4,1	4,1	-2,3	1,9	5,2	-4,7
Ετήσιος ρυθμός αύξησης, 2000	5,8	4,8	2,9	6,9	5,2	6,6	3,9	5,1	4,0	1,6	2,2	4,6	7,2
Σε σύγκριση με το ίδιο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, 2001Q1	4,5	:	4,1	5,8	4,4	8,3	4,4	2,1	2,3	4,8	3,0	3,2	-2,2
Σε σύγκριση με το ίδιο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, 2001Q2	5,1	:	3,9	5,0	4,0	9,2	5,7	-0,6	0,9	5,1	2,8	2,7	-9,3
Κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ (Δείκτης ΕΕ-15=100, σε ΜΑΔ)													
1995	28	79	62	32	46	24	27	49	34	32	44	64	29
2000	24	82	60	38	53	29	29	53	39	27	48	71	29
Κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ σε ΜΑΔ 2000	5 400	18 500	13 500	8 500	11 900	6 600	6 600	11 900	8 700	6 000	10 800	16 100	6 400

Πηγή: Eurostat - Εθνικοί λογαριασμοί.

Γενικό δημόσιο χρέος (% του ΑΕγχΠ)													
1998	82,7	61,9	14,0	6,1	62,1	10,6	16,7	56,9	42,9	17,9	29,7	:	52,3
1999	82,8	62,7	15,0	6,8	60,5	13,6	22,5	60,1	44,4	24,4	29,8	25,1	69,2
2000	76,9	63,0	17,3	5,3	55,7	14,1	23,7	60,6	40,9	22,9	32,4	25,8	57,8
Γενικό δημοσιονομικό έλλειμμα (-) (% του ΑΕγχΠ)													
1998	1,3	-3,7	-3,8	-0,4	-7,8	-0,7	-3,1	-10,8	-2,4	-4,4	-4,9	:	-11,9
1999	0,2	-4,0	-4,0	-4,1	-5,4	-5,3	-5,7	-7,8	-2,1	-2,1	-5,7	-1,3	-21,8
2000	-0,7	-3,2	-4,2	-0,7	-3,1	-2,7	-3,3	-6,6	-3,5	-3,8	-6,7	-2,3	-11,0

Πηγή: Eurostat - Εθνικοί και Χρηματοοικονομικοί Λογαριασμοί.

Ποσοστό ετήσιου πληθωρισμού σε σύγκριση με τον ίδιο μήνα του προηγούμενου έτους

Οκτώβριος 2000	11,9	4,2	4,5	5,4	10,7	2,0	1,0	:	9,9	42,9	8,5	9,1	:
Αύγουστος 2001	:	1,8	5,4	5,9	8,7	3,1	2,7	:	:	32,4	:	8,8	:
Σεπτέμβριος 2001	:	2,2	4,6	5,7	7,9	3,7	2,4	:	:	31,2	:	8,2	:
Οκτώβριος 2001	:	:	:	:	:	3,3	:	:	:	:	:	:	:

12μηνο μέσο ποσοστό ετήσιου πληθωρισμού

Οκτώβριος 2001	:	:	:	:	:	2,3	:	:	:	:	:	:	:
----------------	---	---	---	---	---	-----	---	---	---	---	---	---	---

Το ποσοστό του ετήσιου πληθωρισμού μετρά την μεταβολή των τιμών μεταξύ του τρέχοντος μήνα και του ίδιου μήνα του προηγούμενου έτους. Το μέτρο αυτό αντανακλά πρόσφατες μεταβολές των επιπέδων των τιμών, αλλά μπορεί να επηρεαστεί από μεμονωμένα φαινόμενα που ενδεχομένως να έχουν λάβει χώρα κατά τη διάρκεια των δύο μηνών σύγκρισης. Το 12μηνο μέσο ποσοστό αντιμετωπίζει την αστάθεια αυτή συγκρίνοντας τους μέσους εναρμονισμένους δείκτες των τιμών καταναλωτή (ΕΔΤΚ) κατά τους τελευταίους 12 μήνες με τον μέσο όρο των προηγούμενων 12 μηνών. Το μέτρο αυτό είναι λιγότερο ευαίσθητο σε παροδικές μεταβολές των τιμών.

Πηγή: Eurostat - Στατιστικές τιμών.

Αποδόσεις κρατικών ομολόγων, μέσο μηνιαίο επιτόκιο

Σεπτέμβριος 2000	:	7,6	7,1	:	8,2	:	:	6,0	12,3	:	8,2	:	:
Ιούλιος 2001	:	7,6	:	:	:	:	8,0	:	:	:	:	:	:

Αποδόσεις κρατικών ομολόγων, μέσο ετήσιο επιτόκιο

1995	:	:	:	:	:	:	:	7,0	:	:	:	:	:
1998	:	7,2	:	:	:	:	:	6,9	:	:	:	:	:
1999	:	7,4	:	:	9,9	:	:	5,8	9,5	:	:	:	:
2000	:	7,6	7,0	:	8,5	:	:	5,8	11,7	:	8,2	:	:

Πηγή: Eurostat - Χρηματοοικονομικοί δείκτες.

Καθαρό εθνικό κατά κεφαλήν εισόδημα

2000, ΕΕ-15 = 100	:	:	22,7	16,6	:	:	15,5	:	:	:	:	42,3	:
-------------------	---	---	------	------	---	---	------	---	---	---	---	------	---

Κατά κεφαλήν κατανάλωση νοικοκυριών

2000, ΕΕ-15 = 100	8,8	:	22,2	16,9	20,2	15,5	16,2	48,2	21,9	10,0	15,7	41,0	17,5
-------------------	-----	---	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Η κατανάλωση των νοικοκυριών περιλαμβάνει τις καταναλωτικές δαπάνες μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων που εξυπηρετούν νοικοκυριά.

Καθαρή κατά κεφαλήν αποταμίευση

2000, ΕΕ-15 = 100	:	:	17,7	9,3	:	:	9,3	:	:	:	:	42,1	:
-------------------	---	---	------	-----	---	---	-----	---	---	---	---	------	---

Ακαθάριστο εισόδημα εξαρτημένης εργασίας

2000, ΕΕ-15 = 100	:	:	:	15,8	:	:	15,1	43,3	:	:	:	45,4	:
-------------------	---	---	---	------	---	---	------	------	---	---	---	------	---

Το ακαθάριστο εισόδημα εξαρτημένης εργασίας περιλαμβάνει τους μισθούς και τα ημερομίσθια συν τις κοινωνικές εισφορές των εργοδοτών. Το ακαθάριστο εισόδημα εξαρτημένης εργασίας υπολογίζεται σύμφωνα με την εγχώρια έννοια, ενώ οι αριθμοί των μισθωτών σύμφωνα με την εθνική έννοια. Αυτό έχει σημαντική επίπτωση στο λόγο για χώρες όπως το Λουξεμβούργο, το οποίο έχει σχετικά υψηλό ποσοστό εργαζομένων που ζουν σε γειτονικές χώρες.

Πηγή: Eurostat - Εθνικοί Λογαριασμοί.

2 ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	BG	CY	CZ	EE	HU	LV	LT	MT	PL	RO	SK	SI	TR
Συνολικός πληθυσμός (1000)													
1.1.1960	7 830	:	9 638	1 209	9 961	2 104	2 756	327	29 480	18 319	3 970	1 580	27 120
1.1.1980	8 846	608	10 316	1 472	10 709	2 509	3 404	330	35 413	22 133	4 963	1 893	44 016
1.1.2001, αναθεωρημένη εκτίμηση	8 150	671	10 295	1 367	10 005	2 366	3 693	383	38 644	22 431	5 402	1 990	65 783
1.1.2002, πρώτη εκτίμηση	8 107	677	10 275	1 360	9 973	2 352	3 681	384	38 629	22 390	5 403	1 995	:

Ρυθμός αύξησης πληθυσμού (ανά 1.000 κατοίκους), 2000

Συνολική αύξηση	-5,1	5,9	-1,1	-3,7	-3,8	-5,8	-1,6	6,8	-0,2	-1,1	0,7	1,2	15,5
Φυσική αύξηση	-5,1	4,5	-1,8	-3,9	-3,8	-5,0	-1,3	3,3	0,3	-0,9	0,4	-0,2	14,8
Καθαρή μετανάστευση	0,0	1,5	0,6	0,2	0,0	-0,8	-0,3	3,5	-0,5	-0,2	0,3	1,4	0,6

Η αύξηση του συνολικού πληθυσμού αποτελεί συνάρτηση της φυσικής αύξησης (γεννήσεις ζώντων μείον θάνατοι) και της καθαρής μετανάστευσης. Η καθαρή μετανάστευση υπολογίζεται βάσει της διαφοράς μεταξύ της μεταβολής του πληθυσμού και της φυσικής αύξησης (διορθωμένη καθαρή μετανάστευση). TR: 1998.

Διάρθρωση πληθυσμού (ποσοστό επί του συνόλου), 2000

Σύνολο	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
0-19	22,8	31,3	23,4	25,5	23,6	25,3	27,1	:	28,3	26,0	28,1	23,2	41,4
20-59	55,5	53,4	58,4	54,2	56,7	54,1	54,4	:	55,2	55,3	56,5	57,8	50,7
60-79	19,6	12,9	15,9	17,7	17,2	18,1	16,0	:	14,6	16,9	13,5	16,8	7,2
80 +	2,1	2,5	2,3	2,6	2,4	2,5	2,5	:	1,9	1,7	1,8	2,3	0,5

TR: 1998.

Μεταναστευτικές εισροές ανά κύρια ομάδα ιθαγένειας, 1997

Σύνολο	:	6 560	15 811	1 665	9 397	2 913	3 682	937	:	6 600	:	8 982	:
Υπήκοοι του ίδιου κράτους	:	411	2 931	509	:	1 242	1 146	453	:	:	:	1 093	:
Υπήκοοι κράτους μέλους της ΕΕ	:	2 243	648	40	1 013	:	11	:	:	2 220	:	209	:
Υπήκοοι τρίτων χωρών	:	3 906	12 232	1 116	8 384	:	2 525	:	:	4 380	:	7 680	:

Μεταναστευτικές εκροές ανά κύρια ομάδα ιθαγένειας, 1997

Σύνολο	:	8 000	1 491	4 982	3 454	9 677	3 780	73	:	19 945	:	6 254	:
Υπήκοοι του ίδιου κράτους	:	:	686	911	955	1 257	1 323	73	:	:	:	807	:
Υπήκοοι κράτους μέλους της ΕΕ	:	:	19	17	131	:	4	:	:	11 790	:	221	:
Υπήκοοι τρίτων χωρών	:	:	786	4 054	2 368	:	2 453	:	:	8 155	:	5 226	:

Καθαρή μετανάστευση ανά κύρια ομάδα ιθαγένειας, 1999

Σύνολο	:	-1 440	14 320	-3 317	5 943	-6 764	-98	864	:	-13 345	:	2 728	:
Υπήκοοι του ίδιου κράτους	:	:	2 245	-402	:	-15	-177	380	:	:	:	286	:
Υπήκοοι κράτους μέλους της ΕΕ	:	:	629	23	882	:	7	:	:	-9 570	:	-12	:
Υπήκοοι τρίτων χωρών	:	:	11 446	-2 938	6 016	:	72	:	:	-3 775	:	2 454	:

Πηγή: Eurostat - Στατιστικές μετανάστευσης.

Πληθυσμός ανά βασική ομάδα υπηκοότητας, σε χιλιάδες, 2000

Σύνολο	8 191	755	10 448	1 439	10 043	2 424	3 699	380	38 654	22 455	5 399	1 988	64 814
Υπήκοοι του ίδιου κράτους	:	731	10 209	:	9 890	1 805	:	372	:	22 454	:	1 945	:
Αλλοδαποί	:	24	239	:	153	620	:	9	:	1	:	43	:
Υπήκοοι κράτους μέλους της ΕΕ	:	:	17	:	18	1	:	:	:	:	:	1	:
Υπήκοοι τρίτων χωρών	:	:	222	:	135	619	:	:	:	:	:	41	:

Πηγή: Eurostat - Δημογραφικές στατιστικές και Συμβούλιο της Ευρώπης. TR: 61.000 αλλοδαποί το 1986.

Πληθυσμός που διαβιώνει σε ιδιωτικά νοικοκυριά ανά είδος νοικοκυριού, 2000

Συνολικός πληθυσμός	:	:	100	100	100	:	:	:	:	100	100	100	:
1 ενήλικος χωρίς εξαρτώμενα παιδιά	:	:	8	10	9	:	:	:	:	7	5	8	:
... ηλικίας κάτω των 30	:	:	1	1	1	:	:	:	:	1	0	1	:
... ηλικίας 30-64	:	:	3	5	4	:	:	:	:	3	2	3	:
... ηλικίας 65 και άνω	:	:	4	4	5	:	:	:	:	4	3	4	:
... Άνδρας	:	:	3	3	3	:	:	:	:	2	1	3	:
... ... ηλικίας κάτω των 30	:	:	0	1	0	:	:	:	:	0	0	0	:
... ... ηλικίας 30-64	:	:	1	2	2	:	:	:	:	1	1	2	:
... ... ηλικίας 65 και άνω	:	:	1	1	1	:	:	:	:	1	1	1	:
... Γυναίκα	:	:	5	7	6	:	:	:	:	5	3	5	:
... ... ηλικίας κάτω των 30	:	:	0	1	0	:	:	:	:	0	0	0	:
... ... ηλικίας 30-64	:	:	2	3	2	:	:	:	:	2	1	2	:
... ... ηλικίας 65 και άνω	:	:	4	3	4	:	:	:	:	3	2	4	:
2 ενήλικος χωρίς εξαρτώμενα παιδιά	:	:	21	18	20	:	:	:	:	16	13	17	:
... και οι δύο νεότεροι από 65	:	:	12	10	11	:	:	:	:	8	6	9	:
... τουλάχιστον ένας ηλικίας 65 και άνω	:	:	10	8	9	:	:	:	:	8	6	8	:
3 ή περισσότεροι ενήλικος χωρίς εξαρτώμενα παιδιά	:	:	15	11	14	:	:	:	:	12	17	21	:
1 ενήλικος με εξαρτώμενα παιδιά	:	:	4	6	4	:	:	:	:	2	2	3	:
2 ενήλικος με εξαρτώμενα παιδιά	:	:	39	38	37	:	:	:	:	37	32	33	:
... 1 παιδί	:	:	12	14	12	:	:	:	:	13	8	13	:
... 2 παιδιά	:	:	21	16	18	:	:	:	:	17	16	17	:
... 3 ή περισσότερα παιδιά	:	:	6	8	7	:	:	:	:	7	8	3	:
3 ή περισσότεροι ενήλικος με εξαρτώμενα παιδιά	:	:	13	17	16	:	:	:	:	26	31	18	:

Σημείωση: Στα εξαρτώμενα παιδιά περιλαμβάνονται όλα τα παιδιά ηλικίας έως 15 ετών και όλα τα άτομα ηλικίας 15-24 ετών που είναι οικονομικά ανενεργά (κυρίως μαθητές/φοιτητές) και ζουν με τουλάχιστον έναν από τους γονείς τους. Πηγή: Eurostat - Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ 2000.

2 ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	BG	CY	CZ	EE	HU	LV	LT	MT	PL	RO	SK	SI	TR
Παιδιά (0-14 ετών) που ζουν σε οικογένειες με μόνο έναν ενήλικο (άτομο ηλικίας τουλάχιστον 15 ετών) ως % του συνόλου των παιδιών (0-14 ετών) που ζουν σε οικογένειες													
2000	:	:	6,5	9,4	6,3	:	:	:	:	3,0	2,5	3,3	:
Μικρότερη ηλικία στην οποία τουλάχιστον το 50% των νέων ίδιας ηλικίας δεν ζει με τους γονείς του, ανά φύλο, 2000													
Άνδρες	:	25	26	24	26	:	:	:	:	29	30	30	:
Γυναίκες	:	23	24	24	24	:	:	:	:	25	27	27	:

Πηγή: Eurostat - Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ

Ακαθάριστο ποσοστό γαμηλιότητας (ανά 1.000 άτομα)

1960	8,8	:	7,7	10,0	8,9	11,0	10,1	5,9	8,3	10,7	8,1	8,9	:
1970	8,6	8,6	9,2	9,1	9,3	10,2	9,5	7,4	8,6	7,2	7,9	8,3	:
1980	7,9	7,9	7,6	8,8	7,5	9,8	9,2	8,6	8,6	8,2	7,9	6,5	8,2
1990	6,7	9,3	8,8	7,5	6,4	8,8	9,8	7,1	6,7	8,3	7,6	4,3	8,2
2000	4,2	12,3	5,4	4,0	4,8	3,9	4,6	6,2	5,5	6,1	4,8	3,7	7,7

Το ακαθάριστο ποσοστό γαμηλιότητας είναι ο λόγος του αριθμού των γάμων προς το μέσο πληθυσμό σε ένα δεδομένο έτος. TR: στοιχεία 1998 αντί στοιχείων 2000.

Συνολικό ποσοστό γονιμότητας

1960	2,31	3,51	2,11	:	2,02	:	2,60	3,62	2,98	2,33	3,07	2,18	6,18
1970	2,18	2,54	1,91	2,16	1,98	2,01	2,40	2,02	2,20	2,89	2,40	2,10	5,68
1980	2,05	2,46	2,10	2,02	1,91	1,90	2,00	1,99	2,28	2,45	2,32	2,11	4,36
1990	1,81	2,42	1,89	2,05	1,87	2,02	2,00	2,05	2,04	1,83	2,09	1,46	2,99
2000	1,25	1,83	1,14	1,39	1,33	1,24	1,33	:	1,34	1,30	1,20	1,25	2,50

Το συνολικό ποσοστό γονιμότητας είναι ο μέσος αριθμός ζώντων κατά τη γέννηση παιδιών ανά γυναίκα κατά τη διάρκεια της ζωής της, εάν διατηρούνταν τα τρέχοντα ποσοστά γονιμότητας.

Ποσοστό γεννήσεων ζώντων εκτός γάμου

1960	8,0	0,2	4,9	:	5,5	11,9	7,3	0,7	4,5	:	4,7	9,1	:
1970	9,3	0,2	5,4	14,1	5,4	11,4	6,4	1,5	5,0	:	6,2	8,5	:
1980	10,9	0,6	5,6	18,3	7,1	12,5	6,3	1,1	4,7	:	5,7	13,1	2,9
1990	12,4	0,7	8,6	27,1	13,1	16,9	7,0	1,8	6,2	:	7,6	24,5	4,4
2000	38,4	2,1	21,8	54,5	29,0	40,3	22,6	10,1	11,7	25,5	18,3	37,1	:

CY 1998. MT και PL στοιχεία 1999 αντί στοιχείων 2000.

Ακαθάριστο ποσοστό διαζυγίων (ανά 1.000 άτομα)

1960	:	:	1,3	2,1	1,7	2,4	0,9	:	0,5	2,0	0,6	1,0	0,4
1970	1,2	0,3	2,2	3,2	2,2	4,6	2,2	:	1,1	0,4	0,8	1,1	0,3
1980	1,5	0,3	2,6	4,1	2,6	5,0	3,2	:	1,1	1,5	1,3	1,2	0,4
1990	1,3	0,6	3,1	3,7	2,4	4,0	3,4	:	1,1	1,4	1,7	0,9	0,5
2000	1,2	1,7	2,9	3,1	2,4	2,6	2,9	:	1,1	1,4	1,7	1,1	0,5

Το ακαθάριστο ποσοστό διαζυγίων είναι ο λόγος του αριθμού των διαζυγίων προς το μέσο πληθυσμό σε ένα δεδομένο έτος. BG, TR: στοιχεία 1999 αντί στοιχείων 2000.

Πηγή: Eurostat - Δημογραφικές στατιστικές. TR: εν μέρει επίσης Συμβούλιο της Ευρώπης.

3 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ	BG	CY	CZ	EE	HU	LV	LT	MT	PL	RO	SK	SI	TR
Άτομα ηλικίας 18-24 ανά είδος δραστηριότητας (%), 2000													
Σε εκπαίδευση/αποχόληση	:	4	:	6	4	:	6	:	:	2	:	10	:
Σε εκπαίδευση και όχι σε απασχόληση	:	30	:	42	37	:	40	:	:	34	:	47	:
Όχι σε εκπαίδευση αλλά σε απασχόληση	:	52	:	33	39	:	31	:	:	42	:	31	:
Όχι σε εκπαίδευση ούτε σε απασχόληση	:	14	:	18	19	:	23	:	:	23	:	13	:

Άτομα ηλικίας 25-64 ετών ανά ηλικιακή ομάδα, φύλο και μορφωτικό επίπεδο (%), 2000

<i>25-64 ετών</i>													
..Άνδρες και γυναίκες													
.... Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	32,9	37,0	13,9	15,3	30,8	16,5	15,1	:	20,3	30,7	16,4	25,2	:
.... Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	48,7	37,8	74,6	56,3	55,2	65,3	42,6	:	68,3	60,1	73,3	59,1	:
.... Τριτοβάθμια εκπαίδευση	18,4	25,2	11,5	28,5	14,0	18,1	42,3	:	11,4	9,2	10,2	15,7	:
.. Άνδρες													
.... Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	33,4	33,2	8,8	16,6	25,9	18,3	15,0	:	18,5	24,2	11,4	20,8	:
.... Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	51,1	38,8	78,1	61,9	60,4	65,1	47,5	:	71,4	65,4	77,7	65,1	:
.... Τριτοβάθμια εκπαίδευση	15,5	28,0	13,1	21,6	13,7	16,6	37,5	:	10,1	10,4	10,9	14,1	:
.. Γυναίκες													
.... Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	32,5	40,8	19,0	14,1	35,3	14,9	15,3	:	22,0	37,0	21,3	29,6	:
.... Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	46,4	36,8	71,1	51,2	50,4	65,6	38,1	:	65,4	54,9	69,1	53,0	:
.... Enseignement supérieur	21,1	22,4	9,9	34,7	14,3	19,5	46,6	:	12,6	8,1	9,6	17,3	:
<i>25-29 ετών</i>													
..Άνδρες και γυναίκες													
.... Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	25,1	18,9	6,9	12,6	19,1	13,4	11,0	:	9,8	14,9	5,0	12,1	:
.... Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	56,8	47,0	82,9	55,3	66,8	70,6	52,9	:	75,2	76,1	84,0	68,0	:
.... Τριτοβάθμια εκπαίδευση	18,1	34,1	10,2	32,1	14,0	16,0	36,1	:	15,0	9,0	10,9	20,0	:
.. Άνδρες													
.... Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	27,0	18,9	5,7	17,7	17,8	14,6	12,6	:	10,8	13,7	4,9	14,1	:
.... Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	61,7	50,8	84,7	59,7	70,3	71,1	56,4	:	78,1	76,6	85,2	73,3	:
.... Τριτοβάθμια εκπαίδευση	11,3	30,2	9,7	22,6	11,9	14,4	31,0	:	11,1	9,7	9,9	12,6	:
.. Γυναίκες													
.... Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	22,9	18,9	8,1	7,7	20,5	12,2	9,4	:	8,7	16,1	5,2	10,0	:
.... Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	51,5	43,4	81,2	51,0	63,2	70,2	49,3	:	72,3	75,6	82,8	62,6	:
.... Τριτοβάθμια εκπαίδευση	25,6	37,8	10,7	41,3	16,3	17,6	41,4	:	19,0	8,3	12,0	27,3	:
<i>30-49 ετών</i>													
..Άνδρες και γυναίκες													
.... Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	25,6	29,4	11,8	8,5	22,7	9,5	4,8	:	14,6	20,4	12,5	22,8	:
.... Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	54,0	41,7	75,4	63,0	62,6	70,9	47,9	:	74,5	70,0	76,5	61,5	:
.... Τριτοβάθμια εκπαίδευση	20,5	29,0	12,8	28,6	14,7	19,6	47,3	:	10,9	9,6	11,0	15,7	:
.. Άνδρες													
.... Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	26,6	27,2	8,1	10,1	18,6	11,4	6,3	:	14,2	15,6	9,2	19,8	:
.... Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	56,4	40,9	77,3	70,1	68,1	72,3	52,6	:	76,2	74,1	79,1	66,5	:
.... Τριτοβάθμια εκπαίδευση	17,0	31,9	14,6	19,8	13,2	16,3	41,1	:	9,6	10,3	11,7	13,7	:
.. Γυναίκες													
.... Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	24,5	31,5	15,6	6,9	26,7	7,7	3,4	:	15,0	25,1	15,8	25,9	:
.... Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	51,6	42,5	73,4	56,0	57,2	69,6	43,3	:	72,9	66,1	73,9	56,3	:
.... Τριτοβάθμια εκπαίδευση	23,9	26,0	11,0	37,1	16,1	22,7	53,3	:	12,1	8,8	10,3	17,8	:
<i>50 - 64 ετών</i>													
..Άνδρες και γυναίκες													
.... Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	47,1	59,6	20,3	27,6	48,5	29,1	36,0	:	35,9	56,5	30,5	35,1	:
.... Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	37,6	26,5	69,6	45,6	38,5	54,2	28,0	:	53,4	34,9	61,2	50,9	:
.... Τριτοβάθμια εκπαίδευση	15,3	14,0	10,1	26,8	12,9	16,7	36,0	:	10,7	8,6	8,3	14,0	:
.. Άνδρες													
.... Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	46,9	51,1	11,4	28,1	42,2	32,8	34,1	:	31,0	45,5	19,9	25,5	:
.... Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	38,1	29,7	76,1	47,5	42,4	49,0	32,1	:	58,3	43,8	70,2	58,9	:
.... Τριτοβάθμια εκπαίδευση	14,9	19,3	12,4	24,4	15,4	18,3	33,8	:	10,6	10,7	9,9	15,6	:
.. Γυναίκες													
.... Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	47,3	67,7	28,6	27,2	53,9	26,3	37,5	:	40,2	66,5	39,6	44,2	:
.... Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	37,1	23,4	63,5	44,1	35,2	58,2	24,9	:	49,1	26,8	53,4	43,3	:
.... Τριτοβάθμια εκπαίδευση	15,6	8,9	7,9	28,7	10,9	15,6	37,6	:	10,8	6,7	7,0	12,4	:

Το μορφωτικό επίπεδο ορίζεται σύμφωνα με την ISCED (διεθνής πρότυπη ταξινόμηση της εκπαίδευσης). Το χαμηλότερο της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης επίπεδο αντιστοιχεί στο ISCED 0-2, το επίπεδο της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αντιστοιχεί στο ISCED 3-4 (συμπεριλαμβανομένης της μετα-δευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης) και η τριτοβάθμια εκπαίδευση αντιστοιχεί στο ISCED 5-6.

Ποσοστά ανεργίας του πληθυσμού ηλικίας 25-29 ετών ανά φύλο και μορφωτικό επίπεδο, 2000

..Άνδρες και γυναίκες													
.... Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	24	7	20	22	10	21	23	:	23	5	37	10	:
.... Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	14	4	7	15	6	15	20	:	14	8	15	6	:
.... Τριτοβάθμια εκπαίδευση	6	3	3	5	1	7	9	:	5	4	4	2	:

3 ÉDUCATION ET FORMATION (SUITE) BG	CY	CZ	EE	HU	LV	LT	MT	PL	RO	SK	SI	TR	
Άνδρες													
.... Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	22	5	22	23	12	23	27	:	21	6	44	11	:
.... Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	13	2	5	15	6	15	21	:	12	7	15	6	:
.... Τριτοβάθμια εκπαίδευση	7	2	2	6	1	7	10	:	5	4	5	1	:
Γυναίκες													
.... Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	26	9	19	22	9	17	17	:	24	4	32	10	:
.... Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	14	8	9	15	5	14	18	:	17	8	15	6	:
.... Τριτοβάθμια εκπαίδευση	6	3	3	4	1	8	8	:	5	3	3	3	:

Συμμετοχή (%) σε δραστηριότητες εκπαίδευσης και κατάρτισης τις τέσσερις τελευταίες εβδομάδες για τα άτομα ηλικίας 25-64 ετών ανά φύλο και μορφωτικό επίπεδο, 2000

Άνδρες και γυναίκες	:	3	:	6	3	:	3	:	:	1	:	4	:
.... Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	:	1	:	0	1	:	0	:	:	0	:	1	:
.... Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	:	2	:	4	3	:	2	:	:	1	:	5	:
.... Τριτοβάθμια εκπαίδευση	:	8	:	13	8	:	5	:	:	1	:	8	:
Άνδρες	:	3	:	4	3	:	2	:	:	1	:	4	:
.... Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	:	1	:	0	1	:	0	:	:	0	:	1	:
.... Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	:	2	:	3	3	:	1	:	:	1	:	4	:
.... Τριτοβάθμια εκπαίδευση	:	8	:	9	7	:	4	:	:	1	:	7	:
Γυναίκες	:	3	:	8	3	:	3	:	:	1	:	5	:
.... Χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	:	0	:	0	0	:	0	:	:	0	:	1	:
.... Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	:	3	:	5	4	:	2	:	:	1	:	5	:
.... Τριτοβάθμια εκπαίδευση	:	9	:	15	9	:	6	:	:	1	:	9	:

Πηγή: Eurostat - Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ.

Ποσοστά συμμετοχής (άτομα 16-18 ετών) ανά φύλο, 1998/99

Άνδρες	63	:	82	79	82	75	78	59	83	58	:	83	33
Γυναίκες	66	:	83	84	85	83	84	51	88	62	:	89	24

CY: pas de chiffres de population pour les hommes et les femmes, SK: pas de ventilation par âge,

CY: δεν υπάρχουν στοιχεία πληθυσμού για άνδρες και γυναίκες. SK: δεν υπάρχει ανάλυση ανά ηλικία. TR: 228.844 μαθητές σε επίπεδο ISCED 3C δεν μπορούν να αναλυθούν ανά ηλικία ή φύλο. Τα στοιχεία για το ISCED 3C αφορούν το εκπαιδευτικό έτος 1997/98.

Γυναίκες ανά 100 άνδρες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

1998/99	147	127	99	137	118	160	150	106	133	104	107	127	66
---------	-----	-----	----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	----

RO, SI: δεν υπάρχουν στοιχεία για το ISCED 6

Διάμεση ηλικία ατόμων που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, 1998/999

Άνδρες και γυναίκες	22	21	22	22	22	22	21	21	23	22	:	22	22
Άνδρες	23	21	22	22	23	22	21	22	23	22	:	23	22
Γυναίκες	22	20	22	22	22	23	21	21	22	22	:	22	22

RO, SI: δεν υπάρχουν στοιχεία για το ISCED 6

Πηγή: Eurostat - ερωτηματολόγια των UOE (Ουνέσκο, ΟΟΣΑ και Eurostat) για τις στατιστικές εκπαίδευσης.

4 ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	BG	CY	CZ	EE	HU	LV	LT	MT	PL	RO	SK	SI	TR
Ποσοστά απασχόλησης. Άτομα 15-64 ετών, ανά φύλο, 2ο τρίμηνο 2000													
Σύνολο	51,5	65,5	64,9	60,6	55,9	58,2	60,1	:	55,1	64,2	56,3	62,7	:
Άνδρες	56,1	78,9	73,1	64,3	62,7	62,3	61,8	:	61,2	69,5	61,6	66,7	:
Γυναίκες	47,2	52,5	56,8	57,1	49,4	54,3	58,5	:	49,3	59,0	51,1	58,5	:
Ποσοστά απασχόλησης ανά ηλικιακή ομάδα και φύλο, 2ο τρίμηνο 2000													
<i>Άνδρες και Γυναίκες</i>													
...50-54	65,6	71,3	80,4	73,6	66,4	69,9	72,8	:	61,4	70,3	69,0	64,4	:
...55-59	33,5	60,5	50,2	58,4	33,7	49,3	56,8	:	37,7	56,6	34,5	29,0	:
...60-64	10,5	35,1	16,9	29,4	7,6	21,8	26,4	:	20,9	48,0	6,1	15,1	:
<i>Άνδρες</i>													
...50-54	67,6	91,0	84,5	72,5	69,7	69,9	69,3	:	65,7	77,4	74,4	77,7	:
...55-59	53,6	80,8	71,6	66,5	50,2	64,5	64,3	:	47,5	63,1	55,3	40,3	:
...60-64	15,7	50,0	23,5	35,5	10,8	31,6	38,4	:	27,5	52,5	10,4	19,8	:
<i>Γυναίκες</i>													
...50-54	63,8	51,8	76,3	74,5	63,2	69,9	75,8	:	57,4	63,3	63,9	51,2	:
...55-59	16,2	40,7	30,4	52,0	19,8	37,5	50,8	:	28,9	51,1	16,8	17,5	:
...60-64	6,1	21,5	11,2	24,8	5,1	14,9	17,7	:	15,4	44,1	2,7	11,2	:
Ποσοστά ανεργίας ανά φύλο, 2ο τρίμηνο 2000													
Σύνολο	16,2	4,9	8,8	13,2	6,6	14,2	15,6	:	16,3	7,0	19,1	6,9	:
Άνδρες	16,6	3,2	7,3	14,7	7,2	15,0	17,9	:	14,6	7,5	19,4	6,8	:
Γυναίκες	15,8	7,4	10,5	11,6	5,8	13,2	13,1	:	18,3	6,4	18,6	7,1	:
Λόγος ανεργίας των νέων/πληθυσμού (ηλικίας 15-24 ετών) ανά φύλο, 2ο τρίμηνο 2000													
Σύνολο	10,2	4,0	7,5	8,5	4,6	8,2	10,1	:	13,4	7,4	16,5	6,1	:
Άνδρες	13,0	2,8	8,3	10,3	5,9	9,4	11,5	:	13,8	8,8	19,1	6,0	:
Γυναίκες	7,6	5,1	6,6	6,7	3,4	6,9	8,8	:	13,0	5,9	13,9	6,2	:
Ποσοστό ανεργίας των νέων (ηλικίας 15-24 ετών), 2ο τρίμηνο 2000													
Σύνολο	33,3	10,5	17,0	23,7	12,3	21,2	27,5	:	35,7	17,8	16,4	36,9	:
Άνδρες	36,1	6,7	17,4	24,7	13,7	21,1	27,6	:	34,3	19,3	40,0	14,8	:
Γυναίκες	29,6	14,2	16,4	22,4	10,4	21,3	27,4	:	37,2	15,9	33,3	18,5	:
Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας (12 μήνες ή περισσότερο), 2ο τρίμηνο 2000													
Σύνολο	10,2	1,3	4,5	6,7	3,2	8,4	8,8	:	8,0	3,6	11,3	4,5	:
Άνδρες	10,4	0,5	3,7	7,7	3,8	9,0	10,9	:	6,5	3,9	11,4	4,5	:
Γυναίκες	9,9	2,5	5,5	5,7	2,6	7,8	6,7	:	9,8	3,2	11,1	4,4	:
Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας των νέων (ηλικίας 15-24 ετών, 6 μήνες ή περισσότερο), 2ο τρίμηνο 2000													
Σύνολο	25,8	4,9	11,8	12,8	8,5	13,7	20,4	:	26,5	13,1	28,8	11,9	:
Άνδρες	28,0	2,3	11,9	14,0	9,8	13,4	21,5	:	24,0	14,2	31,5	9,9	:
Γυναίκες	22,9	7,5	11,7	11,1	6,8	14,1	18,9	:	29,4	11,8	25,9	14,6	:

Τα ποσοστά απασχόλησης παρουσιάζουν τους απασχολούμενους ηλικίας 15-64 ετών ως ποσοστό του πληθυσμού τη ίδιας ηλικίας. Απασχολούμενοι είναι τα άτομα τα οποία κατά τη διάρκεια της εβδομάδας αναφοράς (της έρευνας εργατικού δυναμικού) δεν ασκούσαν καμία εργασία επί αμοιβή ή για κέρδος για τουλάχιστον μία ώρα ή δεν εργάζονταν αλλά είχαν εργασίες από τις οποίες απουσίαζαν προσωρινά. Άνεργοι - σύμφωνα με τα κριτήρια της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ) - είναι τα άτομα ηλικίας 15 ετών και άνω που i) δεν έχουν εργασία, ii) μπορούν να αρχίσουν να εργάζονται εντός των επόμενων δύο εβδομάδων και iii) έχουν αναζητήσει ενεργά εργασία κάποια στιγμή. Τα ποσοστά ανεργίας παρουσιάζουν τους ανέργους ως ποσοστό του ενεργού πληθυσμού της ίδιας ηλικίας. Ο ενεργός πληθυσμός ορίζεται ως το σύνολο των απασχολούμενων και των ανέργων.

Πηγή: Eurostat - Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ.

5 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	BG	CY	CZ	EE	HU	LV	LT	MT	PL	RO	SK	SI	TR
Δαπάνες για την κοινωνική προστασία ως ποσοστό του ΑΕγχΠ													
1998	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	21,5	26,5	:
1999	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	21,2	26,5	:
Δαπάνες για την κοινωνική προστασία σε κατά κεφαλή ΜΑΔ, 1999													
Σύνολο	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	2172	3963	:
Κοινωνικές παροχές ανά ομάδα παροχών (ως ποσοστό των συνολικών κοινωνικών παροχών), 1999													
Παροχές γήρατος και επιζώντων	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	36,6	45,4	:
Ασθένεια, ιατρική περίθαλψη και αναπηρία	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	40,6	39,5	:
Ανεργία	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	5,7	4,7	:
Οικογένεια και παιδιά	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	11,1	8,7	:
Στέγαση και κοινωνικός αποκλεισμός π.δ.τ.α:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	6,1	1,6	:
Έσοδα κοινωνικής προστασίας ανά είδος (ως ποσοστό των συνολικών εσόδων), 1999													
Γενικές κρατικές εισφορές	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	30,1	32,3	:
Κοινωνικές εισφορές των εργοδοτών	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	46,7	28,4	:
Κοινωνικές εισφορές που καταβάλλονται από τα προστατευόμενα άτομα	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	17,8	38,4	:
Άλλα έσοδα	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	5,4	0,9	:

H συντομογραφία "π.δ.τ.α." σημαίνει που δεν ταξινομούνται αλλού.

Πηγή: Eurostat - Ευρωπαϊκό σύστημα ενοποιημένων στατιστικών κοινωνικής προστασίας (ESSPROS).

6 ΕΙΣΟΔΗΜΑ, ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΣΥΝΟΧΗ	BG	CY	CZ	EE	HU	LV	LT	MT	PL	RO	SK	SI	TR
Μέσες ακαθάριστες ωριαίες αποδοχές στη βιομηχανία (Χειρώνακτες, τίτλοι Γ έως ΣΤ της NACE αναθ. 1) σε ECU													
1997	80,38	:	1,73	1,28	1,83	1,26	0,98	4,39	2,08	104,95	1,35	3,88	1,67
1998	105,66	6,20	1,89	1,42	1,85	1,35	1,20	4,46	2,28	125,60	1,40	4,18	:
1999	114,02	6,36	1,91	1,53	2,03	1,46	1,27	4,70	2,87	106,95	1,37	4,37	:
2000	128,45	:	2,20	:	2,21	1,68	1,48	:	3,15	:	1,51	4,56	:

BG, RO: μηνιαίες αποδοχές, CZ: εκτός κατασκευαστικού κλάδου.

Μέσες ακαθάριστες ωριαίες αποδοχές των μισθωτών πλήρους απασχόλησης στη βιομηχανία και τις υπηρεσίες (τίτλοι Γ έως Κ της NACE αναθ. 1) σε ECU 1997	BG	CY	CZ	EE	HU	LV	LT	MT	PL	RO	SK	SI	TR
1997	76	1181	309	242	277	198	190	759	323	111	269	768	382
1998	100	1240	339	276	289	214	233	764	346	136	280	823	407
1999	109	1342	359	291	318	226	251	836	442	120	271	809	:
2000	127	:	400	323	348	270	299	:	490	:	286	860	:

7 ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ	BG	CY	CZ	EE	HU	LV	LT	MT	PL	RO	SK	SI	TR
Ποσοστό των γυναικών στις εθνικές κυβερνήσεις (Ποσοστό των εδρών που καταλαμβάνουν οι γυναίκες στις εθνικές κυβερνήσεις (ή την Κάτω Βουλή))													
Έτος	:	:	1998	1999	1998	:	:	1998	1997	:	:	1996	:
Ποσοστό	:	:	15,2	17,8	8,4	:	:	9,2	13,4	:	:	12,2	:
Ποσοστό των γυναικών στις εθνικές κυβερνήσεις													
Έτος	:	:	1998	1999	2000	:	:	1998	1999	:	:	1997	:
Ποσοστό	:	:	0,0	13,3	6,1	:	:	7,1	10,5	:	:	5,6	:

Πηγή: Ευρωπαϊκή βάση δεδομένων - Γυναίκες σε θέσεις λήψης αποφάσεων (www.db-decision.de).

Μέσες ωριαίες αποδοχές των γυναικών ως ποσοστό εκείνων των ανδρών στη βιομηχανία και τις υπηρεσίες (τίτλοι Γ έως Κ της NACE αναθ. 1)	BG	CY	CZ	EE	HU	LV	LT	MT	PL	RO	SK	SI	TR
1995	:	69,5	:	73,3	80,3	:	76,9	:	77,7	78,0	:	83,2	:
1996	72,9	70,0	77,2	72,6	79,0	78,4	81,3	:	77,8	77,8	75,2	83,8	:
1997	74,1	70,2	75,7	72,0	77,6	79,9	78,4	:	80,2	74,3	75,0	83,8	:
1998	73,5	68,7	72,0	74,2	81,4	80,1	78,4	:	83,2	77,5	77,5	86,3	:
1999	77,6	69,3	74,2	:	81,3	77,8	80,7	76,4	82,6	81,9	76,9	90,3	:
2000	74,6	:	73,3	:	81,0	76,9	80,9	:	:	79,5	73,7	:	:

CZ: Μισθωτοί πλήρους απασχόλησης, τίτλοι Α έως Ξ της NACE αναθ.1, EE: Ωριαίες αποδοχές, όλες οι δραστηριότητες, LV: Στοιχεία από βραχυπρόθεσμες στατιστικές, συμπεριλαμβανομένων των πριμ, PL: Πηγή: η αντιπροσωπευτική έρευνα από τον Σεπτέμβριο του 1995 έως το 1997 ή από τον Οκτώβριο 1998-1999, RO: Αποδοχές των γυναικών ως ποσοστό εκείνων των ανδρών για το μήνα Οκτώβριο, συμπεριλαμβανομένων των πριμ, Πηγή: Ετήσια έρευνα για τις αποδοχές ανά επάγγελμα για το μήνα Οκτώβριο, SI: Όλες οι δραστηριότητες* μόνο για βιομηχανία: 80,6 (1998).

8 ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ	BG	CY	CZ	EE	HU	LV	LT	MT	PL	RO	SK	SI	TR
Ποσοστό θρεφτικής θνησιμότητας, ανά 1.000 γεννήσεις ζώντων													
1970	27,3	26,0	20,2	17,7	35,9	17,7	19,3	27,9	36,4	49,4	25,7	24,5	:
2000	13,3*	5,7*	4,1	8,4	9,2	10,4	8,6	6,1	8,1	18,6	8,6	4,5	:
SI: Στοιχεία 1999													
Προσδόκιμο επιβίωσης κατά τη γέννηση. Άνδρες													
1980	68,7	72,3	66,8	64,1	65,5	63,5	65,5	68,5	66,9	66,5	66,8	67,4	55,8
1999	67,6	75,3	71,4	65,5	66,4	64,9	67,1	75,1	68,8	66,1	69,0	71,3	66,5
TR: 1998.													
Προσδόκιμο επιβίωσης κατά τη γέννηση. Γυναίκες													
1980	74,0	77,0	73,9	74,1	72,7	74,2	75,4	72,7	75,4	71,8	74,3	75,2	60,4
1999	74,6	80,4	78,1	76,3	75,2	76,2	77,4	79,3	77,5	73,7	77,0	78,8	71,2
TR: 1998.													

Πηγή: Eurostat - Δημογραφικές στατιστικές. TR: Συμβούλιο της Ευρώπης.

Συγκρίσιμα ποσοστά θνησιμότητας ανά 100.000 κατοίκους ανά φύλο, 1998

<i>Άνδρες</i>													
Παθήσεις του κυκλοφορικού συστήματος	972	:	616	82	749	848	648	411	671	855	709	438	:
Καρκίνος	206	:	329	308	403	286	286	235	298	218	350	304	:
Παθήσεις του αναπνευστικού συστήματος	76	:	52	67	68	58	78	112	61	103	68	106	:
Εξωτερικές αιτίες τραυματισμού και δηλητηριάσεις	91	:	92	283	143	268	252	39	115	114	107	119	:
<i>Γυναίκες</i>													
Παθήσεις του κυκλοφορικού συστήματος	681	:	407	482	471	508	444	272	420	629	468	285	:
Καρκίνος	118	:	177	146	204	147	139	140	156	126	160	152	:
Παθήσεις του αναπνευστικού συστήματος	36	:	23	20	29	14	20	51	24	52	32	46	:
Εξωτερικές αιτίες τραυματισμού και δηλητηριάσεις	26	:	35	62	49	66	57	13	32	34	23	40	:

Στοιχεία 1998 εκτός του PL 1996

Πηγή: ΠΟΥ - Βάση δεδομένων "η υγεία για όλους" 2002

Αριθμός ατόμων ανά 100.000 εξιτήριο από νοσοκομεία σύμφωνα με την ICD (Διεθνή Ταξινόμηση Ασθενειών), 1999

Μολυσματικές και παρασιτικές ασθένειες	505	:	467	674	395	748	1040	:	:	990	490	480	:
Καρκίνος	522	:	1494	1555	1810	1233	1464	:	:	1091	1377	1658	:
Παθήσεις του αναπνευστικού συστήματος	1781	:	1567	2165	2201	2441	3094	:	:	3008	1606	1292	:
Παθήσεις του κυκλοφορικού συστήματος	1766	:	3271	3118	4084	3060	3939	:	:	2253	2723	1671	:
Διανοητικές διαταραχές και διαταραχές της συμπεριφοράς	:	:	302	:	1524	1607	1291	:	:	1092	594	543	:
Εξωτερικές αιτίες τραυματισμού και δηλητηριάσεις	1036	:	1740	1282	1487	2213	2141	:	:	1188	1495	1639	:

RO: Διανοητικές διαταραχές και διαταραχές της συμπεριφοράς 1998.

Πηγή: Eurostat - Στατιστικές υγείας και ασφάλειας.

Συνολικές δαπάνες για την υγεία (ποσοστό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος)

1990	:	:	5,0	:	:	:	:	:	5,3	:	:	:	3,6
1999	:	:	7,4	:	6,8	:	:	:	6,2	:	:	:	4,8

Στοιχεία 1999 εκτός HU,TR: 1998.

Πηγή: Στοιχεία του ΟΟΣΑ για την υγεία 2001.

Αριθμός ατόμων που χάνουν τη ζωή τους σε οδικά ατυχήματα

1998	1 003	111	1 360	284	1 371	627	829	17	7 080	2 778	860	309	6 083
1999	1 047	113	1 455	232	1 306	604	748	4	6 730	2 505	671	334	5 723
2000	1 012	111	1 486	204	1 200	588	641	15	6 294	2 499	647	313	5 510

Αριθμός ατόμων που χάνουν τη ζωή τους σε οδικά ατυχήματα ανά εκατομμύριο κατοίκων

2000	124	165	144	149	120	248	173	39	163	111	120	157	84
------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	----	-----	-----	-----	-----	----

Πηγή: Eurostat - Στατιστικές των μεταφορών.

Οικιακά ατυχήματα και ατυχήματα κατά τις δραστηριότητες αναψυχής (συγκρίσιμο ποσοστό θνησιμότητας σύμφωνα με την ηλικία ανά 100.000 κατοίκους), 1995

55	:	40	177	70	92	168	11	60	86	32	53	:
----	---	----	-----	----	----	-----	----	----	----	----	----	---

Πηγή: Στατιστικές θνησιμότητας της ΠΟΥ, 1995

9 ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ

Περισσότερα στατιστικά στοιχεία για την κατανάλωση διατίθενται στο "Consumers in Europe - Facts and figures 1996-2000" ("Καταναλωτές στην Ευρώπη - Γεγονότα και αριθμητικά στοιχεία 1996-2000"), Eurostat, 2001, ISBN 92-894-1400-6.

Τελικές καταναλωτικές δαπάνες των νοικοκυριών, 2000, τρέχουσες τιμές

	BG	CY	CZ	EE	HU	LV	LT	MT	PL	RO	SK	SI	TR
Δισ. ευρώ	9	5	30	3	26	5	8	:	110	28	11	11	:
Ευρώ ανά κάτοικο	1100	8300	2900	2200	2600	2000	2100	:	2800	1200	2000	5300	:
Δισ. ΜΑΔ	37	8	73	7	59	10	18	:	219	82	31	17	:
ΜΑΔ ανά κάτοικο	4500	:	7100	5000	5900	4200	4800	:	5700	3700	5700	8400	:
Ποσοστό του ΑΕγχΠ	71,6	:	53,7	57,7	51,1	62,5	64,1	:	64,0	70,0	52,9	54,0	:

CY: 1998.

Πηγή: Eurostat, Εθνικοί Λογαριασμοί - ΕΣΟΛ 95 - μακροοικονομικά μεγέθη (θέμα 2 / μακροοικονομικά μεγέθη)

Εκτίμηση της διάρθρωσης των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών, 1999 (%)

	BG	CY	CZ	EE	HU	LV	LT	MT	PL	RO	SK	SI	TR
Σύνολο	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Τρόφιμα και μη αλκοολούχα ποτά	46,5	:	25,2	35,7	28,9	42,1	48,1	:	35,1	55,3	33,0	26,1	:
Αλκοολούχα ποτά και καπνός	3,9	:	3,5	3,4	4,3	2,8	4,0	:	3,3	2,7	3,6	3,4	:
Είδη ένδυσης και υπόδησης	8,2	:	7,7	7,7	6,6	7,1	8,0	:	7,0	7,4	10,3	8,4	:
Στέγαση, ύδρευση, ηλεκτρικό ρεύμα, φυσικό αέριο και άλλα καύσιμα (1)	14,2	:	17,1	18,7	19,5	17,0	12,3	:	18,4	15,3	12,4	10,7	:
Επίπλωση και διακόσμηση, οικιακός εξοπλισμός & συντήρηση κατοικιών	4,4	:	7,8	5,4	5,4	4,2	4,8	:	5,5	4,3	6,4	6,8	:
Υγεία (2)	3,3	:	1,5	1,6	3,0	3,5	3,5	:	4,4	2,3	1,2	1,6	:
Μεταφορές (3)	7,2	:	10,2	6,8	9,2	6,9	6,7	:	8,6	5,2	8,9	16,5	:
Επικοινωνίες (4)	1,9	:	2,0	2,8	4,4	3,2	1,9	:	2,3	1,4	2,1	1,9	:
Αναψυχή και πολιτισμός	3,0	:	11,0	7,5	6,7	5,6	3,5	:	6,5	2,6	8,2	8,8	:
Εκπαίδευση	0,6	:	0,6	1,2	0,4	1,0	0,3	:	1,3	0,6	0,5	0,7	:
Εσπιατόρια και ξενοδοχεία	3,5	:	5,0	3,5	3,0	2,5	3,8	:	1,3	0,8	5,8	5,9	:
Διάφορα αγαθά και υπηρεσίες	3,3	:	8,4	5,7	8,6	4,1	2,9	:	6,3	2,1	7,6	9,2	:

CZ: Υπολογισμοί οι οποίοι βασίζονται στην εθνική κατηγοριοποίηση των 9 βασικών ομάδων δαπανών.

EE: Δεν συμπεριλαμβάνεται η μη νομισματική κατανάλωση μη εδωδίων αγαθών• συμπεριλαμβάνονται τα τρόφιμα ίδιας παραγωγής ή τρόφιμα που ελήφθησαν δωρεάν. SI: 1997.

(1) Δεν περιλαμβάνονται τα τεκμαρτά ενοίκια για ιδιοκατοίκηση σε καμία από τις χώρες• CZ, HU και SI, δεν περιλαμβάνεται η στέγαση που παρέχεται από τον εργοδότη (δωρεάν ή με μειωμένη τιμή)• CZ, δεν περιλαμβάνεται το κέρδος από δωρεάν ή σε μειωμένο κόστος παροχή φυσικού αερίου, ηλεκτρικού ρεύματος και ύδατος• LT, LV και PO, προβλήματα μέτρησης.

(2) HU, LT και PL, καταγράφονται οι καθαρές δαπάνες νοικοκυριών (μετά την αφαίρεση των επιστροφών κοινωνικής και ιδιωτικής ασφάλισης)• στις άλλες χώρες, καταγράφονται οι ακαθάριστες δαπάνες των νοικοκυριών• LT, καταγράφονται όλες οι δαπάνες των νοικοκυριών, εκτός από τη διαμονή σε санаторία• PL, δεν γίνεται διόρθωση των δαπανών για την υγεία ώστε να επιστραφούν• για τις άλλες χώρες δεν υπάρχουν πληροφορίες σχετικά με την καταγραφή.

(3) RO, SI και SK, δεν περιλαμβάνεται προσωπική χρήση εταιρικών αυτοκινήτων ή/και δωρεάν καυσίμων• LV, LT και PL, προβλήματα μέτρησης. (4) CZ, δεν περιλαμβάνονται τα δωρεάν ή μειωμένα τηλεφωνικά έξοδα• LV, LT και PO, προβλήματα μέτρησης.

Πηγή: Eurostat - Έρευνα οικιακού προϋπολογισμού (θέμα 3/ΕΟΠ)

Ποσοστό κατοικιών με επιλεγμένες ηλεκτρικές συσκευές, 1996 (%)

Φούρνος	86,4	:	16,3	47,8	9,7	6,1	11,0	:	:	2,7	30,1	86,0	:
Φούρνος μικροκυμάτων	4,4	:	30,1	11,0	25,8	2,8	5,4	:	:	:	18,1	6,9	:
Ψυγείο	88,5	:	98,1	89,7	99,9	86,6	93,7	:	100,0	68,9	97,4	95,2	:
Καταψύκτης	17,3	:	65,2	11,7	52,4	2,2	6,2	:	30,0	13,0	55,7	85,8	:
Αυτόματο πλυντήριο ρούχων	40,6	:	74,7	22,6	43,9	8,6	11,6	:	50,0	7,2	57,0	96,4	:
Μη αυτόματο πλυντήριο ρούχων	36,2	:	35,7	52,1	59,6	61,3	63,2	:	80,0	43,6	45,7	:	:
Στεγνωτήριο ρούχων	0,3	:	3,3	:	0,4	:	:	:	:	:	1,2	7,2	:
Πλυντήριο πιάτων	0,9	:	3,3	0,7	0,6	0,1	2,0	:	:	:	1,3	20,2	:
Θερμοσίφωνας	61,1	:	38,8	11,3	47,1	3,1	2,1	:	:	0,3	30,0	47,3	:
Θερμαντικό σώμα χώρου	83,4	:	20,5	25,4	9,3	93,6	6,5	:	:	11,9	14,4	17,4	:
Κλιματισμός	0,4	:	0,4	:	0,4	:	:	:	:	:	0,2	0,7	:

PL: Βασιζέται στα νοικοκυριά και όχι στις κατοικίες• 1993. SI: Τα αυτόματα πλυντήρια ρούχων συμπεριλαμβάνουν τα μη αυτόματα πλυντήρια ρούχων.

Πηγή: Eurostat - Έρευνα για την κατανάλωση ενέργειας στα νοικοκυριά

Χρήστες του διαδικτύου ανά 100 κατοίκους

1998	1,8	:	3,9	10,3	4,0	3,3	1,9	:	4,1	2,2	9,3	10,1	:
1999	2,9	:	6,8	13,8	6,0	4,3	2,8	:	5,4	2,7	11,1	12,6	:
2000	5,2	:	9,7	26,3	6,4	6,1	6,1	:	13,5	3,1	13,0	15,2	:

Πηγή: Eurostat - Στατιστικές για την κοινωνία των πληροφοριών

Παράρτημα V: Κέντρα διάθεσης εκδόσεων Eurostat (Datashops)

Βέλγιο	<p>Eurostat Data Shop Bruxelles/Brussel Planistat Belgique Rue du Commerce 124 Handelsstraat 124 B-1000 Bruxelles/Brussel Tel. (32-2) 234 67 50 Fax (32-2) 234 67 51 E-mail: datashop@planistat.be http://www.datashop.org/</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: ES, DE, EN, FR</p>	Γαλλία	<p>INSEE Info service Eurostat Data Shop 195, rue de Bercy Tour Gamma A F-75582 Paris Cedex 12 Tel. (33) 1 53 17 88 44 Fax (33) 1 53 17 88 22 E-mail: datashop@insee.fr Μέλος του δικτύου MIDAS</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: FR</p>
Δανία	<p>DANMARKS STATISTIK Bibliotek og Information Eurostat Data Shop Sejrøgade 11 DK-2100 København Tlf. (45) 39 17 30 30 Fax (45) 39 17 30 03 E-mail: bib@dst.dk http://www.dst.dk/bibliotek</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: DA, EN</p>	Ιταλία - Ρώμη	<p>ISTAT Centro di informazione statistica — Sede di Roma Eurostat Data Shop Via Cesare Balbo, 11a I-00184 Roma Tel. (39) 06 46 73 31 02/06 Fax (39) 06 46 73 31 01/07 E-mail: dipdiff@istat.it Μέλος του δικτύου MIDAS</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: IT</p>
Γερμανία	<p>Statistisches Bundesamt Eurostat Data Shop Berlin Otto-Braun-Straße 70-72 (Eingang: Karl-Marx-Allee) D-10178 Berlin Tel. (49) 1888-644 94 27/28 Fax (49) 1888-644 94 30 E-Mail: datashop@destatis.de http://www.eu-datashop.de/</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: DE, EN</p>	Ιταλία - Μιλάνο	<p>ISTAT Ufficio regionale per la Lombardia Eurostat Data Shop Via Fieno, 3 I-20123 Milano Tel. (39) 02 80 61 32 460 Fax (39) 02 80 61 32 304 E-mail: mileuro@tin.it Μέλος του δικτύου MIDAS</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: IT</p>
Ισπανία	<p>INE Eurostat Data Shop Paseo de la Castellana, 183 Oficina 011 Entrada por Estébanez Calder 1/2n E-28046 Madrid Tel. (34) 91 583 91 67 Fax (34) 91 579 71 20 E-mail: datashop.eurostat@ine.es http://www.datashop.org/ Μέλος του δικτύου MIDAS</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: ES, EN, FR</p>	Λουξεμβούργο	<p>Eurostat Data Shop Luxembourg BP 453 L-2014 Luxembourg 4, rue Alphonse Weicker L-2721 Luxembourg Tél. (352) 43 35-2251 Fax (352) 43 35-22221 E-mail: dslux@eurostat.datashop.lu http://www.datashop.org/ Μέλος του δικτύου MIDAS</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: ES, DE, EN, FR, IT</p>

Ολλανδία	<p>STATISTICS NETHERLANDS Eurostat Data Shop — Voorburg Postbus 4000 2270 JM Voorburg Nederland Tel. (31-70) 337 49 00 Fax (31-70) 337 59 84 E-mail: datashop@cbs.nl</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: EN, NL</p>	Ην. Βασίλειο	<p>Eurostat Data Shop Office for National Statistics Room 1.015 Cardiff Road Newport South Wales NP10 8XG UK Tel: (44) 1633 813369 Fax: (44) 1633 813333 E-mail: eurostat.datashop@ons.gov.uk</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: EN</p>
Πορτογαλία	<p>Eurostat Data Shop Lisboa INE/Serviço de Difus'õ Av. Antonio José de Almeida, 2 P-1000-043 Lisboa Tel. (351) 21 842 61 00 Fax (351) 21 842 63 64 E-mail: data.shop@ine.pt</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: EN, FR, PT</p>	Νορβηγία	<p>Statistics Norway Library and Information Centre Eurostat Data Shop Kongens gate 6 Boks 8131 Dep. N-0033 Oslo Tel. (47) 21 09 46 42/43 Fax (47) 21 09 45 04 E-mail: Datashop@ssb.no</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: EN, NO</p>
Φινλανδία	<p>STATISTICS FINLAND Eurostat DataShop Helsinki Tilastokirjasto PL 2B FIN-00022 Tilastokeskus Työpajakatu 13 B, 2. Kerros, Helsinki P. (358-9) 17 34 22 21 F. (358-9) 17 34 22 79 Sähköposti: datashop@stat.fi http://tilastokeskus.fi/tk/kk/datashop/</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: EN, FI, SV</p>	Ελβετία	<p>Statistisches Amt des Kantons Zürich Eurostat Data Shop Bleicherweg 5 CH-8090 Zürich Tel. (41-1) 225 12 12 Fax (41-1) 225 12 99 E-mail: datashop@statistik.zh.ch http://www.statistik.zh.ch</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: DE, EN</p>
Σουηδία	<p>STATISTICS SWEDEN Information service Eurostat Data Shop Karlavägen 100 Box 24 300 S-104 51 Stockholm Tfn (46-8) 50 69 48 01 Fax (46-8) 50 69 48 99 E-post: infoservice@scb.se http://www.scb.se/info/datashop/eudatashop.asp</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: EN, SV</p>	ΗΠΑ	<p>HAVER ANALYTICS Eurostat Data Shop 60 East 42nd Street Suite 3310 New York, NY 10165 Tel. (1-212) 986 93 00 Fax (1-212) 986 69 81 E-mail: eurodata@haver.com</p> <p>Ομιλούμενες γλώσσες: EN</p>

Στην ιστοσελίδα της Eurostat
www.europa.eu.int/comm/eurostat/
 υπάρχει ενημερωμένος
 κατάλογος των κέντρων διάθεσης εκδόσεων
 Eurostat (Datashops)